

GESTA ROMANORUM

VON

HERMANN OESTERLEY

PA
27 11
10 72

1963

GEORG OLMS VERLAGSBUCHHANDLUNG
HILDESHEIM

AN

ADELBERT VON KELLER.

Wohl selten, hochverehrter herr, hat die widmung einer wissenschaftlichen arbeit so viel innere berechtigung gehabt, als die des vorliegenden werkes an Sie. Sie waren es, die eine erschöpfende bearbeitung der Gesta Romanorum während langer jahre zu Ihren Lieblingsplänen und zu Ihren Lieblingsbeschäftigungen rechneten, Sie waren es, die durch die herausgabe von zwei recensionen dieser wichtigen sammlung das allgemeine Interesse für dieselbe in Deutschland neu belebten, und Sie endlich sind es, die durch die ausdrückliche überlaßung dieser höchst dankbaren und dankens-

Reprografischer Nachdruck der Ausgabe Berlin 1872

Printed in Germany

Herstellung: Druckerei Lokay, Reinheim

GESTA ROMANORUM.

[1] INCIPIUNT HISTORIE NOTABILES ATQUE MAGIS PRINCIPALES COLLECTE EX GESTIS ROMANORUM ET QUIBUSDAM ALIIS NOTABILIBUS GESTIS CUM MORALISATIONIBUS EORUNDEM.

CAP. 1.

*De dilectione**).

5

Pompejus regnavit, dives valde et potens, qui filiam unicam pulcherrimam habebat, quam ita tenerrime diligebat, quod pro ejus custodia quinque milites ei assignavit, ut contra omne periculum sub pena gravi eam custodirent. Milites vero diebus ac noctibus armati eam custodiebant, et ante ostium camere lampadem ardentem ordinabant, ne aliquis de nocte ad eam accederet ipsis dormientibus vel eis ignorantibus. Et quendam caniculum bene latrantem habebant, per cujus latratum excitari possent. Puella ista tenerrime nutrita erat, que multum anhelabat, mundi spectacula videre. Cum autem semel foras perspexisset, venit quidam dux, qui, cum oculos impudicos in eam injecisset, statim captus est in amorem ejus, quia pulchra nimis erat et oculis omnium graciosissima ac imperatoris filia unica, que post mortem patris jure hereditario imperium obtineret. Dux iste multa ei promisit, ut ejus consensum obtineret. Illa vero, sperans de promissione, consensit, statim caniculum parvum occidit, lampadem extinxit et de nocte surrexit et ducem est secuta. Mane vero facta est questio, ubi devenit. Erat tunc in palacio regis pugil fortis, qui semper pro justitia imperii pugnavit. Qui cum audisset, quod filia patrem contempsit, agili cursu post eam currebat. Dux vero, cum eum armatum vidisset venientem, duellum cum eo commisit. Sed pugil prevaluit et caput ejus amputavit et puellam ad palacium reduxit; tamen faciem patris multo tempore non vidit, sed continue gemitus et suspiria emittebat. Hoc audiens quidam sapiens in curia impera-

*) Die überschriften der einzelnen capitel fehlen in dem ältesten drucke; sie sind auch bis cap. 151 nach dem ersten drucke des vollständigen vulgärtexes gegeben.

toris, qui semper mediator inter imperatorem et alios erat constitutus, motus pietate, per eum est patri reconciliata ac nobilissimo viro desponsata. Quo facto varia donaria a patre recepit. Primo a patre tunicam thalarem polimitam undique intextam et sic inscriptam recepit: Dimisi tibi, ne adjicias ultra. [1b] A rege quandam coronam auream habuit sic insculptam: Ex me tua dignitas. A propugnatore habuit annulum unum cum hac scriptura: Dilexi te, disce diligere. A sapiente mediatore alium annulum recepit sic sculptum: Quid feci? quantum? quare? A filio regis etiam annulum sic scriptum: Nobilis es, nobilitatem tuam ne contempnas. A germano proprio alium annulum, in quo erat scriptum: Accede ad me, ne timeas! frater tuus sum. A sponso sigillum aureum, quo sibi hereditas sponsi confirmabatur, collata [est], cujus scriptura erat: Jam conjuncta es, amplius noli errare. Puella, postquam ista dona receperat, ea quamdiu vixit
15 custodiavit, et ab omnibus dilecta dies suos in pace finivit.

[*Moralisatio.*] Carissimi, imperator iste est pater celestis, qui vocavit nos per passionem filii sui de fauce diaboli. Ipse est rex regum et dominus dominantium. Deuter. xxxii: Nunquid non ipse est pater tuus, qui possedit, fecit et creavit te? Filia unica est anima
20 rationalis, que traditur quinque militibus i. e. quinque sensibus ad custodiendum, qui sunt armati per virtutes, quas homo in baptismo recepit. Isti sensus sunt visus, auditus etc., qui habent contra diabolium, mundum et carnem eam custodire. Lampas ardens est voluntas deo in omnibus subjecta, que debet semper ardere in bonis operibus, ut peccato non consenciat. Caniculus parvus bene latrans est
25 consciencia, que habet contra peccata recalitrare, sed heu pro dolor anima volens mundi spectacula videre sepe pergit foras, tocienis quociens contra divinum preceptum agit, statim a duce i. e. a raptore infernali voluntarie est deducta. Et sic lampas bonorum operum extinguitur et
30 caniculus conscientie occiditur et sic anima in nocte peccati sequitur diabolium. Hec cum audisset pugil noster sc. deus, quia non est alius qui pugnat pro nobis nisi tu, deus noster, statim contra ducem diabolium pugnavit et animam ad palacium regni celestis adduxit. Sapiens mediator erat Christus dicente apostolo prima Tim. ii: Unus deus
35 mediator dei et hominum homo Ihesus Christus. Filius regis est Christus, unde psalmista: Filius meus es tu etc. Frater noster Christus. Gen. xxxvii: Frater noster est. Sponsus noster est Christus, juxta illud Osee ii: Sponsabo te mihi in fide. Et iterum: Sponsus sanguinum tu mihi es. Per ipsum igitur reconciliati sumus celesti patri et
8 Quid] *orig.* Qui.

ad pacem vocati. [2] Ipse enim est pax nostra que utraque fecit unum; ad Eph. Ab ipso predicta donaria recepimus, primo tunicam thalarem sc. cutem suam dignissimam et certe polimitam, quia flagellatione cruore et livore et aliis variis livoribus intextam. Cujus textura nil aliud habet nisi: Dimisi tibi, quia redemi te; ne adjicias ultra malum agere. 5 Vade, inquit, noli amplius peccare. Hec est tunica Joseph tincta in sanguine hedi. Gen. xxxvii: Iste Christus rex noster dedit nobis coronam gloriosissimam sc. dum pro nobis voluit coronari, et vere ibi invenimus: Ex me tua dignitas. Unde scribit de ista corona Joh. xix: Exivit Ihesus portans coronam spineam. Christus eciam est propugna- 10 tor noster, qui dedit nobis unum annulum sc. foramen dextre manus, et vere ibi possumus percipere, sic scriptum est: Dilexi te, disce diligere. Apocal. primo: Dilexit nos et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Christus mediator noster dedit nobis alium annulum sc. foramen sinistre manus, ubi videre possumus scriptum: Quid feci? quantum? quare? Quid feci? Meipsum exinanivi formam servi accipiens. Quantum? Deum feci hominem. Quare? Ut hominem perditum redimerem. De his tribus Zachar. xiv: Que sunt iste plage in medio manuum tuarum? Et respondet dicens: His plagatus sum in domo illorum, qui me dilexerunt. Christus frater noster est et filius 20 regis eterni. Dedit nobis tercium annulum sc. foramen dextri pedis. Et quid ibi nisi: Nobilis es, nobilitatem tuam ne contempnas. Similiter Christus est germanus noster, et dedit nobis quartum annulum sc. foramen sinistri pedis, in quo scriptum est: Accede, ne timeas! Frater tuus sum. Christus est noster sponsus, qui dedit nobis sigil- 25 lum quo sponsi hereditas confirmabatur collata, id est vulnus lateris sui cum lancea perforatum propter nimium amorem, quo te dilexit. Et quid ibi nisi: Jam conjuncta es mihi per misericordiam, noli amplius peccare. Studeamus ergo, carissimi, dona sic munda custodire, quod possimus dicere illud Matthei: Domine, quinque talenta tradisti mihi. Et sic sine dubio poterimus regnare in celesti gremio, quod nobis prestare dignetur [pater et filius].

CAP. 2.

De misericordia et de cognatis subveniendis.

Titus regnavit, qui statuit pro lege sub pena mortis, quod filii 35 parentes suos alerent. Accidit casus, quod erant duo fratres ex uno patre. Unus filium habebat et vidit avunculum suum egentem; sta-

tim [2b] secundum legem eum aluit contra voluntatem patris, et ideo pater ejus a societate sua eum expulit. Verumtamen hoc non obstante non dimisit, quin avunculum suum egentem aleret, et necessaria ei in omnibus dedit. Post hec avunculus ejus dives factus est et pater ejus
5 cepit egere. Filius vero hoc videns patrem aluit prohibente avunculo, et ideo a societate avunculi est expulsus dicensque ei: Carissime, tibi constat, quod aliquando egenus eram et contra voluntatem patris tui michi necessaria in omnibus ministrasti, et ideo jam te in filium meum et heredem accepi. Ingratus filius hereditatem non sequitur, sed filius
10 adoptatus. Sicut tu ingratus fuisti, quia contra preceptum meum patrem tuum aluisti, ideo hereditatem meam non obtinebis. Filius respondit avunculo: Nullus debet puniri pro eo, quod facit illud, quod lex statuit et compellit; sed lex naturalis et scripture compellit filium parentibus subvenire in necessitate, maxime ac eos honorare, et ideo
15 expelli ab hereditate de jure non debeo.

[*Moralisatio.*] Carissimi, duo fratres sunt filius dei et mundus, qui ambo a patre celesti processerunt, filius dei per generationem, mundus per creationem. Inter istos fuit et est discordia ab initio, intantum quod qui est amicus unius, est inimicus alterius, juxta illud
20 Jac. iv: Quicumque voluerit esse amicus hujus seculi, inimicus constituetur dei. Sed filius unus est quilibet christianus, qui est filius Christi, quia ei adheret per fidem. Non ergo debemus alere mundum per superbiam, avariciam et sic de ceteris, si volumus filii dei esse; et si contrarium fecerimus, certe a societate Christi expellimur, quan-
25 tum ad hereditatem celestem. Si Christum alere volumus per opera pietatis, mundus nos odio habebit; verumtamen melius est mundum odire, quam hereditatem celestem amittere.

CAP. 3.

Justum iudicium.

30 Quidam imperator regnavit, qui statuit pro lege, quod si mulier sub viro adulterata esset, sine misericordia de alto monte precipitaretur. Accidit casus, quod quedam mulier sub viro suo erat adulterata, statim secundum legem de alto monte fuit precipitata. Sed de monte tam suaviter descendit, quod in nullo lesa erat. Ducta est ad
35 iudicium. Judex videns, quod mortua non esset, sententiam dedit, iterum [deberet] precipitari et mori. Ait mulier: Domine, si sic feceritis, contra legem agitis. Lex vult, quod nullus debet bis puniri pro

uno delicto. Ego eram precipitata quia semel adulterata, et deus me miraculose salvavit, [3] ergo iterato non debeo precipitari. Ait iudex: Satis prudenter respondisti. Vade in pace! Et salvata est mulier.

Moralizatio super historiam precedentem. Carissimi, iste imperator est deus noster, qui facit istam legem, quod si quis in anima pollutus fuerit sub Christo, qui est sponsus anime, per peccatum mortale debet precipitari de alto monte i. e. de regno celesti, sicut erat primus pater Adam. Sed deus per filii sui passionem salvavit. Homo cum peccat, deus non statim per infinitam suam misericordiam eum
10 dampnat, sed per gratiam suam salvat, ut non precipitetur in infernum.

CAP. 4.

De justitia judicantium.

Cesar regnavit, qui statuit pro lege, quod si quis mulierem raperet et vi eam opprimeret, in electione mulieris esset, utrum vir
15 mori deberet vel eam sine dote in uxorem duceret. Accidit casus, quod quidam rapuit nocte una simul duas mulieres. Una peciit mortem et alia nupcias. Raptor captus est et ductus coram iudice, ut duabus mulieribus secundum legem responderet. Prima mulier instanter secundum legem mortem peciit, secunda eum in virum habere
20 clamavit. Et dixit prima mulier: Verum est, quod lex dictat, quod petitionem meam obtineam, et altera respondit: Eodem modo lex pro me clamat. Sed quia mea peticio est inerior et magis caritativa, ideo michi videtur, quod iudex pro me sententiam dabit. Ambe mulieres
25 iudici sunt conquese, et quilibet beneficium legis postulabat. Judex cum utramque partem audisset, secunde mulieri concessit, ut eum in virum obtineret, et sic factum est.

[*Moralisatio.*] Carissimi, iste imperator est dominus noster Ihesus Christus, raptor quilibet peccator, qui rapit i. e. violat duas mulieres sc. justiciam et misericordiam, que sunt ambe filie dei. Raptor con-
30 vocatur coram iudice, quando anima separatur a corpore. Prima scilicet justicia contra peccatorem allegat, eternaliter eum debere mori per legem justitie; sed altera scilicet misericordia divina allegat, quod per contricionem et confessionem salvabitur. Ideo studeamus sic deo placere.

7 mortale] *orig.* mortali. 11 dampnat] *orig.* dampnant. infernum] *orig.* inferno. 21 prima] *orig.* prime. 22 altera respondit] *orig.* altera. Et respondit.

De sectanda fidelitate.

Rex quidam regnavit, in cujus imperio erat quidam juvenis a piratis captus, qui scripsit patri suo pro redemptione. Pater [36] noluit eum redimere sic quod juvenis multo tempore in carcere erat maceratus. Ille, qui eum in vinculis habebat, quandam pulchram filiam ac oculis hominum gratiosam genuerat, que nutrita in domo erat quousque viginti annos in etate sua compleverat, quae sepius incarceratum visitatum ivit ac consolabatur. Sed ille in tantum desolatus erat, quod nullam consolacionem recipere poterat, sed suspiria et gemitus continue emittebat. Accidit quodam die, quod, cum puella eum visitaret, ait juvenis ei: O bona puella, utinam velles pro mea liberacione laborare! Que ait: Quomodo potero hoc attentare? pater tuus, qui te genuit, non vult te redimere, ego vero, cum sim tibi extranea, quomodo deberem hoc cogitare? Et si te liberarem, offensionem patris mei incurrerem, quia tuam redemptionem perderet pater meus. Verumtamen michi unum concede, et liberabo te. Ait ille: O bona puella, pete a me quid tibi placuerit! Si michi est possibile, ego concedam. At illa: Nichil aliud peto pro tua liberacione, nisi quod me in uxorem ducas tempore opportuno. Qui ait: Hoc tibi firmiter promitto. Statim puella patre ignorante ipsum a vinculis liberavit et cum eo ad patriam suam fugit. Cum vero ad patrem suum venisset, ait ei pater: O fili, de tuo adventu gaudeo. Sed dic michi, qualis est ista puella, quam tecum duxisti? Ait ille: Filia regis est, quam in uxorem habeo. Ait pater: Sub pena amissionis hereditatis tue nolo, ut eam in uxorem ducas. Ait ille: O pater, quid dicis? Plus ei teneor, quam tibi. Quando captus eram in manus inimici et fortiter vinculatus, tibi pro mea redemptione scripsi, et noluisti me redimere. Ipsa vero non tantum a carcere, sed a periculo mortis me liberavit; ideo eam in uxorem ducere volo. Ait pater: Fili, probo tibi, quod non possis in eam confidere, et per consequens nullo modo in uxorem ducere. Patrem proprium decepit, quando ipso ignorante te a carcere liberavit. Pro qua liberacione pater ejus multa perdidit, que pro tua redemptione habuisset. Ergo videtur, quod tu non possis in eam confidere et per consequens nullo modo in uxorem ducere. Item alia ratio est. Ista licet te liberavit, hoc fuit causa libidinis, ut posset te in virum habere, et ideo quia ejus libido erat causa liberacionis tue, non michi videtur, quod uxor tua erit. Puella audiens istas rationes ait: Ad primam respondeo, quando dicis, quod ego

decepi patrem meum proprium, quod non est verum. Ille decipitur, qui in aliquo [4] bono diminuitur. Sed pater meus tam locuples est, quod alicujus auxilio non indiget. Cum hoc perpensi, juvenem istum a carcere liberavi, et si pater meus pro eo redemptionem accepisset, non multum propter hoc dicitur fuisset, et tu per redemptionem depauperatus esses. Ergo in isto actu te salvavi, quod redemptionem non dedisti, et patri meo nullam injuriam feci. Ad aliam rationem, quando dicis, quod ego ex libidine hoc feci, respondeo: hoc nullo modo potest fieri, quia libido aut est propter pulchritudinem aut propter divicias aut propter fortitudinem. Sed filius tuus nullum istorum habuit, quia pulchritudo ejus per carcerem erat annihilata; nec dives fuit, quia non habuit unde se ipsum redimeret; nec fortis, quia fortitudinem perdidit per carceris maceracionem. Ergo sola pietas me movebat, quod ipsum liberavi. Pater hoc audiens non potuit filium arguere ulterius. Filius ergo cum magna solennitate eam in uxorem duxit et in pace vitam finivit.

[*Moralisatio.*] Carissimi, filius captus a piratis erat totum genus humanum captum per peccatum primi parentis in carcere demonis scilicet in ejus potestate. Pater, qui noluit eum redimere, est mundus iste, qui nullo modo volebat hominem juvare a carcere diaboli, sed potius eum tenere. Filia, que eum in carcere visitavit, est divinitas anime conjuncta, que humano generi compaciebatur, que post passionem suam ad infernum descendit et hominem a vinculis diaboli liberavit. Pater vero celestis nostris divitiis non indiget, quia super omnia est dives et summe bonus. Ideo Christus motus pietate ad nos de celis descendit, nos visitavit, quando carnem nostram assumpsit, et tamen nichil aliud petiit pro nostra redemptione, nisi quod sit homini desponsatus, juxta illud Osee II: Desponsabo eam michi in fide. Verumtamen pater noster mundus, cui multi obediunt, contra hoc semper murmurat et allegat: Si deo adhaereas, hereditatem meam id est mundana non habebis, quia impossibile est, deo servire et mammonae, Matth. VI. Sed melius est nobis spernere mundum, quam societatem dei amittere, juxta illud Matth.: Qui reliquerit patrem et matrem, uxorem aut agros propter me, centuplum accipiet et vitam eternam possidebit. Quam nobis etc.

De sequenda ratione.

[4b] Erat quidam imperator potens sed tyrannus, qui quandam puellam regis filiam pulchram valde desponsavit. Facta desponsacione 5 ambo adinvicem juramentum fecerunt, quod, si quis eorum prius moreretur, alter pre nimio amore se ipsum occideret. Accidit semel quod imperator iste ad partes longinuas se transtulit et diu moram ibidem traxit. Volens probare uxorem, ad eam nuncium destinavit, ut ei de morte sua diceret. Audiens hoc uxor propter juramentum, quod ante 10 fecerat viro suo, de alto monte se precipitavit, ut moreretur. Verumtamen mortua non est, sed infra breve tempus sanitati est restituta. Deinde iterato seipsam volebat precipitare, ut moreretur. Pater ejus hoc audiens ei precepit, ut precepto et juramento viri non obediret. Illa vero nolebat consentire. Ait pater: Ex quo non vis michi con- 15 sentire et obedire, celeriter extra societatem meam exeat. At illa: Nolo, et hoc per talem rationem proba. Cum autem quis juramento est obligatus, tenetur adimplere. Ego juravi viro meo, quod pro ejus amore meipsam occiderem. Ideo non deliqui, si juramentum implere volo; ergo extra societatem tuam non debeo expelli. Item nullus 20 debet puniri pro eo, quod est commendabile. Sed cum vir et uxor sint unum in carne secundum deum, commendabile est, quod uxor pro amore viri sui moriatur. Unde in India aliquando erat lex, quod uxor post mortem viri sui pre dolore et amore seipsam comburere deberet, vel viva cum eo in sepulchrum poni. Et ideo, ut michi vi- 25 detur, non deliqui, quando meipsam interficio propter amorem viri mei. Ait pater: Quando prius dixisti, quod obligata juramento fuisti etc., tale obligamentum non valet, quia pretendit ad malum finem scilicet ad mortem. Juramentum semper debet esse rationabile et ideo juramentum tuum nullum est. Ad aliam rationem, quando dixisti, 30 quod istud est commendabile, quod uxor moriatur pro viro, non valet, quia, licet sint unum in corpore per carnalem affectionem, tamen in anima duo sunt, que abinvicem realiter differunt. Et ideo non valet, quod allegasti. Puella hec audiens non poterat ulterius arguere, sed dictis patris adhesit, nec ulterius seipsam precipitare volebat, nec 35 amplius viro suo copulari.

[*Moralisatio.*] Carissimi, rex iste est diabolus. Puella est anima tam graciosa ad dei similitudinem creata, quam diabolus per peccatum ei desponsavit. Unde in [5] peccato commisso facta convencio est, 38 convencio est] *orig.* convencione.

quod si ipse mortuus erat per peccatum et in longinquis partibus id est in inferno per superbiam suam positus est, sic vult, quod anima peccatrix de alto monte id est de celo se precipitet in infernum. Et sic erat ante adventum Christi. Sed per Christi passionem est sanitati restituta. Verumtamen adhuc sepius intendit se precipitare, quociens contra divinum preceptum perpetrat. Sed deus pater noster non vult, ut precipitemur per peccatum, sed vult per contricionem et confessionem ut totaliter ad ipsum convertamur, et firmiter nos in ipso teneamus et vitam eternam possideamus.

De invidia malorum adversum bonos.

Dioclesianus regnavit, in cujus imperio erat quidam miles generosus, qui duos filios habebat, quos multum dilexit. Junior filius contra voluntatem patris meretricem in uxorem duxit. Cum pater hoc audisset, contristatus est valde, et illum a societate sua expulit. 15 Iste sic expulsus in magna miseria est positus. Tamen de meretrice uxore sua filium formosum genuit et ad magnam egestatem pervenit. Misit nuncium ad patrem suum, ut misericordiam de eo haberet. Pater vero cum audisset de ejus miseria, commota sunt omnia viscera ejus et misertus ei cum eo reconciliatus est. Ipso reconciliato 20 patri suo filium, quem de uxore sua meretrice genuerat, recommendavit; pater vero ipsum quasi in filium proprium enutrivit. Hec audiens frater senior indignatus dixit patri suo: Tu es demens, et hoc proba tibi tali ratione. Ille est demens, qui filium in heredem accipit et nutrit, qui ei injuriam magnam fecit. Sed frater meus, 25 qui illum puerum genuit, fecit tibi magnam injuriam, quando meretricem contra tuum preceptum desponsavit. Ergo videtur, quod tu es demens, quod filium ejus nutris et ei pacem dedisti. Pater ad hoc respondit: Fili, frater tuus est michi reconciliatus per magnam contricionem, quam habuit, et propter preces aliorum. Ideo oportet 30 me filium suum diligere plus quam te. Hac ratione: tu sepius contra me fecisti, et nunquam reconciliatus es michi, quia culpam tuam humiliter recognoscere noluisti. Jam tu es ingratus fratri tuo, ex quo velles ipsum a societate mea expellere; immo pocius deberes gaudere, quod michi est reconciliatus. Et quia ingratus es, hereditatem 35 meam non [5b] obtinebis, et illam, quam de jure habere debuisses, frater tuus occupabit. Et sic factum est.

Moralizatio. Carissimi, per patrem istum patrem celestem intelligimus, per duos filios naturam angelicam et humanam. Humana conjuncta erat meretrici i. e. iniquitati, quando de pomo vetito contra divinum preceptum comedit; unde a patre celesti erat homo expulsus. 5 Filius meretricis [est] totum genus humanum, quod per peccatum perversum perierat. Ille filius eger factus est, quia post peccatum in hac lacrimarum valle positus est, juxta illud Gen.: In sudore vultus tui. Sed per Christi passionem est deo patri conciliatus, et continue reconciliatur per opera meritoria et per preces sanctorum, qui cotidie pro genere humano preces fundunt in celo. Ps.: Desiderium pauperum exaudivit dominus. Sed alius frater sc. diabolus, qui semper est ingratus, semper nos impugnat et de nostra reconciliacione murmurat et allegat, quod propter peccatum hereditatem regni celestis non debeamus consequi. Sed sine dubio, si sancte et juste et 15 munde in hoc seculo vixerimus, allegacio sua nichil nobis nocebit, imo partem suam id est locum, quem ipse in celis perdidit, obtinebimus.

CAP. 8.

De vana gloria.

Leo regnavit, qui miro modo pulchras mulieres delectabatur videre. Unde fecit fieri in quodam templo tres imagines stantes, et precepit omnibus in imperio, ut eas adorarent. Prima imago habebat manum ad populum extensam, et in uno digito anulum aureum, et super digito erat superscriptio talis: Ego sum generosus; ecce anulus in digito. Secunda imago barbam auream habebat, et in fronte 25 sic scriptum: Ego sum barbatus; si quis calvus fuerit, ad me veniat et de pilis meis accipiat. Tercia imago clamydem auream habebat et tunicam de purpure, et in pectore ejus erat scriptum characteribus aureis: Ego sum, qui neminem timeo. Iste tres imagines erant interiorius lapidee. Cum autem fuissent complete secundum imperatoris voluntatem, statuit pro lege, quod quicumque anulum vel barbam auream aut clamydem auferret, morte turpissima condempnaretur. Accidit quodam tempore, quod quidam tyrannus templum intravit, vidensque primam imaginem cum digito extenso, anulum de digito extraxit. Deinde ad imaginem secundam accessit et barbam auream ab ea abstulit. Post hoc ad imaginem terciam pervenit, [6] clamydem ab ea 35 tulit, et de templo recessit. Populus cum imagines spoliatas vidissent, statim imperatori denunciabant. Cum imperator hoc audisset, contri-

status est valde, transgressorum scilicet tyrannum coram se vocavit et super tali delicto eum arguebat, quod imagines contra preceptum suum spoliavit. At ille: Domine, licitum est michi respondere? Qui ait: Michi bene placet. Quando templum intravi, prima imago manum ad me extendit, habensque in digito anulum, ac si diceret: Istum 5 anulum accipe! tamen ad extensionem manus nolui recipere quousque in digito superscriptionem legi scil. Ego sum generosus, ecce anulus. Statim intellexi superscriptionem, quod voluntas ejus esset, ut anulum acciperem, et ideo accepi. Deinde ad secundam imaginem accessi et cum eam barbam auream habentem vidissem, in corde meo cogitavi et dixi: Pater istius numquam talem barbam habebat, quia sepius eum vidi, et quod sit alcior quam pater ratio non dictat. Bonum est et utile, barbam ejus auream auferre. Verumtamen hoc non obstante barbam nolui extrahere quousque superscriptionem legi: Ego sum barbatus, quia, si quis calvus fuerit, ad me veniat et de 15 pilis meis accipiat. Sicut videtis, calvus sum, et ideo barbam auream propter duo abstuli. Unum est, ut patri suo esset similis, et de barba aurea non nimis superbiret. Secundo, ut per pilos ejus capiti meo calvo subvenirem. Deinde ad terciam imaginem accessi, que clamydem auream habebat. Clamydem abstuli eo quod in hyeme aurum 20 est frigidum, et imago est lapidea, naturaliter lapis est frigidus, ideo si haberet clamydem auream, esset addere frigiditatem frigidus, quod esset grave imagini. Item si in estate clamydem haberet, esset nimis ponderosum. Adhuc ei propter ista non abstulissem, donec superscriptionem frontis legissem: Ego sum qui neminem timeo. Cum 25 vero tantam superbiam in eo vidissem, ut humiliaretur abstuli clamydem. Ait imperator: Carissime, quando lex erat data, ut nullus imagines spoliaret, nonne erat in lege promulgatum, quod nullus propter aliquam causam imagines spoliaret? Et ideo quia te intromisisti de eis que ad te non pertinebant, do pro judicio, ut hodie in 30 patibulo sis suspensus. Et sic factum est.

Moralizatio. [6b] Carissimi, iste imperator est dominus noster Ihesus Christus. Tres imagines sunt tria genera hominum in isto mundo, in quibus deus delectatur, juxta illud: Delicie mee sunt esse cum filiis hominum. Si sancte et juste vivamus, deus nobiscum per- 35 manebit. Per primam imaginem, que habet manum extensam, debemus intelligere pauperes ac mundi simplices, qui si sequi debent in curiam principum ac dominorum aliquid expedire, oportet ut manum extensam habeant ad dandum judici munera. Unde munera oculos

judicum excecant. Si vero dicatur judici vel suis ministris: Quare a paupere accepisti? statim respondet: Nonne potero cum bona conscientia recipere, quod mihi gratis offertur? Curialis erat in offe-
 5 imputandum, et ideo, ne talia de me dicerentur, munus ejus accepi. Per secundam imaginem intelligere debemus mundi divites, qui per gratiam dei ad divicias sunt exaltati. Unde psalmus: De stercore erigens pauperem; et statim ab emulis judicatur: Ecce iste miser habet
 10 mamus eum! Sive per fas sive per nefas justum talem opprimunt et spoliant, dicentes: Nos sumus calvi i. e. diviciis privati; bonum est, ut rusticus iste dives nobis divicias suas participet. Immo sepius illum jugulant, ut bona sua auferant, ad Tim.: Cupiditas est radix omnium malorum. Per terciam imaginem cum clamyde aurea debe-
 15 mus intelligere homines in dignitate constitutos, sicut sunt prelati ecclesie et iudices terreni, qui habent legem custodire, virtutes inserere et vitia extirpare. Unde malefactores, qui noluerunt subijci discipline contra prelatos suos et seniores, se erigunt ac conspirant dicentes: Nolumus hunc regnare super nos. Luc.: Judei videntes
 20 Christum miracula facientem et eos arguere, quod contra legem committerent, statim de morte ejus conspirabant. Tales conspiratores qui sic hominem bona fama et virtutibus spoliant mala morte hic vel alibi morientur. Studeamus ergo vitam nostram etc.

CAP. 9.

25 *De naturali malitia per mansuetudinem superanda.*

Alexander regnavit prudens valde, qui filiam regis Syrie in uxorem accepit, que filium pulcherrimum ei peperit. Crevit puer, et cum ad etatem legitimam pervenisset, patri suo semper insidias fecit et per omnia mortem ejus [7] quesivit. Imperator de hoc admira-
 30 batur, venit ad imperatricem et ait: Carissima, dicas secure sine timore secretum cordis tui michi, utrum de aliquo preter me polluta fuisti? At illa: O domine, quare a me talia queris? Qui respondit: Filius tuus semper mortem meam querit et ideo miror, quia, si esset filius meus, talia non attemptaret. At illa: Novit deus, quod nun-
 35 quam ab alio preter te sum polluta, et hoc parata sum per omnem viam probare. Iste est verus filius tuus; sed quare te persequitur,

31 aliquo] *orig.* aliquo quam.

penitus ignoro. Rex cum hoc audisset, cum omni mansuetudine filio suo locutus est dicens: O bone fili, ego sum pater tuus; per me mundum intrasti, et heres meus eris. Quare michi minaris? In deliciis nutriti te et omnia mea tua sunt. Desine, inquit, ab ista ini-
 5 quitate, et noli me occidere. Filius non acquiescens dictis ejus, de die in diem malicia ejus contra patrem crescebat, et nitebatur semper occidere eum et publice et private insidias ei imponere. Pater hoc videns in locum desertum perrexit et filium suum secum duxit portansque gladium in manu sua dicens filio suo: Accipe gladium istum et interfice me hic, quia minus scandalum est tibi in occulto
 10 me occidere, quam in publico. Filius hec audiens statim gladium a se projecit et coram patre genua flexit cum fletu magno misericordiam ab eo petens, ait: O bone pater, peccavi in te, quia male egi; iniquitatem feci. Jam non sum dignus vocari filius tuus. Peto, ut remittas michi et me diligas et ammodo ero filius tuus dilectus, et
 15 per omnia secundum tuam voluntatem ministrabo tibi. Pater hec audiens cecidit super collum ejus et osculatus est eum et ait: O fili dilectissime, ammodo non pecces, esto michi fidelis filius, et ero tibi graciosus pater. Et hoc dicto induit eum vestimentis preciosis, et eum secum ad domum duxit et magnum convivium satrapis imperii
 20 fecit. Post hec per paucos dies vixit et vitam in pace finivit, filius vero regnum obtinuit et satis prudenter regebat. In fine vero vite ejus cum mori deberet, vexillum per totum imperium portari fecit et omnibus ostendit, in quo scriptum erat: Omnia transiunt preter amare
 25 deum.

[*Moralisatio.*] Carissimi, imperator iste est dominus noster Jesus Christus. Filius, qui patrem persequitur, est malus Christianus, qui est filius dei [7b] legitimus per virtutem baptismi. Mater pueri est sancta ecclesia, a qua baptismum et nostram salutem accepimus, quibus peccator perversus et a deo per peccatum elongatus querit
 30 mortem Christi. Quod ipse sit pater, patet Deuter. xxxii: Nonne ipse est pater tuus etc. Tocies ergo Christianus querit mortem Christi, quociens contra ejus preceptum perpetrat. Unde duxit te in desertum hujus mundi, in quo deserto non tantum obtulit se mori, sed mor-
 35 tuus est propter peccata nostra. Unde propter ejus amorem et tue anime salutem deberes resistere peccatis et ei fideliter servire. Pater dedit ei gladium, ut eum occideret. Sic deus dat tibi gladium hoc est liberum arbitrium quo poteris portare amorem ejus et gratiam, vel simpliciter eum a te expellere. Fac ergo tu, sicut fecit ille filius!

35 tue] *orig.* sue.

Projice a te gladium iniquitatis et malicie, sicut fecit ille de quo legitur in evangelio: Filius peregre profectus est in regionem longinquam. Sic peccator, cum carnales voluptates diligit, a domino peregrinabitur, et quanto peccando ipse sit dissimilior, tanto magis a domino elongatur, substantiam consumit, dum vitam et cogitationes turpibus actibus impendit, et sicut in evangelio dicitur de filio, quod egere cepit, et adhesit uni civi regionis illius, qui misit illum in villam suam, ut pasceret porcos etc. Filius ille egere cepit, quando virtutes per peccatum amisit. Unde psalmus: Divites eguerunt et esurierunt. Adhesit uni civium scilicet diabolo, quia demones sunt cives et rectores tenebrarum hujus mundi, juxta apostolum: Non est nobis conluctacio adversus carnem et sanguinem etc. Porcus immundum est animal, quia in sordibus delectatur, et ideo porcis demones comparantur, quia sordibus peccatorum saturabuntur. Illos pascit peccator sordibus criminum suorum et ipse est opus illorum. Silique sunt cibus peccatorum, sic fornicacio, ebrietas et gulositas cibus demonum. De siliquis cupit peccator implere suum ventrem, quia nemo dat ei saturitatem, quia voluptas semper habet famam suam et diabolus multociens non dat homini sui desiderii facultatem, sciens eum esse mortuum per peccatum. Sed tamen dominus sepius per gratiam suam vibrat ab eo gladium iniquitatis et dicit: Miserere mei, dum peccata recognoscit et dicit: Delictum meum cognitum tibi feci. Sed deus misericordia motus est, et occurrens cecidit super collum ejus et osculatus est eum dixitque ad servos: [8] Cito afferte stolam primam et induite illum et date annulum in manum ejus et calciamenta in pedibus ejus, et adducite vitulum saginatum et occidite et manducemus, quia hic filius meus mortuus fuerat et revixit, perierat et inventus est. Sic pater celestis vidit errantem, cum ad penitenciam se movet, et iniecit se super collum ejus, quando onus penitencie sibi imponit, osculatur eum, quando verbis oris sui delectatur peccator, juxta illud: Osculetur me osculo oris sui. Stola prima induitur, quando amor Christi per penitenciam habetur. Annulus in manu signat signaculum similitudinis Christi in bonis operibus. Ille ergo annulum in manu portat, qui in nullo opere a Christo deviat. Calciamenta in pedibus sunt exempla sanctorum, qui mortui sunt, quia, sicut calciamenta in pedibus animalium defendunt pedes, ita exempla sanctorum animas. Vitulus saginatus est Christus, pro nobis immolatus in ara crucis, quia saginatus i. e. spiritus sancti repletus gracia. Et tunc poteris per civitatem cordis tui ostendere vexillum boni militis Christi,

10 sunt] *orig.* sicut. 21 vibrat] *orig.* visitat. 38 spiritus] *orig.* spiritui.

scilicet ubi erit scriptum: Omnia pretereunt preter amare deum i. e. omnia peccata mea mala per penitenciam sunt deleta, et jam dei timorem et gratiam ejus mecum porto, per quam vitam eternam obtinebo, ad quam nos perducat etc.

CAP. 10.

5

De oblivione.

Vespasianus regnavit, qui diu remansit sine prole. Tandem per consilium sapientum quandam pulchram puellam de longinquis partibus mundi in uxorem duxit et cum ea in patria extranea diu remansit et prolem ex ea genuit. Post hec ad imperium suum accedere volebat, sed nullam licenciam ab ea poterat obtinere, sed semper dicebat: Si a me recedis, meipsam occidere volo. Imperator cum hoc audisset, fecit fieri duos annulos optimos et sculpsit in gemmis imagines hujus efficacie, ut una esset imago memorie et altera imago oblivionis. Cumque paribus annulis eas inseruisset, unum annulum scilicet oblivionis prebuit uxori, alterum ipse tulit, ut sicut pari amore sic paribus annulis scilicet insignirentur. Uxor cum annulum accepisset, statim cepit oblivisci amoris viri. Imperator hec videns ad imperium cum gaudio se transtulit, nec ulterius est ad uxorem reversus. Et sic in pace vitam suam finivit.

20

[*Moralisatio.*] Carissimi, per istum imperatorem debemus intelligere animam [8b] humanam, quam oportet assumi ad propriam patriam, hoc est ad regnum celeste, ad hoc, ut salutem finalem consequatur. Ideo ait psalmus: Salvum me fac, deus etc. Uxor est nostra caro, que retinet animam in multis delectacionibus, per quas non poterit ad vitam eternam transire, ubi anime conversacio est et imperium ejus et totum desiderium. Et quare non permittit eam? Quia caro concupiscit adversus spiritum et e converso. Fac ergo tu, sicut fecit imperator. Fac duos annulos memorie et oblivionis. Isti duo annuli sunt oracio et jejunium. Utrumque in effectu suo caret termino. Signum infallibile in multis terris est, quod mulier, si portat annulum, desponsata est. Et revera, quando homo se dat oracioni et jejunio, signum est, quod anima ejus est sponsa Christi. Oracio autem est annulus memorie, quia precepit apostolus dicens: Sine intermissione orate. Utitur ergo homo oracione dominica, ut deus memoriam ejus habeat, immo angelus eam presentabit, exemplo Thobie. Jeju-

36 habeat] *orig.* habebat.

nium potest dici annulus oblivionis, quia retrahit et refugit ipsam carnem, ne impediatur usum rationis et opus meritorium, per que itur ad deum. Studeamus ergo istos annulos sic nobiscum retinere, ut vitam eternam consequi mereamur.

CAP. 11.

De veneno peccati, quo quotidie nutrimur.

Alexander regnavit potens valde, qui magistrum Aristotelem in suum doctorem habebat, qui eum in omni scientia instruebat. Hoc audiens regina aquilonis filiam suam a tempore suae nativitatis veneno nutrita, et cum pervenisset ad legitimam aetatem, erat tam pulchra et oculis hominum gratiosa, quod multi per adspectum ejus infatuati sunt. Regina eam ad Alexandrum misit, ut ejus concubina fieret. Visa puella statim captus est in amorem ejus, et dormire cum ea volebat. Hoc percipiens Aristoteles dixit ei: Nolite talia attemptare. Quae si feceritis, in continenti moriemini, eo quod ipsa sit toto tempore vitae suae veneno nutrita. Quod autem verum sit probabo statim. Hic est quidam malefactor, qui per legem debet mori. Cum ea dormiat, et tunc si verum est videbitis. Et sic factum est. Malefactor osculatus est eam coram omnibus. Statim cecidit et mortuus est. Alexander hoc percipiens magistrum miro modo laudavit, qui eum a morte liberavit. Puellam matri remisit.

Moralizacio. [9] Carissimi, iste Alexander potest dici quilibet christianus bonus fortis et potens per virtutes, quas in baptismo recepit, qui potens et fortis est, quamdiu manet in caritate et puritate vite contra diabolum mundum et carnem. Regina aquilonis est habundancia rerum, que hominem querit occidere, spiritualiter aliquando, sepius corporaliter. Puella intoxicata est luxuria et gula, que nutriuntur ex cibariis delicatis, que sunt venena anime. Aristoteles est tua consciencia sive ratio, que semper murmurat et contradicit illis, que sunt anime nociva, et illum impedit, ne cum talibus immisceat se. Malefactor est vir perversus, deo inobediens, qui magis sequitur delicias carnis, quam divina precepta. Talis tota die in peccatis dormit osculando i. e. tangendo gulam et luxuriam, per quos tactus spiritualiter occiditur. Unde sapiens: Qui tangit picem, coinquinabitur ab ea. Studeamus ergo sobrie vivere, et sic poterimus ad eternam pervenire vitam.

1 oblivionis] orig. thobie.

CAP. 12.

De luxuria.

Otto regnavit, in cujus imperio erat quidam sacerdos lubricus, qui propter hoc subditos suos multociens perturbavit et per hoc scandalizati multum erant. Erat unus parochialium suorum, qui nunquam interesse voluit misse ipsius, dum celebravit. Accidit quodam die festivo, quod tempore misse ejus solus in campo deambularet et miro modo siciebat, intantum quod videbatur ei, nisi sitim extingueret, moreretur. Accidit, dum ambularet, venit ad quendam rivulum purissimi fontis, in quo viso incepit haurire et fortiter bibere. Sed cum gustasset, quanto plus bibit, tanto plus siciebat. Intra se admirabatur dicens: Fontem hujus rivuli querere volo, ut de fonte bibam. Dum autem ambulasset, obviavit ei quidam senex pulcher valde et ait ei: Carissime, quo tendis? Qui ait: Ultra quam credi potest scio. Inveni unum rivulum aque, de quo bibi, et quanto plus bibi, tanto plus siciebam. Ideo fontem hujus rivuli quero, ut de fonte bibam, si sitim extinguere possim. Ait senex: Ecce hic est fons, de quo rivulus ille procedit, sed dic michi, quare cum aliis christianis ad audiendam missam ecclesiam non intrasti? Qui respondit: Vere, domine, sacerdos noster execrabilem vitam ducit, sic quod ipsum non credo missas mundas celebrare et deo placitas. Ad quem senex: Si ergo tu sitis [96] ut dicis, ecce fons, de quo tam dulcis aqua rivuli procedit, de cujus rivulo bibisti. Respexit ille vidensque canem fetidissimum, habentem os apertum, per cujus os et dentes tocus fontis scaturicio emanabat mirabiliter. Quod dum ille perspicacius agnovisset, mente confusus expavit toto corpore pertremiscens propter fetorem non audebat gustare et tamen miro modo siciebat. Quem senex intuens ait illi: Noli timere quia potasti de rivulo hujus fontis! nullam molestiam tibi generabit. Ille hoc audiens gustavit, sitim extinguit et ait: O domine, tam dulcem aquam homo nunquam bibit. Ait senex: Vide modo, quemadmodum hec dulcis aqua per os canis fetidi observato colore proprio et sapore nec polluitur nec mutatur. Carissime, sic est de missa per indignum sacerdotem celebrata, et ideo, quamvis tibi displiceat vita talium sacerdotum, tamen missas illorum debes audire. Hiis dictis senex evanuit ab eo, et quod viderat aliis revelavit. Et post hec devote missas audivit et in pace vitam finivit.

Moralizacio. Carissimi, iste imperator est dominus noster Ihesus Christus, in cujus imperio i. e. in mundo est sacerdos lubricus id est 21 mundas] orig. mundus.

christianus perversus. Quia sicut sacerdos habet animas parochiano-
rum custodire, sic et christiani virtutes, quas in baptismo receperunt,
habent regere ac diligenter custodire, ne polluantur. Iste malus sacer-
dos multos corrumpit malo exemplo. Unde Gregorius: Quot mala
5 exempla subditis committunt, tot animas perdunt. Sic malus chri-
stianus verbo et opere multos ad infernum trahit. Si talis fueris, fac
sicut fecit ille parochianus. Ambula per campos id est per regna et
castra, donec venias ad unum, quem diligit anima tua, scilicet illum
senem. Senex est Christus, quem invenies per opera misericordie.
10 Sed prius oportet te bibere de rivulo, licet non extinguas sitim. Ri-
vulus iste, de quo bibimus, est baptismus, qui tantum sitim originalis
peccati extinxit, sed si iterato incideris in peccatum, amplius per
eum extingui non poteris donec procedas ad istum fontem. Fons iste
est dominus noster Ihesus Christus, sicut de se ipso ait: Ego sum
15 fons aque salientis in vitam eternam. Joh. quarto. Rivuli vel vene-
istius fontis i. e. verba sacre scripture sepius procedunt per os feti-
dissimi canis, hoc est sacerdotis [10] predicatoris peccatoris. Que-
rendum est ergo, cur scaturicio puri fontis per os fetidi canis et non
alterius animalis manaverit. Responsio: sepius in sacra scriptura
20 sacerdotes canibus comparantur. Et sicut in cane quatuor bona sunt
juxta istos versus:

In cane bis bina sunt, et lingue medicina,
Naris odoratus, amor integer atque latratus;

sic et in sacerdote idoneo circa salutem animarum in foro predica-
tionis penitentie et confessionis quatuor has proprietates fideliter de-
bent observare: primo quod sint medici in lingua, mulcendo videlicet
et lingendo vulnera peccatorum, nec nimis aspere detergendo. Vul-
nera enim et ulcera canes lambunt. Secundo, sicut canis per odorem
narium vulpem sive leporem investigat, sic sacerdos in odore con-
fessionis vulpinas calliditates i. e. hereticas perversitates sive falsitates
30 quoad peccati detencionem et leporinas timiditates quoad peccati de-
testacionem aut venie desperacionem et lupinam et leoninam feroci-
tatem quoad venie contemptum et alia hujuscemodi sollerter et sub-
tiliter investigat. Tercio, sicut canis fidelissimum animal esse scitur,
35 quia pro domino suo ac pro familia domini sui et ejus animalibus
ac contra malos homines periculo se exponit, sic sacerdotes pro fide
catholica et pro salute animarum, non solum perrochialium suorum,
sed eciam omnium fidelium christianorum corpus et animam debent

11 sitim] *orig.* sitis. 23 naris] *orig.* narus. 29 narium] *orig.* narem.
34 canis] *orig.* canes.

exponere confidenter juxta illud Jo. x: Bonus pastor animam suam
ponit pro ovibus suis. Item prima Joh.: Christus animam suam pro
nobis posuit. Ita et nos debemus animas pro fratribus ponere. Quarto,
sicut canis suo latratu fures prodit et thesaurum domini sui ipsos
tollere non permittit, sic sacerdos fidelis [est] canis summi regis, la-
5 tratu predicacionis, vigilancia jugis oracionis, furtum i. e. insidias et
diabolicas machinationes de thesauro domini sui i. e. de anima sui
proximi, quam summo thesauro i. e. precioso sanguine suo redemit
dominus Ihesus Christus propellere non desistit.

CAP. 13.

10

De amore inordinato.

Quidam imperator erat, qui pulchram uxorem habebat, quam miro
modo dilexit. Ipsa primo anno concepit et peperit filium, quem mater
multum delexit, intantum quod singulis noctibus in uno lecto jacebat
cum eo. Cum autem in etate tres annos complevisset, mortuus est 15
[10b] rex. De cujus morte factus est dolor magnus. Regina multis
diebus mortem ejus planxit. Cum autem sepulture traditus fuisset,
regina per se in castro quodam vixit, habens secum filium suum, di-
lexitque in tantum puerum, quod ejus presencia carere non posset.
Ambo simul continue jacebant, donec puer xviii annos in etate com- 20
plevisset. Vidensque diabolus amorem tantum inter matrem et puerum
ejus eos ad opus nepharium sollicitavit intantum quod filius matrem
cognovit. Regina vero statim concepit. Cum autem impregnata esset,
filius totum regnum pre dolore dimisit et ad partes longinquas ac-
cessit. Mater vero cum tempus pariendi adesset, filium pulcherrimum 25
peperit, vidensque parvulum natum, statim illum jugulavit, scidens
guttur ejus per medium. Sanguis vero gutturis ipsius parvuli in pal-
mam sinistre manus regine cecidit, et facti sunt quatuor circuli ro-
tundi in hac forma O O O O. Regina nulla arte potuit circulos evellere
de manu, et propter hoc intantum verecundabatur, quod semper ha- 30
buit in illa manu cirothecam, ne circuli sanguinei viderentur. Regina
ista beate virgini erat satis devota, et tamen tantum verecundabatur,
quod ex proprio filio conceperat et filium proprium occiderat, quod
nullo modo de hoc confiteri volebat, et tamen omni quindena de ce-
teris peccatis erat confessa. Regina ista largas elemosynas pro amore 35

9 propellere] *orig.* perpellere. 33 conceperat] *orig.* conceperit. occiderat]
orig. occidit.

beate virginis Marie distribuit, et ab omnibus erat dilecta, quia omnibus graciosus. Accidit una nocte, quod ejus confessor coram lecto suo flexis genibus quinquies Ave Maria dicebat, et apparuit ei beata virgo et ait: Ego sum virgo Maria. Habeo tibi aliqua secreta dicere. Confessor gavisus valde est et ait: O domina carissima, dic servo tuo, que tibi placent. Que ait: Regina istius regni tibi confitetur; tamen unum peccatum commisit, quod tibi non audet pandere pre nimia verecundia. Die vero crastina veniet ad te causa confessionis. Dic ei ex parte mei, quod elemosyne sue et oraciones sunt in conspectu filii mei presentate et accepte. Precipio ei, quod de illo peccato confiteatur, quod private in camera sua commisit, quia filium unicum occidit. Rogavi pro ea et remissum est ei peccatum, si confiteri voluerit. Si vero dictis tuis noluerit acquiescere, roga eam, ut cirothecam de manu sinistra deponat, [11] et in palma ejus peccatum commissum non confessum videbis. Et si hoc noluerit, cirothecam extrahe vi. Hiis dictis beata virgo evanuit. Mane vero regina satis humiliter confitebatur de omnibus peccatis excepto illo peccato. Cum autem omnia dixisset, que ei placuerunt, ait confessor: Domina carissima, multi multa loquuntur, quare semper in manu sinistra uteris cirotheca. Audacter michi manum ostende, si potero videre, si lateat aliquid, quod deo non placeat. At illa: Domine, manus mea non est sana et ideo eam vobis ostendere nolo. Ille hec audiens per brachium eam accepit et contra ejus voluntatem cirothecam extraxit et ait: Domina, noli timere! Beata virgo, que te intime diligit, michi precepit hoc agere. Cum vero manum apertam vidisset, vidit quatuor circulos sanguineos ac rotundos. In primo circulo erant quatuor C C C C, in secundo quatuor D D D D, in tercio quatuor M M M M, in quarto quatuor R R R R. In circuitu circulorum ad modum sigilli erat talis superscriptio rubea, continens que hic sequuntur. Casu Cecidisti Carne Cecata; Demoni Dedisti Dona Donata; Monstrat Manifeste Manus Maculata; Recedit Rubigo Regina Rogata. Domina regina, cum hoc vidisset, ad pedes confessoris cecidit et cum lacrimis humiliter confitebatur de illo peccato commisso. Accepta absolutione et penitentia completa post paucos dies obdormivit in domino. De cujus morte factus est plactus magnus in civitate.

Applicacio. Carissimi, imperator iste est Ihesus Christus, qui desponsavit filiam pulchram scilicet naturam humanam, quando carnem nostram assumpsit. Sed prius eam sibi in amasiam accepit quando pater filio et spiritui sancto loquebatur dicens: Faciamus hominem ad

13 tuis] *orig.* meis. 29 Cecidisti] *orig.* condidisti.

imaginem et similitudinem nostram. Sed heu pro dolor! Postquam dominus noster Ihesus Christus genuit in nobis pulcherrimum filium id est animam ab omni contagione mundatam per suam passionem et virtutem baptismi, anima in nobis per peccatum est occisa quantum ad vitam eternam. Sed dic michi quomodo! Ecce viam vobis ostendo. Homo habet proprium filium secum, et cum eo jacet in deliciis id est in carnali concupiscencia, intantum quod te sciente et consenciente proprium filium tuum id est animam sive rationem, per [11b] quam deberes sensus tuos dirigere suppeditatur per carnales concupiscencias. Sed sanguis i. e. peccatum semper in manu tua remanet, juxta illud: Anima mea in manibus meis semper. Hoc est dictum: Si bene vel male fecerimus, ita manifeste sicut in manu coram iudice supremo ostendetur.

Vel alio modo potest reduci. Ista regina est natura humana, que in primo parente scilicet Adam erat plantata, que concepit ex filio 15 hoc est ex delectacione carnali, quando de pomo comedit. Tunc genuit filium i. e. totum genus humanum, quod ipsum per peccatum occidit. Unde sanguis noster i. e. peccatum nostrum tam notorium erat, quod nullo modo celari poterat nisi per cirothecam scil. nostram fragilitatem ad diaboli depectionem, et sic numquam poterat per nos 20 deleri nisi per Christi passionem. Et quomodo? Ecce via ista. Confessor i. e. spiritus sanctus beatam virginem visitavit, de quo ipsa concepit filium i. e. Christum dominum nostrum, per quem salvati sumus. Tamen in manu ejus erant quatuor circuli. Primus circulus est cogitacio, que peccatum preedit, secundus est delectacio, tercius est con- 25 sensus, quartus est actus peccati. Istis circulis erat Adam signatus, quando peccavit, et nos omnes, quando peccatum committimus. In primo circulo erant quatuor C, que dicebant: Casu Cecidisti Carne Cecata. Casus erat diabolus, quia totum genus humanum erat perditum. Cecidisti. Ubi? Certe in infernum. Carne i. e. cum frigore, 30 iniquitate pauperitate et miseriis multis. Ubi? In paradiso fuisti creatus sine omni defectu, et propter primi parentis peccatum in istis miseriis es involutus. Cecata i. e. cecus factus es. Ubi? Dum homo in paradiso ante peccatum vixit, jam propter peccatum illa visione caret. In secundo circulo erant quatuor D, que dicebant: Demoni 35 Dedisti Dona Donata. Quid ei dedisti? Certe animam tuam, quando mortaliter peccasti. Hoc primus parens dedit, quando de pomo vetito comedit. Dona donata i. e. virtutes, cum quibus te deus ornavit in

33 Dum homo] *orig.* deum hominem. vixit] *orig.* vidit.

35 Demoni] *orig.* demonia.

baptismo. Illas diabolo dedisti per peccatum. In tercio circulo erant quatuor M, que dicebant: Monstrat Manifeste i. e. jam satis aperte patet, in qua miseria sumus positi, quia primo creati eramus ut nunquam moreremur, [12] sed propter peccatum mortales facti sumus. 5 Manus Maculata i. e. omnia opera nostra quantumcunque bona, nisi per Christi passionem non poterunt nos defendere, quin totum genus humanum ad infernum descendat. In quarto circulo erant quatuor R, que dicebant: Recedet i. e. recessit onus peccati per Christi passionem. Rubigo i. e. peccatum originale per baptismum. Regina id est 10 virgo Maria per sanctam conceptionem, quam concepit de spiritu sancto. Rogata, quia ipsa est mediatrix inter deum et hominem. Deinde per conceptionem filii sui, per ejus nativitatem, circumcisionem et passionem, nec non per sanctam resurrectionem et ascensionem ad vitam eternam nos perduxit.

15

CAP. 14.

De honorandis parentibus.

Dorotheus regnavit et statuit pro lege, quod filii parentes suos alerent et sustentarent. Erat in imperio tunc temporis quidam miles, qui uxorem pulchram et honestam acceperat et ex ea filium genuit. 20 Profectus est miles ad peregrinandum, et in via est captus et fortiter ligatus. Statim scripsit uxori sue et filio pro redemptione sua. Uxor hec audiens contristata est valde. Flevit amare intantum quod ceca facta est. Ait filius matri: Volo ire ad patrem meum, ut eum redimam a vinculis. Respondit mater: Non ibis, quia tu es unicus filius 25 meus et gaudium et dimidium anime mee, et posset tibi contingere sicut et sibi. Malles tu patrem abeuntem redimere quam matrem presentem alere? Quociens ita est, quod aliquid est equale duobus, tunc ei, qui est presens, magis est adherendum. Tu es filius meus et patris tui. Ego vero sum presens et pater tuus absens. Concludo ergo, 30 quod nullo modo debes recedere a me et visitare patrem tuum. Filius respondit et multum bene: Licet sum filius vester, tamen pater meus est causa principalis generacionis mee; ille agens, tu paciens; pater profectus est peregre, tu domi sedes; ille vero captus et fortiter vinculatus est, tu vero libera; ille in manibus inimicorum, tu inter ami- 35 cos; ille inclusus, tu soluta; tu vero es ceca, tamen ille lucem non

2 Manifeste] *orig.* jam manifeste. 6 defendere] *orig.* defenderere.
28 ei qui] *orig.* ille cui.

videt, sed cathenas, vulnera et miserias, et ideo ad eum pergere volo et ipsum redimere. Et sic factum est, unde omnes filium laudabant, quia sic pro redemptione patris laboravit.

[*Moralizacio.*] Carissimi, imperator iste est pater celestis, qui statuit pro lege, [12b] quod filii parentes sustentent in omnibus et 5 eis obediant. Sed quis est pater noster et mater? Certe pater noster Christus est. Deuter. xxxii: Numquid non iste est pater tuus? Ipse habet ad nos affectum paternum, non maternum. Scitis, quod quando puer transgreditur, pater dure eum corrigit, verberat et flagellat, sed mater leniter dulciter et suaviter tractat. Christus autem permittit 10 nos flagellari et perangustiari propter defectus nostros, tamquam pater noster spiritualis, sed mater nostra est mundus iste, qui dulcia nobis promittit et delectabilia. Sed pater noster peregre profectus est, unde Psalmista: Extraneus factus sum fratribus meis. Adhuc Christus ligatur flagellatur, non in se, sed in suis membris secundum 15 apostolum ad Hebreos: Quicumque est in peccato mortali, ipse jacet in carcere diaboli, sed pater noster vult, ut laboremus pro redemptione. Unde Luce xii: Sinite, inquit dominus, sepelire mortuos suos! Tu autem vade et annuncia regnum dei et hoc est Christum redimere. Quicumque enim fructuose verbum dei predicat, lucratur fratrem suum 20 et redimit in fratre Christum. Matth. xxi: Quod uni ex minimis meis fecistis, michi fecistis. Sed mater i. e. mundus non permittit hominem sequi Christum in paupertate, sed promittit diversa et allegat: Non possum vivere in abstinentia, si eligas viam penitencie, ut sequaris Christum. Et sic de multis, que homini proponit. Sed non 25 consencias ei! Vere mater ista ceca est. Ipsa dicet tibi: Veni, inquit, ego sum presens. Fruamur bonis que sunt, et utamur creatura tamquam in juventute celeriter. Sed carissime, si tu es bonus et gratus filius, responde sic matri i. e. mundo: Pater meus est causa principalis generacionis mee i. e. anima et omnia que habeo ad ejus vo- 30 luntatem sunt; sed mater est causa secundaria i. e. paciens hoc est divicie et superbia hujus mundi. Consulo, ut non exspectetis senectutem in penam et cecitatem, quia in senectute mundus relinquet te, tu non mundum. Si diucius possis servire sibi, ipse te retineret. Studeamus ergo cum omni diligencia vitam nostram emendare, quod 35 poterimus ad vitam eternam pervenire. Ad quam nos perducat deus, qui vivit et regnat benedictus in secula. Amen.

7 iste] *orig.* ipse.

De vita sancti Alexii filii Eufemiani imperatoris.

[13] Quidam imperator erat, in cujus imperio scil. in civitate romana fuit quidam juvenis nomine Alexius, filius Eufemiani nobilissimi Romani et in aula imperatoris primus. Cui multi pueri et servi assistebant qui zonis aureis cingebantur et vestimentis sericis induebantur. Erat autem predictus Eufemianus valde misericors et singulis diebus in domo sua tres mense pauperibus orphanis peregrinis et viduis parabantur, quibus strenue serviebat, et hora nona ipse cum viris religiosis cibum in timore domini capiebat. Cui uxor nomine Agaelis ejusdem religionis et propositi erat. Cum autem filium non haberent, ad preces tamen suas dominus contulit eis filium. Post quem ipsi deinceps in castitate vivere firmaverunt. Traditur igitur puer liberalibus disciplinis imbuendus, et cum omnibus philosophiæ artibus ipse floreret, et jam ad puberem etatem veniens, puella sibi de domo imperiali eligitur et in conjugem copulatur. Venit nox, in qua cum sponsa suscepit secreta silentia. Tunc sanctus juvenis sponsam suam cepit in dei timore instruere et ipsam ad virginitatis provocare pudorem. Deinde anulum suum aureum et caput baltei, quo cingebatur, sibi servandum tradidit dicens: Suscipe hec et serva donec deo placuerit, et dominus sit inter nos! Post hec de substantia sua accipiens ad mare discessit, ascendensque occulte navim Laodiciam usque advenit. Inde pergens in Edissam civitatem Syriæ profectus est, ubi imago domini nostri Ihesu Christi sine humano opere facta in syndone habebatur. Quo perveniens omnia, que secum detulerat, pauperibus distribuit, et vestimenta vilia induens cum ceteris pauperibus in atrio dei genetricis Marie sedere cepit, et de elemosynis quantum sibi sufficere poterat sibi retinebat, cetera vero aliis pauperibus erogabat. At pater decessum filii ingemiscens per universas mundi partes pueros suos misit, qui eum inquirerent diligenter. Quorum dum aliqui ad civitatem Edissam pervenissent, ab eo cogniti minime eum cognoscentes eidem cum ceteris pauperibus elemosynas tribuerunt, quas ille accipiens deo gratias egit dicens: Gracias tibi ago, domine, quia a servis meis elemosynam recipere me fecisti. Reversi pueri nunciant, quod nusquam reperiri valeat. Mater igitur sua a die recessus sui saccum in pavimento cubilis stravit, ubi ejulans [13b] lamentabiles voces dabat dicens: Hic semper in luctu manebo, donec filium meum recuperavero. Sponsa vero ad socrum suam dixit:

7 predictus] *orig.* prefectus. 38 suam] *orig.* suum.

Donec audiam de sponso meo dulcissimo, ad instar turturis manebo tecum. Cum ergo Alexius in predicto atrio xvii annis in servicio dei permansisset, imago tandem beate virginis, que ibidem erat, custodi ecclesie dixit: Fac introire hominem dei, quia dignus est regno celorum, et spiritus dei requiescit super eum; nam oratio ejus sicut incensum in conspectu dei ascendit. Cum autem custos de quo diceret ignoraret, iterum dixit ei: Ille qui sedet foris in atrio ipse est. Tunc custos festinus exiit et ipsum in ecclesiam duxit. Quod factum cum cunctis innotesceret, et ab omnibus venerari cepisset, humanam gloriam fugiens inde recessit, ibique navim ascendens, cum in Tharsim Sicilie vellet pergere, dispensante deo navis a ventis pulsa in romanum portum devenit. Quod cernens Alexius ait inter se: In domo patris mei ignotus manebo, nec alteri onerosus ero. Patrem vero a palacio redeuntem multitudine obsequencium circumdatum obvium habuit ac post eum clamare cepit: Serve dei, me peregrinum in domo tua suscipi jubeas et de micis mense tue nutriris facias, ut tui quoque peregrini dominus dignetur misereri. Quod audiens pater ob amorem filii sui eum suscipi jussit et locum proprium in domo sua tribuit et cibum de mensa sua sibi constituit et ministrum proprium delegavit. Ipse autem in oracionibus perseverabat et corpus suum jejuniis macerabat. Famuli autem domus ipsum deridentes aquam utensilium domus super caput ejus frequenter fundebant, sed ipse ad omnia valde paciens erat. Alexius xvii annis in domo patris ignotus manebat. Videns ergo per spiritum, quod terminus vite sue appropinquaret, cartam cum atramento peciit et totum ordinem vite sue ibidem scripsit. Dominica igitur post missarum solempnia in sanctuario de celo [vox] intonuit dicens: Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis etc. Quod audientes omnes in facies suas ceciderunt. Et ecce vox secundo venit dicens: Querite hominem dei, ut oret pro Roma! Querentibus illis et minime invenientibus iterum dictum est: In domo Eufemiani querite! Requisitus ille nichil se scire dicebat. [14] Tunc imperatores Arcadius et Honorius una cum summo pontifice Innocencio ad domum predicti viri venerunt et ecce vox ministri Alexii ad dominum suum venit dicens: Vide, domine, ne ille peregrinus noster sit, qui magne vite et paciencie homo est. Currens igitur Eufemianus eum defunctum invenit et vultum ejus tamquam vultum angeli rutilantem vidit, voluitque cartam, quam in manu habebat, accipere, sed nequivit. Exeunte ergo eo cum hoc imperato-

20 et] *orig.* et ipse. 23 xvii] *orig.* sedecim. 24 manebat] *orig.* menebat. 28 laboratis] *orig.* laratis.

ribus et pontifici retulisset, et illi ad eum intrassent, dixerunt: Quamvis peccatores sumus, gerimus tamen regni gubernacula et curam universalem regiminis pastoralis. Da ergo nobis cartam, ut sciamus que in ea scripta sunt. Et accedens pontifex cartam in manu sumpsit
 5 et statim dimisit, fecitque eam legi coram omni populo et multitudine et patre ejus. Eufemianus hoc audiens nimio timore conturbatus obstupuit et factus exanimis resolutisque viribus in terram cecidit. Cum vero ad se aliquantulum redisset, vestimenta sua scidit, cepitque
 10 canos capitis sui evellere, barbam trahere atque semetipsum discernere, ac super filium suum corruens exclamavit: Heu me, fili mi, quare sic me contristasti et per tot annos dolores et gemitus ac suspiria incurristi? Heu me miserimum, quia video te custodem senectutis mee in grabato jacentem et non michi loquentem! Heu me, qualem de cetero consolacionem habere potero? Mater vero hoc audiens, quasi
 15 leena rumpens rete, ita scissis vestimentis, coma dissoluta ad celum oculos levabat et cum pre nimia multitudine ad sanctum corpus adire non posset, clamavit dicens: Date michi aditum, ut videam consolacionem anime mee, que suxit ubera mea. Et cum pervenisset ad corpus, incumbens super illud clamabat: Heu me, fili mi carissime, lumen oculorum meorum, quare sic nobis fecisti? Quare tam crudeliter
 20 nobiscum egisti? Videbas patrem tuum et me miseram lacrimantes et non ostendebas teipsum nobis. Servi tui injuriabantur tibi et sustinebas. Et iterum atque iterum prosternebat se super corpus et nunc brachia super illud extendebat, nunc autem manibus vultum angelicum contrectabat et osculans clamabat: Plorate mecum omnes, qui
 25 adestis, quia per xvii annos eum in domo mea habui et non cognovi, qui unicus meus esset. Servi enim ejus [14b] conviciabantur ei et alapis eum percuciebant. Heu me, quis dabit oculis meis fontem lacrimarum, ut plangam die ac nocte dolorem anime mee? Sponsa
 30 vero ejus induta veste adriatica cucurrit plorans et dicens: Heu me, quia hodie desolata sum et appareo vidua! Jam non habeo, in quem perspiciam, nec in quem oculos levem. Nunc raptum est speculum meum, periit spes mea. Ammodo incepit dolor, qui finem non habet. Populus autem audiens hec lacrimabiliter flebat. Tunc pontifex cum
 35 imperatoribus posuerunt corpus in honorato feretro et duxerunt in civitatem mediam, et nunciatum est populo, inventum esse hominem dei, quem civitas tota querebat et omnes obviam currebant sancto. Si quis autem infirmus illud corpus sacratissimum tangebatur, protinus curabatur, ceci visum recipiebant, demoniaci liberabantur et omnes

12 incurristi] orig. incussisti.

infirmi a quacumque infirmitate detenti tacto corpore curabantur. Imperatores tanta miracula videntes ceperunt per se cum pontifice lectum portare ut et ipsi sanctificarentur ab eodem corpore sancto. Tunc imperatores jusserunt copiam auri et argenti in plateis spargi, ut turbe occuparentur amore pecuniarum et sinerent corpus sanctum
 5 perduci ad ecclesiam, sed plebs amore pecuniarum deposito magis ac magis ad tactum sanctissimi corporis irruerat, et sic cum magno labore ad templum sancti Bonifacii martyris tandem ipsum perduxerunt, et illic per septem dies in laudibus dei persistentes operati sunt monumentum ex auro et gemmis preciosisque lapidibus, in quo sanctissimum corpus cum magna veneracione collocaverunt. De ipso quoque monumento ita suavissimus odor flagravat, ut omnibus videretur aromatibus plenum. Obiit circa annum domini tricentesimum vicesimum septimum.

[*Moralisacio.*] Carissimi, Eufemianus iste potest dici quilibet
 15 homo mundanus, qui habet filium, quem miro modo diligit quem studet die ac nocte promovere. Dat ei uxorem scil. mundi vanitatem, in qua delectetur sicut sponsus cum sponsa, imo sepius magis delectatur cum mundi vanitate, quam vir cum uxore, quia sepe propter mundana homo vitam suam amittit. Mater est mundus iste, que miro
 20 modo diligit filios mundanos. Sed filius bonus sicut beatus Alexius magis studet deo placere per omnia, quam parentibus et [15] mundi vanitatibus, ut poterit illud mereri, Mathei xi: Qui dimiserit agrum aut domum, patrem aut matrem aut uxorem propter me, centuplum accipiet et vitam eternam possidebit. Alexius navim accepit etc. 25 Navis ista est sancta ecclesia, per quam nos oportet ascendere, si volumus vitam eternam obtinere, et vestimenta preciosa scilicet seculi pompas deponere, et inter pauperes scil. humiles residere verbo et opere. Clericus, qui eum in ecclesiam introduxit, est discretus confessor, qui habet peccatorem instruere et ad noticiam sacre scripture
 30 introducere, ut melius poterit a nocivis anime precavere. Sed sepe ventus surgit et ducit hominem ad patriam propriam, sicut fecit sancto Alexio. Ventus iste est tentacio diabolica, que nititur die ac nocte hominem a bono opere impedire. Si ergo sencias te per aliquam tentacionem involutum, fac sicut fecit sanctus Alexius! Induas
 35 te forma peregrini, hoc est virtutes veri peregrini debes habere, ut non possis a patre carnali nec a mundo aliter cognosci, nisi quod homo dei sis. Sed sepe cum talis vitam penitencie eligit, dolent parentes et multum tristantur, cum viderint filios eorum mundum spernere et paupertatem pro amore dei diligere. Sed tucius est, eos 40

offendere, quam viam perfectionis derelinquere. Quere ergo cartam i. e. testimonium consciencie, quod deo fideliter ministrasti. Tunc venit summus pontifex cum imperatoribus i. e. Christus cum multitudine angelorum et ducent animam tuam ad ecclesiam sancti Bonifacii i. e. ad vitam eternam, ubi habundat omnis bonitas scilicet omne gaudium.

CAP. 16.

De vita exemplari.

Legitur de quodam imperatore romano construente sibi basilicam optimam et fodiens in fundamento palatii, invenit sarcophagum aureum tribus circulis circumdatum et super sarcophagum talis erat superscriptio: Expendi, donavi, servavi, habui, habeo, perdidit, punior; primo quod expendi habui, quod donavi habeo. Imperator cum hoc audisset, satrapas imperii vocavit et ait: Ite et inter vos consulite, quid ista superscriptio significet. At illi: Domine, nichil aliud est superscriptio nisi istud: Erat unus imperator ante te, qui aliis exemplum dare volebat, ut ejus vitam sequerentur. Expendi vitam meam recte judicando, alios regulando, me ipsum secundum rationem domando. Donavi [15*b*] militibus necessaria, pauperibus victualia et unicuique et michi ipsi secundum merita. Servavi in omnibus justiciam, indigentibus misericordiam, operantibus mercedem condignam. Habui cor largum et stabile et unicuique michi servienti divicias dare in necessitate et gratiam omnibus omni tempore. Habeo manum ad donandum, manum ad protegendum et manum ad puniendum. Perdidit stulticiam, perdidit inimicorum amicitiam et perdidit carnis lasciviam. Punior jam in inferno, quia non credidi uni deo eterno. Punior heu, quia non est redemptio. Imperator cum hec audisset et quamdiu vixit magis prudenter seipsum et alios regulabat et sic in pace vitam finivit.

[*Moralisacio.*] Carissimi, imperator iste potest dici quilibet christianus, qui debet et tenetur construere basilicam i. e. cor suum deo paratum, ut ejus voluntatem per omnia faciat, et effodere cor suum per viam contricionis, et sic poterit sarcophagum aureum invenire i. e. animam deauratam virtutibus plenam mediante divina gracia cum tribus circulis aureis scilicet fide spe et caritate circumdatam. Quid ergo erit inscriptum? Certe primo: Expendi. Sed dic michi, carissime,

10 palatii] *orig.* palacium. 23 omnibus] *orig.* omnium.

quid expendisti? Respondeat bonus christianus: Corpus et animam in dei servicio. Si quilibet vestrum sic vitam impendat, de magno premio in vita eterna securus erit. Secundum est, quod scribitur: Servavi. Dic michi, carissime, quid servasti? Respondeat bonus christianus: Cor contritum et humiliatum et deo in omnibus operibus preparatum pro voluntate sua ad faciendum quicquid ei placet. Tertium est, quod scribitur: Donavi. Dic michi, carissime, quid donasti? Respondeat bonus christianus: Dilectionem deo ex toto corde et ex tota anima et ex tota mente et amorem proximo secundum divinum preceptum. In hiis duobus mandatis pendet lex et propheta. Quartum, quod scribitur est: Habui. Dic michi, carissime, quid habuisti? Respondeat bonus christianus: Certe miseram vitam, quia in peccato conceptus et in peccato originali natus et de vili materia plasmatus. Quintum, quod scribitur, est: Habeo. Dic michi, carissime, quid est, quod habes? Respondeat bonus christianus: Certe baptismum, et factus sum Christi miles, [16] ubi eram servus diaboli per virtutes, quas michi deus dedit in baptismo. Sextum, quod scribitur, est: Perdidit. Dic michi, carissime, quid est, quod perdidisti? certe dei gratiam? Respondeat bonus christianus: Omnia delicta, que contra dominum commisi, per penitentiam emendavi, quia penitentia mundat nos a peccatis. Septimum, quod scribitur, est: Punior. Dic michi, carissime, quare dicis: Punior? Respondeat bonus christianus: Quia pro delictis et peccatis meis semper affligitur spiritus meus et caro penitentiam patitur. Octavum, quod scribitur, est: Quod expendi, habui. Dic michi, carissime, quid est illud? Respondeat bonus christianus: Expendi tempus meum in operibus misericordie per gratiam, quam accepi a domino meo Iesu Christo. Nonum, quod scribitur, est: Quod donavi, habeo. Dic michi, carissime, quid donasti, quod jam habes? Respondeat bonus christianus: Certe donavi toto tempore vite mee consilium et assensum et totam voluntatem meam in voluntatem prelati mei pro dei amore, et ideo jam in celo habeo id est habeo vitam eternam.

CAP. 17.

De perfectione vite.

Quidam imperator statuit pro lege, quod, quicumque volebat ei ministrare, ministerium ab eo obtineret, ita quod tres ictus in porta palatii daret, per quos cognosceretur, quod ministerium desideraret.

3 securus] *orig.* securis. 15 habes] *orig.* hebes.

Accidit casus, quod erat quidam pauper in civitate romana nomine Guido. Qui cum de lege audisset, intra se cogitabat: Pauper sum et de vili sanguine productus. Melius est michi, ministrare et divicias acquirere, quam sic semper vivere in egestate. Accessit ad palacium, 5 tres ictus secundum legem in porta dedit, janitor statim hostium aperuit et eum introduxit. Ille vero flexis genibus imperatorem salutavit. Ait ei imperator: Dic michi, carissime, quid petis? Domine, servitium. Qui ait: De quo ministerio scires michi ministrare? At ille: Domine, de sex ministeriis sum expertus. Primum ministerium est: 10 scio corpus magni principis die ac nocte custodire, lectum ejus parare, cibaria ei propinare, pedes ejus lavare. Secundum ministerium est: scio vigilare, quando alii dormiunt, et dormire, quando alii vigilant. Tercium ministerium est: scio bonum potum gustare et secundum gustum quemlibet potum judicare. Quartum est: scio invitare homines 15 ad convivium ad honorem invitantis. Quintum ministerium est: scio ignem facere sine fumo, [16*b*] circumstantes sedentes calefacere. Sextum ministerium est: scio homines docere bonam viam versus terram sanctam, sic quod cum sanitate redibunt. Ait imperator: Ista sunt pulchra ministeria et multis utilia. Mecum remanebis et primo ex- 20 periri volo de corpore meo. Corpus meum custodies isto anno. Ait ille: Domine, presto sum, voluntati vestre satisfacere. Guido omni nocte lectum satis honeste paravit, lintheamina lavit et sepius mutavit singulis noctibus. Ante ostium camere armatus jacuit, habensque secum parvum caniculum bene latrantem, ut si casu aliquo dormiret, 25 et aliquis subito veniret, per latratum canis excitatus esset. Semel omni ebdomada pedes ejus lavit, in omnibus tam prudenter et utiliter ei ministravit, quod in nullo defectus inveniri posset, unde imperator per omnia eum laudavit. Finito anno eum senescallum fecit, ut impleret secundum servitium suum scilicet: Scio vigilare. Guido iste 30 sic institutus per totam estatem laborabat et vigilabat et omnia necessaria pro hyeme providit. Dum vero adesset hyems et alii inciperent vigilare et laborare, ipse vero quiescens dormiebat sic quod implevit secundum ministerium suum scilicet: Scio vigilare, quando alii dormiunt. Imperator cum vidisset quod tam prudenter duo ministeria 35 complevisset, gavisus est valde et vocavit pincernam et ait ei: Carissime, ponite in calice meo acetum, vinum optimum et mustum, et detis Guidoni ad bibendum, quia istud est tertium ministerium suum; scit enim gustare bonum potum. Et sic factum est. Dum autem gustasset, ait Guido: Fuit bonum, est bonum, erit bonum; hoc est

18 redibunt] *orig.* redibunt.

dictum: mustum erit bonum, vinum est bonum, acetum fuit bonum. Imperator cum vidisset, quod tam prudenter judicasset potum, dixit ei: Carissime, vade per regna et castra et invita omnes amicos meos ad convivium, quia jam instat festum natalis domini, quia hoc est quartum ministerium tuum. Ait ille: Domine, presto sum. Perrexit 5 igitur per castra et regna et nullum amicum imperatoris invitabat, sed omnes inimicos ejus. Ita quod in vigilia natalis domini aula imperatoris de inimicis impleta est. Imperator cum omnes inimicos suos vidisset, commota sunt omnia [17] viscera ejus, vocavit Guidonem et ait ei: Carissime, nonne michi dixisti, quod scires homines invitare 10 ad convivium? At ille: Eciam, domine. Cui imperator: Et ego dixi tibi invitare omnes amicos meos et tu invitasti inimicos. At ille: Domine, licitum est michi respondere? Quocumque tempore vel quacumque hora in anno amici tui ad te venerint, cum gaudio recipiuntur. Non sic est de istis, quia sunt inimici tui. Unde eos huc duxi ut 15 per bonum vultum et per bonum convivium de inimicis fiant amici. Et sic factum est; antequam erat convivium factum, facti sunt omnes amici ejus. Imperator gavisus est valde et ait: Carissime, benedictus dominus! inimici mei facti sunt amici. Impleas quintum ministerium tuum! Fac michi et amicis meis ignem sine fumo! At ille: Domine, 20 presto sum. Quid fecit ille Guido? In estate ligna ponebat in ardore solis, et tantum erant desiccata, quod quam cito ardere inceperunt, statim dabant ardorem flamme sine fumo, ita quod calefactus est imperator cum omnibus amicis suis. Deinde ait imperator Guidoni: Jam restat ultimum ministerium. Si hoc prudenter adimpleveris, te ad 25 divicias et honorem promovebo. At ille: Domine, quotquot voluerint ad terram sanctam pergere, ad litus maris me sequantur. Viri, mulieres ac parvuli hec audientes quasi infiniti secuti sunt. Cum autem illic venisset, ait populo: Carissimi, videtis in mari ea, que ego video? At illi: Ignoramus. At ille: Ecce in mari rupes est magna. Levate 30 oculos et videte! At illi dixerunt: Domine, nos satis aperte vidimus, sed, cur hoc dicitis, ignoramus. At ille: In illa rupe est quedam avis continuo in nido suo residens, que semper habet in nido septem ova, in quibus multum delectatur. Natura avis est talis: quamdiu in nido residet, totum mare est tranquilla pace; sed si contingat, avem 35 extra nidum volare, totum mare perturbatur intantum, quod, si tunc aliquis mare pertransierit, sine dubio submergetur; sed quamdiu residet in nido, si quis tunc transierit, sine periculo iret et rediret. Et illi: Quomodo poterimus scire, quando avis residet in nido suo et

23 flamme] *orig.* flammis. 35 pace] *orig.* potestate.

quando non? At ille: Numquam nidum dimittit, nisi propter unam causam. Est enim alia avis, que est inimica ejus, que die ac nocte laborat, ut ejus nidum fedet ac ova ejus violet. Avis vero, que est in nido, cum viderit [17*b*] ova fedata aut nidum deturpatum, statim
 5 extra nidum pre dolore volat et tunc mare perturbatur et ventus valde impetuusus excitatur. Et nullo modo tunc temporis ad mare intrandum festinare debetis. At illi: Domine, et quod remedium poterit ad hoc fieri, quod avis, que est inimica, non appropinquat nido suo et sic per consequens poterimus secure transire? At ille: Non est res
 10 sub celo, quam illa avis, que est inimica, tantum odit, sicut sanguinem agni. Nidum exterius et interius cum dicto sanguine aspergite, et quamdiu ibi gutta una illius sanguinis remaneat, avis, que est inimica, numquam audet nido ejus appropinquare, et sic avis in nido suo remanebit et tunc mare erit in tranquilla pace et poteritis ad
 15 terram sanctam transire et secure redire. Ista audientes sanguinem agni acceperunt et nidum interius et exterius cum dicto sanguine aspergebant et ad terram sanctam perrexerunt et sani et incolumes redierunt omnes. Imperator videns, quod omnia negocia tam prudenter adimplevisset, eum ad miliciam et divicias magnas promovit.
 20 [Applicacio.] Carissimi, imperator iste est pater celestis, qui legem edidit, ut quicumque tres ictus in porta dederit scilicet orationem jejunium et elemosynam, in introitu ecclesie militantis miles poterit esse et per consequens vitam eternam obtinere. Guido pauper potest dici quilibet homo pauper et nudus de utero matris sue egressus, quid dat tres ictus in ecclesie porta, quando baptismum petit.
 25 Unde quilibet christianus deo promittit sex ministeriis ministrare. Primum est custodire corpus principis i. e. Christi. Et quomodo? Sicut fecit Guido. Primo debet esse ornatus bonis virtutibus, ne aliqua temptacio intret cameram cordis tui et offendant dominum nostrum
 30 Ihesum Christum. Et parvum caniculum bene latrantem habeas i. e. conscienciam sanam, que continue contra vicia murmurat. Et ideo dicit apostolus: Omne, quod fit contra conscienciam, edificat ad gehennam. Secundum est, lectum cordis bene preparare per opera misericordie, lintheamina mutare i. e. vicia in virtutes omnino variare
 35 et sordes peccatorum lavare per cordis contricionem et cameram cordis tui semper mundam custodire, ut nichil offendant oculos principis scil. corporis domini nostri Ihesu Christi, cui corpori te obligasti munde custodire, [18] deinde bis in ebdomada pedes lavare scil. per confessionem et satisfactionem et per bonas affectiones ei placere.

Istud est primum ministerium, quod promittit quilibet christianus in baptismo domini secum munde custodire. Sed est advertendum de corpore istius principis scil. domini quod sub specie panis digne debent sumere et custodire ex proprietatibus panis visibilis hec attendant. Est igitur hostia inscripta, ut sic notetur, quod omnes debent
 5 esse inscripti, qui eucharistia sunt reficiendi. Illi autem sunt inscripti, in quorum cordibus per veram fidem inscriptum est nomen Christi, ut a Christo dicantur christiani. Unde dicit dominus per Iheremiam: Scribam legem meam in cordibus eorum. Prima autem lex, qua cum deo ligamur, est fides, secunda spes et tertia caritas. Item hostia
 10 post literas circulum continet, in quo notatur eternitas, que nec principium nec finem habet ad quam pervenimus per dignam sumpcionem. Item hostia latitudinem habet, que caritatem figurat, que circumquaque dilatatur. Item hostia est tenuis et sicca, per que notatur duplex abstinentia, per tenuitatem ciborum parcitas, per siccitatem contra hu-
 15 midorum superfluitatem sobrietas. Qui igitur pane predicto volunt refici, sint inscripti per fidem, circulum habentes per eternorum contemplacionem, dilatati per caritatem. Item hostia est alba: sic et nos contra luxuriam. Item est levis: sic et nos contra accidiam. Item modica id est humilis contra superbiam. Si autem tales sumus, tunc
 20 panem nostrum cotidianum nobis ad utilitatem nostram dari petimus; alioquin non pro nobis, sed contra nos est, quoniam dicit apostolus prima ad Corinth. xi: Qui manducat indigne, iudicium sibi manducat. Item hostia est azima sine fermento contra amaritudinem invidie, que spiritualiter nequicia dicitur. Unde apostolus i Corinth. xi: Epulemur
 25 non in fermento malicie et nequicie, sed in azimis sinceritatis et veritatis. Item frumenticia est et hoc contra iram. Granum enim frumenti lene est et planum sine asperitate, sed ira hominem vehementer exasperat, ita quod propter suam asperitatem vix aliquis eum tangere
 30 audeat. Item hostia est impermixta et uniformis et hoc contra cupiditatem et avariciam. Item rotunda est contra accidiam. Sicut enim panis naturalis pre ceteris [18*b*] cibis corpus reficit et sustentat et vinum pre ceteris potibus hominem letificat et inebriat, sic caro Christi pre ceteris interiorem hominem reficit et saginat et sanguis pre ceteris letificat et sic inebriat, ut sobrium reddat. Unde psalmus: Calix
 35 meus inebrians, quam preclarus est. Item panis est cibus generalis et vinum potus usualis omnibus et omni tempore. Sic Christus se in cibum omnibus fidelibus et omni tempore exhibet pauperibus et

divitibus sine acceptacione, propter quod et panis cotidianus dicitur. Item panis, sicut dicunt philosophi, precipue habet virtutem nutriendi, cujus signum est, quia ejus comestio non parit fastidium comedendi. Sic est panis Christi, de quo Eccles. xxiv: Qui edunt me, adhuc esurient. Item sicut panis triticeus est cibus adultorum, non parvulorum, sicut dicit apostolus, ita corpus Christi est cibus spiritualis eorum, qui creverunt in fide et virtutibus. Deinde queritur: Qui debent comedere istum panem? Certe illi, de quibus dicitur in evangelio: Venite ad me, omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. Deinde queritur: Quomodo panis Christi potest converti in corpus Christi? Ecce ratio est nutrix, que nutrit puerum. Si nutrix famem pateretur et lacte careret, puer in ediam sustineret vel cito deficeret. Si vero in tanta penuria dentur ei feces ad bibendum, ille feces per os potate mutantur in sanguinem ad robur mulieris et in lac ad nutriendum puerum. Et si hoc facit natura in muliere, quanto magis virtus supra naturam in sacramento altaris, et per os sacerdotis loti i. e. Christi, per verba de ore exeuncia mutatur panis et vinum in carnem et sanguinem. Sed de indigne sumentibus potest dici illud Genesis: Fera pessima devoravit filium meum. Psalmista: Os peccatoris et dolosi super me apertum est. Vinum est sanabile homini sano [infirmativum] homini egroto, immo poterit esse causa mortis. Eodem modo corpus Christi anime sane est vita, anime peccatrici est mors. Item percussi sunt de Bethsamitis LXX viri famosi et duo milia plebis, eo quod vidissent archam nudam, et potest dici, quod non peccaverunt videndo, quibus non erat prohibitum videre. Videamus ergo, ut munde et honeste custodiamus corpus principis i. e. Christi. Secundum ministerium, quod promisimus, est vigilare in bonis operibus, quando alii dormiunt in peccatis, [19] sicut scriptum est: Vigilate, quia nescitis, qua hora filius hominis veniet. Et Paulus dicit ad Ephes.: Surge, qui dormis, et exsurge a mortuis, et illuminabit te Christus. Unde, carissimi, debetis scire, quod viatores aliqui surgunt ad primum gallicantum, aliqui ad secundum et aliqui ad tertium et aliqui in aurora, quando pulli clamant et dicunt: Non est amplius dormiendum! Ecce pulli clamant: Surgamus! Primi galli fuerunt prophete, qui surrexerunt, ut Christum in carne viderent, et non viderunt. Secundi galli sunt apostoli et evangeliste, qui Christum viderunt. Tercii galli sunt predicatorum minores et fratres beate Marie dei genitricis de monte Carmeli et alii qui verbum dei predicant, et augustinenses et plebani. Isti sunt pulli, qui clamant et di-

12 inediam] *orig.* mediam.

cunt: Surgite, vigilate, sicut domino promisistis in bonis operibus! Dormite, quando alii vigilant, hoc est a peccatis cessate, quando alii in malis operibus vigilant, sicut latrones fures et luxuriosi. Vigilate in estate i. e. cum vita vestra fuerit in corpore, et provideatis omnia necessaria pro animabus vestris, ut cum hyems mortis advenerit, poteritis cum domino feliciter requiescere. Tercium ministerium est gustare bonum potum. Potus iste est penitencia sive martirium pro dei amore. Unde salvator Matth.: Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? At illi: Possumus, scilicet calicem penitencie aut martirii. Fuit bonum tempore suo acetum i. e. bonum erat sanctis in celo, qui in hoc mundo vixerunt, qui penitenciam fecerunt, carnem suam domabant. Et ideo in celo jam regnant. Est bonum vinum; scilicet hoc est dictum: bonum est nobis, ut penitenciam agamus, per quam poterimus ad eternam gloriam pervenire. Erit bonum scilicet quando caro cum spiritu in die iudicii resurget et vitam eternam intrabit. Dominus habet unam tabernam de optimo vino scilicet celeste gaudium, et signum pulchrum ante tabernam scilicet crucem. Sed ita est, quod quando multitudo emencium confluit, tunc tabernarius care vendit vinum, et quando cessat emendi copia, tunc oportet quod vendat pro levi precio, vel quod retineat omnino sibi. Dominus vero post resurrectionem suam communicavit vinum suum mittendo spiritum sanctum, et tunc confluxerunt euntes catervatim, scilicet per predicacionem apostolorum et aliorum sanctorum conversi sunt ad fidem, et tunc tabernarius [19b] id est dominus noster Iesus Christus care vendidit vinum suum id est gloriam paradisi. Nonne Petrus, qui crucifixus fuerat, valde care emit illud vinum, et Paulus et Laurentius ceterique martires, qui morti tradiderunt corpora sua pro fide Christi sustinenda et multiplicanda? Sed modo cessat multitudo emencium, et ideo oportet quod Christus pro levi precio vendat gloriam suam aut quod retineat sibi. Et ideo gustemus in presenti vita potum penitencie, et perveniamus ad bravium vite eterne. Quartum ministerium est invitare homines ad convivium. Ille invitabat inimicos etc. Sic quilibet nostrum tenetur invitare inimicos Christi ad vitam eternam juxta illud: Non veni vocare justos, sed peccatores. Sic tu debes per bona exempla et opera peccatorem instruere et deo reconciliari. Sed aliqui peccatores sunt lapides molares, qui non poterunt de levi moveri, immo sunt quasi catenati; sicut Herodes misit Petrum in carcerem et in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus duabus catenis et custodes ante ostium custodiebant carcerem.

4 vestra] *orig.* tua.

Actuum XII. Dormicio Petri potest figurare dormicionem peccatoris in peccati consuetudine. Duo milites possunt dici mors et diabolus, quia mors insidiatur vite et diabolus anime. Due catene sunt voluptas carnalis et vanitas temporalis. Custodes possunt dici spes levioris 5 venie et presumptio longioris vite; et quando diabolus sic tenet peccatorem, tunc habet eum in pace. Ideo cum summa custodia laborandum est verbo et opere, tales ad convivium eternum invitare. Quintum ministerium est ignem facere sine fumo etc. Ignis iste est caritas, quam quilibet tenetur habere, si desiderat eternam vitam 10 obtinere, et hoc sine fumo iracundie, ut aliud non ostendas in ore, quam sit in corde sicut multi dicunt se aliquos diligere et odium habent in corde. Ista non est vera caritas, sed est ignis plenus fumo; unde oportet odium ex corde expellere. In figura hujus dicitur secundum Plinium quod est quidam piscis qui quando transglutit hamum 15 partes interiores scilicet omnia interiora sua foras per os evomit donec hamus exeat, et deinde reducit intestina ad loca sua. Sic debet facere peccator si umquam odium sive aliquod peccatum tanquam hamum deglutit, Ecclesiastes IX: Sicut pisces capiuntur hamo et sicut avis comprehenditur laqueo, sic capiuntur homines in tempore malo. 20 [20] Debent ergo tunc per os omnia interiora dejicere, donec exeat hamus, odium scilicet vel peccatum aliud, quia omnia interiora revelanda sunt, scilicet per confessionem, donec perfecte liberentur a peccato, et tunc poterit ignem sine fumo preparare, per quem deus erit calefactus, scilicet contentus. Sextum ministerium est, docere homines 25 viam versus terram sanctam, scilicet celum, sed ad celum oportet per mare transire. Mare dicitur mundus iste propter multas rationes. Primo, quia sicut in mari est conflictus ventorum, ita et in mundo conflictus multiplex est bellorum. Item sicut in mari est tempestas fluctuum, ita et in mundo inundacio adversitatum. Item sicut in mari 30 est amaritudo aquarum, ita et in mundo amaritudo viciorum. Et sicut in mari profunditas aquarum, ita et in mundo profunditas miseriarum. Et sicut in mari beluinarum est immanitas, ita in mundo principum severitas. Item oportet propter ista pericula et multa alia pertransire per navem. Tamen solent homines propter quatuor navem 35 ascendere. Primo propter diluvium, Gen. IX, sic nos debemus propter diluvium viciorum, unde Hozee quarto: Mendacium, maledictum, homicidium et furtum et adulterium inundaverunt et sanguis sanguinem tetigit, propter quod lucebit tibi infernus et omnia, que habitant in eo, et ideo necesse est nobis navem ascendere bone vite. Secundo ascenditur navis ad transfretandum. Matth. IX: Ascendit Ihesus et

transfretavit et venit in civitatem suam etc. Sic et nos si volumus in civitatem celestem venire. Non enim habemus hic manentem civitatem, ideo necesse est navem ascendere. Stultus est qui debet mare transire et non vult navem ascendere. Stultus est, qui habet tempus congruum et differt, quia a mane usque ad vesperam immutabitur. 5 Stulti autem sunt, nautis clamantibus intrare differunt. Tercio ascenditur navis ad mercandum. Proverb. ultimo: Facta est quasi navis instititoris. Et anima sancta est quasi navis bona, que habundat bonis in terris scilicet que sunt gemitus, suspirium, paupertas, humilitas, caritas, que bona venit dominus noster Ihesus Christus querere in 10 terra nostra. Et quando anima nostra sic onerata venit ad portum, optime recipitur a domino terre, et bonis acceptis onerat illam navem bonis patrie scilicet honore et divitiis. Quarto ascenditur navis ad [20b] piscandum, sicut Petrus. Sic debemus ascendere navem ad piscandum peccatores de aqua peccatorum attrahendo eos bonis ope- 15 ribus et exemplis. Cavendum tamen nobis est, ne si nimis lucri aliorum intendamus et negligentes nosmetipsos submergamus, sicut contingit aliquando piscatoribus. Sed sunt multi non piscatores sed predones, qui submersos querunt, non ut eos eripiant, sed ut vestes querant et, quod pejus est, homines navigantes propter spolia submergunt. 20 Isti et aliquando sunt, qui navem dei regendam recipiunt. Unde est notandum, quod ad salvacionem navis in magna tempestate alius navem exonerat, alius [aquam] exhaurit, alius anchoram jacet, alius velum deponit, alius gubernaculum tenet, alius navigando undas suas separat, et ita nullus est ociosus, sed quilibet de sua salute sollicitus, 25 et sic navis salvatur et non perit. Ista spiritualiter ad temptacionis evasionem debent hic fieri et sic salvabitur a periculo mortis eterne. Sed qui in aliquo negligens fuerit, peribit. Unde Paulus ad Timotheum: Qui volunt divites fieri, incidunt in laqueum diaboli et in temptacionem, in interitum et perdicionem. Si ergo vis salvari, exo- 30 nera cor tuum divitiis, que sunt valde grave onus. Secundo humilitas anime navem exhaurit, aquam peccati lingua evacuando et ejiciendo juxta illud Iheremie: Effunde sicut aquam cor tuum! Tercio rupturas obstruit. Qui enim timet, hic obstruit foramina sensuum, per que intrat in animam mors. Iste autem timor oritur ex consideracione 35 divine potencie et justicie judicis et ex defectu advocati vel testimonii et ex multitudine accusantium. Unde Joh. IX: Si fortitudo queritur, robustus est, si equitas judicii, nemo audet pro me testimonium reddere. Si justificare me voluero, os meum condempnat me in con- 5 immutabitur] orig. invitatur. 37 Joh.] orig. Job.

sciencia mea que semper loquitur. Quarto spes anchoram jacit. Quinto sapiencia velum deponit. Sexto prudencia regit gubernaculum ut recte funem dirigat. Septimo justicia undas separat. Navis est anima sancta, cujus merces sunt opera caritatis, funes divina precepta, 5 mastus paciencia, velum perseverancia, anchora fides, gubernaculum caritas, gubernator spiritus sanctus, naute ducentes navem exempla sanctorum. De tali nave scribitur Proverbiorum xxxi: Facta est quasi navis institoris, in qua sunt omnia ista. [21] Navis ista portat poma id est opera sancta redolencia coram deo et hominibus, de quibus 10 debes facere exenium ipsi deo. Et sicut poma dantur post prandium in delectacionem et in solacium, ita fructus et fruicio bonorum operum dabitur nobis in celo post hanc vitam. In mari scilicet in mundo est rupes magna scilicet corpus humanum ex quatuor elementis compositum, et in isto corpore est nidus scilicet cor humanum, in quo 15 corde avis scilicet spiritus sanctus per virtutem baptismi residet, qui continue habet septem ova scilicet septem dona spiritus sancti. Quamdiu avis ista scilicet spiritus sanctus in corde tuo residet, secure transire poteris ad terram sanctum id est ad vitam eternam. Sed si contingit avem per peccatum extra nidum volare, mare id est mundus, diabolus, caro propria erunt contra te et surgent tempestates graves, quas evadere non potes, et ideo oportet te cor tuum bene et munde preparare ad modum domus materialis. De domo tollitur fuligo, per quam significatur amaritudo peccati, que tolli debet. Item tollendus est pulvis id est amor terrenorum, in quo maxime nutriuntur pulices id est superbi saltantes. Item mulier mundans domum prius purgat et congregat pulveres et postea ejicit per ostium et post aream mundatam apponit aquam et tandem stramentum. Sic volens mundare domum id est cor congregat pulverem cogitando omnia mala que fecit et omnia bona que amisit, [post emittat] per plenam 25 confessionem, apponat aquam per lachrimarum effusionem, ornat domum stramento per dignam satisfactionem et sic in domo bene preparata libenter hospitabitur dominus, unde videmus, quod ex adventu boni hospitis tota domus emundatur, sed eo recedente non remanet de bonis ejus in domo nisi fimus jumentorum. Sic ex adventu dei 30 per gratiam sustentatur corpus et anima sed recedente gracia ejus, non remanet nisi fimus id est nisi temporalia, quia quanto quis plus amplectitur fimum in brachiis, tanto minus habet de eo nec forcior fetet. Ergo quanto quis plus amat divicias. Eccles.: Qui amat divicias, fructum non capiet ex eis. Nichil scelestius, quam

3 funem] orig. finem.

amare pecuniam. Avis, que est inimica, est diabolus, [qui] circuit querens, quem devoret, qui die ac nocte nititur spiritum sanctum a cordibus nostris expellere. Quia si velis spiritum sanctum tecum habere, fac sicut fecit Guido. Aspergas [21b] nidum cum sanguine agni id est semper debes habere recentem memoriam in corde tuo 5 de Christi passione, quam pro te sustinuit, et sic feceris sine dubio avis inimica diabolus non audet scil. te appropinquare, et per consequens spiritus sanctus remanebit in te et sic poteris secure ad terram sanctam id est vitam eternam pervenire.

CAP. 18.

10

[19b] *Quod omne peccatum, quamvis predestinatorie gravissimum, nisi desperationis baratro subjaceat, sit remissibile.*

Quidam miles erat nomine Julianus, qui utrumque parentem nesciens occidit. Cum enim Julianus iste nobilis ac juvenis quadam die venationi insisteret, et quendam cervum repertum insequeretur, 15 subito cervus versus eum se vertit atque dixit: Tu me insequeris, qui patris et matris tue occisor eris. Quod ille audiens vehementer extimuit, ne forte sibi contigerit quod a cervo audierat. Relictis omnibus clam decessit et ad regionem valde remote pervenit, ibique cuidam principi adhesit. Ille vero tam strenue ubique tam in bello quam in palacio se habuit, quod princeps militem eum fecit et quandam castellanam viduam in conjugem ei tradidit et castellum pro dote accepit. Tunc parentes Juliani pro amissione filii nimium dolentes vagabundi ubique pergebant et filium suum sollicitate querebant. Tandem ad castrum, ubi Julianus preerat, venerunt. Cum Julianus, quinam 25 essent inquisisset, et illi omnia, que filio acciderat, enarrassent, intellexit, quod veri parentes viri sui essent, utpote que hec a viro suo frequenter forte audierat. Ipsos igitur benigne suscepit et pro amore viri sui lectum suum eis dimisit et ipsa sibi lectum alibi preparabat. Facto autem mane castellana ad ecclesiam perrexit et ecce Julianus 30 mane veniens in thalamum quasi excitaturus uxorem suam intravit, et invenit eos pariter dormientes, uxorem cum adultero suspicatus, silenter extracto gladio ambos pariter interemit. Exiens autem domum vidit uxorem ab ecclesia redeuntem et admiratus et interrogatus, quinam essent illi, qui in lecto suo dormirent. At illa ait: Parentes 35 vestri sunt, qui vos diutissime quesierunt et eos in nostro thalamo collocavi. Quod ille audiens, pene exanimis effectus amarissime cepit

flere et dicere: *Heu miser, quid faciam, quia dilectissimos parentes meos occidi. Et ecce impletum est verbum cervi, quod, dum vitare volui, misserrimus adimplevi. Jam nunc vale, dulcissima soror, quia de cetero non quiescam, donec sciam, quod deus penitentiam meam*
 5 *acceperit. Cui illa: Absit, dulcissime frater, ut me deseras et sine me abeas, sed que fui tecum particeps gaudii, ero particeps et doloris. Tunc insimul recedentes juxta quoddam magnum fluvium, ubi multi periclitabantur, quoddam magnum hospitale statuerunt, ut ibi penitentiam facerent, et omnes, qui vellent flumen transire, incessanter*
 10 *transveherent et hospicio universos pauperes reciperent. Post multum tempus media nocte, dum Julianus fessus quiesceret et gelu grave esset, audivit vocem et lamentabiliter clamantem ad Julianum, ut se transduceret voce lugubri invocantem. Quod ille audiens, concitus surrexit et jam pre gelu ipsum deficientem invenit et in domum suam*
 15 *portavit, et ignem accendens et ipsum calefacere studuit, sed cum calefacere non potuisset, et, ne ibi deficeret, timeret, ipsum in lectum suum portavit et diligenter cooperuit. Post paululum ille, qui sic infirmus et quasi leprosus apparuerat, splendidus ad celum [20 b] scandit, et hec hospiti suo dixit: Juliane, dominus misit me ad te,*
 20 *mandans tibi, quod tuam penitentiam accepit et ambo post modicum in domino requiescitis, sicque ille disparuit, et Julianus cum uxore sua post modicum plenus operibus bonis et elemosinis in domino requievit.*

Moralizacio. Carissimi, iste miles Julianus potest dici quilibet
 25 *Christianus bonus et prelatus, qui debet debellare viriliter contra diabolium, mundum et carnem, et debet venationi insistere, scil. deo animas acquirere et sequi cervum i. e. Christum. Unde Psalmista: Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum etc. Si vero fideliter prelatus sequitur Christum, audire potest et videre in sacra scriptura quod debes*
 30 *parentes tuos occidere i. e. propter dei amorem illos simpliciter relinquere, juxta illud: Qui dimiserit patrem et matrem propter me, centuplum accipiet et vitam eternam possidebit. Miles iste perrexit in regionem longinquam etc. Sic prelatus in regionem longinquam, hoc est longe transire debet a mundo et ab illis, qui in mundo sunt,*
 35 *sancte et pure vivendo, et servire principi scil. Christo, et cum eo diversa bella committere contra diabolium, mundum et carnem. Christus cum perceperit sic militem suum triumphare, dabit tibi uxorem castellanam scil. gratiam suam, que custodiat castrum cordis tui, ut poteris deo per omnia placere. Sed sepius contingere videmus, quod parentes carnales et mundi vanitates talem sequuntur ipsum ad malum insti-*

gando, ponuntur in cordis tui lecto te probare, sicut fecerat Iob; sed resiste fortiter, et cum gladio penitentiae eas deleas, ut dicitur in figura hujus, quod Absolon persequens patrem per capillos suspensus est in quercu, et Joab infixit tres lanceas in corde suo. Quercus ista est concupiscentia, capilli carnalia desideria, vulnus transiens est caro 5 moriens, Joab diabolus, tres lanceas dum vivit, scil. cogitationes, operationes et consuetudines, et in morte tres angustias, scil. iram dei, quem offendit, carenciam celi, quod amisit, penam infernalem, quam meruit. Istos parentes debes occidere gladio penitentiae, et post hec ad flumina sacre scripture pergere et ibi domum salutis erigere scil. 10 orationem, jejunium et elemosinam perpetrare, et sic per consequens deum in lecto cordis tui poteris requiescere et ad vitam eternam pervenire ad quam etc.

CAP. 19. (18.)

De peccato superbie.

15

Legitur in gestis romanorum, quod erat quidam princeps Romanorum nomine Pompejus. Hic duxerat filiam cujusdam nobilis, qui Cesar vocabatur. Hi duo convenerunt inter se, quod tocus orbis dominum suo imperio subjugarent. Accidit quod Pompejus mitteret Cesarem ad expugnandum plagas diversas, quia juvenis erat et ipsum 20 decuit laborare, ipse autem tamquam principalis civitatem romanam a plagis illis custodiret, prefixitque sibi tempus redeundi sub spacio quinque annorum; quod si non faceret, jure suo perpetuo privaretur. Cesar autem collegit exercitum et ad illas partes perrexit. Et inveniens homines bellicosos, quos non poterat in prefixo termino superare, malens Pompejum offendere quam bellum dimittere, ex capite 25 proprio alienavit se aliis quinque annis; quod graviter portabat Pompejus, interdixit sibi civitatem romanam ita, quod non auderet ad eum ulterius appropinquare. Cesar vero finito bello iter arripuit versus Romam, venit per quandam aquam cum exercitu suo, que quidem 30 aqua vocabatur Rubicio, et ibi apparuit ei quedam imago magna stans in medio aque et loquebatur ei dicens: Cesar, si venias pro pace romana, liceat tibi usque huc venire, sin autem, non presumas intrare. Cui Cesar respondit: Semper militavi et paratus sum, omnes labores sustinere pro honore et commodo civitatis romane ampliando, et semper 35 per hoc volo, diis meis testibus, quos adoro. Hiis dictis imago disparuit. Post hec statim Cesar percusso dextrario flumen transivit, sed

cum pertransito flumine stetisset ex alia parte, mox ait: Hic pace temerata, quia jura relinquo. Et ab illo die non cessavit, Pompejum persequi, et, in quantum potuit, destruere.

[*Moralizacio.*] Carissimi, per istum senem Pompejum intelligo 5 deum creatorem omnium, qui semper fuit ab inicio et erit sine fine. Per Cesarem intelligo Adam, qui fuit princeps omnium hominum, cujus filiam i. e. animam deus desponsavit in fide, Osee II: [22] Desponsabo te michi in fide. Deus igitur volens probare Adam, posuit eum in paradysum, ut operaretur et custodiret illud. Qui statim de statu 10 suo superbiens, volens sue uxori placere et diabolo acquiescere, unicum preceptum, quod deus ei dederat, violabat; propter quod deus eum expulit non solum de paradiso sed etiam de imperio. Adam tamen sperans se posse recuperare, quod perdidit, ad hoc postea, in quantum potuit, laborabat, sed vere attingere non valebat usque 15 ad adventum domini nostri Iesu Christi, imaginis nostri, qui apparuit baptizatus in aquis Jordanis. Dominus vero et salvator noster dixit omnibus nobis ad celum tendere volentibus, Johannis tercio: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto etc. Multi autem cum veniunt ad hanc aquam, promittunt coram testibus, deo servire et 20 peccata vitare, viriliter contra diabolum pugnare. Sed heu, pro dolor, et timeo et timendum est de multis, quod cum fecerunt vota sua, obliviscuntur et precepta contempnunt. Sicut Absolon tercio regum, postquam fuerat reconciliatus patri suo David, occiderat fratrem suum. Videns, quod populus pronus erat ad constituendum eum regem, dixit 25 patri suo: Vadam et reddam vota mea domino, que vovi domino in Ebron. Et dixit ei pater suus: Vade in pace. Perrexitque in Ebron, et populus constituit eum regem. Ab illo die usque in diem mortis non cessavit persequi patrem suum. Sed Cesar et Absolon interfecti sunt a servis suis. Eodem modo mali christiani non desistunt, deum 30 patrem persequi per mala opera eorum; ideo traduntur ministris gehennarum, quos timebant et colebant. Sed attendite, postquam Absolon occiderat fratrem suum, fuit exaltatus, et Cesar, postquam fregerat preceptum Pompeji. Sed Joab faciens pacem inter ipsum et patrem, reduxit eum, et videns honorem suum, impugnavit patrem, 35 et colligens sibi gentem, constituit se regem. Sed in bello suspendit seipsum per crines. Et Joab, qui fecerat pacem inter ipsum et patrem, infixit tres lanceas in cor ejus. Iste Absolon signat peccantem mortaliter, qui occidit fratrem suum i. e. animam suam. Christus autem fecit pacem, sed multi reconciliati accipiunt bellum contra deum. Et

13 sperans se] *orig.* se sperans.

tunc venit Christus, qui pacem fecerat et figit tres lanceas in cor peccatoris. Prima est separacio a deo, secunda est malediccio, tercia est ignis eternus.

CAP. 20. (19.)

De miseria et tribulacione.

5

[22b] Conradus regnavit, cujus tempore erat quidam comes nomine Leopoldus, qui, iram regis metuens, cum uxore sua in silvam fugiens, in quodam tugurio latitabat. In qua silva memorata dum cesar Conradus veniret nocte superveniente, in eodem tugurio ipsum oportuit hospitari. Cui hospita pregnans vicina existens partui de- 10 center, ut potuit, stravit et necessaria ministravit. Eadem nocte mulier filium peperit et Cesar vocem audivit dicentem: Accipe, accipe, accipe. Expergefactus ipse a sompno totusque timidus et tremefactus ait intra se: Quid signat ista vox: Accipe, accipe, accipe? Quid debes accipere? cogitabat et statim obdormivit. Et ecce secunda vice audivit 15 vocem dicentem ad ipsum: Redde, redde, redde. Cesar expergefactus a sompno contristatus est valde et ait inter se: Quid est hoc? primo audivi: Accipe, accipe, accipe, et nichil accepi; modo dicit: Redde etc. Quid debeo reddere, ex quo nichil accepi? Cesar iterum incepit dormire. Et ecce tercia vice audivit vocem dicentem sibi: Fuge, fuge, 20 fuge Conrade! hic puer primogenitus gener tuus erit. Cesar vero cum talia audisset, commota sunt omnia viscera ejus. Mane vero surgens, duos armigeros suos secretarios ad se vocavit, dicens: Ite et parvulum illum de manibus matris violenter auferte et ipsum per medium scindentes cor ejus michi apportate. Conterriti euntes de gremio ma- 25 tris puerum rapuerunt, quem videntes elegantissime forme misericordia moti ipsum super quandam arboris superficiem, ne a feris devoraretur, reposuerunt, et leporem scindentes, cor ejus Cesari detulerunt. Eodem die dum quidam dux inde transiret et puerum vagientem audiret, ipsum in gremio suo private nullo sciente accepit, et, dum filium non 30 haberet, uxori attulit et nutrire eum fecit et a se et uxore sua genitum fingens, Henricum vocavit. Cum puer jam crevisset, erat corpore pulcher nimis, ore facundus et omnibus graciosus. Quem cum tam decorum et prudentem vidit Cesar, a patre peccavit, et in curia sua manere fecit. Sed cum videret puerum omnibus graciosum et ab 35 omnibus commendari, dubitare cepit, ne post se regnaret, et ne iste sit, quem occidi mandaverat. Volens igitur esse securus, litteras ma-

nibus suis scriptas uxori dirigit in hunc modum: [23] In quantum est tibi cara vita tua, mox, ut istas litteras receperis, puerum hunc necabis. Dum vero pergens in quandam ecclesiam hospitatus fuisset et super banchum quiesceret, et bursa, in qua erat littera, dependeret, 5 sacerdos curiositate ductus, bursam aperuit et legens scelus abhorruit, et radens subtiliter, ubi dicebatur: Puerum hunc necabis, scripsit: Filiam nostram in uxorem ipsi dabis. Cumque regina istas litteras legisset et regis sigillo munitas videret et de manu imperatoris scriptas esse cognosceret, convocatis principibus nuptias celebravit, et 10 suam filiam eidem in uxorem dedit; que nuptie Aquisgrani celebrate sunt. Dum autem Cesari Conrado narraretur, quod solempniter nuptie filie sue essent celebrate, ille obstupuit, et cum a duobus armigeris et duce et sacerdote veritatem comperisset, ordinationi dei resistendum non esse vidit, et ideo pro puero mittens eum esse suum generum 15 approbavit et post in imperio regnare instituit.

[*Moralizacio.*] Carissimi, iste imperator est deus pater, qui propter peccatum primi parentis iratus erat et eum a paradiso expulit, qui fugiens in silvam istius mundi habitavit. Sed deus volens venari circa animas, misit filium suum in silvam istius mundi, quando 20 carnem assumpsit de virgine gloriosa, qui in nocte natus. Rex, qui audivit vocem dicentem sibi: Accipe, accipe, accipe, potest dici quilibet homo, qui deberet esse rex sui ipsius seipsum regendo, quantum ad salutem corporis et anime sue. Unde cuilibet nostrum dictum est: Accipe etc. Per primum Accipe debemus intelligere, primo, quod 25 accepisti animam ad dei similitudinem creatam. Per secundum Accipe corpus cum quinque sensibus et omnia quatuor elementa parata tibi ad ministrandum. Per tertium Accipe, quod si fideliter deo ministraveris, vitam eternam accipies. Carissimi, attendite diligenter ad ista tria Accipe. Unde celum dicet tibi, que est prima vox: Ministro 30 tibi lucem per diem, ut vigiles, tenebras per noctem ut pauses; alterno tibi tempora, ut varietates tedium tollat. Terra dicet: Te porto, te nutrio, te pane conforto et te vino letifico, diversis animalibus mensam tuam repleo. Aqua tibi dicet: Potum tibi prebeo, sordes tuas lavo et diversa genera piscium ad usum tuum ministro. Aer dicet: 35 Vitalem flatum tibi prebeo [23b] et omne genus avium tibi mitto ad tuum obsequium. Vox admonentis est mundus, cum dicit: Vide, homo, quomodo amavit te, qui propter te fecit me. Servio tibi quia factus propter te. Accipe benignitatem, redde caritatem! Vox comminantis est, cum dicit ignis: A me combureris, aqua: A me submergeris,

4 bursa] *orig.* bursam.

terra: A me absorberis, infernus: A me deglucieris. Secunda vox: Redde etc. Quid reddere debes? Primo certe deo animam mundam, quam deus ad suam similitudinem creavit et per ejus passionem reddedit. Per secundum Redde quid debes reddere? Certe divina precepta serviendo decimas oblationes et totum corpus in ejus servicio 5 voluntarie te offerendo ut poteris dicere cum Ps.: Reddam tibi vota mea. Per tertium Redde intelligas, quod deo debes reddere primo totum corpus tuum, ut eum diligas toto corde, tota anima, tota mente, ut sis paratus pro ejus amore omnia pacienter tolerare secundo ut diligas proximum tuum sicut teipsum. Tercia vox: Fuge etc. Per 10 primum Fuge debes intelligere, quod fugere debes diabolium per opera misericordie et humilitatis, mundum per paupertatem, carnem per jejunium et castitatem. Per secundum Fuge intelligas, quod, in quantum poteris, vitare debes peccata et propriam voluntatem et mundi vanitatem et consorcium malorum. Per tertium Fuge intelligas, quod 15 fugere debes infernum et ejus penam per contricionem, confessionem et satisfactionem, quia puer natus est nobis, cujus imperium super humeris ejus. Puerum istum Ihesum Christum multi persequuntur et ipsum, quantum in eis est, cum viciis et concupiscenciis occidunt. Sed duo armigeri scil. potencia divina et sua gracia a cordibus talium 20 puerum Ihesum rapiunt, quia puer Ihesus non libenter quiescit nisi in loco mundo. Puer Ihesus ponitur in arbore scil. in ecclesia, ubi dux bonus prelatus eum inveniet per opera meritoria et nutrit munde, sed homo miser non timens deum accipit eum in altari, et tunc poterit de eo dici, quod dicitur genes. xvi. de Joseph: Fera pessima devo- 25 ravit filium meum i. e. Christum. Si vis ergo tute procedere, occide leporem scil. carnem tuam i. e. carnales affectiones per oracionem, jejunium et elemosynam, et sic extrahe cor tuum, ut puer Ihesus poterit salvari et tecum manere, et filiam tuam i. e. animam desponsare. [24] Sed sepius contingit, quod homo recidivat et litteras scribit manu 30 propria etc. Littere iste sunt cogitaciones male et perverse ad perpetrandum mala, per que puer ille omnino a te extinguatur; et istas litteras scribit uxori i. e. carni appetendo gulam [et] luxuriam, sed sacerdos discretus scil. confessor atque predicator debet aperire sacram scripturam et stilum litterarum i. e. malorum operum mutare 35 per penitentiam, et tunc puer Ihesus sine dubio tuam animam desponsabit. Ad quam desponsacionem principes erunt vocati scil. virtutes cardinales et theorice et sic poteris cum Christo regnare.

18 humeris] *orig.* humerum.

CAP. 21. (20.)

De dolo et conspiracione et cautela ipsis contraria.

Refert Justinus, quod cives Lacedemonie simul conspiraverunt contra regem suum et prevalentes contra eum de civitate sua eum
 5 expulerunt et a toto regno. Accidit tunc temporis, quod rex Persarum eandem moliebatur destruere civitatem, cum magno exercitu civitatem obsedit. Rex autem expulsus civitatem suam quamvis ingratham non potuit non amare eam et sic misertus est eis. Cum autem explorasset et didicisset machinacionem regis Persarum contra civitatem suam Lacedemoniam, cogitavit, quomodo posset latenter et prudenter totam imaginacionem intimare civitati predictae. Acceptis igitur tabulis scripsit in eis totam imaginacionem et una cum hoc informacionem specialem, quomodo possent resistere et civitatem contra eum defendere, et cum totum scripsisset, quod voluisset, superlinivit scripturam suam cera, et accepto nuncio fide digno direxit eas ad magnates civitatis. Sed tabulis receptis et diligenter inspectis nulla littera apparebat sed tantummodo cera plana. Questio inter omnes satrapas facta est de tabulis in communi, et cum unusquisque diceret imaginacionem suam, quid esset de tabulis faciendum, non est inventus,
 20 qui eorum potuit aperire intellectum. Accidit autem, quod soror predicti regis audita perplexitate istarum litterarum peccit a magistratu, ut posset eas videre; quibus diligenter inspectis cepit calliditate feminea parum de cera de tabulis elevare; apparuitque statim littera occultata. Cumque plus de cera elevasset, plus de littera apparebat.
 25 Sicque tota cera de littera legi poterat, quicquid ibi erat scriptum. Satrape hoc videntes gavisus sunt valde et consilium litterarum fecerunt et civitatem fortiter defendebant [24b] et ab omni obsidione liberabant.

[*Moralizacio.*] Carissimi, per istum regem deum omnipotentem intelligo, qui expulsus fuit de civitate sua i. e. societate humana,
 30 quando primi parentes nostri conspiraverunt in paradiso et ejus precepta transgressi sunt, tamquam qui dicerent: Nolumus hunc regnare super nos. Hoc autem non obstante, rex dominus noster Ihesus Christus civitatem predictam scilicet totum genus humanum nullo modo potuit non amare. Nam dilexit nos, cum inimici sui essemus, quia
 35 sicut dicit apostolus ad Roman. II: Cum inimici essemus, reconciliati sumus deo per mortem filii ejus. Rex iste dominus noster Ihesus Christus perpendens, quod diabolus, qui est rex super omnes filios superbie, omnes quasi infinitis machinacionibus moliretur destruere, accepit tabulas, de quibus ad litteram dicitur Exod. III, tabulas vide-

licet Moysi, scripsitque in eis informacionem sufficientem contra demonem et machinacionem ejus. Sicque per nuncium fidelem scilicet Moysen civitati humani generis destinavit. Sed scriptura ista fuit sic sublinita quadam cera i. e. cerimonia quibusdam ita, quod moralia legis non potuerunt plane et aperte legi ab unoquoque tempore legis
 5 dictae, nec bene intellecte fuerunt questiones multe inter veteres super intellectum istarum tabularum. Sed certe numquam aliquis inventus fuit, qui istarum tabularum intellectum aperire potuit, donec una puella, soror regis, veniret, valde prudens ac de nobili genere producta. Domicella ista erat beata virgo Maria, mater dei et hominis
 10 scilicet benedicta et sanctificata, soror etiam regis Christi. Nam cum ipsa esset filia regis David secundum carnem, ipsa etiam est filia dei spiritualiter loquendo, juxta illud Luce: Huic erat soror nomine Maria. Hec itaque scilicet virgo Maria tabularum legis antique aperuit intellectum. Sed quomodo? Certe delendo ceram. Scitis enim, quod veniente lumine recedit umbra, et igne calefaciente defluit cera. Modo iste ceremonie fuerunt quasi umbra. Christus autem deus fuit ignis et Maria mater ejus illuminatrix in die purificationis sue. Sponte et humiliter subiecit se cerimonia legis, licet non indigeret, ut filium suum ignem divinum in templum presentaret. Necessesse ergo est et
 20 fuit umbram recedere et ceram ipsam defluere et auferri. Unde psalmista: Sicut fluit cera a facie [25] ignis, sic pereant peccatores a facie dei. Et in die purificationis sue ceremonias abstulit et sic legem implevit et nos a servitute diaboli per nativitatem filii sui liberavit et vitam eternam nobis promeruit, ad quam etc. 25

CAP. 22. (21.)

De timore mundano.

Narrat Augustinus, quod, quando Egyptii olim volebant deificare Isidem et Serapem, isto modo processerunt: Statuerunt duas imagines et primo legem statuerunt, quod quicumque eos diceret esse homines, 30 vel aliquid de eorum genealogia narraret, capite plecteretur. Secundo, ut lex predicta nullum lateret, in omni templo, ubi eorum imagines colebantur, et juxta eos ponebatur unum parvum idolum habens digitum suum labiis applicatum, ut per hoc faceret signum silentii ingredientibus ista templa, et sic veritas ab omnibus taceretur. 35

[*Applicacio.*] Carissimi, revera ista faciunt homines mundani tenebrosi, oppressores veritatis et subversores ecclesiastici status, quando

volunt deificare et glorificare semetipsos vel alios consimiles. Ponunt statim quoddam idolum coram oculis prelatorum, faciens signum silentii, ita videlicet, ut nullus audeat eos arguere, nec de eorum factis exprimere veritatem, sed magis eorum errores dissimulare vel potius 5 magnificare, ut sic propter defectum contradiccionis videantur apud populum esse justi. Et certe istud idolum est timor mundanus, propter quem nullus audet dicere veritatem, nec mori propter veritatem, nec nimiam persecucionem sustinere, immo propter istud idolum illi, quorum principaliter interest, pro suo grege mori, fiunt ita timidi 10 sicut lepores; immo, quod pejus est, ipsi fiunt aliis idolum silentii, quia, si ipsi non essent, alii defenderent veritatem. Deum igitur qui est veritas, pre oculis habeamus in omnibus operibus nostris et deus nos liberabit et ducet ad vitam eternam. Ad quam etc.

CAP. 23. (22.)

15

De spirituali medicina.

Beatus Augustinus refert, quod mos antiquus erat, quod corpora imperatorum post mortem eorum comburerentur et cineres in eminentiori loco collocarentur. Contigit autem, quod quidam moriebatur, cujus cor non poterat comburi; multis autem super hoc mirantibus, 20 omnes rhetores et sapientes illius provincie citaverunt, et ab eis causam inquirentibus tandem dixerunt, quod imperator fuit intoxicatus, et propter latens venenum accendi non poterat cor ejus. Tunc illi extrahentes cor de igne, apposuerunt [25*b*] tiriacam, sicque venenum fugaverunt; et cum iterum cor in ignem poneretur, mox in cineres 25 est redactum.

[*Moralizacio.*] Carissimi, sic spiritualiter de hominibus veneno peccati mortalis intoxicatis impossibile est, ut eorum corda igne spiritus sancti accendantur, nisi per tiriacam i. e. per confessionem et contricionem prius peccati macula deleatur.

30

CAP. 24. (23.)

De suggestione diaboli per temporalia.

De quodam mago narratur, qui habuit quendam ortum pulcherrimum, in quo erant tot flores redolentes, tot fructus suaves, tot divicie et delicie, quod valde delectabile fuit ibi esse. Hunc locum num-

11 alii] *orig.* ipsi.

quam volebat ostendere, nisi fatuis et inimicis suis. Et cum essent introducti, viderunt tot et tanta gaudia, quod mirabantur et instanter querebant, ut in illo poterant manere. Ille vero nulli consenciebat, nisi qui hereditatem ejus ei concederet. Fatui vero credebant, quod esset paradus, in quo semper deberent permanere, et ei hereditatem 5 illorum concesserunt. Magus vero de nocte surgebat, et eos dormientes invenit et occidit, et sic per ortum istum quasi infinita mala perpetravit.

Carissimi, magus iste cum orto suo est mundus iste cum diviciis suis et gloria sua. Magus dicitur, quia per incantaciones suas multos 10 seducit, sicut isti joculariores faciunt. Talis ponit scutellam et nichil ponit intus, interim fabulatur et trufat et ludificat circumstantes. Postea querit: Quid est ibi? et apparent denarii vel floreni. Distribuit et dat circumstantibus, accipiunt gratanter, et cum clauserint manus, credentes se habere denarium, postea aperientes manus nichil 15 inveniunt. Sic mundus iste multos decipit et illudit, et sic de multis, quamdiu nichil est de re sub scutella vel disco, hoc est quamdiu nichil habet, nisi ea tantum que victui sunt necessaria, modicum curat de mundo. Quod videns mundus volens eos decipere, elevat patellam et ostendit quod latet, i. e. modicum elevat personam et exaltat 20 supra vite necessaria, ut ad ecclesiam vel prebendam, et tunc incipit ostendere divicias et delicias. Statim miser homo appetit et concupiscit ea, que sunt contra salutem anime sue; et dantur ei multa, et credit ille bene ditari et in optimo statu esse, sed si aperiat manus ejus, nichil in fine inveniet, teste psalmista: Nichil invenerunt omnes 25 [26] viri diviciarum in manibus suis. Studeamus ergo mundum istum spernere, si desideramus ad vitam eternam pervenire, ad quam etc.

CAP. 25. (24.)

De beneficiorum oblivione et ingratitude.

Quedam domina nobilis paciebatur multas injurias a quodam 30 tyranno, qui vastabat ejus terram. Illa hoc audiens cotidie lachrimas emisit et in amaritudinem est anima ejus posita. Accidit a casu, quod venit quidam peregrinus juxta eam ubi manebat, vidensque ejus angustiam pietate motus bellum pro ea arripuit eo pacto, quod si in bello moreretur, baculum ejus et peram privatim in camera sua 35 custodiret, ut de eo memoriam haberet et sibi grata esset. Illa vero

11. 17 scutellam] *orig.* scultellam. 21 supra] *orig.* super.

fideliter ei concessit. Peregrinus bellum attemptans tyrannum devicit et ipse in bello usque ad mortem vulneratus est. Puella cum de morte ejus audisset, fecit quod promisit, baculum et peram in cameram suam ante lectum suum pependit. Accidit, quod per regna et 5 castra fama volabat, quod ista nobilis domina omnia regna amissa recuperasset. Hec audientes tres reges ad eam venerunt cum magno apparatu, ut eam visitarent et in uxorem peterent. Illa statim ornavit se et in occursum illorum ambulabat eosque satis honorifice recepit, intra se cogitabat: Si forte isti tres reges cameram intrare 10 proponunt, erit michi opprobium, si ante lectum meum invenirent peregrini peram et baculum, et jussit ea amoveri nec ultra ibi comparere. Sic pacti sui oblita et ingrata facta est.

[*Applicacio.*] Carissimi, domina ista est anima humana, tyrannus est diabolus, qui eam privavit hereditate regni celestis per multa 15 tempora, unde ipsa multum dolebat. Nec mirum, quia in inferno diu posita erat, donec peregrinus venerat, scilicet Christus, qui de celo descendit in peregrinationem istius mundi. Pera ejus caro mundissima, in qua latuit divinitas, in qua recepit vulnera. Baculus est lignum crucis, in quo pependit pro nobis peccatoribus. Unde pro 20 anima fecit victoriam feria sexta, ut te liberaret a pena, et ut ibi restituerentur omnia amissa. Petit ergo instanter a te, ut pro ejus amore peram et baculum custodias, hoc est ut reentem memoriam continue de ejus passione habeas infra cameram cordis tui. Tres reges sunt diabolus, mundus et caro, qui veniunt ad hominem suggerendo, delectando, consenciendo. Miser [26 b] homo non premeditatus de futuris ornat se cum viciis et concupiscenciis et occurrit eis, quam cito consentit; et sic amovet a memoria Christi et per consequens oblitus est dei. Studeamus ergo ejus beneficia recolare, si volumus ad eternum bravium pervenire.

30

CAP. 26. (25.)

De humilitate.

Regina quedam nobilis de servo rustico concepit filium. Filius post hoc viciose et male se habuit in conspectu principis patris sui putativi. Princeps vero a regina diligenter quesivit, an filius suus 35 esset. Qui tandem per confessionem regine inveniens, non esse filium suum, nolens tamen propter hoc eum privare regno, regnum suum 10 invenirent] *orig.* invenirint.

dedit sibi, sed sic ordinavit, quod vestimenta sua diversi generis et coloris faceret, medietatem de vili panno et aliam de precioso panno, ut quando vilem respiceret, a superbia et omni vicio quocumque retraheretur, quando vero nobilem pannum, ne omnino dejiceretur, nec nimis humilem se exhiberet. 5

[*Applicacio.*] Carissimi, sic spiritualiter caro nostra per modum uxoris carnalia diligens vult nos retinere, ne pergamus ad terram promissionis, quociens peccatum mortale committimus. Quid ergo est nobis faciendum? Certe debemus dare carni annulum oblivionis, ut abstrahatur a delectacionibus, que sunt secundum sensum, ut sic obliviscantur delectaciones carnales, sed annulum memorie debet anima sibi retinere, ut videlicet in memoria jugiter habeat penas infernales et novissimum vite sue, ut sic peccatum caro obliviscatur. Unde scriptum est: Memorare novissima tua, et in eternum non peccabis. Eccles. vii. Tunicam de vili panno debemus habere, quia sumus filii 15 rustici, hoc est terre. Job. vii: Putredini dixi: Pater meus es etc. Unde si nobis queratur: Quid est homo? certe dicemus, quod homo est pauper aut debilis, stultus aut rusticus. Si pauper, indiget divitiis; si debilis, indiget potencia; si rusticus, indiget nobilitate; si stultus, sapiencia. Quod pauper sis, probo. Nichil habes de te, 20 nisi peccatum. Si enim reddas ovi lanam, bovi calciamenta, terre segetes, nichil tecum manet nisi peccatum. Secundo tu es debilis, quia nichil boni operis potes de te. Unde homo comparatur flori, qui mane est pulcher et splendens, de sero marcescit. Item fumo. Psalmista: Sicut deficit fumus, sic deficiant peccatores a facie dei. 25 Item vanitati. Psalmista: Homo vanitati similis factus est. [27] Tercio tu non es sapiens, quia non cognoscis teipsum. Quomodo ergo alia cognoscere potes? Quarto tu non es de magna parentela, sed de qua dicitur Job. vii: Putredini dixi: Pater meus es tu etc. Quinto tu non es pulcher, quia cito transis et vana est pulchritudo tua etc. 30 Ideo una pars panni est caro vilissima, alia pars nobilissima, scilicet anima, et si ista duo secundum eorum naturam voluerimus observare, ad regnum eternum poterimus pervenire.

24 marcescit] *orig.* marcessit.

De justa remuneracione.

Quidam imperator erat dives valde ac potens, qui unicam filiam habebat pulchram valde et oculis hominum graciosam, quam miro modo dilexit, intantum quod quinque milites pro sua custodia assignavit. Milites vero isti quasi continue armati incedebant et certam prebendam singulis diebus de thesauro regis pro custodia filie accipiebant. Rex vero quendam senescallum et canem habebat, quos multum dilexit. Canis vero tribus cathenis erat ligatus, quia valde crudelis erat, et quos poterat apprehendere occidit. Accidit semel, quod cum rex in stratu suo jacuisset, terram sanctam visitare proposuit. Mane surrexit et senescallum ad se vocari fecit et ait ei: Terram sanctam visitare volo. Sub tua custodia filiam meam unicam cum militibus dimitto et canem quem diligo. Precipio tibi sub pena capitis, quod nullum defectum filia mea habeat. Omnia necessaria militibus secundum quod decet ministres, canem vero continue in cathena habeas et ei non laute administres, sed potius famem sustineat, ut sic ejus crudelitas atque ferocitas annihiletur. Senescallus vero omnia adimplere fideliter promisit. Rex vero terram sanctam adiit, et senescallus omnia que promisit et totum preceptum in contrarium egit. Nam canem de melioribus cibariis semper pavit, nec eum sicut debuit custodivit, puelle necessaria subtraxit et milites prebenda privavit, intantum quod dispersi et vagabundi per mundum ibant, puella sine custodia sic relicta plorans et ejulans ambulabat in aula sola. Canis cum eam solam vidisset, tres catenas fregit, cum quibus ligatus fuit et puellam occidit, de cujus morte factus est planctus magnus in civitate. Rex vero cum audisset de morte filie sue, commota sunt omnia viscera ejus et senescallum ad se vocari fecit, et cur et qua de causa filiam suam sine custodia dimisit et milites sine prebenda et canem contra preceptum ejus [27 b] pavit, quesivit. Ille vero obmutuit, nec aliquid pro ejus excusacione allegavit. Rex vero tortoribus precepit, ut ligatis pedibus et manibus eum in fornacem ardentem projicerent. Omnes regem laudabant, quod tale judicium dedit.

[*Moralizacio.*] Carissimi, iste imperator est dominus noster Ihesus Christus, filia tam pulchra est anima ad dei similitudinem creata, pro cujus custodia quinque milites, id est quinque sensus ordinavit, ut continue bonis operibus essent armati et prebendam gracie dei recipere possent. 5 custodia] *orig.* custodie. 24 ejulans] *orig.* ejulens.

perent. Canis vero est caro misera, que die ac nocte nititur spiritum perturbare et animam occidere. Unde de necessitate requiritur, quod tribus cathenis sit caro continue ligata, scilicet per timorem dei, per ejus amorem et pudorem peccandi. Propter timorem, quia deus est justus et juste peccatorem judicat ad penam perpetuam. Hec est cathena prima, cum qua caro misera ligetur, ne deum offendant et salutem propriam perdat. Secunda cathena est amor dei, quia homo tenetur, ipsum super omnia diligere, etiam plus quam seipsum. Propter ejus amorem teipsum debes refrenare a viciis et concupiscenciis cavere. Et quare debes ipsum intantum diligere? Certe quia te creavit, te plasmavit, te ad similitudinem suam fecit, te redemit et vitam eternam dabit. Tercia cathena est pudor hominis peccare in conspectu dei, quia omnia videt, etiam minimam cogitacionem, quam in corde habes. Propter ista tria homo debet seipsum cohibere et nullo modo deum per peccatum offendere. Senescallus est homo, cui tradidit animam cum quinque sensibus et carnem sicut dedit ad regendum, ut pro eis respondeat, quando dominus noster Ihesus Christus ad judicium venerit. Sed miser homo, qui non diligit deum, cathenas frangit, quia postponit dei timorem, non curat cogitare, quod justo judicio hominem eternaliter dampnat. Postponit dei amorem, non curat pensare, quanta judicia amoris ei ostendit, quod eum de nichilo plasmavit, ad ejus similitudinem fecit, eum sua imagine divina decoravit, pro eo se humiliavit, naturam nostram assumpsit, proprio sanguine eum redemit, nec pudorem peccandi coram domino deo suo habuit. Omnia in contrarium perpetrat et animam suam occidit. Ideo cum venerit dies judicii, tunc apparebit peccator et non poterit ad objecta respondere, et tunc deus tradet eum tortoribus infernalibus, sicut ipse testatur Mathei xxv: [28] Ite maledicti in ignem eternum. Studeamus ergo ante omnia animam a peccato custodire, si desideramus ad vitam eternam pervenire.

De inexcrahili dolo vetularum.

Imperatrix quedam erat, in cujus imperio erat quidam miles, qui nobilem uxorem et castam atque decoram habebat. Contingit, quod miles ad peregrinandum perrexit, sed prius uxori dixerat: Nul- lum custodem ultra tibi dimitto, quia satis credo, quod non indiges. 12 hominis] *orig.* homini. 29 omnia] *orig.* omnia.

Parato comitatu abiit, uxor vero caste vivendo domi remansit. Accidit semel, quod precibus compulsa cujusdam sue vicine epulandi causa domum suam egrederetur, quo peracto ad propria remeavit. Quam quidam juvenis aspectam ardenti amore cepit amare et plurimos nuncios ad eam direxit cupiens ab illa, quantum ardebat amari. Quibus contemptis eam penitus sprexit. Ille vero se omnino contemptum videns adeo dolens efficitur, quod infirmabatur. Sepe tamen illuc ibat, sed nichil ei valuit eo quod domina per omnia eum sprexit. Accidit quodam die, quod versus ecclesiam perrexit dolens ac tristis, et obviam habuit quandam vetulam in proposito sanctam reputatam. Que cum juvenem tristem vidisset, causam tante tristicie ab eo quesivit. At ille: Quid prodest michi tibi narrare? At illa: O carissime, quamdiu infirmus abscondit a medico suam infirmitatem, non poterit curari. Ideo ostende michi causam tanti doloris! Cum dei adjutorio te curabo. Juvenis cum hoc audisset, ostendit ei, quomodo dominam dilexit. Ait vetula: Perge cito ad domum tuam, quia infra breve tempus te curabo. Hiis dictis juvenis ad domum perrexit et vetula ad propria remeavit. Vetula ista quandam caniculam habebat, quam duobus diebus jejunare coegit et die tertia panem synapi confectum canicule jejunanti dedit. Quem cum gustasset, pre amaritudine oculi ejus lacrimabantur tota die. Tunc vetula ad domum domine perrexit cum canicula, quam juvenis dilexit tantum. Statim a domina est honorifice suscepta eo quod reputabatur sancta. Dum autem adinvicem sederent, domina parvam caniculam lacrimantem respexit, admirabatur multum et quesivit causam. Ait vetula: O carissima amica, noli querere, quare lacrimatur, quia tantum dolorem habet, quod vix poterit tibi intimari. Domina vero magis ac magis instigabat, ut diceret. Cui vetula: Hec canicula erat filia mea [28b] casta nimis et decora, quam juvenis quidam vehementer adamavit, sed adeo casta erat, ut omnino sperneret ejus amorem, unde juvenis tantum dolens pre dolore mortuus est, pro qua culpa deus convertit filiam meam in caniculam, sicut tu vides. His dictis incepit vetula flere dicens: Quociens filia mea recolat, quod tam pulchra puella erat, et modo est canicula, flet et consolari nequit, immo omnes ad fletum excitat pre nimio dolore. Audiens hec domina intra se cogitabat: Heu me! simili modo me quidam juvenis diligit et pro amore meo infirmatur. Et totum processum vetule narravit. Vetula hec audiens ait: O carissima domina, noli amorem juvenis spernere, ne forte et tu muteris in caniculam sicut filia mea, quod esset dampnum intolerabile. Ait domina vetule: O bona matrona, date michi sanum consilium, ut non

sim canicula. Que ait: Cito pro illo juvene mitte et voluntatem suam sine ulteriori dilacione facias. At illa: Rogo sanctitatem tuam, ut pergas ad eum et tecum ducas. Scandalum enim posset esse, si alius ad eum accederet. Cui vetula: Tibi compacior et libenter tibi eum adducam. Perrexit et juvenem secum duxit, et cum domina dormivit. Et sic per vetulam domina adulterium commisit.

[*Moralizacio.*] Carissimi, iste miles est Christus, uxor casta et decora anima per baptismum lota, cui dedit deus liberum arbitrium et sue voluntati tradidit, quando de hoc mundo ad patrem ascendit. Mulier ista scilicet anima invitatur ad convivium, quociens inclinatur ad carnalem concupiscenciam. Quia convivium hominis carnalis est semper in deliciis vivere. Statim juvenis id est mundi vanitas eam in quantum potest allicit, ut ei adhereat. Si vero non consenserit, adest vetula scilicet diabolus, qui circuit querens quam devoret animam scilicet principaliter quantum potest sollicitat ut peccato consenciat. Et quomodo? Certe ostendit sibi caniculam flentem. Canicula est spes longe vite et nimis de dei misericordia presumere, quam multi habent intantum quod cito ad peccatum declinatur. Quia sicut canicula ista ex sinapi lacrimabatur, sic spes sepius animam affligit, ne ad veritatem attingat intantum quod homo peccato consentit. Si ergo volumus castitatem anime servare et mundi decepcionem precavere, fugiamus [29] mundum summopere, quia omne quod est in mundo aut est superbia vite aut concupiscencia oculorum aut concupiscencia carnis, et ideo summum remedium est illum derelinquere, si volumus premium eternum obtinere.

CAP. 29. (28.)

Notabile de iudicibus malis.

Erat quidam imperator, qui statuit pro lege, quod sub pena gravi quilibet iudex recte iudicaret, et si contrarium faceret nullo modo misericordiam inveniret. Accidit casus, quod quidam iudex muneribus corruptus falsum iudicium dedit. Imperator cum hoc audisset, servis suis precepit, ut eum excoriarent. Et sic factum est. Pellem ejus in loco, ubi iudex sedere deberet, posuit ad significandum, quod ille iudex cogitaret, quod amplius falsum iudicium non daret. Rex vero filium iudicis defuncti iudicem constituit dicens ei: Sedebis super pellem patris tui, ut iudices populum meum. Si 9 patrem] orig. petrem.

vero aliquis affert tibi donum ut declines a via recta, ad pellem patris tui respicias, ne tibi hoc idem contingat.

[*Moralizacio.*] Carissimi, iste imperator est dominus noster Ihesus Christus, qui istam legem edidit, unde Deuteronomii: Iudices et 5 magistratus constitues etc. Ipse vero recte et omni tempore nos iudicat, qui pater noster celestis totum iudicium ei dedit. Iudex, qui male iudicavit, est quilibet homo, qui habet seipsum quantum ad vite rectitudinem iudicare, quid et quantum contra deum deliquit. Si vero aliquis vestrum sit muneribus id est malis humoribus cor- 10 ruptus debet excoriari, id est in omnibus vicis suis per penitentiam denudari, ut poterit dicere verbum illud Job: Pellem pro pelle, et quicquid homo habet, dabit pro anima sua. Pellis que ponitur pro memoria in sede, est Christi passio, quam homo debet habere retentam in sede cordis sui, ne contra deum et salutem anime sue de- 15 linquat, sicut scriptum est: Memorare novissima tua et in eternum non peccabis. Christus non tantum pellem in sede crucis pro nobis dedit, sed etiam vitam. Et ideo si veri filii sumus, eum per peccatum offendere non debemus. Et si contingit nos labi, respiciamus ad crucem, quantum pro nobis sustinuit, ut emendemus cum operibus 20 misericordie et per consequens vitam eternam obtinebimus.

CAP. 30. (29.)

De peccato et iudicio.

Rex quidam erat, qui statuit pro lege, quod victori de bello redeunti fieret triplex honor et tres molestie. Primus honor, quod 25 victori [29 b] obviabat populus cum leticia. Secundus, quod omnes captivi currum ejus ligatis manibus et pedibus retro sequebantur. Tercius honor, quod indutus tunica Jovis sedebat in curru, quem trahebant quatuor equi albi et ducebatur usque ad Capitolium. Ne cum hiis honoribus oblivisceretur sui, triplicem molestiam oportebat illum 30 sustinere. Prima est, quod cum eo ponebatur in curru quidam servilis condicionis, ut daretur spes cuilibet quantumcumque vilis condicionis pervenire ad talem honorem si probitas mereretur. Secunda molestia erat, quod iste servus eum colaphizabat, ne nimis superbiret, et dicebat: Nosce te ipsum et noli superbire de tanto honore! 35 Respice post te et hominem te esse memento! Tercia molestia erat, 11 poterit] *orig.* poteris.

quod illa die licebat cuilibet dicere in personam triumphantis quicquid vellet, scilicet omnia obprobria victori.

Carissimi, iste imperator est pater celestis, victor de bello dominus noster Ihesus Christus, qui contra diabolum victoriam obtinuit, unde in die palmarum triplex honor ei fiebat. Primo, quod ei obvia- 5 vit populus, quando omnes extra Iherusalem perrexerunt cum ramis palmarum et vestimentis et pueri clamabant: Osanna filio David! Secundus honor, quod omnes captivi etc. Isti captivi erant Judei et peccatores in peccatis ligati, qui currum humanitatis ejus sequebantur, videntes signa et prodigia, que faciebat. Tercius honor, quod victor 10 indutus erat tunica Jovis. Tunica ista erat divinitas humanitati interius conjuncta, quem trahebant quatuor equi albi, id est quatuor evangeliste, qui de ejus divinitate et humanitate loquebantur. Contra istos honores triplex ei molestia fiebat, scilicet quod unus servilis condicionis ponebatur cum eo scilicet latro pessimus. Secunda mo- 15 lestia erat quod servi eum colaphizabant. Sic Judei Christo fecerunt dicentes: Prophetisa nobis, quis est, qui te percussit? Tercia molestia, quod omnia obprobria ei objiciebant, sic Judei in faciem ejus expuerunt et obprobria multa ei dixerunt.

CAP. 31. (30.)

20

De rigore mortis.

Legitur de morte Alexandri quod antea plurimi philosophi ad eum convenerunt, de quibus unus dixit: Alexander ex auro fecit thesaurum, et nunc e converso aurum ex eo fecit thesaurum. Alius dixit: Heri non sufficebat Alexandro totus mundus, hodie sufficiunt 25 ei tres vel [30] quatuor ulne panni. Alius dixit: Heri Alexander potuit a morte multos liberare, hodie ipse jacula mortis non potuit vitare. Alius dixit: Heri terram premebat, hodie ab ea premitur. Alius dixit: Heri Alexandrum omnes timebant, hodie eum vilem omnes reputant. Alius dixit: Heri Alexander multos amicos habuit, 30 hodie nullum. Alius dixit: Heri Alexander duxit exercitum, hodie ab illis ducitur sepulture.

Carissimi, iste Alexander potest dici quilibet dives istius mundi, qui laborat totaliter in mundanis. Magis laborant mundani quando moriuntur, circa funeralia sua cum magna pompa, quam circa ani- 35 mam, que jacet in penis. Philosophi adducti sunt doctores ac sacre scripture expositores, qui divites hujus mundi ex auro mundano

faciunt thesaurum, hoc est dictum, homo tenetur de bonis mundanis impleri id est bonis virtutibus, sicut est dare elemosynam, vestire nudum etc. et sic facit de eo quantum ad animam in celo thesaurum. Item dicunt: Non sufficit avaro mundus, quia quanto plus habet, 5 tanto plus cupit habere, et hoc est fatuitas, quia mundus deficiet sibi in morte. Sed si de omni labore suo duas vel tres ulnas [panni] obtinuerit, multum est. Item dicunt: Divites, dum vivunt, imperant, sed post mortem quilibet pauper ei imperat, et quamdiu vivit dives, multos potest a morte liberare, et tamen nullus dives quantumcum- 10 que potens in necessitate jacula mortis evadere potest. Item homo terre dominatur, sed in morte terra ei dominatur, quia totum corpus hominis per terram consumitur, et quamdiu homo vivit, timetur, sicut scriptum est: Facies hominis facies leonis, sed in morte vilis ab omnibus reputatur. Item quamdiu vivit amicos habet, sed in morte 15 omnes recedunt et ipsum solum relinquunt. Quamdiu homo vixit, potuit multos secum acquirere et ducere, sed in morte ab aliis ducetur, unde Christus dixit Petro: Alius cinget te et ducet quo tu non vis.

CAP. 32. (31.)

De inspiratione bona.

20 Refert Seneca, quod in corporibus venenosis propter maliciam veneni et nimiam frigiditatem nullus vermis nascitur, sed si percussa fuerint fulmine, post paucos dies vermes producunt.

[30b] Carissimi, per corpora venenosa intelligo hominem in peccato mortali venenatum; tales propter frigiditatem peccati vermem 25 producere non possunt, et ideo percudit eos deus fulmine, dum talibus infundit gratiam, quam si peccator recipere voluerit, cito converti potest. Et ideo sanum consilium est, ut cito per contricionem convertamur ad Christum. Et sic acquiramus vitam eternam. Ad quam etc.

CAP. 33. (32.)

De jactantia.

30 Refert Valerius, quod homo quidam nomine Peratinus flens dixit filio suo et omnibus vicinis suis: Heu, heu michi! habeo in orto meo arborem infelicem, qua uxor mea prima se suspendit, post-

modum secunda, modo tertia, et ideo dolor est michi miserabilis. Ait unus, cui nomen Arrius: Miror, te in tantis successibus lacrimas emisisse. Da michi, rogo te, tres surculos illius arboris, quia intendo inter vicinos dividere, ut quilibet arborem habeat ad uxorem suam suspendendam. Et sic factum est. 5

Carissimi, hec arbor est sancta crux, in qua pependit Christus. Hec arbor debet poni in orto hominis, dum anima habet jugem memoriam de passione Christi. In ista arbore tres uxores hominis suspenduntur, scilicet superbia vite, concupiscencia carnis et concupiscencia oculorum. Homo enim datus mundo tres uxores ducit: una 10 est filia carnis, que vocatur voluptas, alia filia mundi, que vocatur cupiditas, tertia filia diaboli, que vocatur superbia. Sed cum peccator gracia dei adheret penitencie, iste uxores voluntates suas non habentes se suspendunt. Cupiditas se suspendit fune elemosyne, superbia fune humilitatis, voluptas se suspendit fune jejunii et castitatis. 15 Iste, qui quesivit surculos, est bonus Christianus, qui toto conamine hoc debet appetere et querere, non tantum pro se, sed pro aliis vicinis. Ille, qui flevit, est miser homo, qui magis diligit carnem et ea que carnis sunt, quam ea que sunt spiritus sancti. Tamen sepius talis ad informacionem boni viri ad rectam viam poterit duci, et 20 sic vitam eternam obtinebit.

CAP. 34. (33.)

De ponderacione vite.

Legitur de rege Alexandro, qui habebat Aristotelem magistrum, de cujus doctrina multum profecit et multas virtutes ab eo didicit. 25 Inter cetera a magistro suo quesivit aliqua sibi et aliis proficua dici. Ait magister: Fili, ausculta diligenter, et si meam doctrinam teneris, [31] ad magnum honorem pervenies. Septem sunt, que te docebo. Primum est, stateram ne transilias. Secundum, ignem cum gladio ne foveas. Tercium, coronam ne carpias. Quartum, cor avicule ne 30 comedas. Quintum, cum profectus fueris, non redeas. Sextum, per viam publicam ne ambules. Septimum, irundinem garrulantem in domo habitare non permittas. Rex in istis septem miro modo studebat et sic profecit quamdiu vixit.

Carissimi, statera ista est vita humana. Duo in pensis sunt, 35 gressus in mundum [et egressus ab eo]. Ponatur ergo homo in una pensa, scilicet in paupertate, cum qua ingressus est, et in alia pau-

pertate, cum qua egredietur et inveniet quod eque ponderabit. Sicut pauper ingreditur, sic pauper egreditur. Ecclesiastici secundo. [Sicut] egressus est nudus de utero matris sue, sic revertitur et nichil aufert secum de labore suo. Item pone in una parte statere tempus
 5 quo peccasti, et tunc quero, sicut Christus quesivit a patre filii infirmantis, quando ei accidit. Respondit ei pater: Ab infancia etc. ut patet. Et ego quero a te: Quando incepisti peccare? Heu respondebis: Non heri nec pridie sed ab infancia. Pone ergo tempus peccati in una parte et minus ponderabit. Non ergo transilies stateram, sed bene pensa quomodo? pone ad aliam tempus penitencie.
 10 Sed nescis, quamdiu possis penitere. Ideo multiplica opera penitencie, ut eque ponderent tuis malefactis, sicut dicit Zacheus: Si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. Non ergo transilies ultra istam stateram, hoc est, non nimis cupias ultra que sunt necessaria victui. Sicut legitur de vulture: Vultur cum ceperit predam, probat an totam predam possit secum portare et cum ea volare vel non, sed non dividit, et tantum secum portat quod possit secum volare, et sic habet de preda quod sibi sufficit. Eodem modo homo deberet facere. Multi sunt, qui divicias pro preda ponunt; ut divites
 20 fiant, nocte dieque laborant, aliena rapiunt, et cum habuerint, in abscondito ponunt et per illam detinentur, quod ad deum volare non possunt; et hec est magna fatuitas, quod illis utuntur, que secum portare non possunt. Dividatur ergo preda scilicet divicie, et sibi necessarium teneat; residuum det pauperibus, et sic poterit ad deum
 25 volare. Secundum est: Ignem cum gladio ne foveas, id est iracundum cum [31 b] verbis asperis ne provoces. Ira enim comparatur igni, quia, cum aliquid iracundo deficit, statim inflammatur. Iste ignis non est fovendus gladio. Gladius vero est lingua hominis, que ad modum gladii materialis lata est et acuta ex utraque parte. Psalmista: Lingua eorum gladius acutus. Est enim de iracundo sicut de calce. In calce est calor sopitus; si superponatur aqua, statim inflammatur et fumum exire facit. Si de iracundo, in quo est ira sopita; cum audierit verba aspera, statim inflammatur et fumum ire et rixe exire permittit, et ideo ignem non debemus fovere cum gladio.
 30 Tercium est: Coronam ne carpas, id est leges civium ne reprehendas. Civitas, in qua sumus, est ecclesia. Leges hujus civitatis sunt doctrine ecclesie, quas nullus sapiens debet reprehendere, sed humiliter audire et imitari; sed ista doctrina multos habet reprehensores, quod patet ex eo, quod habet paucos auditores, et ideo nobis
 40 est necesse, verba dei audire et ejus precepta et nobiscum firmiter

retinere, si cupimus ad eternam patriam venire. Quartum est: Cor avicule ne comedes, id est de nulli adversitati temporali tristitiam, odium, invidiam in corde tuo habeas, quia Proverbiorum xv dicitur: Sicut vermes ligno et tinee vestimento, sic tristitia viri nocet cordi. Homo ergo se jungat deo per bonam vitam et semper habeat in
 5 corde recentem memoriam et sic nullum dolorem senciet, immo plus de adversitate gaudebit. Ibant apostoli gaudentes etc. Quintum est: Cum profectus fueris, non redeas, id est cum a statu culpe recesseris non redeas ad vomitum peccati. De ista sapientia habetur Eccles. xxi: Fili, peccasti, non adjicias iterum. Sed timeo, quod multi sunt ad
 10 modum canis, de quibus loquitur Petrus: Sicut canis reversus ad vomitum suum, sic peccator, qui iterat vias suas malas. Item est de multis sicut de vipera. Vipera enim volens copulari cum lampreda, fugit venenum. Tunc vipera in quodam loco venenoso evomit et sic copulatur ei et post redit ad venenum. Sic multi volentes Christo
 15 copulari in altari evomunt venenum, dum peccata confitentur; sed postea redeunt ad illud. Unde de talibus dicitur Proverbiorum xvi: Sicut canis revertitur ad vomitum etc. Sextum est: Per viam publicam ne ambules. Via publica est via peccatoris, per quam major pars mundi transit, quia lata est. Mathei vii: [32] Spaciosa
 20 est via, que ducit ad perdicionem, et multi sunt, qui ambulant per eam. Unde notandum est, quod alique sunt bestie, que numquam per viam rectam ambulant, ne canibus insequantur. Sic debet homo, dum est in mundo et in periculo, propter canes infernales [fugere], qui eum sequuntur, sicut dicit Psalmista: Circumdederunt me canes
 25 multi. Fugiendum est de tali via, quia ibi sunt venatores diaboli, qui triplici genere venacionis utuntur. Tria enim sunt genera venacionis et omnia sunt dolo plena. Primum genus est, qui venantur bestias fugitivas; et isti faciunt foveas, ut eas capiant. Fovee iste sunt usure et bona temporalia ut mendacia, falsa juramenta ac de-
 30 ceptiones, in quibus cupidi decipiuntur. Secundum genus venacionis est, qui venantur aves. Isti ponunt laqueos, qui sunt falsi advocati et placitatores ac judices qui per munera corrumpuntur, qui faciunt leges, ut capiant pauperes. Tercium genus est piscatorum, qui ponunt recia sua ad accipiendum omne genus humanum. Isti sunt luxuriosi.
 35 Mulieres sunt recia diaboli, per que fere de omni statu capiuntur aliqui. Septimum est: Hyrundinem garrulantem in domo non permittas habitare, scilicet peccatum in corde, contra quod semper murmurat consciencia; sicut habetur de Jona; quamdiu erat in navis

profunditate, non poterat esse tranquillitas maris. Eodem modo, quamdiu peccatum hospitatur in corde hominis, racione cujus consurgit tempestas magna, dum contra deum murmurat consciencia, tranquillitas esse non potest, donec Jonas ex navi et peccatum ex corde
5 expellatur et cessabit tempestas id est remorsus consciencie, quando peccatum in profundo inferni demergatur. Ideo non sustineamus yrundinem id est peccatum in corde, sed desideremus vitam eternam obtinere, ad quam.

CAP. 35. (34).

10 *De pacis reformatione et vindicta eam dissipantium.*

Legitur in gestis Romanorum, quod talis erat consuetudo, quod cum formari deberet aliqua pax inter magnos, inter quos discordia erat, ascendebant montem magnum et altum et ducebatur agnus et occidebatur et in conspectu eorum sanguis ejus effundebatur in pacis
15 reformationem, in signum quod quicumque illorum pacem dissiparet, de eo magna vindicta reciperetur et sanguis ejus effunderetur.

Carissimi, magni domini fuerunt deus pater et homo. De deo dicit Psalmista: Magnitudinis ejus non est finis. De homine, qui ad [32b] imaginem dei factus est, Psalmista: Omnia subjecisti sub pedibus ejus etc. Inter istos magnos erat discordia, intantum quod
20 quotcumque moriebantur, ad infernum descenderunt. Postea facta est pax magna inter deum et hominem, in cujus pacis reformatione ducebatur agnus id est Christus super montem calvarie, ubi occidebatur et effundebatur sanguis ejus in signum, quod quicumque eorum pacem dissiparet, de eo maxima vindicta reciperetur et sanguis ejus effunderetur. Ideo si pactum cum deo fregeris, gravis vindicta sequeretur. Quantam vindictam credis te habere, si ea, que in bap-
25 tismo promisisti, fregisti.

CAP. 36. (35.)

30 *De cursu vite hominis.*

Legitur de quodam rege, qui ante omnia naturam hominis desiderabat scire. In cujus imperio erat quidam philosophus sagax valde, de cujus consilio operati sunt multi. Rex cum de eo audisset, nuncium ad eum direxit, ut sine ulteriore dilacione ad eum veniret.
35 Philosophus, cum voluntatem regis intellexisset, venit ad regem. Ait ei rex: Magister, a te sapienciam et doctrinam volo audire.

Dic michi in principio, quid est homo. Ait ille: Homo est miser toto tempore vite sue. Vide principium tuum, medium et finem et invenies, quod plenus es miseriis. Unde Job: Homo natus de muliere etc. Si respicis principium, invenies te pauperem et impotentem. Si medium, invenies mundum angustiantem et forte animam
5 tuam condempnantem. Si finem, terram te suscipientem. Et ideo, domine mi rex, non habeas memoriam superbiendi. Ait rex: Magister, quero a te quatuor questiones, quas si bene solveris, te ad dignitates et divicias promovebo. Prima questio est: Quid est homo? Secunda: Cui est similis? Tercia: Ubi est? Quarta: Cum quibus
10 sociis est? Ait philosophus: Domine, ad primam questionem respondebo. Quando queris: Quid est homo? dico, quod est mancipium mortis, hospes loci, viator transiens. Mancipium dicitur, quia manum mortis evadere non potest, quia mors omnes labores et dies rapit, et secundum quod meruit habebit premium vel supplicium. Item homo
15 est hospes loci, quia oblivioni traditur. Item est viator transiens; sive dormiendo, sive vigilando, sive comedendo, sive bibendo, sive aliud faciendo semper ad mortem currit. Ideo debemus per viam nobis providere de victualibus, scilicet de bonis virtutibus. Secunda questio est: Cui est homo similis? Dico, quod similis est glaciei,
20 quia propter calorem cito dissolvitur. [33] Sic homo, de terra et de elementis compaginatus, per calorem infirmitatis cito dissolvitur et corrumpitur. Item similis est pomo novo, quoniam sicut pomum novum pendens in arbore, cum debet ad crementum debitum venire, modico verme interius exorto corroditur et subito corruens inutile
25 efficitur. Sic homo in puericia sua crescens subito oritur infirmitas interius et anima expellitur et corpus corrumpitur. Unde ergo superbit homo? Tercia questio est: Ubi est homo? Dico, quod in bello multiplici, scilicet contra mundum, diabolum et carnem. Quarta: Cum quibus sociis est homo? Respondeo, quod cum septem sociis,
30 qui eum continue molestant, qui sunt fames, sitis, calor, frigus, lassitudo, infirmitas et mors. Prepara ergo animam contra diabolum, mundum et carnem, quorum bella, id est tentaciones sunt diversa. Et ideo diversimode preparanda est anima, ut resistet. Caro enim temptat nos per luxuriam et voluptatem, mundus per diviciarum
35 vanitatem, diabolus per superbie vilitatem; si ergo caro te temptat, istam adhibe medicinam: habeas in memoria, quod caro, que te provocat ad peccatum, vertetur in cineres die et tempore ignoto, et anima pro ejus delicto penam eternam sustinebit. Sapiencie II: Ex-
11 questio est] orig. questione. 33 Prepara] orig. Propono.

tinctus cinis erit corpus nostrum. Et sequitur: Postea erit oblivio, et nemo habebit memoriam operum nostrorum. Et si iste cinis sit in memoria, temptacionem impedit, ne procedat ad actum. Si mundus te temptat per vanitatem, adhibe istam medicinam: considera
 5 diligenter ipsius ingratitude, et nunquam sibi serviendi habebis voluntatem; nam ita ingratus est mundus, quod licet per totam vitam tuam illi fideliter servias, nichil apportare tecum te permittit nisi peccatum. Est enim de mundo, sicut de perdice. Perdix habens pullos suos, sciens venatorem appropinquare nido, ut venatorem re-
 10 trahat a pullis venit prope venatorem et fingit se posse non volare; quod venator credens esse verum, insequitur paulatim. Illa volat et ipse post illam vadit sperans illam capere, et sic semper facit, donec elongatus est a pullis; et sic decipitur venator, quod nec perdicem nec pullos habet. Sic est de mundo. Venator, qui nido pullorum
 15 appropinquat, est bonus Christianus, qui victum et vestitum et alia cum labore acquirit. Sed mundus hominem non libenter sustinet, tali applaudit [336] et simulat, ac si sequi velit, et semper cum honore manere; quod videns homo sepe ab operibus bonis recedit et mundi vanitatem sequitur, et tunc mundus illum ab amore dei et bonis
 20 operibus elongat. Deinde mors illum subtrahit a seculo, et manet ille miser deceptus, quia non habet mundum, quem sequebatur, nec fructum bonorum operum, a quibus elongatur. Ecce quomodo mundus suis servitoribus reddit mercedem. Et hoc est, quod dicit Jacobus II: Totus mundus in maligno positus est. Omne, quod est in mundo,
 25 aut est superbia vite et reliqua. Tercio, si te temptaverit diabolus, adhibe istam medicinam: habeas in memoria passionem Christi, per quam superbus ceditur et non habet potestatem resistendi. Unde apostolus: Induite vos armatura dei ut possitis stare etc. Unde refert Solinus de mirabilibus mundi, quod Alexander equum quendam
 30 habuit, qui vocabatur Bucefalus, cujus erat consuetudo, quod quando erat armatus et paratus ad bellum, nullum sessorem retinebat nisi solum Alexandrum; sed si quis alius eum ascenderet, statim projecit eum a se; quando vero non erat armatus, famuli super eum sedere permittebantur. Sic homo armatus Christi passione nullum recipit
 35 in corde, nisi imperatorem deum omnipotentem, sed si aliqua temptacio diaboli cor suum ascendere velit, statim virtute passionis Christi habet potestatem dejiciendi eam. Si vero ista careat armatura dei, statim pronus erit ad omnes temptaciones recipiendas. Studeamus ergo bonis virtutibus armari, ut tandem perveniamus ad gloriam.

De mentis in celum erectione.

Refert Plinius, quod aquila in altum volat et nidificat, cujus pullis insidiatur serpens quidam, qui vocatur pervas. Qui videns se non posse appropinquare propter altitudinem trahit ad se ventum et
 5 venenum emittit, ut aer infectus per venenum ad pullos deductus illos occidat; sed aquila ex instinctu naturali mirabilem adhibet cautelam. Portat enim lapidem, qui vocatur achates, et ponit in nido in illa parte, que est contra ventum, et iste lapis virtute sua venenum expellit, ne ad pullos accedat, et sic pulli salvantur, ne
 10 interficiantur.

Carissimi, per aquilam, que est ardui volatus et acuti visus homo intelligitur, cujus vita et desiderium a terrenis debet elevari, [34] ut dicere possit cum apostolo Phil. II: Nostra conversacio in celis est. In hac altitudine conversacionis debemus
 15 pullos, id est opera nostra bona ponere; tunc serpens antiquus, id est diabolus querit illum occidere per appositionem alicujus peccati mortalis, sed forte propter vite eminenciam propositum suum non potest adimplere. Tunc vadit diabolus et temptat illos vento interficere, dum laudem humanam sibi commendat, quod si sepius ve-
 20 niunt, ut propter appetitum talis laudis faciat bona opera, moriuntur pulli quodam meritum. Accipiamus ergo petram, id est Christum, et ponamus inter opera nostra et ventum vane glorie, ut sic opera nostra dirigamus ad deum, et erit nobis retribucio magna; quia, sicut vobis constare debet, tres sagittas dominus jacet in hominibus valde
 25 acutas, prima vocacionis, secunda decepcionis, tertia diffinicionis. Sagitta vocacionis, quando dicit: Surgite, mortui, venite ad judicium! De ista vocacione habetur Joh. XII: Omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filii dei. Et eciam Iero: Sive comedam, sive bibam, semper videtur in auribus meis sonare: Surgite, mortui etc. Sagitta
 30 decepcionis, quando in judicio dicitur peccatoribus: Esurivi, et non dedistis michi manducare. Sagitta diffinicionis erit, quando judex dicit: Ite, maledicti, in ignem eternum.

CAP. 38. (37.)

De cautela delendi peccata.

Legitur quod tempore Henrici imperatoris secundi, cum quedam civitas obsessa fuisset ab inimicis suis, antequam inimici venerant
5 ad civitatem, quedam columba in civitate descendit, circa cujus col-
lum invente sunt littere, quas deferebat, talis sentencie: Generacio
canina venit et erit gens contenciosa, contra quos per te et per alios
legem tuam defendas.

Carissimi, per illam columbam quid intelligere possumus, nisi
10 spiritum sanctum, qui in specie columbe descendit super Christum,
qui nobis confert litteras, cum nostra peccata manifestat, et nunciat
nobis, quod gens contenciosa venit ad obsidionem scil. ad obsidendum
nos, scilicet homines ad perdendum. Et ideo dum lucem habemus
spiritus sancti, legamus litteras i. e. peccata nostra per confessionem
15 detegamus, ut legem dei servare possimus et mortem evadere, ne
cause per mortem inveniantur in confessione non mundate in districto
iudicio. Tu ergo dives filii signum, qui sua sapiencia novit divicias
distribuere et auferre habas; [34b] tu potens et fortis signum patris,
qui sua potencia potest te robustum facere et infirmitatem dejicere.
20 Habes tu peccata, obstat signum spiritus sancti, qui sua clemencia
vult peccata nostra ad memoriam revocare; nisi ante deus hec signa
ostenderet, homo iudicium non recte crederet, sicut ipse ait Johannis IV:
Nisi signa et prodigia videritis, non creditis.

CAP. 39. (38.)

De reconciliatione dei et hominis.

Legitur in gestis Romanorum, quod inter duos fratres tanta erat
discordia, quod unus frater omnes terras alterius destruxit. Audiens
hec imperator graviter concepit contra fratrem persecutorem. Ille
vero imperatoris Julii offensam percipiens venit ad fratrem suum,
30 cui tot mala intulerat, petens misericordiam ab eo, rogans insuper
eum, quatenus inter imperatorem et ipsum pacem reformaret. Circum-
stantes autem dixerunt, eum pacem non meruisse sed gravem penam.
Quibus ille respondit frater scil. a quo pax postulabatur: Non est
diligendus princeps, qui in bello est mitis ut agnus, in pace ferus
35 ut leo. Licet ergo ut homo non promeretur frater meus pacem erga

35 homo orig. leo.

me, tamen reconciliabo eum, si potero, quia injuria, quam michi in-
tulit, satis vindicata est in illo, cum misericordiam impleret. Et sic
inter imperatorem offensum et fratrem suum pacem reformavit.

Carissimi, isti duo fratres sunt filius dei et homo, inter quos
magna est discordia, quando homo peccato mortali consentit. Et 5
tamen tunc persequitur filium dei fratrem suum, quod quantum in
eo est iterum vult eum crucifigere. Unde ad Hebr.: Crucifigentes
filium dei etc. Propter que offenditur summus imperator pater celestis.
Accedamus ergo fratrem nostrum i. e. Christum et petamus ab eo
misericordiam cum contricione cordis, et illud pro vindicta miseri- 10
corditer reputabit, ut nobis culpam nostram remittat, et pacem inter
imperatorem celestem et nos reformet. Si ergo tu times ejus justi-
ciam, fuge ad ejus misericordiam quia major est ejus misericordia
quam nostra miseria. Unde Psalmista: Misericordia ejus super omnia
opera ejus, misericordias domini in eternum cantabo. 15

CAP. 40. (39.)

De modo temptationis et peritia.

Legitur, ut dicit Macrobius, quod erat quidam miles qui habuit
uxorem suam suspectam, quod plus unum alium dilexit quam ipsum,
propter aliqua audita et visa. Sapius ab uxore quesivit, si verum esset. 20
[35] Illa simpliciter negavit, quod nullum alium preter ipsum in-
tantum dilexit. Miles dictis ejus non acquievit, sed quendam clericum
peritum adiit et cum eo convenit, ut de hac re veritatem ei osten-
deret. Qui ait: Hoc non potero temptare, nisi dominam viderem et
cum ea fabularem. Et ille: Rogo te cum affectu, ut hodie mecum 25
cibum gustes, et ego te cum uxore mea collocabo. Clericus accessit
ad domum militis, hora prandii venit, et juxta dominam est collocatus.
Finito prandio clericus incepit cum domina de diversis negociis ha-
bere colloquia. Hoc facto clericus manum domine accepit et pulsus
suum tetigit, deinde sermonem de eo fecit, cum quo erat scandalizata 30
et vehemens suspicio: statim pre gaudio pulsus incepit velociter mo-
veri et calefieri, quamdiu sermonem de eo traxit. Clericus cum perce-
pisset hoc incepit sermonem de viro suo habere, et pulsus statim ab
omni motu et calore cessabat. Ex hoc percepit clericus, quod alium
dilexit, de quo erat scandalizata, plus quam virum proprium, et sic 35
miles per clericum ad rei veritatem eventit.

7 Crucifigentes] orig. Crucigentes. 25 affectu] orig. effectu.

Carissimi, miles est Christus filius dei, qui pro nobis pugnavit contra diabolum et victoriam obtinuit. Uxor est anima [sibi] per baptismum conjuncta. Osee secundo: Sponsabo te michi in fide. Sed uxor ista sepiissime plus alium diligit, quam virum suum i. e. deum, et hoc satis bene poterit experiri et probari in istis diebus, si quis loquatur sicut faciunt viri ecclesiastici verbum dei predicando, salutem anime pronuntiando, statim a multis odiosus erit, et quicquid dixerit pro tedio et desolacione habebunt. Et quare? Quia pulsus cordis preponit amorem i. e. delectacionis carnis et mundi ante dei amorem contra sacram scripturam, que dicit: Ante omnia deum deligere debes. Sed si quis de mundi vanitatibus et de hiis que diligunt aliquid inceperit dicere, statim jucundi et leti sunt vel faciunt ut eis videatur in talibus tempus breve quamvis tota die sedeant.

CAP. 41. (40.)

15 *De victoria Christi et caritate ejus nimia.*

Cosdras imperator Atheniensium contra Dorenses pugnaturus congregavit exercitum, et super eventu belli consuluit Apollinem. Cui responsum est, quod aliter non vinceret, nisi ipse gladio interiret hostili. Dorenses hoc audito dixerunt, ne quis lederet corpus regis
20 [35b] Cosdri. Quod postquam Cosdras cognovit, mutato regis habitu arma accepit et exercitum penetravit. Quod videns unus militum cum lancea eum usque ad cor penetravit et sic per mortem suam populum suum de manibus inimicorum suorum liberavit. Tandem de morte ejus factus est planctus magnus ex utraque populi parte.

25 Carissimi, sic dilectus dominus noster Ihesus Christus consulto deo patre, quod genus humanum non posset redimi, nisi si ipse moreretur, venit pugnaturus in bello isto contra diabolum. Et scies quod agnosceretur, mutavit habitum suum quando naturam humanam assumpsit i. Cor. primo: Si cognovissent, numquam dominum glorie
30 crucifixissent. Imminente vero die belli unus militum stans juxta crucem cum lancea eum usque ad cor penetravit, et sic per mortem suam totum genus humanum morte juste adjudicatum liberavit. De cujus morte dolor est ex utraque parte, hoc est demones multum dolabant, quod per ejus mortem genus humanum erat salvatum, ex alia
35 parte tristes erant apostoli de nece sui domini.

11—12 inceperit] *orig.* inceperint.

CAP. 42. (41.)

De defectu caritatis.

Refert enim Valerius, quod in Roma vidit in una columpna quatuor litteras, quarum quilibet ter scribebatur, tres P P P, tres S S S, tres R R R, tres F F F. Visis litteris dixit: Heu, heu! confusionem 5 video civitati. Isti satrape hoc audientes dixerunt: Magister, dic conceptum tuum. At ille: Talis est expositio litterarum: pater patrie perditur, sapiencia secum sustollitur, ruunt regna Rome ferro, flamma, fame. Et sic factum est.

Carissimi, spiritualiter loquendo, pater patrie est caritas, que 10 est dilectio dei et proximi, per quam quilibet homo deberet se ipsum regere, quia sicut scitis patrem decet filiorum necessaria providere. Hinc est, quod vera caritas nobis providebit de divitiis infinitis in vita eterna, quia sine caritate impossibile est nobis vitam eternam obtinere. Sed heu et proh dolor! jam pater patrie perditur i. e. ca- 15 ritas in terra; vix enim aliquis alium diligit, et sine dubio sapiencia secum sustollitur, quia pauci sunt, qui sciant, qualiter se habere debeant erga deum et proximum, et si sciant, pauci sunt, qui operantur propter defectum sapiencie. Quid ergo sequitur postea? Ecce ruunt regna Rome, ruunt regna in diversis partibus mundi, ferro, flamma, 20 fame, [36] quia non est caritas in terra nec sapiencia. Si dicatur sapiencia humana, tamen stulticia est apud deum. Quot nobiles et proceres infra pauca tempora in bello per gladium perierunt vel interierunt, et morte turpissima! Quot pauperes fame perierunt! et hoc totum, quia non est amor nec sapiencia in terra, sed frequens male- 25 dictio et homicidium.

CAP. 43. (42.)

Quod Christus clausit infernum sua passione et voluntaria morte.

In medio Rome in quodam loco aperta est semel terra et hyancia 30 infra patuerunt. Super hoc dii sunt interrogati; responderunt: Non claudetur hec vorago, nisi aliquis voluntarie se immergat. Sed cum hoc nemini persuadere possent, dixit Marcus Anilius: Si per annum in Roma pro libitu meo me vivere sinitis, anno elapso gaudenter et voluntarie me immergam. Romani hoc audientes gavisi sunt, concor- 35 diter consenserunt et nichil sibi clausurunt. Qui rebus et uxoribus

libere utens anno lapsa cum nobili equo saltu precipiti se immersit et statim terra se clausit.

Carissimi, Roma mundum istum signat, in cujus medio est infernus in centro, qui erat apertus ante Christi nativitatem, et infiniti 5 homines in eo ceciderunt. Unde a diis i. e. a prophetis recepimus responsum, quod numquam clauderetur, donec virgo pareret filium, qui pro genere humano contra diabolum pugnaret, et anima ejus cum divinitate ad infernum descenderet. Unde scire debetis, quod numquam de cetero apertus erit, nisi aliquis voluerit voluntarie per 10 peccatum mortale aperire.

CAP. 44. (43.)

De invidia.

Tiberius regnavit, qui ante sumptum imperium erat prudens ingenio, clarus eloquio, fortunatus in bello, sed post resolutus milicie 15 artibus nulla bella gerens populum romanum graviter afflixit, filios proprios pluresque patricios et consules interfecit. Huic quidam artifex vitrum ductile se posse fabricare obtulit, quod Tiberius ad parietem projiciens non fractum sustulit, sed curvatum, et artifex malleum proferens et velut cuprum vitrum fabricans mox correxit. Interrogante 20 autem Tiberio ab eo, quomodo hoc posset fieri, ille dixit, neminem hanc artem scire super terram. Quem Tiberius mox decollari jussit dicens: Si hec ars venerit in consuetudinem, pro nichilo aurum et argentum reputabitur.

[36b] Carissimi, iste Tiberius signat aliquos claustrales sive 25 ceteros, qui antequam ad dignitatem sunt promoti vel divicias, satis humiles et patientes sunt, sed cum promoventur, totum oppositum operantur, et ideo dicetur communiter: Honores mutant mores, et Psalmista: Homo cum in honore esset non intellexit etc. Artifex qui vas obtulit potest dici pauper, qui diviti munera offert, sed si ei non 30 placent, projicit, nec vult recipere, sed magis contra eum accenditur et spoliatur, immo ad mortem usque sepius punit.

CAP. 44. (45.)

Quod solum boni intrabunt regnum celorum.

Erat quidem rex nobilissimus sapiens atque dives, qui uxorem 35 habuit predilectam, que debite dilectionis immemor tres filios juxta

regem genuit, qui semper erant regi rebelles et in nullo ei similes. Deinde de regis semine quartum filium concepit et peperit ac nutrit. Accidit autem, ut finito dierum suorum circulo rex moreretur corpusque suum regali sarcophago clauderetur. Post cujus mortem quatuor filii supradicti pro dominio regni inceperunt contendere. 5 Tandem inter se concordabant, ut ad quandam militem veterem regis mortui quondam secretarium specialem accederent et in judicio suo simpliciter se ponerent, et sic factum est. Miles autem, cum eos pacienter audisset, dixit: Audite consilium meum et eo facto bene vobis erit. Expedi vobis ut corpus defuncti regis de sarcophago 10 extrahatis et quilibet arcum cum sagitta paratum habeat, et quicumque profundius corpus ejus penetraverit, regnum ejus obtinebit. Placuit eis de consilio patrem de loco suo effodere et ad arborem ligare. Primus sagittam jaciens manum dextram regis vulnerabat, qua de re tamquam heres unicus et regni dominus proclamabatur. Se- 15 cundus vero sagittam propius in os letanter quodammodo sagittabat, unde sibi cercius attribuebat. Tercius autem cor ipsius sagitta perforavit, qui se pre ceteris fratribus regnum putabat sine lite certissime possessurum. Quartus vero, cum accederet ad corpus, ingemuit voce lamentabili sic dicens: Heu me, pater mi, quod sic corpus tuum a 20 filiis tuis video vulneratum! Absit a me, ut ego corpus patris mei vivum aut mortuum umquam percuciam! Hiis dictis regni principes simulque omnis populus eundem juvenem elevantes tamquam verum heredem et regni [37] dominum in patris solium locaverunt, et alii tres omni dignitate atque divitiis sunt privati et a toto regno expulsi. 25

Carissimi, rex iste sapiens, nobilis ac dives est rex regum et dominus dominancium. Non incongrue videtur signare, qui sibi creaturam generis humani tamquam sponsam predilectam speciali privilegio sociavit, que tandem fornicata post deos alienos debite dilectionis immemor tamquam adultera tres filios genuit, scilicet paganos, 30 Judeos et hereticos. Quorum primus manum regis vulneravit, dum doctrinam Christi, qui sedet ad dexteram patris respuit, suis famulis a deo missis per vulnera varia mortis supplicium inferendo. Secundus filius putativus regem regum veraciter sagittavit, cum dicerent Judei: Venite, percuciamus eum lingua, dumque sitim suam felle 35 potarent pariter et aceto. Tercius filius perfidissimus cor regis summi non desinit toxicato jaculo perforare, dum heretici nituntur fideles, quibus est cor unum et anima una in domino suo perverse doctrine jaculis lacerare, unde Psalmista: Exacuerunt linguas suas sicut ser- 5 dominio] orig. domino.

pentis etc. Et iterum: Paraverunt sagittas suas in pharetra. Quartus filius, qui dolet nec vult sagittare, est bonus Christianus, qui multum timet deum et dolet de peccatis aliorum, nec ulla ratione vult deum offendere per peccatum, et si offendat, paratus est satisfacere; talis 5 in die iudicii exaltabitur in regnum eternum.

CAP. 46. (45.)

De septem peccatis mortalibus.

Julius narrat, quod in mense Majo exiit in quoddam nemus, in quo steterunt septem arbores plene foliis, decore aspectu, et tot 10 frondes collegit, quod portare nequivit. Venerunt tres viri potentes et eum contra nemus duxerunt. In exitu in foveam profundam cecidit et submersus est pre magnitudine ponderis. Item narrat philosophus in libro de animalibus, quod si volueris facere, ut corvus, postquam nidificaverit in arbore, numquam ex ovis pullos producere posset, 15 pones cineres vitri inter arborem et corticem, et quamdiu cineres ibi fuerint, numquam pullos producit.

Carissimi, istud nemus est mundus iste, diversis arboribus delectabilibus, i. e. peccatis mortalibus plantatus. In isto nemore scilicet mundo sunt septem arbores, que significant septem peccata 20 mortalia, ex quibus tantum homo colligit et facit pondus, quod portare [37b] non potest nec levare, i. e. de peccato suo non pergere potest nec ad gratiam dei pervenire, quam diu in peccato permanet; sed ecce tres viri veniunt, custodes scilicet nemoris, qui ipsum juvant, scilicet mundus, caro, demonia, et ista visibilia, que juvant hominem 25 diversis peccatis et ducunt usque ad exitum nemoris, i. e. usque ad exitum a corpore; sed tunc demergitur in profundum inferni pre magnitudine suorum peccatorum. Item corvus est diabolus, nidus est habitatio in corde per inchoacionem iniquitatis. Per vitrum, quod diversorum colorum reperitur, caro designatur humana, per cinerem 30 vitri mortis memoria, quia vitrum ex cinere fit et in cinerem revertitur. Ponatur ergo mortis memoria inter arborem et corticem i. e. inter animam et corpus. Corpus est quod cortex est, regens animam, et sic diabolus numquam prolem procreabit perverse operationis. Quod nobis concedat etc.

19 sunt] *orig.* *sunc.*

CAP. 47. (46.)

De tribus regibus.

Rex Danorum ad tres reges, qui stella duce ab oriente Iherosolimam venerunt et Christo nato munera obtulerunt, devocionem habebat eosque in suum hospicium invocabat. Profectus ergo pre- 5 dictus rex Coloniam cum apparatu magno, ubi sacrosancta corpora eorum cum honore debito conservantur, tres coronas aureas mirabiliter ac regaliter fabrefactas eis obtulit, insuper plus quam sex marcarum milia cum ingenti devocione ecclesiis et pauperibus distribuit, sue fidei exemplum ibidem fideli populo relinquens. Quadam autem 10 die cum ad propria remearet et membra sopori dedisset, ecce vidit in sompnis tres reges cum coronis, quas portaverant in capitibus, preferentes cum ingenti lumine ad se propius accederet, et audivit singulos singulariter dicere talia. Primus et senior dixit: Frater mi, feliciter venisti, sed felicius ad propria remeabis. Alter dixit: Multa 15 tribuisti, sed tecum plurima reportabis. Tercius dixit: Frater mi, fidem ostendisti, sed expletis xxiii annis jugiter in celestibus nobiscum regnabis. Primus ergo dixit, offerens ei pixidem plenam auro: Accipe, inquit, thesaurum sapiencie, per quem tibi subjectum populum 20 juste iudicabis, [38] quia honor regis iudicium diligit. Secundus pixidem cum mirra ei obtulit dicens: Accipe mirram penitencie, per quam eciam carnis motus illecebros effrenabis, quia optime regnat, qui se ipsum bene regit. Tercius similiter obtulit ei pixidem plenam thure dicens ei: Accipe thus devocionis et devote clemencie, per quod 25 miseros relevabis, quia sicut ros herbam irrigat ut crescat, sic dulcis clemencia regis usque ad sidera provehit et exaltat. Cumque rex de magnitudine visionis miraretur, subito vigilavit et pixides juxta se collocatas repperit, qui donum dei letus accepit, et ad propria rediens, que in sompno viderat, devotissime adimplevit. Expleto ter- 30 mino supradicto regna celestia meruit possidere.

Carissimi, iste rex potest dici quilibet Christianus bonus, qui tenetur tres coronas offerre tribus regibus, scilicet patri, filio et spiritui sancto. Patri teneris reddere coronam honoris et fidei, quia potens est. Non bonum est offendere potentem, quia potest primere et annihilare. Istam coronam fidei in baptismo fideliter reddere pro- 35 misisti, quando diabolo et pompis ejus abrenunciasti. Secundam coronam sapiencie ac spei filio teneris reddere, quia sapiens est et pro

4 obtulerunt] *orig.* obtulerunt. 12 portaverant] *orig.* portaverat.

22 illecebros] *orig.* illecebras. 32 offerre] *orig.* afferre.

nobis passus est; ideo spem de eo pre ceteris habere debemus et hoc multiplici de causa. Primo, quia tantum nos dilexit, quod de celo descendit, naturam nostram assumpsit et victoriam contra diabolium pro nobis obtinuit. Tercio debemus offerre coronam amoris
5 spiritui sancto, quia ipse est amor patris et filii, et per eum amorem hominis et dei poterimus obtinere. Si illa tria puro corde et caritate perfecta offerimus, sine dubio ista, que sequuntur, a patre et filio et spiritu sancto obtinebimus. A patre thesaurum virtutum, per quas poterimus animam regere cum corpore contra diabolium, mundum
10 et carnem et per consequens regnum celeste obtinere. A filio pixidem cum mirra. Per pixidem cor mundum intelligas a peccatis mundatum, per mirram penitentiam, quia ipse prius vitam penitencie in cruce ostendit et petentibus ab eo suam gratiam dat cotidie. A spiritu sancto thus devocionis hoc est suam virtutem infundit, per quam de-
15 voti sumus et caritate pleni, quia [38b] deus caritas est, et per consequens communem offensionem, quam per peccatum contra deum incurrimus, placare poterimus et sic vitam eternam obtinere. Ad quam.

[In 122b.] CAP. 48. (143.)

De justa sequela malorum.

20 Refert Dyonisius, quod cum Perillus eris artifex Falaridi regi tyranno crudeli, qui Agrigentinos depopulabatur et exquisitis tormentis implicabat, obtulisset ejus crudelitati nimis aptum quendam eneam taurum noviter per se factum in latere latenter habens ostium, per quod immitterentur homines morte puniendi, ut supposito igne cre-
25 marentur. Et cum ipsi propter mortis amaritudinem clamarent in tauro, non crederetur vox esse humana, sed feralis, ut sic rex minime ad compassionem moveretur. Rex opus laudans sed inventorem ejus exhortans ait: In te prius excipies et probabis, quod michi crudeli crudelior obtulisti, nulla enim equior ratio est, quam necis artificis
30 arte perire sua, ut dicit Ovidius.

Carissimi, iste artifex est malus senescallus sub tyranno rege, qui Agrigentinos i. e. justos simplices spoliatur et eos per tormenta [123] multis modis affligit, homo vero simplex affert munera, ut persecucionem evadat, sed nichil ei prodest. Taurus eneus offertur.
35 Factum est statutum novum et lex iniqua ponitur, per quam simplices credunt evadere et tunc per eam sepe puniuntur et bona amittunt et tales licet crementur per cordis amaritudinem et clament:

Non creditur esse vox humana, quia clamorem pauperis potentes non libenter audiunt, sed dicunt: Servus aut rusticus est, omnia sua sunt mea. Sed sepius tales, qui alios affligunt in eadem vel majori dampnatione puniuntur et male dies suos finiunt, unde Psalmista: Vidi impium super altatum et elevatum sicut cedros Libani. Transivi et 5
ecce non erat.

CAP. 49. (144.)

De subtili diaboli illusionem.

Paulus Longobardorum historiographus refert, quod Conanus rex Ungariorum obsedit in foro Julii castrum dictum Sondat. Quem cum de 10 corpore miro cerneret pulcherrimum, Rosimila duxissa habens quatuor filios et duas filias scripsit sibi occulte: Si me in uxorem duxeris, castrum hoc tibi dabo. Quo promittente, eam se velle ducere, castrum ei dedit, filiique omnes fugerunt. Conanus autem rex duxisse promissum tenens eam primo die in matrimonium sibi copulavit, secundo 15 die duodecim Ungariis tradidit eam publice illudendam, tertia die toto corpore usque ad gulam transfigi fecit dicens: Talis uxor, que libidine sue carnis civitatem propriam perdidit, talem debet habere maritum.

Carissimi, iste Conanus est diabolus, qui obsedit castrum scilicet 20 cor humanum cum viciis et concupiscenciis. Rosimila duxissa, anima scilicet, que est per diabolium seducta, respicit ultra muros i. e. appetit illicita, sicut videns mulierem ad eam concupiscendam et sic de ceteris sensibus. Unde miser homo tantum delectatur, quod castrum i. e. cor suum reddit, quando peccato consentit. Unde quatuor filii, 25 i. e. quatuor virtutes cardinales ab eo fugiunt, et sic diabolus animam occupat cum duabus filiabus i. e. delectacione mala et voluntate iniqua. Postea tradit eam duodecim Ungariis i. e. omnibus viciis illudendam. Post hec eam occidit, quando ad infernum eam ducit.

CAP. 50. (145.)

De laude recte judicantium.

Refert Valerius, quod Zelongus consul edidit pro lege, quod, si quis virginem defloraret, utrumque oculum amitteret. Accidit, quod
9 Paulus] orig. Saulus. 11, 21 Rosimila] orig. Rofinilda. 32 Zelongus] orig. elongus.

filius [1236] ejus filiam unicam ejusdam vidue defloravit. Mater hec audiens imperatori occurrens ait: O domine, legem quam fecistis, impleri faciatis. Ecce unicus filius vester unicam filiam meam rapuit et vi oppressit. Rex hoc audiens commota sunt omnia viscera ejus et precepit, ut duo oculi filii sui eruerentur. Dixerunt satrape domino: Tantum unicum filium habes, qui est heres tuus. Toto imperio esset dampnum, si filius tuus oculos amittat. At ille: Nonne vobis constat, quod ego legem edidi? Obprobrium esset michi frangere, quod semel firmiter statui. Sed quia filius meus est primus, qui contra legem fecit, primus erit, qui penitencie subjacebit. Sapientes dixerunt: Domine propter deum rogamus vos, ut filio vestro parcatis. Ille vero precibus devictus ait: Carissimi, ex quo ita est, audite me! Oculi mei sunt oculi filii mei et e converso. Dextrum oculum meum eruatis et sinistrum oculum filii mei! Tunc lex est impleta. Et sic factum est, unde omnes prudentiam regis et justiciam laudabant.

Carissimi, iste imperator est dominus noster Ihesus Christus, qui istam legem edidit, quod si quis defloraret virginem i. e. animam per baptismum lotam, duobus oculis carere deberet, scilicet visionem divinam et gloriam eternam amittet. Iste filius regis, qui legem fregit, est homo, qui per peccatum animam defloravit. Unde necesse est, ut penam sustineat, quia mater ecclesia ad deum clamat cotidie, ut homo se emendet in hoc mortali corpore. Ysai.: Clama! Ne cesses! Quasi tuba exalta vocem tuam! Imperator unum oculum amisit, scilicet dominus Ihesus Christus, ut tantum unum oculum retineret, quando vitam pro nobis exposuit, et ideo oportet nos eruere oculum sinistrum hoc est omnes concupiscencias i. e. carnis delicias per penitentiam delere et sic per consequens vitam eternam obtinebimus.

CAP. 51. (146.)

De injustis exactoribus.

Refert Josephus, quod Tiberius Cesar requisitus, cur provinciarum presides diu teneret in officiis, respondit per exemplum: Vidi, inquit, quandoque hominem infirmum ulceribus plenum muscis gravatum, cui cum per flagella muscas expellerem, dixit michi: Dupliciter me crucias, unde me consolari putas, abigendo muscas sanguine meo plenas et remittendo vacuas et famelicas. Quis enim dubitet aculeum musce famelice dupliciter [124] affligere magis quam plene, nisi ille, qui cor lapideum habet et non carneum.

Sic ego presides diu in officio teneo, qui rebus ditati subditis magis parcant, novi autem et vacui deserta justitia subditos iniquis exactionibus et vexationibus magis ledunt.

CAP. 52. (147.)

De fidelitate.

5

Refert Valerius, quod Fabius redemerat captivos Romanorum promissa pecunia, quam cum senatus dare nollet, ipse fundum unicum habens vendidit et promissum premium solvit, volens se potius patrimonio privare, quam propria fide inopem esse.

Carissimi, Fabius iste est dominus noster Ihesus Christus, qui ob captivos, scilicet totum genus humanum a diabolo captum non pecuniam sed proprium sanguinem dedit in precium, volens se potius patrimonio scilicet vita propria privare, quam genus humanum dimittere.

CAP. 53. (148.)

De bonis rectoribus non mutandis.

15

Valerius Maximus refert, quod cum omnes Syracusani mortem Dyonisii optarent regis Sicilie, quedam femina senectutis ultime sola matutinis horis deos oravit, ut sibi rex superstes fieret in hanc vitam, ejus oracionis causam Dyonisius admirans ab ea quesivit. Que respondit: Cum essem puella, gravem tyrannum habens eo carere cupiens secundum recepi, quo iterum carere cupiens tertium recepi; timens ergo deteriores tibi succedere; ideo pro vita tua omni die rogo. Dyonisius hec audiens amplius molestiam non fecit.

Moralizacio. Carissimi, in veteri testamento deus erat valde austerus et nulli parcebat, quia oculum pro oculo, dentem pro dente etc., sed modo per carnem nostram, quam asumpserat, factus est nobis pius ac propicius, et ideo continue orare debemus, ut nullum alium dominum habeamus, quam dominum nostrum Ihesum Christum, qui nobis prestare dignetur etc.

CAP. 54. (149.)

De regno celesti.

30

Imperator Fredericus secundus unam portam marmoream construxit miro opere super pontem aque fluentis prope Caponam, in

qua imperator sculptus fuit in majestate cum duobus aliis iudicibus.

In semicirculo capitis dextri iudicis hic versus scriptus fuit;

Intrent securi, qui querunt vivere puri.

In semicirculo capitis sinistri iudicis fuit scriptus hic versus:

5 Invidus excludi timeat vel carcere trudi!

[124b] In semicirculo capitis imperatoris scriptum fuit:

Quam miseros facias, quos variare scio!

In semicirculo super portam scriptum fuit:

Cesaris imperio regni custodia fio.

10 Carissimi, imperator iste est dominus noster Ihesus Christus, porta marmorea est sancta ecclesia, per quam portam oportet intrare regnum celeste, et est situata super pontem aque fluentis i. e. super mundum, qui semper currit ut aqua. In qua porta sculpta est imago domini nostri Ihesu Christi cum duobus collateralibus, i. e.

15 cum Maria matre Ihesu et Johanne evangelista, qui designant nobis ejus misericordiam et justiciam. Tunc scriptus est versus: Intrent securi, i. e. pagani, Judei, Saraceni per baptismum, qui poterunt vivere puri ab omni peccato purgati, sicut pueri innocentes. Alius versus dicit: Invidus i. e. peccator in peccato existens excludi timeat

20 ab ecclesia triumphante, et sic in carcere infernali retrudi sine fine. In capite imperatoris erat scriptum, quod miseri sunt, qui variant a via veritatis, et alius dicit: Cesaris imperio i. e. imperium domini nostri Ihesu Christi erit nostra custodia et domus sempiterna.]

CAP. 55. (47.)

25 *De revocatione peccatricis anime in exilium satisfactionis misse.*

Rex quidam nobilis quendam filium formosum, sapientissimum, strenuissimum, graciosum et amorosum habebat, et quatuor filias habuit quarum nomina hec erant: Justicia, Veritas, Misericordia et

30 Pax. Rex iste volebat filio suo unico sponsam tradere, destinavit nuncium pro virgine, que esset decora, tandem invenit filiam regis Iherusalem pulchram valde, que est tradita filio suo, qui eam miro modo dilexit. Filius iste quendam servum habebat, et ex magna

35 proditor seduxit sponsam domini sui ac violavit ac ducatum devastavit. Filius cum de adulterio uxoris audisset, contristatus est valde et demisit eam et dedit ei libellum repudii, et privavit eam omni honore

12 pontem] *orig.* pontum.

suo. Ipsa sic privata ad magnam egestatem pervenit intantum, quod quasi desperata hinc inde ambulabat et panem suum mendicabat. Hoc audiens sponsus ejus misertus est ejus et nuncium ad eam misit, qui eam revocaret et ei diceret: Veni ad dominum tuum secure, noli timere! Illa vero renuit et dixit: Dic domino meo quod ad eum 5 venirem libenter, sed non possum. Si querat dominus meus causam quare recuso, dic ei: Quia lex est talis: Si vir uxorem habuerit et fornicata fuerit cum altero, dabit ille ei libellum repudii et non revertetur ad eum ultra. Ego vero jam libellum repudii recepi, quia fornicacionem commisi, ideo non redire potero ad eum. Ait nuncius: 10 Dominus meus est ultra legem, ex quo legem constituit, et ideo, ex quo misertus est tui, secure ad eum venire poteris. At illa: Quale signum dabit ipse michi, quod secure ad eum venire potero? Si tantum istud ostenderet, segura essem, videlicet quod veniret dilectus meus ad me et osculetur me osculo oris sui, tunc sum segura, quod 15 recipiet me in gratiam suam. Dominus cum per nuncium hoc audisset, consilium super hoc habebat cum omnibus satrapis curie sue et regni. Tandem consultum est, ut mitteret virum sapientem pro ea, ut reduceret eam, et non est inventus unus in toto regno qui se de hac re intromittere vellet. Vir ejus cum hoc audisset, ad eam nuncium 20 destinavit, qui diceret: [39] Quid faciam tibi? Non est inventus aliquis, qui te vellet ad me reducere! Illa hoc audiens flevit amare, quod non est inventus, qui eam reduceret. Vir ejus cum audisset de ejus lamentacione, perrexit ad patrem suum et ait: Domine mi, si vobis placet, ego ibo ad sponsam meam, et a miseria et dolore suo 25 liberabo eam, et ad placitum vestrum reducam. Ait pater: Vade in fortitudine tua et reduc eam. Misit ante nuncium ad eam, qui ei diceret: Jam gaude, quia ecce ego venio et reducam te. Soror senior, scilicet Justicia, cum hoc audisset, processit ante regem et ait: Domine, justus es et rectum est iudicium tuum; ego sum Justicia filia tua, 30 recte judicasti illam meretricem, ut amplius non esset sponsa fratris mei, et ei libellum repudii dedisti. Justiciam ergo teneatis, et si contra justiciam operatus fueritis, dico vobis, non ero filia vestra Justicia. Hiis dictis venit secunda soror, scilicet Veritas, et ait: Pater mi, veraciter illam meretricem judicastis, que cubile fratris 35 nostri per adulterium violavit. Si eam velitis reducere, facitis contra veritatem, et si sic, sine dubio non ero filia vestra Veritas. Hec audiens tertia soror, scilicet Misericordia, venit ad patrem et ait: Domine, ego sum Misericordia filia tua. Fac ergo misericordiam cum

12 venire] *orig.* venere.

peccatrice, que deliquit, quia pro commisso multum dolet, et si ei misericordiam non feceris, non ero Misericordia filia tua. Quarta soror, scilicet Pax, cum audisset tantam discordiam inter sorores, totam terram voluit derelinquere et fugam peciit. Hoc facto Justicia
 5 et Veritas exhibuerunt gladium et regi tradiderunt dicentes: Domine, ecce gladius justicie ad occidendum illam meretricem, que nos et fratrem nostrum confundit. Misericordia hoc videns gladium a manibus earum arripuit et ait: Satis diu regnastis et vestram voluntatem obtinuistis. Modo tempus est, ut exaudiar a patre meo; ego sum filia
 10 sua sicut et vos. Respondit Justicia: Verum est, multo tempore regnavimus et adhuc volumus regnare. Verumtamen ex quo inter nos est tanta discordia, vocetur frater noster, qui sagax est in omnibus, et inter nos judicet. Et sic factum est. Filius vero cum venisset et audisset altriciones inter eas, quomodo Justicia et Veritas ex una
 15 parte vindictam pecierunt, Misericordia veniam, ait: Carissime sorores, propter vestram discordiam soror nostra a patre nostro predilecta, scilicet Pax, totum regnum dimisit. Hoc nullo modo [39b] volo pati, quia pro sponsa mea adultera paratus sum pati supplicia. Ait Justicia: Si hoc feceris, tibi contradicere non possumus. Dixit ergo
 20 ad Misericordiam: Tu laboras pro sponsa mea, ut reducatur, si vero eam reducam, et iterum fornicata fuerit, intendis iterato pro ea intercedere? At illa: Non, nisi penituerit. Audiens hec filius Pacem sororem suam reduxit, et fecit sorores adinvicem osculari. Facta concordia filius de regno descendit et bellum pro sponsa dedit et eam
 25 cum omni honore ad regnum patris sui reduxit. Et sic ambo vitam in pace finiverunt.

Carissimi, rex iste est pater celestis, filius tam sapiens est dominus noster Ihesus Christus, sponsa tam pulchra est anima ad dei similitudinem creata, quatuor sorores justicia, veritas, misericordia et
 30 pax. Anima cum servo domini i. e. cum diabolo adulterata est, quando ei consensit, et ideo eam dominus suus dimisit. Post hec pius sponsus dedit ei libellum repudii et dimisit eam et privavit eam omni honore suo, quo erat constituta super opera manuum domini, sicut ait Psalmista: Omnia subjecisti sub pedibus ejus. Dedit eciam ei ducatum
 35 i. e. paradysum et illum eciam ab ea abstulit et in miseriam hujus mundi posuit, unde: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Unde Bernardus conqueritur et dicit: Memento nobilitatis tue, pudeat deiectionis tue. Ipse vero dominus misertus sponse sue misit ad eam nuncium, qui revocaret eam et diceret: Elevare, elevare, consurge,

8 earum] *orig.* eorum.

consurge, Iherusalem! Solve vincula colli tui, captiva filia Sion! Illa vero renuit venire et dixit: Domine, libenter redirem, sed non possum. Quare? quia tu dixisti per Jeremiam: Si vir habuerit uxorem et illa fornicata fuerit cum altero, dabit illi vir ille libellum repudii, et non revertetur ad eam ultra. Ergo non audeo reverti ad te; quid 5 ergo faciam? Tua sunt verba: Qui justus es et juste judicas omnia. Quomodo ergo ad te redire potero? Respondit dominus per Ysaïam prophetam: Numquid abbreviata est manus mea, ut salvare nequeam? Absit hoc! Sed sicut dixi per Ezechielem: In quacumque hora peccator ingemuerit, omnium iniquitatum ejus non recordabor. Et licet 10 fornicata sis, tamen ad me revertere, et ego recipiam te, ut dicitur in canticis: Revertere, revertere, Sunamitis etc. Revertere reconciliando te [40] deo patri, revertere reconciliando te dei filio, revertere reconciliando te spiritui sancto, revertere reconciliando te angelis, quorum consorcium tu perdidisti! Illa respondit: Quod signum michi 15 dabis, quia recipies me? Ait dominus: Pete tibi signum in profundum inferni, sive in excelsum supra. At illa dixit: Non petam, sed veniat dilectus meus ad me et osculetur me osculo oris sui, ut sim secura, quod me in gratiam suam recipiat. Cui dominus: Si mulier oblita fuerit infantuli sui, ego numquam tui obliviscar, ego cogito cogitationes 20 pacis et non afflictionis, et ideo consilium habebo. Dominus vero habuit consilium secretum cum tota curia celesti, quem mitteret pro liberatione sponse sue, et neque inter angelos neque inter homines invenit aliquem, qui dignus esset sponsam suam redimere. Angelus dicebat: Ego libere condicionis sum, illa servilis, quare ego deformarem 25 condicionem meam? Homo dicebat: Non sum dignus pati pro sponsa tua, quia sum peccator. Hoc videns dominus misit ad sponsam suam qui diceret: Quid faciam, quia salvator non est tibi, qui velit vel possit salvare te? Illa hec audiens fleuit, quod neque in celo neque in terra aliquis inventus est, qui eam liberaret. Pater vero misericordiarum 30 et deus totius consolacionis consolabitur eam dicens: Iherusalem, sponsa mea, civitas mea, noli sic flere, quia cito venit salus tua. Quare merore consumeris? Numquam consiliarius non adest tibi, quia innovavit te dolor. Salvabo te et liberabo te, noli timere! Surrexit ergo filius ante patrem et dixit: Ecce ego paratus sum pro sponsa 35 mea pati, ego feci, ego faciam, ego portabo, ego salvabo. Cui pater: Vade in hac fortitudine tua et libera filiam meam sponsam tuam de carcere Madian hoc est diaboli. Hec audiens Justicia allegavit contra fratrem suum, supervenit Veritas et tenuit cum Justicia, sed Misericordia cum fratre suo tenuit, et Pax quarta soror fugit, quia non

erat pax inter deum et hominem. Justicia dicebat Misericordie: Regnare volo, quia dominus Salomon immortalis est et justus et non erit periturus. Unde jus meum nullam prescriptionem includit et diuturnitas temporis non attenuat, sed potius confirmat. Respondit
 5 Misericordia: Verum est, quod immortalis es et perpetua, sed in futuro non modo. Ego volo pro ea intercedere, [40b] quia penitentiam jam agit, et sicut tu es filia patris mei Justicia, sic et ego sum filia ejus Misericordia, et ideo ratio dictat, ut me audiat sicut et te. Videns ergo filius sapiens istam discordiam inter sorores dixit
 10 Justicie: Paratus sum tibi satisfacere, ut prevaleat oratio Misericordie. Ait Justicia: Michi placet, sed vellem scire quomodo. Ait filius: Incarnari volo et naturam humanam assumere. Numquid hoc sufficit? Et dixit filia Justicia: Non. Dixit filius: Circumcidi volo, famem et sitim pati, temptari, tristari, tedium pati, sanguineum sudorem stillare;
 15 numquid hec tibi sufficiunt? Et respondit illa, quod non. Dixit filius Justicie: Volo colaphis cedi et alaphis flagellari, volo conspui, deridi et derelinqui et despici etc. Numquid hec tibi sufficiunt? Respondit Justicia, quod non. Crucem volo portare et manibus et pedibus perforari et ligari. Numquid hec tibi sufficiunt? Et illa: Non. Aceto
 20 potari volo, totum sanguinem exhauriri et in cruce mori, mortuus lancea perforari latus, deinde a mortuis resurgere, celum ascendere, locum sponse mee preparare. Numquid hec tibi sufficiunt? Et illa: O bone frater, ut video et secundum quod audio, plus diligis sponsam tuam, quam teipsum. Jam que dixisti sufficiunt. Tunc filius dixit
 25 ad Misericordiam: Si omnia ista que dixi et que in corde meo posui fecero et sponsa mea ista contempserit, numquid iterum pro ea me interpellabis? Et illa: Non nisi egerit penitentiam. Qui ait: Michi bene placet. Quociens homo peccaverit, si penitentiam post hoc egerit, misericordiam super eum habebit. Hiis dictis fecit sorores vocari,
 30 scilicet Justiciam, Veritatem, Misericordiam et Pacem et osculate sunt adinvicem. Tunc filius omnia promissa adimplevit et regnum celeste ei dedit. Unde Bernardus ait valde solempniter ipsam excitans sponsam ad considerandum gratiam sibi a domino impensam. Dicit enim: Vide o sponsa in cruce sponsum tuum capite inclinatum ad osculum,
 35 manuum extensionem ad amplexus, lateris apercionem ad affectum, tocus corporis expositionem ad contemptum. Hausit igitur de proprio sanguine suo, et obtulit patri suo munus pro dulcissima sponsa sua. Suscepit ergo pater celestis preclarum munus de manu filii, per quod salvati sumus ad vitam eternam. Ad quam etc.

[41] Quidam princeps erat qui multum delectabatur venari. Accidit semel, quod cum ad venandum perrexisset, casu mercator quidam per eandem viam secutus est, vidensque principem formosum et gra-
 5 ciosum vestimentis preciosis indutum, ait in corde suo: O domine deus, homo iste multum tibi tenetur; ecce quam formosus est et strenuus et graciosus, et omnes, qui sunt in ejus comitatu, honeste induti. Hiis cogitatis dixit uni ex familia principis: Dic michi, carissime, dominus vester qualis est? Qui ait: Est dominus multarum
 10 terrarum, et potens valde in auro et argento ac familia. Ait mercator: Multum tenetur ipse deo; formosus est et sapiens inter omnes, quos umquam vidi. Ille hoc audiens occulte omnia verba mercatoris domino suo narravit. Dominus vero circa horam vespertinam, cum domum rediret, mercatorem rogavit, ut secum pernoctaret. Ille hoc
 15 non audebat resistere et cum principe ad civitatem perrexit. Cum vero castrum ejus intrasset, tot divicias, tot pulchras cameras auro depictas vidit, quod valde admirabatur. Cum autem hora cenandi adesset, princeps mercatorem juxta suam dominam in mensa collocari fecit. Mercator autem cum dominam vidisset tam pulchram et tam
 20 graciosam, quasi extra se raptus fuit et ait in corde suo: O deus meus, princeps omnia, que desiderat cor suum, habet, uxorem pulchram, filios ac filias, familiam multam nimis. Cum autem sic cogitasset, delata sunt fercula ante dominam et ante eum, et ecce cibaria optima in capite unius defuncti collocata et ante dominam posita sunt et
 25 omnibus de familia in scutellis argenteis ministrabatur in aula. Mercator cum caput mortui ante eum vidisset, commota sunt omnia viscera ejus et ait in corde suo: Heu michi, timeo quod perdam caput meum in isto loco! Domina vero inquantum potuit eum confortavit. Cum vero nox adesset, ducitur in cameram honestam, ubi invenit
 30 lectum paratum, cortinis circumvolutum, et in angulo domus luminaria magna. Dum vero lectum intrasset, famuli ostium clausurunt et ille solus in camera remansit; respexitque angulum ubi erat lumen. Vidit duos homines mortuos per brachia pendentes. Hoc viso invasit eum timor intollerabilis, intantum quod quiescere non poterat. Mane vero
 35 surrexit et ait: Heu michi, timeo hodie juxta illos duos pendere. Princeps [41b] vero cum surrexisset, fecit mercatorem ad se vocari et ait: Carissime, quid tibi placet de me? At ille: Michi omnia bene placent, sed quod michi ministrabatur in capite defuncti, ultra quam

credi potest abhorruī tantum quod comedere non poteram. Cum vero in lecto positus fuisset, duos juvenes pendentes in angulo camere vidi, et tantus timor me invasit, quod dormire non poteram, et ideo dei amore permittatis me transire. Ait princeps: Carissime, vidisti 5 uxorem meam nimis pulchram et caput defuncti ante eam. Racio est tālis: iste enim cujus erat caput fuit quidam dux nobilis, qui uxorem meam sollicitavit et cum ea concubuit et pariter adinvicem commisceri perspexi, gladium arripui et caput ejus amputavi, unde in signum verecundie singulis diebus illud caput ante eam pono, ut ad memoriam 10 reducat peccatum quod commisit. Filius vero defuncti illos duos juvenes cognatos meos in camera pendentes occidit, ideo omni die corpora eorum visito, ut fiam magis fervens sanguinem eorum vindicare. Cum autem adulterium uxoris recolo et mortem juvenum ad memoriam reduco, nullum gaudium habere poterō. Vade ergo carissime 15 in pace et ammodo vitam hominis cujuscumque non judices, quousque plenius tibi de veritate constiterit. Mercator ei valefecit et ad mercandum perrexit.

Carissimi, princeps iste est quilibet homo christianus bonis virtutibus per virtutem baptismi ditatus, qui debet habere pulchram 20 familiam, scilicet sensus interiores et exteriores sine macula peccati, qui debent homini ministrare et sepius ad venandum pergere i. e. opus meritorium operari. Mercator iste est bonus prelatus vel confessor discretus, qui tenetur tali associari, domum cordis sui visitare et bonas virtutes ibidem plantare, sicut fecerat Christus duobus pe- 25 regrinis venientibus ad Emaus, qui domum hospicii intravit etc. Uxor tam formosa est anima ad dei similitudinem creata, que debet in mensa juxta prelatus sacre scripture collocari, ut addiscat ea que sunt salutis; sed sepius ista anima per diabolum adulteratur, quando peccatum mortale committit. Quid ergo est faciendum? Extrahere gladium 30 lingue et ora ad deum intime! Unde psalmista: Lingua eorum gladius acutus. Per istum gladium lingue cum cordis contricione et oris confessione poteris [hunc diabolum] devincere et hoc est caput ejus amputare et ante oculos [42] cordis tui semper ponere, quoniam gratiam tibi dabit deus eum devincere, penitentiam perfecte agere, i. e. opus 35 misericordie. Duo juvenes in camera pendentes, quod occidit adversarius tuus, sunt dilectio dei et proximi, qui erant extincti per peccatum primi parentis, et ideo semper debes eos in camera cordis tui tenere, ut deum tota mente, tota anima diligas et semper in ejus timore permanes, quia nescimus, si amore vel odio digni sumus, et ad memoriam reducere, quantum deus pro nobis sustinuit in cruce.

De perfectione vite.

Titus in civitate romana regnavit, qui statuit pro lege, quod dies primogeniti sui ab omnibus sanctificaretur, et quicumque diem nativitatis filii sui per opus servile violaret, morte moreretur. Pro- 5 mulgata lege vocavit magistrum Virgilium et ait: Carissime, talem legem edidi; verumtamen sepe in occulto poterunt [peccata] committi, ad quorum noticiam pervenire non poterō. Rogamus ergo te, ut secundum industriam tuam aliquam artem invenias, per quam poterō experiri quales sint illi, qui contra legem delinquant. Ait ille: 10 Domine, fiat voluntas vestra. Statim Virgilius arte magica statuam in medio civitatis fieri fecit. Statua illa omnia peccata occulta in illo die commissa imperatori dicere solebat, et sic per accusationem statue quasi infiniti homines erant condemnati. Erat tunc quidam 15 faber in civitate nomine Focus, qui in illo die sicut in ceteris operatus est. Cum autem semel in stratu suo jacuisset, intime cogitavit, quomodo per accusationem statue multi moriebantur. Mane surrexit et ad statuam perrexit et ait: O statua, statua, per tuam accusationem multi sunt positi ad mortem. Voveo deo meo, si me accusaveris, caput tuum frangam. Hiis dictis domum perrexit. Hora prima im- 20 perator sicut solitus erat nuncios suos ad statuam destinavit, ut ab ea quererent, si aliquis contra legem commisisset. Cum autem ad statuam venissent et voluntatem imperatoris dixissent, ait statua: Carissimi, levate oculos vestros et videte, que scripta sunt in fronte mea. Illi vero cum oculos levassent, tria in fronte ejus clare viderunt, 25 scilicet: Tempora mutantur, homines deteriorantur, qui voluerit veritatem dicere caput fractum habebit. Ite domino vestro nunciate, que vidistis et legistis. [42b] Nuncii perrexerunt et omnia domino suo retulerunt. Imperator cum hoc audisset, precepit militibus suis, ut se armarent et ad statuam pergerent, et si aliquis contra statuam 30 aliquid faceret, eum ligatis manibus et pedibus ad eum ducerent. Milites ad statuam perrexerunt, dicentes: Placet imperatori, ut ostendatis illos, qui contra legem commiserunt, et quales erant illi, qui minas fecerunt. Ait statua: Focum fabrum accipite! Ille est qui in singulis diebus legem violat et michi minas facit. Illum comprehen- 35 derunt et coram imperatore duxerunt. Ait imperator: Carissime, quid est, quod audio de te? quare legem editam violas? Ait ille: Domine, legem illam servare non possum, quia omni die octo denarios oportet me habere, et illos sine labore non poterō acquirere.

Ait imperator: Et quare octo denarios? Qui ait: Omni die per annum duos denarios teneor dare, quos mutuavi in juventute, duos accommo, duos perdo, duos expendo. Ait imperator: De istis manifestius debes michi dicere: Cui ait faber: Domine mi, advertite me! Duos denarios
 5 omni die teneor patri meo, quia cum essem puer parvulus, pater meus duos denarios super me singulis diebus expendit, jam pater meus in egestate est positus, unde ratio dictat, quod ei subveniam in sua paupertate, et ideo omni die duos denarios ei trado; duos alios denarios filio meo accommo, qui jam ad studium pergit, ut
 10 si contingat me ad egestatem pervenire, michi illos duos denarios reddat, sicut ego jam patri meo facio; duos alios denarios omni die perdo super uxorem meam, quia semper est michi contraria, aut proprie voluntatis aut callide complectionis, et propter ista tria quicquid ei dedero, hoc perdo; duos alios denarios super meipsum in
 15 cibis et potibus expendo. Levius bono modo transire non potero et istos denarios non possum obtinere sine continuo labore. Jam audistis rationem. Detis ergo iudicium rectum! Ait imperator: Carissime, recte respondisti, vade et fideliter ammodo labora! Post hoc cito imperator defunctus est, et Focus faber propter suam prudentiam in
 20 imperatorem eligitur ab omnibus, qui imperium satis prudenter regebat. Ipso mortuo inter alios imperatores imago ejus depingitur et ultra caput suum octo denarii.

Carissimi, iste imperator est pater celestis, qui statuit pro lege, quod qui diem primogeniti sui violaret, [43] morte morietur. Dies
 25 ista est dies dominica, sive dies festivalis ab ecclesia ordinata, unde in veteri lege ac nova dicitur: Memento, ut diem sabbati sanctifices! Sed heu pro dolor, plures illis diebus peccata majora committunt, quam ceteris diebus! Tales poterunt assimilari cuidam pisci in mari, tamdiu bene est sibi, quamdiu est in mari, sed si contingat a casu,
 30 quod saltat supra tempore pluvie, et pluvia eum tangat, incipit mori, nec per multos dies statum ejus poterit recuperare, quousque fuerit de aqua maris satiatus. Eodem modo aliqui, quamdiu sunt per totam septimanam in mari hujus mundi laborantes, tamdiu bene videtur eis; sed si contingat eos diebus festis ad ecclesiam pergere, et
 35 aliquem dulcem sermonem vel missam audire, eis videtur, quod sint in magna angustia, quousque sunt in operibus mundanis refocillati. Virgilius certe, qui statuam fecerat, est spiritus sanctus, qui predicatorem ordinaverat, ut annunciet virtutes et vicia, penam et gloriam. Sed heu et pro dolor jam poterit dicere predicator, sicut statua dixerat: Tempora mutantur. Hoc satis manifeste videmus in primitiva

ecclesia, in statu omni, tempora erant meliora quam nunc, oraciones et preces quam modo. Terra dabat fructum suum magis habunde et omnia elementa, que sua erant, omnia sunt mutata propter peccata hominum, hoc apparebat in diluvio Noe. Secundo: Homines deteriorantur; sicut clare videmus. In antiquo tempore erant homines magis
 5 devoti, elemosinarii, caritativi, quam modo sunt. Et quare? Quia totus mundus in maligno positus est. Tercio: Qui voluerit veritatem dicere etc. Modo, si predicator peccata potentum predicet, statim minas ac murmuraciones habebit. Unde Ysaias: Loquimini verba placencia! Et ideo apostolus: Erit enim tempus cum sanam doctrinam
 10 non sustinebunt. Focus est quilibet bonus christianus, qui fideliter sicut miles Christi laborat. Unde quilibet bonus christianus tenetur singulis diebus patri suo celesti reddere duos denarios, scilicet amorem et honorem; amorem, quia nos tantum diligit, quod pro nostro amore unicum filium suum de celis descendere permisit et morte turpissima
 15 condempnari; honorem, quia omnia ab ipso procedunt et sine eo nullum bonum agere poterimus. Item duos denarios filio accomodamus. Cujusmodi filius est? Certe ille, [43b] de quo Ysaias: Parvulus enim natus est nobis etc. scil. filius dei. Et quales denarios debemus ei accomodare? Certe duos omni die, scilicet bonam voluntatem et bonum
 20 actum, quamdiu sumus in hoc mortali corpore, et quando nos egeni sumus facti in die iudicii, quando nudi apparebimus, tunc ipse nobis reddet illos denarios in vita eterna, sicut scriptum est: Centuplum accipietis et vitam eternam possidebitis. Item duos denarios perdimus super uxorem. Uxor ista est caro misera, que semper contrariatur
 25 spiritui. Denarii, quos expendimus super eam, sunt mala voluptas et actus malus, que continue operantur ex obliqua voluntate. Istos duos denarios perdimus, quia graviter propter hoc hic vel alibi puniemur. Item duos denarios omni die expendimus super nosipsos, si boni christiani sumus, scilicet dilectionem dei in toto corde, et 30 diligere proximum sicut teipsum. Carissimi, si istos octo denarios expendere volueritis, ad gaudium eternum pervenire possitis.

CAP. 58. (50.)

De confessione.

Rex quidam regnavit nomine Asmodemus, qui statuit, quod qui-
 35 cumque malefactor captus esset et coram iudice ductus, si tres veritates posset dicere tam veras, contra quas nullus posset objicere,

quantumcumque malefactor vitam suam obtineret cum tota sua hereditate. Accidit casus, quod quidam miles contra regem forefecit, fugam peccit et in quadam foresta latuit, in qua multa mala commisit, quia omnes intrantes spoliavit aut occidit. Judex cum hoc audisset, in-
 5 sidias in circuitu foreste ordinavit, eum deprehendit, et ligatis manibus ad iudicium venire fecit. Ait ei iudex: Carissime, nosti legem? Qui ait: Eciam, domine. Si debeo salvari, oportet me dicere tres veritates, aliter mortem evadere non possum. Ait ergo iudex: Imple beneficium legis aut hodie cibum non gustabis donec fueris suspensus. At ille:
 10 Domine, fac fieri silencium! Quo facto ait: Domine, ecce hec est prima veritas: Vobis omnibus denuncio, quod toto tempore vite mee extiti malus homo. Judex hoc audiens ait circumstantibus: Estne verum, quod ille dicit? At illi: Si non esset malefactor, ad istum punctum non venisset. Ait ergo iudex: Dic michi secundam veritatem.
 15 Qui ait: Secunda veritas est ista: Michi multum displicet, quod in ista forma huc veni. Ait iudex: Certe credimus tibi. Dic ergo terciam veritatem, et teipsum a morte salvasti. Ait ille: Hec est tertia veritas: Si semel potero evadere, ad istum locum numquam in ista [44] forma venirem. Ait iudex; Amen dico tibi, satis prudenter te liberasti, vade in pace. Et sic per tres veritates salvatus est ille miles.

Carissimi, iste imperator est dominus noster Ihesus Christus, qui istam legem edidit, scilicet quod quicumque malefactor i. e. peccator per gratiam dei captus fueris et coram discreto iudice ductus i. e. confessore, dicas tres veritates tam veras, quod demones contra
 25 te non poterunt objicere et hereditatem regni celestis obtinebis. Prima veritas est: Ego sum malus homo, i. e. in tali peccato et sic de singulis, ecce confessio. Secunda veritas est: Displicet michi etc. i. e. multum michi displicet, quod tantum deum meum offendi, ecce contritio. Tercia veritas est: Si semel possem evadere per viam satisfactionis, numquam ad peccatum redirem voluntarie, et sic per consequens vitam eternam obtinebis.

CAP. 59. (51.)

De superbia nimia, et quomodo superbi ad humilitatem maximam sepe perveniunt; satis notabile.

35 Jovinianus imperator regnavit potens valde, qui cum semel in stratu suo jacuisset, exaltatum est cor ejus ultra quam credi potest, 20 veritates] orig. virtutes.

et in corde suo dixit: Estne aliquis alius deus quam ego? Hiis cogitatis sompnum cepit. Mane vero surrexit et vocavit milites suos et ait: Carissimi, bonum est cibum sumere, quia hodie ad venandum pergere volo. Illi vero parati erant ejus voluntatem adimplere. Cibo sumpto ad venandum perrexerunt. Dum vero imperator equitasset, calor intollerabilis eum invasit, in tantum quod videbatur ei, quod
 5 moreretur nisi in aqua frigida balneari posset. Respexit a longe et aquam latam vidit, dixit suis militibus: Hic remaneatis, quousque fuero liberatus. Dextrarium cum calcaribus percussit, ad aquam festinanter equitabat, de equo descendit, omnia vestimenta deposuit, 10 aquam intravit et tamdiu ibi remansit, quousque totaliter refrigeratus esset. Dum ibidem exspectasset, venit quidam homo ei per omnia similis in vultu et gestu, et induit se vestimentis ejus, dextrarium ejus ascendit, et ad milites equitavit, ab omnibus sicut persona imperatoris est receptus. Finito ludo ad palacium cum militibus
 15 perrexit. Post hec cito Jovinianus de aqua exivit, vestes nec equum invenit. Admirabatur et tristatus est valde, quia nudus erat et neminem vidit, cogitavit inter se: Quid faciam? Ego miserabiliter sum ministratus. Tandem ad se reversus dicebat: Hic prope manet [44b] unus miles, quem ad miliciam promovi: ad eum pergam, vestes et 20 equum acquiram et sic ad palatium meum ascendam, et videbo, quomodo et per quem sum confusus. Jovinianus totaliter nudus ad castrum militis perrexit, ad januam pulsavit, janitor autem causam pulsacionis quesivit. Ait Jovinianus: Januam aperite, et qualis ego sum videte! Ille vero januam aperuit et cum eum vidisset, obstupuit 25 et ait: Qualis es tu? At ille: Jovinianus sum imperator, vade ad dominum tuum, et dic ei, ut michi vestes accomodet, quia vestes et equum perdiidi. Qui ait: Mentiris, pessime ribalde! Jam ante adventum tuum dominus imperator Jovinianus ad palacium suum cum militibus suis transivit, et dominus meus secum perrexit et rediit, 30 et jam in mensa sedet; sed quia imperatorem te nominasti, domino meo nunciabo. Janitor intravit et domino suo verba ejus retulit. Ille hoc audiens precepit ut introduceretur, et sic factum est. Miles cum vidisset, noticiam ejus non habebat, sed imperator peroptime eum cognovit. Ait ei miles: Dic michi, qualis es, et quod est nomen tuum? 35 Qui respondit: Ego sum imperator Jovinianus, et ego te ad miliciam promovi tali tempore. Ait ille: O ribalde pessime, qua audacia audes teipsum imperatorem nominare! Jam dominus meus imperator ante te ad palacium equitavit, et ego per viam ei associatus eram et jam sum reversus: et quia teipsum imperatorem nominasti, impune non

transibis. Fecit eum egregie verberari et postea expelli. Ille vero sic flagellatus et expulsus flevit amare et ait: O deus meus, quid hoc esse poterit, quod miles, quem ad miliciam promovi, noticiam mei non habet, et cum hoc graviter me flagellavit. Cogitavit autem apud
 5 se: Prope est quidam dux consiliarius meus, ad eum pergam et necessitatem ei ostendam, per quem potero indui et ad palacium meum reverti. Cum vero ad januam ducis venisset, pulsavit. Janitor audiens pulsacionem januam aperuit, et cum hominem nudum vidisset, admirabatur et ajebat: Carissime, qualis es tu, et quare sic totaliter
 10 dus venisti? Et ille: Ego sum imperator, a casu equum et vestimenta perdididi, et ideo ad ducem veni, ut michi in hac necessitate succurrat. Ideo te rogo, ut negocium meum coram domino tuo facias. [45] Janitor cum verba ejus audisset admirabatur, aulam intravit et domino suo omnia retulit. Ait dux: Introducatur. Cum introductus
 15 fuisset nullus noticiam ejus habebat, et dux ad illum: Qualis es tu? Et ille: Imperator sum ego, et te ad divicias et honores promovi, quando te ducem feci et consiliarium meum te constitui. Ait dux: Insane miser! perrrexi parum ante cum domino meo imperatore versus palacium, et reversus sum, et quia talem honorem tibi appropriasti, impune non transibis. Confecit eum in carcerem includi et
 20 pane et aqua sustentari. Deinde ex carcere extraxit et egregie verberari et a tota terra post hoc ejici [fecit]. Ille sic ejectus ultra quam credi poterit gemuit et suspiria emittebat et intra se dixit: Heu michi, quid faciam, quia factus sum obprobrium omnium et abjectio plebis? Melius est michi ad palacium meum pergere et mei de palacio meo noticiam habebunt; saltem si non, uxor mea noticiam meam habebit per certa signa. Solus ad palacium accessit, ad januam pulsavit, audita pulsacione janitor januam aperuit; quem cum vidisset, dixit: Dic michi, qualis es tu? Et ille: Miror de te, quia
 30 non novisti me, quia per tot tempora mecum fuisti. Qui ait: Mentiris; cum domino imperatore diu steti. Et ille: Ego sum ille, et si dictis non credis, rogo te dei amore, ut ad imperatricem accedas et per ista signa illa michi vestes imperiales per te mittet, quia a casu perdididi omnia; ista signa, que per te ei mitto, nullus nisi nos duo novit
 35 sub celo. Ait janitor: Non dubito, quin insanus sis, quia jam dominus meus imperator in mensa sedet et juxta eum imperatrix; verumtamen ex quo dicis te imperatorem esse, imperatrici intimabo, et certus sum quod graviter punieris. Janitor ad imperatricem perrexit et omnia audita ei intimavit. Illa non modicum contristata ad dominum suum conversa est et ait: O domine mi, audite mirabilia!

signa privata inter nos sepius acta unus ribaldus in porta michi per janitorem recitat, et dicit se imperatorem et dominum meum esse. Ipse cum hoc audisset, precepit janitori ut introduceretur in conspectu omnium. Qui cum taliter nudus introductus fuisset, canis quidam, qui antea multum eum dilexerat, ad guttur suum saltabat, ut 5 eum occideret, sed per familiam impeditus est, sic quod nullum ab eo recepit [45 b] malum. Item quandam falconem habebat in pertica, qui cum eum vidisset ligaturam fregit et extra aulam advolvit. Ait imperator omnibus in aula sedentibus: Carissimi, audite verba mea, que de isto ribaldo dicam! Dic michi, qualis es tu et ob quam causam venisti? At ille: O domine, ista est mirabilis questio, imperator sum et dominus istius loci. Ait imperator omnibus sedentibus in mensa et circumstantibus: Dicite michi per juramentum vestrum, quod michi fecistis, quis nostrum imperator est et dominus? Aiunt illi: O domine, leviter respondemus per juramentum quod vobis fecimus, istum ribaldum numquam vidimus, sed vos estis dominus noster et imperator, quem a juventate novimus, et ideo rogamus una voce, ut puniatur, ut omnes exemplum ab eo capiant, et de tali presumptione se non attemptent. Imperator ille conversus ad imperatricem ait: Dic domina michi per fidem qua teneris, nosti tu istum
 20 hominem, qui se dicit imperatorem et dominum tuum esse? At illa: O bone domine, cur talia a me queris? Nonne plus quam xxvi annis in societate tua steti et prolem per te genui? Sed unum est, quod miror, quomodo iste ribaldus pervenit ad nostra secreta inter nos perpetrata. Imperator ille dixit illi, qui introductus fuerat: Carissime! 25 quare ausus fuisti teipsum imperatorem nominare? Damus pro iudicio, ut ad caudam equi hodie sis tractus et si iterum sis ausus hoc dicere, te condempnabo morte turpissima. Vocavit satellites suos et ait: Ite est istum ad caudam equi trahite, sed nolite eum occidere. Et sic factum est. Post hec vero ultra quam credi potest
 30 commota sunt omnia interiora ejus et quasi de se ipso desperatus dicebat: Pereat dies in qua uatus sum! amici mei a me recesserunt, uxor mea et filii mei non noverunt me. Dum hoc dixisset, cogitabat: Hic prope manet confessor meus, pergam ad ipsum: forte ipse noticiam meam habebit, quia sepius confessionem meam audivit. Perrexit ad heremitam, ad fenestram cellule sue pulsavit. At ille: Quis ibi est? Et ille: Ego sum imperator Jovinianus, fenestram aperias, ut loquar tecum. Ille vero cum vocem ejus audisset, fenestram aperuit, cum eum vidisset, cum impetu fenestram clausit et ait: Discede a

me, maledicite, tu non es imperator, sed diabolus in forma hominis. Ille hoc audiens ad terram pre dolore cecidit, crines capitis ac barbe [46] dilaceravit et dixit: Heu michi, quid faciam ego! Hiis dictis recordatus fuit quod in stratu suo exaltatum fuit cor ejus dicens:

5 Estne deus alter preter me? Statim ad fenestram heremite pulsabat et dixit: Amore illius, qui pependit in cruce, confessionem meam audite fenestra clausa. At ille: Michi bene placet. Qui de tota vita sua cum lacrimis est confessus et precipue quomodo contra deum se erexit, dicens, quod non credit alium deum esse quam seipsum.

10 Facta confessione et absolutione heremita fenestram ejus aperuit et noticiam ejus habebat et ait: Benedictus altissimus, jam novi vos. Pauca vestes hic habeo, induas te et ad palacium perge, et ut spero noticiam tuam habebunt. Imperator induit se, ad palacium suum perrexit, ad januam pulsabat, janitor hostium aperuit et eum satis

15 honorifice recepit. At ille: Numquid noticiam meam habes? Qui ait: Eciam, domine peroptime, sed admiror quod per totum diem hic steti et vos exire non vidi. Ille vero aulam intravit, omnes eum videntes capita inclinabant. Alius imperator erat cum domina in camera. Quidam miles exiens de camera eum intime aspexit et post hec in

20 cameram est reversus ait: Domine mi, est quidam in aula, cui omnes capita inclinant et honorem faciunt, qui vobis in omnibus assimilatur, intantum quod quis vestrum est imperator penitus ignoro. Imperator ille hoc audiens ait imperatrici: Exeas et videas, si ejus noticiam habeas. Ille vero foras perrexit, et cum eum vidisset, admirabatur,

25 statim cameram intravit et ait: O domine, vobis unum denuncio, quod quis vestrum est dominus meus penitus ignoro. At ille: Ex quo sic est, foris pergam et veritatem excutiam. Cum autem aulam intrasset, eum per manum cepit et juxta eum stare fecit, vocavit omnes nobiles in aula existentes cum imperatrice et ait: Per jura-

30 mentum, quod michi fecistis, dicite, quis nostrum est imperator? Imperatrix primo respondit: Domine mi, michi incumbit primo respondere; testis est michi deus in celis, quis vestrum est dominus meus, penitus ignoro. Et sic omnes dixerunt. At ille: Carissimi, audite me! iste homo est imperator vester et dominus. Nam aliquo

35 tempore contra deum se erexit, propter quod peccatum deus eum flagellavit et hominis noticia ab eo recessit, quousque satisfactionem deo fecit, ego sum [46b] angelus ejus custos anime sue qui imperium custodivi quamdiu fuit in penitencia. Jam ejus penitencia est completa et pro peccatis satisfecit, ammodo ei sitis obedientes, ad deum vos recomendo; statim ab oculis eorum disparuit. Imperator vero

deo gracias reddidit et toto tempore vite sue in bona pace vixit et spiritum deo reddidit.

Carissimi, iste imperator potest dici quilibet homo totaliter mundo datus, qui propter divicias et honores in superbia cordis erigitur, sicut alter Nabugodonosor, qui divinis preceptis non obedivit. Vocat 5 milites i. e. sensus, pergit ad venandum mundi vanitates, interim calor intollerabilis i. e. temptatio diabolica eum arripit, quod quiescere non potest, quousque in aquis mundanis sit totaliter refrigeratus, ista refrigeracio est detrimentum anime et sic milites i. e. sensus sine custodia hominem demittunt, quocienscunque in aqua mundana balneari 10 intendit. Sed de equo primo descendit, i. e. a fide errat, quia in baptismo firmiter deo promisit adherere et pompis diaboli abrenunciare, sed quam cito totaliter se in aquis mundanis involvit, fidem frangit et hoc est de equo descendere. Deinde deposuit vestes i. e. virtutes, quas in baptismo recepit, et sic nudus miser in mundi 15 vanitatibus jacet. Quid est faciendum? Certe ut alius scilicet prelatatus, qui fidem et virtutes habet eum custodire, i. e. vestimenta recipere, quia prelato datur potestas solvendi peccatorem, quociens puro corde ad deum se convertit. Jovinianus cum de aqua exivit etc. Sic miser homo, cum de aqua mundana per dei gratiam intendit exire, 20 nullam virtutem inveniet, quia omnes per peccatum perdidit, ergo habet materiam dolendi. Quomodo debent ergo virtutes recuperari? Certe ad domum militis primo debet pergere. Miles iste est racio, que habet te flagellare, quia racio dictat, quod quantum contra deum perpetrasti, in corde tuo hoc emendes, et ideo non poteris teipsum 25 dicere imperatorem i. e. christianum quia opera christiani per peccatum perdidisti; racio ergo te expellit ab omni vicio. Quid ergo est faciendum? Pergas ad castrum ducis scilicet ad conscienciam tuam propriam, que contra te graviter murmurat, donec reconciliatus deo fueris, immo in carcerem te ponit, hoc est in perplexitatem magnam, quo-

modo et per quam viam deo placere potes et [47] vulnera ab eo recipere i. e. cordis compunctionem, per quam sanguis i. e. peccatum exeat. Deinde ad palacium cordis tui pulsare, i. e. intime cogitare, quomodo et qua de causa contra deum deliquisti. Janitor i. e. voluntas, que est libera, ostium cordis tui habet aperire et te ducere 35 ad primum statum, quem in baptismo recepisti. Canis, qui saltat, ut te occidat etc. est caro tua propria, per quam homo sepius occiditur, nisi deus impediret. Et falco in partica extra fenestram volat etc. i. e. potencia divina non tecum manebit quamdiu in mala vita

32 quam] orig. que.

jaces, nec uxor i. e. anima noticiam habebit tue salutis. Quid ergo est faciendum? Certe ut sis tractus ad caudam equi. Trahi per caudam equi nichil aliud est quam a principio vite usque ad presens, quid et quantum fecisti tantum dolere et satisfactionem perpetrare.

5 Deinde postquam ista feceris perge ad heremitam i. e. discretum confessorem in foresta sancte ecclesie, et de omnibus quibus contra deum deliquisti pure confitearis clausa fenestra i. e. private, non ad laudam hominum sed ad tuum solamen, et statim deus et omnes angeli noticiam tui habebunt. Deinde facta confessione vestimentis i. e. bonis

10 virtutibus poteris indui et ad palacium cordis tui secrete accedere et omnes sensus tui cum uxore i. e. anima noticiam habebunt, quia verus imperator i. e. bonus christianus factus es, et per consequens vitam eternam obtinebis. Ad quam perducat.

CAP. 60. (52.)

15 *De avaritia et ejus subtili conamine.*

Quidam rex erat, qui filiam unicam pulchram et graciosam nomine Rosimundam habebat. Puella ista cum ad etatem denam pervenisset, erat tam abilis in currendo, quod cicius ad terminum pervenerat, antequam aliquis eam tangere posset. Rex per totum regnum

20 proclamari fecerat, quod quicumque cum filia sua volebat currere et ad finem termini ante eam perveniret, ipsam in uxorem haberet et totum regnum post ejus decessum; si vero aliquis hoc attemptaret, et de cursu deficeret, caput amitteret. Facta proclamacione quasi infiniti se obtulerunt cum ea currere, et quotquot cum ea currebant,

25 omnes deficiebant et capita amiserunt. Erat tunc quidam in civitate pauper nomine Abibas, qui intra se cogitabat: Pauper ego sum et de vili sanguine productus. Si per aliquam viam possem istam puellam devincere, non solum ego promotus essem, sed et omnes [47b] de meo sanguine. Providebat sibi detri bus cautelis, scilicet de

30 serto rosarum, quia illa puelle appetunt, secundo de zona serica quam puelle libenter optant, tercio de loculo serico et infra loculum pila quedam erat deaurata, super pilam descriptio talis: Qui mecum ludit numquam de ludo saciabitur. Hec tria ipse in sinu suo posuit, ad palacium perrexit, et pulsavit. Adest janitor et causam pulsacionis

35 petebat. Qui ait: Paratus sum cum puella currere. Illa cum hoc audisset quandam fenestram aperuit, et cum eum vidisset in corde suo despexit et ait: Ecce quam reprobus est cum quo currere debeo!

Tamen non poterat contradicere, ad currendum se preparavit. Ambo adinvicem currebant, cito puella ad magnam partem ante eum cucurrit. Abibas cum hoc vidisset, sertum rosarum ante eam projecit; viso serto puella inclinavit se et sertum levavit, et in capite posuit. Tantum in serto delectabatur et exspectabat, quod Abibas ante eam

5 cucurrit. Puella cum hoc vidisset, ait in corde suo: Numquam filia patris mei cum tali ribaldo debet copulari! statim sertum projecit in quandam foveam profundam et post eum cucurrit et apprehendit. Quem cum apprehendisset, alapam dedit ei dicens: Siste gradum, miser! non [dece]t ut filius patris tui in uxorem me ducat, statim

10 ante eum cucurrit. Abibas cum hoc vidisset, ante eam zonam de serico projecit. Quam cum vidisset, inclinavit se et eam levavit, se succinxit et tantum de ea delectabatur, quod ibidem moram traxit, et iterum Abibas longe ante eam cucurrit. Puella cum hoc vidisset, flevit amare et zonam accepit et in tres partes fregit et post eum

15 cucurrit et apprehendit; quem cum apprehendisset, manum levavit et ei alapam dedit dicens: O miser, me in uxorem non habebis. Statim ante eum longe cucurrit. Abibas cum hoc vidisset, exspectabat, quousque ipsa prope finem esset. Hoc facto loculum de serico ante eam projecit; viso loculo, inclinavit se et loculum levavit, aperuit

20 pilam deauratam, intus invenit superscriptionem, legit: Qui mecum ludit numquam ludo saciabitur, incepit tantum et tamdiu ludere cum pila, quod Abibas cicius ad finem pervenit et eam in uxorem obtinuit.

Carissimi, iste imperator est dominus noster Ihesus Christus, filia pulchra est anima ad dei similitudinem creata, que velociter in

25 bonis operibus currit, quamdiu in puritate vite manet, intantum quod eam peccatum mortale [48] vincere non potest. Clamor factus est etc. Clamor iste nichil aliud est, quam quod homo se defendat et protegat contra diabolum, mundum et carnem, et si bellum contra ista tria aggreditur, et victoriam obtinuerit, tunc peccata mortalia suc-

30 cumbunt, et hoc est capita amittere. Abibas est diabolus, qui cum videret hominem superasse per opera misericordie, providet sibi de tribus cautelis, scilicet de serto. Sertum istud est superbia, quia sicut sertum non ponitur nisi super caput, ut ab hominibus videatur; sic superbus semper videri vult, et ideo dicit Augustinus: Cum superbum

35 videris, filium diaboli esse non dubites. Cum igitur homo utitur serto superbie, statim currit diabolus ante eum. Quid ergo est faciendum? Certe ut sertum superbie projiciatur in foveam humilitatis, et sic dabis diabolo alapam et eum dimittes. Post hec puella se inclinavit

et zonam levavit etc. Zona ista est luxuria, quam diabolus projicit ante hominem, cum tamen contra tales dicat Gregorius: Succingite lumbos vestros in castitate. Si ergo succingis te zona luxurie, statim diabolus ante te currit et de bona vita tua te impedit. Quid ergo est 5 faciendum? Certe ut zona luxurie in tres partes frangatur, scilicet in oracionem, jejunium et elemosinam et sic per consequens diabolum vinctes. Post hec diabolus loculum ante hominem projicit; scitis quod loculus habet duas cordas ad aperiendum. Cor vero est loculus, quod debet esse clausum inferius in quantum ad terrena, et superius apertum 10 quantum ad celestia ad gratiam sustinendam. Due corde, que claudunt, sunt timor dei et pena eterna, per que duo cor hominis clauditur ne intret peccatum. Pila in loculo sepius invenitur in cordibus nostris, scilicet avaricia, cupiditas; quia sicut pila movetur ad omnem differentiam dispositionis, sic et avarus movetur in terra, movetur in 15 mari, non cessat pes ejus currere, nec cor cogitare quomodo et per quam viam bona mundana poterit acquirere. Superscriptio est: Qui mecum ludit i. e. qui cum cupiditate incipit vitam ducere, ut vix aut nunquam poterit sustinere, sicut dicit Seneca: Cum omnia peccata senescunt, sola cupiditas juvenescit. Ideo timendum est de aliquibus 20 qui tantum cum pila ludunt cupiditatis, quod diabolus ipsos occupabit, quia, sicut dicit apostolus, radix omnium malorum est cupiditas. Studeamus ergo [48b] vitam nostram sic in piis operibus dirigere, ut vitam eternam etc.

CAP. 61. (53.)

25 *De premeditatione semper habenda.*

Claudius regnavit, qui unicam filiam habebat graciousam et decoram valde; qui cum semel in stratu suo jacuisset, intime de filia sua cogitabat, quomodo eam promovere posset. Ait intra se: Si eam in uxorem diviti stulto tradidero, filiam meam perdam, si vero pauperi 30 sapienti, per ejus sapienciam ei necessaria large acquirat. Erat tunc in civitate quidam philosophus nomine Socrates quem rex dilexerat, vocavit eum et ait: Carissime, numquid tibi placet filiam meam in conjugem accipere? Et ille: Eciam, domine peroptime. Et ille: Ex quo ita est, dabo tibi eam et sub illa condicione, quod si moriatur 35 filia in tua societate vitam tuam amittes; eliges ergo eam accipere vel dimittere? Et ille: Michi bene placet eam accipere sub ista con-
17 mecum] orig. enim.

dicione. Rex nupcias celebravit cum magna solempnitate. Per quedam tempora vitam duxerunt in quiete et sanitate perfecta, post hoc uxor Socratis usque ad mortem infirmabatur. Hec audiens Socrates contristatus est valde, quandam forestam intravit et flevit amare. 5 Dum sic esset in dolore, rex Alexander in eadem foresta venabatur. Miles quidam Alexandri Socratem vidit, ad eum equitabat et ait ei: Carissime, cujus homo es? Et ille: Homo talis domini sum ego, quod servus domini mei est dominus domini tui. Ait miles: Non est major domino meo in toto mundo; sed ex quo talia dicis ducam te ad dominum meum et audiemus, quis est dominus tuus, de quo tot et 10 tanta presumis. Cum autem coram rege Alexandro ductus fuisset, ait ei rex: Carissime, quis est dominus tuus, de quo talia dicis, quod servus ejus est dominus meus? Ait ille: Dominus meus est ratio, servus ejus voluntas, sic est ergo quod tu per voluntatem tuam regnum tuum et non per rationem hucusque gubernasti. Ideo servus domini 15 mei hoc est voluntas est dominus tuus. Audiens hec Alexander ait: Carissime, prudenter respondisti, vade in pace. Ab illa die cepit rex regnum suum ratione gubernare et non voluntate. Socrates vero solus forestam intravit et flevit amare pro sua conjuge. Senex quidam venit ad eum et ait: O bone magister, ob quam rem affligitur anima 20 tua: Et ille: Filiam regis sub tali condicione desponsavi, quod quocumque tempore ipsa in societate mea moriatur, ego vitam meam amittam, et jam ad mortem infirmatur, et hec est causa doloris mei. [49] Ait senex: Fac consilium meum et post factum non penitebis; uxor tua est de sanguine regum; cum rex minutus fuerit, uxor tua 25 pectus et ubera liniat de sanguine patris sui, deinde in ista foresta tres herbas invenies, de una ei potionem facies, de aliis duabus unum emplastrum [ponas] ubi dolorem sentit, et si istam doctrinam impleverit, sanitatem perfectam inveniet. Socrates omnia implevit et uxor ab omni infirmitate convaluit. Rex vero cum audisset quod Socrates tam sollicitus pro infirmitate filie sue laborabat, eum ad magnas divicias et honores promovit.

Moralisacio precedentis historie. Carissimi, iste rex est dominus noster Ihesus Christus, filia tam pulchra anima ad dei similitudinem creata; istam puellam non diviti sed pauperi Socrati scilicet homini 35 dedit. Job. primo: Nudus egressus sum de utero matris mee etc. Sed carissimi scire debetis, quod sub tali condicione dedit dominus noster Ihesus Christus homini animam, ut si in ejus societate moretur, per peccatum mortale vitam tuam scilicet eternam amittes. Si ergo anima tua in infirmitatem per peccatum cecidit, fac sicut fecit 40

Socrates, intra forestam i. e. sanctam ecclesiam, in qua invenies senem i. e. discretum confessorem, de cujus consilio sanari peteris. Alexander, qui venatus est, est homo mundanus qui potius regulatur voluntate quam ratione, sed per sacram doctrinam emendatur. Si per peccatum 5 infectus es, primo linias pectus tuum cum sanguine i. e. recentem memoriam de Christi passione habeas in corde; deinde collige tres herbas, scilicet confessionem, contricionem et satisfactionem; de prima facias pocionem, scilicet de peccatis semper dolere, de aliis emplastrum i. e. penitenciam, et sic sanitatem percipies ut sic per conse- 10 quens ad divicias vite eterne promoveri possis, ad quam nos perducatur etc.

CAP. 62. (54.)

De pulchritudine fidelis anime.

Cajus regnavit prudens valde; in ejus regno mulier quedam erat 15 nomine Florentina miro modo pulchra et graciosa, unde tanta pulchritudo erat in ea, quod tres reges eam obsidebant et a quolibet rege erat violata. Post hec inter reges propter nimium amorem commissum est bellum et quasi infiniti homines ex omni parte occubuerunt. Satrape imperii hec audientes omnes ad regem venerunt dicentes: 20 [49 b] Domine, illa Florentina in regno tuo est tam pulchra, quod quasi infiniti cotidie pro ejus amore occiduntur, et nisi cicius remedium apponatur, quotquot sunt in regno peribunt. Audiens hec rex, litteras scribi fecerat annulo suo signatas, quod sine ulteriori dilacione illa ad eum veniret. Preco cum litteris ad eam perrexerat et ante- 25 quam ad eam pervenit defuncta est. Rediit preco, de morte Florentine regi nunciavit. Rex contristatus est valde, quod eam videre non poterat in sua pulchritudine, et omnes pictores regni ad eum convocari fecit, cum autem venissent, ait rex: Carissimi, hec est causa quare pro vobis misi: erat quedam mulier nomine Florentina in tanta 30 pulchritudine, quod quasi infiniti occubuerunt pro ejus amore; defuncta est et eam non vidi. Ite ergo et cum omni industria vestra imaginem ejus depingite cum sua pulchritudine, per quam potero discernere, quomodo tot occubuerunt pro ejus amore. At illi: Domine, rem difficilem vos queritis; tanta erat in ea pulchritudo et decencia, 35 quod omnes pictores orbis imaginem ejus non depingerent quantum ad omnia, excepto uno pictore qui latet in montibus; ille solus est et non alius, qui voluntatem vestram adimplere poterit. Hec audiens rex pro illo pictore destinavit. Qui cum ad eum venisset, ait ei:

Carissime, de tua industria informati sumus, ite et imaginem Florentine per omnia depingite in sua pulchritudine et condignam mercedem dabo tibi. At ille: Rem difficilem queritis, veruntamen michi concede, ut in conspectu meo omnes pulchras mulieres tocius regni, saltem per unam horam habeam, et faciam quod vobis placebit. Rex 5 vero fecit omnes convocari et in conspectu ejus stare. Pictor quatuor pulchriores ex eis elegit et alias licentiauit, ut ad patriam suam redirent. Pictor ille cum rubeo colore imaginem ejus incepit depingere, et que illarum quatuor mulierum habebat magis faciem graciosam aut nasum, et [sic] de ceteris membris, hoc in imagine posuit, 10 ita quod ex qualibet muliere aliquam partem accepit et imaginem complevit. Cum vero completa fuisset imago, venit rex ut eam videret; quam cum vidisset ait: O Florentina, Florentina, si vixisses, ultra omnes istum pictorem deberes diligere qui depinxit te in tanta pulchritudine. 15

[50] Carissimi, rex iste est pater celestis, Florentina tam pulchra est anima ad dei similitudinem creata; tres reges, diabolus, mundus et caro. Per istos tres reges anima propter peccatum primi parentis erat obsessa et a quolibet violata, unde tot occubuerunt per peccatum, quod omnes ante adventum Christi ad infernum descendunt. Hoc videntes satrape hoc est patriarche et prophete de remedio clamabant dicentes: Domine, mitte nobis quem missurus es. Alii: Emitte agnum domine dominatorem terre etc. Deus vero misit preconem scilicet beatum Johannem baptistam sicut scribitur Malachie 1: Ecce ego mitto angelum meum qui preparabit etc. Sed heu proh 20 dolor, longe ante ejus adventum mortua est anima. Pictores sunt vocati qui se excusaverunt etc. i. e. in celo inter angelos, in terra inter homines scilicet patriarchas et prophetas non est inventus unus qui scivit vel potuit imaginem i. e. animam depingere quantum ad suam propriam pulchritudinem. Pictor, qui de montibus venerat, est 30 dominus noster Ihesus Christus qui descendit de celis ut istam imaginem reformaret. Et quomodo? Certe cum rubeo colore i. e. proprio sanguine. Elegit quatuor mulieres pulchriores etc. pro prima muliere dedit esse cum lapidibus, pro secunda vegetare cum plantis, pro tertia sentire cum animalibus, pro quarta intelligere cum angelis. 35 Rex cum vidisset, dicebat: O Florentina i. e. anima, multum deberes istum pictorem dominum nostrum Ihesum Christum ante omnia diligere, qui suo proprio sanguine te depinxit in tanta pulchritudine!

7-8 redirent] *orig.* redeant. 11 muliere] *orig.* parte.

De mundanorum oblectationibus.

Vespasianus regnavit qui filiam pulcherrimam habebat cui nomen Aglaes, que erat nimis pulchra et oculis hominum graciosa, ita quod ejus pulchritudo omnes alias mulieres excellebat. Accidit una die quod cum filia ejus ante eum staret, eam intime respexit et ait ei: Carissima, nomen tuum mutabo; propter pulchritudinem corporis tui sit nomen tuum ammodo domina solacii, in signum hujus ut omnes qui ad te venerint tristes cum gaudio recedant. Rex vero juxta palacium quendam ortum pulcherrimum habebat in quo sepius causa solacii ambulavit. Fecit proclamari per totum imperium quod si quis filiam suam in uxorem habere vellet, ad palacium suum veniret et infra ortum tribus aut quatuor diebus [50*b*] spaciaret, deinde rediret et filiam suam in uxorem haberet. Facta proclamacione multi ad palacium suum venerunt, ortum intrabant et numquam postea sunt visi, et quotquot venerunt, nullus ex eis evasit. Erat tunc quidam miles in partibus longinquis, cum audisset de clamore, quod si quis ad palacium veniret filiam regis in uxorem haberet, venit ad januam palacii et pulsavit. Janitor hostium aperuit et eum introduxit, ad regem accessit et ait: Domine mi, clamor factus est communis, ut si quis ortum vestrum intraverit, filiam vestram in uxorem habeat, ideo huc veni. Ait rex: Ortum intrate et si exieritis eam habebitis. Qui ait: Domine mi, unum michi concede, peto instanter antequam ortum intravero, ut aliqua verba cum puella loqui poterem. Ait ille: Michi bene placet. Accessit ad puellam et ait: Carissima, nomen vestrum est domina solacii, ad hoc tibi datum est, ut omnes qui tristes ad te veniunt cum gaudio redeant, sed ego nimis tristis et desolatus ad te venio; prebe ergo michi consilium et auxilium quomodo cum gaudio recedere poterem. Multi ante me venerunt et ortum intraverunt nec unquam amplius visi sunt; si ergo michi idem casus contingeret, ve michi dicere poterem, quod ego in conjugem te desideravi in matrimonio. At illa: Tibi veritatem dicam et tuam tristitiam in gaudium convertam. In orto illo est quidam leo ferocissimus qui omnes intrantes interficit, et per eum omnes qui intraverunt racione persone mee sunt interfecti. Arma corpus tuum totum ferro a planta pedis usque ad verticem capitis, et sint omnia arma tua cum gummo linita. Cum vero ortum intraveris, leo statim in te irruet, contra eum viriliter pugna et cum lassus fuerit ab eo te separe. Ille vero per brachium vel pedem te tenebit cum dentibus in tantum quod per arma

gummata dentes ejus pleni erunt, quod te non multum poterit ledere; tu vero cum hec perceperis, gladium evagina, et caput ejus amputa. Sed aliud est adhuc periculum in orto illo. Est tantum unus introitus et sunt diversa diverticula, ita quod qui semel intraverit vix exitum invenire poterit, et ideo contra illud periculum dabo tibi tale remedium. Globum fili tibi concedo, et cum ad hostium orti perveneris, filum globi in porta liga, et sic per filum in ortum descende, et sicut vitam tuam diligis, [51] globum fili non perdas. Miles per omnia adimplevit sicut dixerat puella, armatus ortum intravit. Leo cum eum vidisset, toto conamine in eum irruit, miles viriliter se defendit, et cum lassus erat, saltum ab eo fecit. Leo eum per brachium tenuit intantum quod dentes ejus gummo pleni erant. Miles cum hoc percepisset, gladium extraxit et caput leonis amputavit. Ille vero in tantum gaudebat, quod filum per quem descendit, perdidit. Ille vero tristis ac dolens ortum tribus circumvit diebus et diligenter globum quesivit, de nocte invenit. Cum vero invenisset, non modicum gaudens per filum ascendit, quousque ad portam pervenit, filum solvit, ad regem perrexit et filiam suam dominam solacii in uxorem obtinuit, de quo multum gaudebat.

Carissimi, iste imperator est dominus noster Ihesus Christus, filia tam pulchra domina solacii est regnum eternum. Qui vero voluerit regnum eternum habere, oportet ut primo ortum hujus mundi intret et per aliqua tempora quamdiu deus voluerit ibidem exspectet. Psalmista: Constituisti terminos ejus qui preteriri non poterunt. Job.: Unus est introitus hominum et jumentorum. Sed in mundo tot sunt diverticula scilicet pericula, quia que homo nescit finem suum, nec ubi, nec quomodo mori debet. Leo vero est diabolus, circuit querens quem devoret, unde quasi infiniti per eum sunt occisi. Quid ergo est faciendum? Si volumus regnum celeste obtinere, certe debemus bonis virtutibus armari, ita quod arma nostra sint gummata. Per gummam elemosinam intelligere debemus, quia sicut gummam duo adinvicem jungit, sic et elemosina cum deo, unde propheta dicit: Sicut aqua exstinguit ignem, ita elemosina peccatum. Deinde debes accipere globum fili etc. Globus iste est baptismus; unde in principio vite tue oportet in baptismo, deinde in confirmacione et sic per cetera sacramenta in mundum istum descendere. Sed leo i. e. diabolus est paratus contra te pugnare. Contra eum viriliter pugnare debes, et caput ejus scilicet potestatem per bona opera auferre. Sed sepe con-

7 filum] *orig.* filium. 11 eum] *orig.* enim. 23 exspectet] *orig.* exspectare. 30 armari] *orig.* armati.

tingit, quod postquam homo de diabolo triumphaverit, sicut multi faciunt in quadragesima, post pascha redeunt ad peccata, et sic globum filii i. e. virtutem sacramenti [51b] perdunt. Fac ergo tu sicut fecit miles. Si per peccatum virtutes perdidisti, multum dolere deberes. Perge viam trium dierum per contricionem, confessionem et satisfactionem, et invenire poteris ea que perdidisti, et sic cum veneris ad portum mortis, quando anima separatur a corpore, poteris ad dominam solacii pervenire i. e. ad gaudium eternum. Ad quod etc.

CAP. 64. (56.)

De dominica incarnatione.

10 Quidam rex regnavit qui tres virtutes habebat: primo erat forcior omnibus hominibus in corpore, secundo sapiencior, tercio pulchrior; qui diu sine uxore vixit. Tandem venerunt amici ejus ad eum et dixerunt: Domine, bonum est uxorem ducere et prolem generare, 15 quia non est bonum sine uxore stare. At ille: Carissimi, vobis constat quod satis dives et potens sum, ideo divitiis non indigeo; ite ergo per regna et castra et michi virginem speciosam ac prudentem querite, et si ista duo in aliqua inveneritis, licet paupercula, eam in uxorem habebo. Perrexerunt illi per regna et castra et tandem puellam nimis pulchram ac prudentem invenerunt de sanguine regum, et ejus virtutes regi denunciaverunt. Rex volebat ejus sapienciam experiri, preconem vocavit et ait ei: Carissime, tibi trado pannum lineum habentem in longitudine tres pollices; vade ad puellam et ex parte mei eam saluta et trade ei istum pannum, de quo secundum 20 sapienciam suam faciat michi satis longam et latam camisiam pro corpore meo, et si hoc fecerit, conjunx mea erit. Perrexit nuncius ad virginem et eam ex parte regis salutavit, dixitque ei: Ecce pannus lineus habens tantum in longitudine et latitudine tres pollices; si camisiam sufficientem de isto panno pro corpore ejus poteris operari, 30 te in uxorem habebit. At illa: Quomodo fiet istud, ex quo non sunt nisi tres pollices in longitudine et latitudine et inde camisiam ei facere est impossibile; verumptamen michi vas concedat, in quo operari potero, et camisiam satis longam ei promitto. Nuncius est reversus denunciatusque regi de virginis responsione, statim rex vas debitum 35 et preciosum ei misit, illa vero de tam parva quantitate in eodem vase operata est camisiam satis sufficientem pro corpore suo. Ille hoc videns statim eam in uxorem duxit.

Carissimi, rex iste est deus ipse potens ac dives, puella generosa de stirpe regum beata virgo Maria mater dei et hominis est [52] que fuit pulchra et generosa quia gracia plena. Nuncius missus Gabriel archangelus, qui eam ex parte dei salutavit dicens ei: Ave gracia plena. Pannus missus [est] spiritus sancti operatio in ea, 5 quia antequam nata fuit, sanctificata fuit, habensque pollices i. e. in conceptione filii sui erat potencia patris, sapiencia filii, clemencia spiritus sancti. De quibus quesivit vas, scilicet uterum suum sanctificatum in utero matris sue, in quo fecit camisiam i. e. humanitatem, que quidem humanitas erat in ea operata. Hec videns pater celestis 10 eam reginam in celo coronavit, ubi pro nobis interpellat [suum filium] et filius patrem, juxta verbum beati Bernardi: O homo, securum accessum habes ad deum etc.

CAP. 65. (57.)

De cura anime.

15

Rex quidam semel de una civitate in aliam transitum fecerat, ad quandam crucem venit, in qua erat omni parte scriptum; ex una parte erat in ea scriptum: O rex, si per istam viam equitaveris, pro corpore tuo bonum hospicium habebis, sed equo tuo male ministrabitur. Ex alia parte crucis erat scriptum: Si per istam viam equi- 20 tas, invenies hospicium, in quo equus tuus satis laute habebit, sed tu male ministraberis. Ex tercia parte erat scriptum: Si per viam istam ambulaveris, tu et equus tuus satis habebunt, sed antequam recedis, egregie eris verberatus. Ex parte quarta erat scriptum: Si per viam istam ambulaveris, laute vobis ministrabitur, sed equum tuum ibi 25 dimittes et tunc te oportebit pedibus ambulare. Rex cum omnia ista perlegisset, admirabatur, intra se cogitabat, quam viam equitare vellet. Ait intra se: Primam viam volo eligere, quia bene erit michi et male equo; nox una cito transibit. Percussit equum cum calcaribus et ad quoddam castrum venit in quo erat miles, qui eum benigne 30 recepit ac laute ministrabat, sed equus parum aut nichil habebat; mane vero surrexit, ad palacium suum equitavit, omnia gesta que viderat narravit.

Moralizacio. Carissimi, iste imperator potest dici quilibet bonus christianus, qui habet circa salutem anime sue equitare. Equus, qui 35 eum portat, est corpus ex quatuor elementis compositum, crux que 22 ministraberis] *orig.* ministrabis.

stat in medio vie est consciencia tua in modum crucis extensa, una pars, ut ad bonum te provocet, altera, ut contra malum fortiter pugnes; unde si ambulaveris [per viam,] in [52*b*] qua bene erit tibi et male equo tuo, optime facis. Carissimi, ista via est via penitencie, 5 hospicium sancta mater ecclesia, in qua bene erit tibi in anima, sed oportet ut equus tuus i. e. caro tua penitencie subiaceat. Qui ergo per istam viam ambulaverit, sapienter facit. Alia est via, in qua invenies hospicium, in quo equus tuus satis laute habebit, sed male ministrabitur tibi. Via ista est via gulosa et luxuriosa, qui hospicium 10 suscipiunt in voluptate carnis, de quibus apostolus ait: Quorum deus venter est et gloria in confusione ipsorum. In isto hospicio anima erit pessime ministrata. Alia est via, ubi equus tuus laute habebit [et tu verberaberis]. Via ista est cupidi et avari, qui laute hic volunt vivere, parva opera meritoria perpetrare, sed cum mors eum ab 15 hospicio hujus mundi expellit, tunc anima post mortem in inferno egregie verberabitur. Quarta est via, per quam si ambules, bene tibi erit, sed equum amittes. Via ista est via boni religiosi, qui de omnibus quantum ad victum et vestitum est contentus. Equum amittit scilicet omnes concupiscencias carnales propter deum ac mundi vani- 20 tates, et ideo dicit salvator: Qui perdiderit animam suam propter me etc. Qui reliquerit patrem aut matrem etc. centuplum accipiet et post hanc vitam eternam vitam possidebit.

CAP. 66. (58.)

De constantia.

25 Quidam rex regnavit, qui pulchram filiam habebat, quam multum dilexit, que post decessum regis regnum occupavit, quia unica est relicta. Hoc audiens quidam dux tyrannus ad eam venit, multa ei promisit, si ei consentiret. Illa vero seducta per eum est et deflorata; facta defloracione flevit amare, tyrannus vero eam ab hereditate sua 30 expulit. Illa vero sic expulsa gemitus et suspiria emittebat et in via publica cunctis diebus sedebat, ut a transeuntibus elemosinam peteret. Cum una dierum flendo sedisset, quidam miles generosus juxta eam equitando venit, videns ejus pulchritudinem captus est in oculis ejus et ait: Carissima, qualis es? Et illa: Filia regis sum unica, et post 35 patris mei decessum jure hereditario regnum habui, sed per quendam tyrannum fui seducta et ab eo deflorata, et post hec privavit me hereditate mea. Ait miles: Utrum tibi placet esse sponsam meam? Que ait: Eciam, domine; hoc desidero ante omnia. Qui ait: Fidem

tuam michi trade, [53] quod nullum alium accipies preter me, et ego contra tyrannum istum faciam bellum, et terram tuam acquiram. Si vero in bello mortuus fuero et hereditatem tibi acquisiero, nil aliud peto nisi quod arma mea sanguinolenta tecum custodias in signum 5 amoris. Si vero aliquis veniat, ut in uxorem te ducat, cameram tuam 5 intres, in qua arma pendent, et illa diligenter respicias, et memoriam habeas, quomodo propter tui amorem vitam meam amisisti. Ait illa: Domine, firmiter hoc promitto; sed absit, ut in bello vitam amittas. Armavit se et contra tyrannum perrexit. Audiens hoc dux toto conamine se contra eum opposuit, et adinvicem pugnant. Miles victo- 10 riam obtinuit et caput tyranni amputavit, tamen in bello vulnus mortis recepit et hereditatem puella quesivit, et tercia die est defunctus. Puella per dies multos mortem ejus planxit, arma ejus sanguinolenta pendebat in camera, et sepius visitavit ea, et quociens ea vidit, amare flevit. Multi nobiles ad eam venerunt, ut eam in conjugem haberent, 15 et multa promiserunt; sed antequam alicui responsum daret, cameram intravit, ut arma diligenter respiceret, et dixit: O domine, pro meo amore mortuus es, et hereditatem meam michi restituisti; absit hoc a me, ut alteri consentirem! Deinde foras exivit et dixit: Votum deo vovi, nunquam viro copulari. Illi hec audientes recesserunt, et sic 20 toto tempore vite sue remansit in castitate.

Moralizacio. Carissimi, rex iste est pater celestis, filia tam pulchra est anima ad dei similitudinem creata, cui regnum paradisi dabatur, sed per suggestionem ducis i. e. diaboli illud amisit, et est deflorata, quando de pomo comedit. Deinde sedebat in platea i. e. 25 in mundo, unde: In sudore vultus tui etc. Que a transeuntibus elemosinam petebat i. e. a quatuor elementis gratiam dei exspectabat. Miles, qui juxta eam equitabat, erat filius dei, qui in equo humanitatis mundum istum intravit et humano generi compaciebatur. Tu, homo, firmiter in baptismo promisisti, nullum virum preter eum ac- 30 cipere; et ideo armavit se armis humanitatis et bellum contra diabolum pro te dedit, victoriam obtinuit, tamen vulnus mortis pro te accepit et nostram hereditatem nobis acquisivit. Fac ergo tu, sicut fecit puella, arma sanguinolenta in camera cordis tui habeas, i. e. semper memoriam recentem [53*b*] de Christi passione habeas, quam 35 pro te sustinuit in cruce; et si venerint aliquae temptationes per diabolum aut mundum aut carnem, curre ad Christi passionem et recole, quomodo pro tuo amore mortem sustinuit in cruce et sic temptationes superabis et vitam eternam obtinebis.

3 acquisiero] *orig.* acquirero.

De excusacione in extremis non habenda.

Maximianus regnavit prudens, in cujus regno erant duo milites, unus sapiens alter stultus, qui mutuo se dilexerunt. Ait ei sapiens: 5 Nunquid tibi placet unam convencionem mecum ponere? et erit nobis utile. At ille: Michi bene placet. Qui ait: Sanguinem quilibet de brachio dextero emittamus, ego tuum sanguinem bibam et tu meum, in signum quod nullus alium dimittet nec in prosperitate nec in adversitate, et quitquid unus lucratus fuerit, alius dimidietatem habeat. 10 Ait ille: Michi optime placet. Statim cum sanguinem traxissent ambo sanguinem alterius biberunt, hoc facto in una domo semper remanserunt. Rex vero duas civitates fecerat, unam in summitate montis, et quod omnes ibidem venientes copiam thesauri haberent, et ibidem toto tempore permanerent, ad istam civitatem erat via stricta ac lapido- 15 dosa et in via tres milites cum magno exercitu manebant, et omnes per viam illam transeuntes oporteret, ut contra eos pugnarent, aut omnia cum vita sua amitterent. In ista eciam civitate rex quendam senescallum ordinavit, qui omnes indifferenter intrantes reciperet et secundum statum suum et condiciones laute ministraret. Aliam civitatem fecit fieri in valle sub monte illo, ad quam civitatem erat via 20 plana ac ad ambulandum delectabilis; tres milites in via ista jacebant, qui omnes transeuntes gratanter receperunt ac ministrabant pro eorum voluntate. In ista civitate quendam senescallum ordinavit, ut omnes civitatem intrantes aut appropinquantes incarceraret et in adventu 25 judicis omnes ei presentaret, judex vero nulli parceret. Ait miles sapiens socio suo: Carissime, pergamus per mundum sicut ceteri milites et poterimus multa bona acquirere, per que honeste vivemus. Qui ait: Michi bene placet. Ambo per quandam viam perrexerunt. Ait sapiens: Carissime, sicut vides hic sunt due vie; una ad civitatem 30 nobilissimam dirigit; si per illam pergimus, ad civitatem illam perveniemus, in qua habemus quicquid cor nostrum desiderat. Alia est via que ducit ad aliam civitatem, que est in valle constructa, [54] et si per eam ambulemus, capti erimus et incarcerati, ac judici presentati et per eum in patibulo suspensi; consulo ergo ut viam istam 35 dimittamus et per aliam ambulemus. Ait miles stultus: Carissime, de istis duabus civitatibus dudum est quod audivi, sed via ad civitatem super montem est stricta valde ac periculosa, quia in ea jacent tres milites cum exercitu, qui omnes intrantes oppugnant, occidunt

30 illam] *orig.* ullam illam.

et spoliant; sed altera via est satis plana in qua sunt tres milites, qui omnes intrantes benigne recipiunt, et omnia necessaria ministrant, et hoc satis aperte video, et ideo magis oculis meis credo quam tibi. Ait sapiens: Licet una via ad ambulandum sit plana, tamen ducit nos ad obprobrium sempiternum quia [ducti] erimus ad patibulum. 5 Si per viam strictam propter pugnam et latrones times ambulare, est tibi obprobrium pro perpetuo, quia miles es tu, et militibus incumbit contra hostes pugnare. Aliud est, si mecum volueris per istam viam pergere, firmiter promitto ante te ad bellum pergere, et quot-quot sunt penetrare, si velis me juvare. At ille: Amen dico tibi, 10 per viam illam nolo pergere, sed potius per istam. Ait sapiens: Ex quo fidem meam tibi dedi et in signum fidelitatis sanguinem tuum bibi, solum non derelinquo te ambulare, tecum pergam. Ambo per eandem viam ambulaverunt. Multa solacia secundum voluntatem eorum invenerunt per viam, donec ad hospicium trium militum venerunt, 15 qui satis honorifice sunt recepti ac splendide ministrati. In qualibet refectione miles stultus sapienti dixit: Carissime, nonne tibi predixi? Ecce quot et quanta habemus solacia in ista via; de omnibus hiis in illa via defecissemus. Ille respondit: Si finis bonus erit, totum bonum erit, quod non spero. Cum illis militibus per aliqua tempora 20 moram traxerunt; senescallus civitatis audiens, quod duo milites contra prohibitionem regis prope civitatem essent, statim satellites suos ibi misit, qui eos caperent et ad civitatem ducerent. Senescallus videns unum stultum illum ligatis manibus et pedibus in quandam foveam projici jussit et alium incarceravit. Cum vero judex ad civitatem 25 venisset, omnes malefactores civitatis in conspectu ejus sunt presentati et inter ceteros isti duo milites. [54b] Ait sapiens miles coram iudice: Domine de socio meo conqueror, quia ipse est causa mortis mee. Legem istius civitatis predixi et pericula, nullo modo volebat dictis meis credere nec acquiescere et consiliis meis adherere, sed 30 michi respondit: Plus credo oculis meis quam dictis tuis. Cum vero fide ac juramento adinvicem ligati tam in prosperitate quam in adversitate eramus, ideo quando ipsum solum vidi pergere, propter juramentum cum eo ambulavi et ideo causa mortis mee iste est; da ergo rectum iudicium. Ait alter miles stultus iudici: Ipse causa mortis 35 mee est; constat toti mundo, quod ipse est sapiens et ego naturaliter stultus, unde per sapienciam suam non debuisset tam leviter adherere stulticie mee, sed quando solus ambulavi, si ille insecutus me non fuisset, ergo per viam, per quam volebat ambulare, reversus fuisset et secum ambulassem propter juramentum, quod ei prestiti, et ideo 40

cum ipse sapiens sit ego vero stultus, ipse est causa mortis mee. Ait iudex ambobus et primo sapienti: Tu sapiens, quia tam leviter stulticie sue adhesisti et secutus es eum, et tu stulte quia dictis sapientis non credidisti, sed propriam stulticiam perpetrasti; vos ambos
5 in patibulo suspensuros hodie iudico. Et sic factum est.

Carissimi, iste rex est dominus noster Ihesus Christus, duo milites anima et corpus; anima est sapiens, corpus est stultus. Isti duo in baptismo sunt confederati adinvicem, quod quilibet sanguinem alterius biberet. Sanguinem alterius bibere est quemlibet pro alio in
10 periculo se ponere, ut si caro suas voluptates voluerit habere, prius debet anima per penitentiam consumere, quam ut caro tali periculo se exponat. Si vero anima quod absit labatur, caro debet pro ea jejuniis et vigiliis pati, et hoc est sanguinem alterius bibere et numquam alium in necessitate dimittere. Due vie per quas veniunt etc.
15 Una est penitencia, alia mundi gloria. Due civitates, una in monte, hoc est celum super firmamentum, alia in valle, hoc est infernum. Ad celum est via stricta sicut via penitencie, et pauci ambulant eam; in ista via sunt tres milites, scilicet diabolus, mundus et caro, quod quicumque voluerit ad celum pergere, debet contra istos pugnare et
20 per viam penitencie ambulare. In ista civitate est quidam senescallus scil. deus, qui omnia omnibus [55] secundum merita sua affluenter dat, unde propheta: In cor hominis non ascendit etc. In via versus infernum sunt tres milites, scilicet superbia vite, concupiscencia oculorum et concupiscencia carnis, propter que tria peccator invenit corpori
25 suo delectabilia pro tempore. Via versus infernum est plana ad ambulandum, sed antequam homo percipiat, senescallus scilicet mors emittit exploratores scilicet infirmitates, que eum capiant, quando anima a corpore separatur. Anima interim in inferno incarcerabitur, corpus ligatur et in sepultura ponitur, sed in die iudicii cum dominus
30 apparuerit iudicare vivos et mortuos, tunc anima contra corpus et e converso corpus contra animam allegabit, et iudex scilicet deus sententiam dabit; si in peccato inventi fuerimus, sine dubio ad infernum ibimus, a quo nos defendat pater et filius et spiritus sanctus.

CAP. 68. (60.)

35 *De non subticenda veritate usque ad mortem.*

Gordianus regnavit, in cuius regno erat quidam miles generosus, qui pulchram uxorem habebat, que sub viro sepius erat adulterata.

5 suspensuros] *orig.* suspensos. 17 est] *orig.* in.

Accidit semel, quod maritus ad peregrinandum perrexit, illa vero in continenti vocavit amasium suum. Domina illa quandam ancillam habebat, que cantus avium intellexit; cum vero amasius veniret, erant tunc temporis tres galli in curia. Media nocte cum amasius juxta dominam jacisset, primus gallus cantare cepit. Domina cum hoc 5 audisset, ait ancille: Dic michi, carissima, quid dicit gallus in cantu? Illa respondit: Gallus dicit in cantu suo, quod tu facis injuriam domino tuo. Ait domina: Occidatur gallus iste! Et sic factum est. Tempore debito post hec secundus gallus cantavit; ait domina ancille: Quid dicit gallus in cantu suo? Ait ancilla: Socius meus mortuus 10 est pro veritate, et ego paratus sum mori pro ejus veritate. Ait domina: Occidatur gallus! Et sic factum est. Post hec tercius gallus cantavit. Domina cum audisset, dixit ancille: Quid dicit gallus in cantu suo? Illa respondit:

Audi, vide, tace, si vis vivere in pace!

15

Ait domina: Non occidatur gallus iste! Et sic factum est.

Moralizatio. Carissimi, imperator iste est pater celestis, miles Christus, uxor ejus anima per baptismum desponsata. Ille qui eam seducit est diabolus, qui per mundi fallacias deceptit, unde, quociens peccato consentimus, [55 b] adulteramus Christo. Ancilla est tua con- 20 sciencia, que contra peccatum murmurat, continue hominem ad bonum stimulat. Primus gallus, qui cantavit, certe Christus est, qui primo contra peccatum arguebat; quod videntes Judei ipsum occiderunt, et similiter nos ipsum occidimus, quantum in nobis est, quamdiu in peccatis delectamur. Per secundum gallum debemus martires intelligere. 25 Sic erant et alii multi, qui viam et doctrinam ejus predicaverunt; ideo pro Christi nomine et veritate necati sunt. Per tercius gallum, qui dixit: Audi, vide etc. potest intelligi predicator, qui debet esse sollicitus veritatem pronuntiando, sed diebus istis non audet veritatem dicere. Studeamus ergo magis deum timere, veritatem pronuntiare, 30 et sic ad Christum qui est veritas veniemus.

CAP. 69. (61.)

De castitate.

Gallus regnavit prudens valde, qui quondam palacium construere volebat. Erat tunc in imperio quidam carpentarius subtilis valde, cum 35 quo imperator pro construendo palacio convenit. Tunc temporis erat

9 cantavit] *orig.* cantat.

quidam miles in regno, qui pulchram filiam habebat; videns prudentiam carpentarii, intra se cogitabat: Filiam meam ei in uxorem dabo, quia per sapientiam suam et artem satis laute eam promovebit. Vocavit eum et ait ei: Carissime, pete a me, quod tibi placuerit, et tibi 5 dabo, si michi possibile sit, ita ut filiam meam in uxorem accipias. At ille: Michi bene placet. Convenerunt in unum, carpentarius eam in uxorem duxit. Hoc facto mater filie generum suum vocavit et ait ei: Fili mi, jam filiam meam iu uxorem duxisti; ecce istam camisiam dabo tibi, quam ei satis pulchram ostendit et ait: Camisia ista talem 10 virtutem habet, quod nunquam toto tempore vite tue locione indiget, nec frangi potest, nec consumi, nec colore mutari, quamdiu inter te et filiam meam sit amor fidelis; si vero, quod absit, aliquis ex vobis matrimonium violaverit, statim camisia omnes ejus virtutes amittit. Carpentarius hec audiens gavisus est valde, camisiam recepit et ait: 15 O mater quam preciosum jocale michi dedisti! Jam nullus nostrum potest matrimonium violare, quin per camisiam sciatur. Post hec intra paucos dies carpentarius ad palacium regis est vocatus, ut novum palacium construeret. [56] Camisiam secum assumpsit, uxorem in domo dimisit, cum rege moram traxit quousque palacium completum 20 fuit. Cum in laborando fuisset, admirabantur multi, quod camisia sua semper in candore et mundicia permansit. Ait rex ad eum: Magister, rogo, ut dicas michi, quomodo hoc poterit esse, quod cum in continuis laboribus permanes et camisia tua sine locione et immundicia in albedine manet? Ait ille: Scias, carissime domine, quod 25 quamdiu ego cum uxore sumus fideles in amore, camisia mea non indiget locione; sed si matrimonium inter nos esset violatum, camisia mea sicut ceteri panni locione indigeret. Miles cum hoc audisset intra se cogitabat: Si potero, camisiam tuam lavare faciam. Perrexit ad domum carpentarii ipso ignorante, ut ejus uxorem ad 30 peccatum sollicitaret. Illa vero gratanter eum recepit; miles de amore inordinario eam pulsavit. Que ait: Amor talis locum privatum requirit; veni mecum! Et illum in cameram introduxit. Cum autem introductus fuisset, illa exivit, hostium clausit et dixit: Ibidem expectabis, quousque tempus habuero, quando te liberare debeo. Do-

35 mina ista singulis diebus eum visitavit, pane et aqua sustentavit; ille vero preces fundebat, ut eum dimitteret abire, sed illa non consensiebat. Post hec cito duo alii milites ad eam venerunt de curia regis, quilibet post alium, ut eam corrumperent, sed eis nichil valuit, illa

11 mutari] *orig.* mutare. 34 habuero] *orig.* habueris.
36 fundebat] *orig.* dimittebat.

vero in eadem camera eos inclusit, pane et aqua sustentavit. Per multos dies ibi stabant. De istis tribus militibus facta est questio et commocio in domo regis, quo devenerunt. Palacio consummato carpentarius accepta mercede domum venit; uxor ejus non modicum gaudens eum vero honorifice recepit, et quomodo se haberet, diligenter quesivit. Ille vero bene per omnia respondit, illa vero camisiam suam respexit, vidensque eam satis mundam ait: Benedictus deus, apparet in camisia ista, quod inter nos est dilectio vera. Qui ait: Carissima, cum essem in palacio construendo, venerunt tres milites, unus post alium, et de camisia mea quesierunt, quomodo sine 10 locione manebat in omni candore, et eis veritatem retuli. Post hoc quo devenerunt penitus ignoro; de eorum absentia facta est questio magna in curia regis. Ait illa: Domine, illi tres milites, de quibus fit sermo, ad me venerunt, multa michi promiserunt, si eis consentirem, sed nullo modo volebam hoc attemptare, eos [56b] in camera 15 privata posui et hocusque pane atque aqua sustentavi. Carpentarius hoc audiens gavisus est de fidelitate uxoris, et milites libere abire permisit, et ambo usque ad finem vite in vero amore permanserunt.

Moralizacio. Carissimi, rex iste est pater celestis qui palacium habet construere, scilicet cor humanum bonis virtutibus plenum, in 20 quo palacio deus delectatur permanere, juxta illud: Delicie mee sunt, esse cum filiis hominum. Miles iste, qui habet pulchram filiam, est Christus, qui habet animam pro filia. Uxor est sancta mater ecclesia, carpentarius est bonus christianus, qui istam filiam in uxorem cum camisia accepit. Camisia ista est fides nostra, quia, ut ait apostolus, 25 sine fide impossibile est placere deo; quamdiu manet homo in hac vita in sanctitate, tamdiu fides non violatur. Quid ergo sequitur? Certe, ut erigas palacium, scilicet cor mundum per opera misericordie. Milites tres sunt superbia vite, concupiscencia oculorum et concupiscencia carnis. Istos tres milites concludere debes in camera 30 penitencie, quousque mercedem eternam a rege eterno accipies. Quod nobis concedat dominus Ihesus Christus etc.

CAP. 70. (62.)

De compunctione fidelis anime.

35

Quidam rex erat, qui filiam pulchram habebat et prudentem, quam pater viro tradere volebat, illa vero votum deo fecerat, quod 9 construendo] *orig.* construendi.

nunquam virum acciperet quousque tria perpetraret. Primum erat quod veraciter diceret quot pedes in longitudine et latitudine ac profunditate quatuor elementorum essent, secundum, quod ventum ab aquilone mutaret, tertium, quod ignem in gremio sine lesione juxta 5 carnem potaret. Rex cum hec audisset, fecit ista tria per totum regnum promulgari, et si quis sine defectu perpetraret, filiam ejus in uxorem haberet. Multi venerunt sed defecerunt. Erat quidam miles in partibus longinquis, qui cum de voto puelle audiret, ad palacium regis venit ducensque secum famulum unum et unum equum 10 furibundum coram rege intravit et ait: Domine mi rex, filiam tuam peto in uxorem, quia paratus sum ista tria promulgata solvere. Ait rex: Michi bene placet. Miles vero famulum suum vocavit et ait ei: In terra jaceas! Cum vero sic jaceret, miles a capite usque ad pedes mensuravit. Hoc facto ait regi: Ecce domine in quatuor elementis 15 vix ultra septem pedes invenio. Ait rex: Quid hoc ad quatuor elementa? Et ille: Domine, quilibet homo et omne animal ex quatuor elementis [57] componitur, et sic per famulum quatuor elementa mensuravi. Ait rex: Amen dico tibi satis clare probasti. Jam ad secundum procedamus, muta ventum etc. Ille statim equum furibundum 20 adduci fecit, cui pocionem ad gustandum dedit; de cujus pocione factus est totaliter sanus; hoc facto caput equi in oriente ponebat et ait: Ecce, domine, ventus est mutatus ab aquilone in orientem. Ait rex: Quid est hoc ad ventum? Ait ille: Nonne constat vestre prudentie quod vita cujuslibet animalis non est nisi ventus? quamdiu 25 equus paciebatur malum, tamdiu erat in aquilone, sed jam ex virtute pocionis sanus factus est et caput ejus ad orientem posui, ut sit paratus onus portare. Ait rex: Satis clare probasti. Jam ad tertium procedamus. At ille: Domine paratus sum coram omnibus adimplere; manus suas prunis ardentibus replevit et in sinu posuit, et caro ejus 30 nequaquam est lesa. Ait rex: Satis bene duo alia probasti, sed dic michi quomodo verbe non ledunt te. Ait ille: Non est hoc ex virtute mea, sed ex virtute lapidis, quem mecum continue porto; quicumque illum lapidem secum in loco mundo portaverit, numquam ab igne ledi poterit; ecce lapis! Et lapidem coram omnibus ostendit. 35 Ait rex: Probabiliter ista tria probasti. Nupcias ordinavit, filiam suam cum diviciis multis ei dedit in conjugem et ambo in vita bona dies suas finierunt.

Moralizacio. Carissimi, rex iste est dominus noster Ihesus Christus, filia tam pulchra anima ad dei similitudinem creata, que

26—27 paratus] *orig.* paratus esse.

deo in baptismo votum fecerat, quod nunquam viro conjungeretur, nisi tria perpetraret; primum est, quod mensuraret etc. hoc est famulum tuum i. e. carnem tuam mensurare debes, quantum deliquit et pro omni delicto penam agere, elementa mensurare, scilicet carnem tuam domare. Secundum est mutare etc. hoc est vitam tuam corrigere. Equus furiosus est peccator, qui in peccatis permanet, unde oportet ei pocionem dare, scilicet ut contricionem habeat in corde, confessionem in ore, satisfactionem in opere, et hoc est ventum mutare, unde Job: Tamquam ventus est vita mea. Tertium est ignem sine lesione portare; ignis iste est ignis luxurie, avaricie, superbie, 10 que sepe animam et corpus consumunt; sed si desideras, ut ignis iste te non ledat, oportet ut [57b] lapidem in loculo scil. dominum nostrum Ihesum Christum in corde habeas per opera meritoria; et si munde portaveris, numquam ignis alicujus peccati ledet te et per consequens vitam eternam obtinebis. 15

CAP. 71. (63.)

De remuneracione eterne patrie.

Rex erat, qui magnum convivium fecerat; deinde per totum regnum precones destinabat, ut preconizarent convivium, videlicet ut omnes cujuscumque condicionis ad convivium venirent et non tantum 20 convivium bonum haberent, sed et divicias infinitas obtinerent. Cum autem precones per regna et castra ambularent, preceptum regis promulgando, erant tunc duo homines in una civitate manentes, unus fuit fortis et robustus, sed tamen cecus, alter claudus et debilis, sed optime videbat. Dixit cecus claudo: Carissime, heu nobis duobus, 25 per totum regnum dimulgatum est, quod rex tali tempore optimum convivium tenebit, ad quod non tantum quilibet habebit cibaria pro sua voluntate, sed divicias magnas recipiet. Tu vero es claudus ego vero cecus, et ergo ad illud convivium non poterimus accedere. Ait claudus: Si consilium meum feceris, ambo ibidem veniemus, et divi- 30 cias et convivium sicut ceteri obtinebimus. Respondit cecus: Omne consilium quod est nobis utile sum paratus adimplere. Ait claudus: Tu es fortis et robustus in corpore, ego vero debilis quia claudus; me super dorsum tuum portabis, ego vero tibi viam dirigam, quia satis clare video et sic ambo ad convivium veniemus, et mercedem 35 sicut ceteri obtinebimus. Ait cecus: Amen dico tibi, optimum con-

18 Rex] *orig.* Lex. 25 videbat] *orig.* viderat.

silium est; statim ascende dorsum meum. Et sic factum est, claudus viam ei ostendit et ipse eum portavit, et sic ambo ad convivium venerunt et divicias inter alios receperunt.

Carissimi, iste rex est dominus noster Ihesus Christus, qui pro
5 omnibus nobis convivium eternum preparavit, juxta illud: Erat quidam homo, qui fecit cenam magnam etc. Ad illud convivium multi sunt vocati et qui ibidem accedit divicias eternas possidebit. Cecus iste est quilibet dives ac potens hujus seculi qui fortis est et potens in corpore i. e. diviciis et mundi potencia, unde ceci sunt quantum
10 ad vitam eternam, ignorant ea que sunt salutis, sicut talpa bene videt sub terra et habet multa diverticula, sed supra cecus efficitur nec scit seipsum juvare; sic et divites satis clare vident in temporalibus et ceci sunt in [58] spiritualibus. Claudus vero est bonus religiosus, qui claudicat in utroque pede, scilicet nichil in communi
15 aut proprio possidet, tamen videt talis satis clare viam versus convivium eternum. Si ergo vos divites ac mundi potentes intenditis ad illud convivium accedere et premia ibidem accipere, necesse vobis erit religiosos ac ceteros pauperes super dorsa vestra portare, sed diligenter est advertendum, quando divites debent portare pauperes;
20 certe elemosinas eis dando et in eorum necessitatibus subveniendo, hoc est pauperes portare et fideliter viris ecclesiasticis decimas dare. Si sic feceritis, nos viri religiosi tenemur vobis viam salutis ostendere quomodo poteritis ad vitam eternam pervenire. Precones, qui illud convivium clamabant, sunt sacre pagine doctores, scilicet predicatorum
25 et confessores, qui habent nos instruere publice et private quomodo ad eternum convivium poterimus pervenire.

CAP. 72. (64.)

De ingratorum trucidatione.

Legitur de quodam rege, qui filium unicum habebat, quem multum dilexit ac tenerrime nutrit. Cum autem puer ad etatem legitimam pervenisset, de die in diem regem impulsabat, ut regnum ei dimitteret, eo quod impotens esset et ipse potens. Rex vero ait: Carissime, si securus essem, quod me benivole et cum honore tractares toto tempore vite tue, tibi illud concederem et omnem humanitatem quam pater tenetur filio tibi prestarem. At ille: Domine,
35 coram satrapis et nobilibus imperii juramentum prestabo, quod nullum

7 accedit] *orig.* accedet.

defectum habebitis sed in majori honore quam meipsum vos habebo. Rex vero credens dictis ejus regnum ei dedit et nichil sibi ipsi retinuit. Cum vero coronatus esset et in solio positus, ultra quam credi potest cor ejus est elevatum; per aliquos annos patrem suum in honore habebat et post hec honorem nec aliqua bona ei dedit. 5 Ille vero cepit sapientibus regni conqueri, quod ejus filius pactum non tenebat; sapientes vero, qui semper eum dilexerunt, regem arguebant quod male patrem suum tractasset. Rex hoc audiens furore repletus, patrem suum in quodam castro inclusit, ubi nullus accessum habere poterat ad eum, in quo loco famem et multas miserias paciebatur. 10 Accedit eodem tempore, quod rex in eodem castello pernoctabat, pater vero ad eum accessit et ait: O fili, miserere patri tuo seni, qui [58b] te genuit et omnia dedit! In hoc loco famem et sitim pacior, jam sum in gravi infirmitate positus et haustus vini me confortaret. Ait rex: Ignoro si sunt vina in castro isto. Ait ille: Immo fili quinque 15 dolia vini sine scitu vestro senescallus hujus castri habet et non audet perforare ea et michi haustum dare, rogo te ergo fili; des michi de primo dolio. Ait: Non faciam quia mustum et nec valet pro senibus. At ille dixit: Des michi ergo de secundo dolio. Qui ait: Hoc non faciam; hoc pro corpore meo custodiam et pro juvenibus qui mecum 20 sunt. At ille: Des ergo michi de tercio. Qui ait: Non faciam quia vinum forte est et tu es debilis et infirmus; posset esse causa mortis tue. Ait ille: Des michi de quarto dolio. Qui ait: Non faciam quia nimis vetus et acetosum est et non multum valet et precipue pro complexione tua. Ait pater: Fili des ergo michi de quinto dolio. 25 At ille: Absit a me quia feces sunt; satrape regni michi imponerent quod te occidisset si feces tibi dedissem. Pater hoc audiens ab eo tristis recessit, et statim occulte satrapis regni litteram scripsit, quomodo filius ejus eum tractabat ut propter deum eum a tali miseria sublevarent. Satrape omnes ei compaciebantur, statim regimen receperunt et patrem sicut prius regem constituerunt, filium suum in carcerem posuerunt, ubi propter miseriam defunctus est.

Carissimi, rex iste est dominus noster Ihesus Christus, filius quilibet christianus, quem tenerrime diligit, quamdiu homo in puritate vite manet; omnia homini dedit que homo habet et ipse factus est 35 pauper secundum quod testatur scriptura: Vulpes foveam habent etc. Sed cotidie Christus famem et sitim patitur, hoc est in suis membris scilicet pauperibus et debilibus, unde scriptum est: Quod uni ex minimis meis fecistis, michi fecistis. Et cum deus petit a nobis haustum

1 habebat] *orig.* habeo.

vini de primo dolio. Dolium illud est puericia nostra quam deus a nobis requirit ut ei serviamus in puericia; puer vero malus respondet: Mustum, hoc est puer sum, non possum jejunare, orare, in dei servicio vigilare. Demum deus a nobis requirit, ut demus ei de secundo dolio; 5 respondit malus filius: Non possum dare juventutem meam deo serviendo, quod tunc mundus deridet me [dicens]: Ecce ille juvenis stultus homo non vult conversari cum hominibus, et sic juventutem meam mecum [59] retinebo, consedendo, bibendo, mundo serviendo. Demum deus requirit a nobis de tercio dolio; respondet malus filius: 10 Vinum ferratum est, hoc est jam sum in fortitudine mea; si penitentiam facerem, fortitudinem meam diminuerem, ad bella et ad hastiludia volo accedere et ea que mundi sunt exercere ac post fortitudinem penitentiam agere. Deus videns quod de istis tribus dictis doliis nichil potest habere, querit de quarto dolio haustum unum. 15 Respondet malus filius: Vinum nimis vetus et acetosum est, hoc est dictum, jam sum senex, jam non possum jejunare, vigilare, quia natura mea est debilis. Demum deus querit de quinto dolio unum haustum; respondet malus filius: Feces sunt, hoc est dictum, heu michi decrepatus sum, defecit salutare meum. Dum bona potero facere 20 non feci, modo sum impotens et talis sepe cadit in desperationem, et sic moritur homo miser. Contra tales erit querimonia gravis et tunc in die iudicii deus cum tota curia celesti sententiam dabit dicens: Ite maledicti etc. a quo nos liberare dignetur.

CAP. 73. (65.)

25 *De avaritia quod multos excecet.*

Rex quidam erat in civitate romana, qui statuit quod quilibet cecus ab imperatore omni anno centum solidos haberet. Accidit casus quod XXIII socii ad civitatem venerunt et quandam tabernam intrabant propter potacionem. Isti enim per septem dies stabant bi- 30 bendo, comedendo, deinde cum volebant cum tabernario computare, quitquit in pecunia habebant tabernario dederunt. Ait ille: Certe, carissimi, adhuc deficiunt centum solidi; amen dico vobis non exhibitis, donec ultimum quadrantem michi dederitis vel solveritis. Illi hoc audientes adinvicem dixerunt: Quid faciemus? Non habemus unde 35 poterimus solve. Ait unus: Dabo vobis sanum consilium: per imperatorem lex edita est, quod quicumque est cecus, centum solidos de ejus thesauro obtinebit; ponamus inter nos sortes, et supra quem

sors cadit, ejus oculos eruamus et tunc ille ad palacium poterit accedere et centum solidos obtinere et nos omnes acquitare. At illi: Optimum est consilium. Inter se miserunt sortem, et super illum qui consilium dederat cecidit. Statim excecabant eum et duxerunt eum ad palacium et pulsabat ad januam. Janitor causam pulsacionis que- 5 sivit; at illi: Ecce est unus cecus, qui beneficium legis [59b] petit. Ait janitor: Senescallo hoc dicam. Accessit ad senescallum et ait: Stat unus cecus ad portam, qui beneficium legis petit. At ille: Vadam ad eum et eum videbo. Cum autem cecum vidisset, eum intime respexit; quem cum considerasset, ait ei: Carissime, quid petis? 10 Et ille: Centum solidos secundum legem. Qui ait: Amen dico tibi, hesternam die vidi te in taberna et duos oculos satis claros habentem; tu male legem intelligis. Lex est edita quod quicumque fuerit ex infirmitate vel ex casu aliquo cecus, contra quem casum non poterat se defendere, talis beneficium legis obtinebit; sed tu voluntarie [de- 15 levisti] oculos tuos, in taberna bibisti et consilium dedisti, ut cecatus esses, quere ergo ibidem solacium, quia hic nullum obulum obtinebis. Ille vero hoc audiens cum confusione recessit.

Moralizacio. Carissimi, talis est lex dei, quod quicumque ignoranter aut ex infirmitate peccaverit, aut temptatione diabolica, si con- 20 tritus et confessus fuerit; juxta illud: In quacunque hora peccator etc., deus sibi remittet. Quilibet peccator in quantum peccator est cecus. Si vero aliquis ex pura malicia sine causa peccaverit, et postea desperationem inciderit vix aut numquam ei remittetur. Tabernarius est diabolus qui omnes tales ad tabernam infernalem recipit qui sic 25 descendunt, et ideo studeamus etc.

CAP. 74. (66.)

De propectione et providencia.

Erat quidam rex, qui filium tantum unicum habebat, quem tenerrime dilexit. Rex iste unum pomum aureum fieri fecit in sum- 30 ptibus magnis; pomo fabricato rex usque ad mortem infirmabatur, vocavit filium suum et ait: Carissime, non potero de ista infirmitate evadere, sub benedictione mea post meum decessum vade per regna et castra et pomum aureum quod feci tolle tecum, et quem magis stultum inveneris, pomum istud ex parte mea dabis. Filius vero 35 fideliter adimplere promisit, rex vero vertebat se ad parietem et

emisit spiritum, filius vero satis honorifice eum tradidit sepulture. Post sepulturam statim pomum accepit et per diversa regna et castra ambulavit, multos stultos invenit et vidit, tamen nulli eorum pomum dedit. Deinde perrexit ad quoddam regnum et ad civitatem principalem illius regni accessit. Per medium civitatis regem equitantiem cum magno apparatu vidit, [60] condiciones illius regni a quibusdam civibus quesivit. At illi dixerunt ei: Consuetudo illius regni est talis quod numquam rex inter nos regnabit nisi uno anno; finito anno in exilium ponetur, ubi mala morte finietur. Filius regis hec audiens intra se cogitabat: Jam inveni quem diu quesivi; accessit ad regem et flexis genibus eum salutavit et ait: Ave rex! pater meus defunctus est et istud pomum aureum in testamentum vobis legavit. Rex vero pomum accepit et ait ei: Carissime, quomodo potest hoc esse? Rex numquam me vidit nec aliquid boni patri tuo feci; quare ergo tam preciosum jocale michi dedit? Ait ille: Domine mi rex, pater meus non plus vobis quam alteri pomum legavit, sed sub benedictione sua michi precepit, majori stulto dare, quem potero invenire, et sine dubio circuivi multa regna et castra et non inveni tam magnum stultum et infatuatum, quam vos: ideo ex precepto patris mei vobis pomum dedi. Ait rex: Rogo ut michi dicas, quare me tantum stultum reputas. At ille: Ecce domine, ostendam tibi clare. Est consuetudo illius regni tantum per annum regnare et in fine anni omni honore et divitiis privari et in exilium poni, ubi mala morte moritur. Amen dico vobis, concludo ex dictis meis, quod in toto mundo non est tantus stultus, sicut vos, quod tam breve tempus regnare debetis et post hoc tam miserabiliter vitam finire. Respondit rex: Sine dubio omnia vera sunt, que modo michi dixistis, et ideo dum adhuc fuero in mea potestate, in presenti anno bona infinita mittam ante me in exilium, ut dum ibi venero, de bonis illis vivam quamdiu vixero. Et sic factum est; in fine anni regno est privatus et in exilium positus, ibi per multos annos de bonis illis vixit et vitam in pace finivit.

Moralisacio. Carissimi, rex iste est deus, qui legavit pomum aureum stultis. Per pomum rotundum intelligitur mundus iste, quem deus dat fatuis, qui magis mundum et ea que in mundo sunt appetunt quam deum. Rex, qui per unum annum regnavit, potest dici quilibet homo in hoc mundo existens, qui, licet centum annis vivet, est tamen quasi una hora respectu vite future, et tamen non desistit miser homo die ac nocte laborare [60b] et post mortem in exilium i. e. in infernum poni, si cum peccato mortali decedat, ubi mala infinita

7 ei] *orig.* eis. 17 invenire] *orig.* inveniri.

inveniet. Et pauci sunt, qui de isto exilio cogitant. Faciamus ergo sicut fecit ille rex; dum sumus in nostra potestate in hac vita, ante nos mittamus opera misericordie, elemosinas largas, perpetrare orationes et jejunia facere, ut post hanc vitam paradikum poterimus intrare et sine dubio ibi inveniemus opera nostra meritoria, que fecimus in hac vita, et sic regnabimus ibi cum gloria. Ad quam nos perducatur.

CAP. 75. (67.)

De cura mundi non sectanda.

Olim erat quidam rex, qui tres filias pulchras habebat, quas tribus ducibus maritavit. Omnes illi tres duces eodem anno mortui sunt. Rex hoc audiens volebat filias suas iterato maritare. Vocavit primam filiam et ait: Carissima, vir tuus mortuus est, dabo te alteri viro. At illa: Nullo modo hoc attemptabo, et hec est ratio mea: si deberem alterum virum accipere, oporteret ut eum tantum diligerem sicut primum virum, aut plus aut minus diligerem; hoc non potest stare, quia primus virginitatem habebat, ergo non tantum debeo eum diligere; si vero plus, hoc esset majus malum; si vero minus, non esset bona dilectio inter nos; quare concludo, quod nullo modo volo alium virum accipere. Rex hoc audiens vocavit secundam filiam et ait: Carissima, vir tuus defunctus est, copulabo te alteri viro. At illa: Domine, nullo modo hoc attemptabo, quia si virum alium acciperem, reciperem eum aut propter divicias aut fortitudinem aut pulchritudinem; non propter divicias, quia habundo; non propter fortitudinem, quia amicos habeo qui me defendent; non propter pulchritudinem, quia michi videbatur quod vir meus omnium erat pulchrior in universo mundo; quare concludo, quod nullo modo virum alium accipere volo. Rex hoc audiens vocavit tertiam filiam et ait: Carissima, vir tuus mortuus est, volo te alteri viro copulari. Ait illa: Nullo modo hoc attemptare volo, quia si alium virum acciperem, ille me reciperet aut propter pulchritudinem aut divicias; non propter pulchritudinem, quia non sum pulchra, ergo propter divicias me reciperet, et si propter divicias, nunquam posset esse verus amor, quia destructis divitiis amor transiret; concludo ergo, quod nullo modo alium virum accipere volo. Item doctores sacre scripture dicunt, quod vir et mulier in matrimonio conjuncti sunt unum in corpore [61] et duo in anima; ergo corpus viri mei est corpus meum et e converso; ad hoc omni

5 inveniemus] *orig.* invenimus.

die possum ad sepulchrum accedere viri mei et ibi ossa ejus videre, tamquam virum presentem, et ideo alium habere nolo. Rex hoc audiens amplius ut virum acciperent non instigabat.

Carissimi, rex iste est deus ipse, tres filie anima intelligitur, in qua relucet operatio et imago trinitatis juxta illud Genes. 11: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. Imago vero trinitatis per peccatum primi parentis erat deturpata et tribus viris tradita, scilicet diabolo, mundo et carni. Si vero mortuus est diabolus per Christi passionem, noli amplius talem virum accipere, sed semper sub Christi protectione permanere. Si mundus mortuus est per paupertatem voluntariam, noli amplius alium virum accipere, sed permaneam sub Christi protectione. Si vero mortua est caro per jejunium et carnis maceracionem, noli amplius virum accipere, sed sub Christi protectione permaneam.

Vel aliter potest reduci. Rex iste est deus, tres filie tria genera hominum, scilicet potentes ac divites hujus mundi, sicut sunt reges ac mundi potentes, sapientes hujus mundi sicut sunt iudices temporales et ecclesiastici viri religiosi, perfecti christiani, sicut sunt qui in omnibus divinis preceptis obediunt. Iste tres erant in baptismo tribus ducibus scilicet patri per potenciam, filio per sapienciam, spiritui sancto per clemenciam sociati. Si ergo isti mortui sunt i. e. extincti et ablati a te per peccatum tuum, numquam alteri labores copulari, sed cum omni diligencia fac opera misericordie, per que poteris ei conciliari, quia numquam aliquem invenies, qui te tantum diligit. Unde est notandum, quod mulier accipit virum propter quatuor, quia aut propter divicias aut propter pulchritudinem aut fortitudinem aut sapienciam. Si vero vis virum accipere propter divicias, certe non invenies ita divitem sicut dominum nostrum Ihesum Christum, qui dominus celi et terre; ergo eum teneas et non alium. Si vero velis virum accipere propter fortitudinem, curre ad dominum nostrum Ihesum Christum, qui est fortior omni homine, fortis in celo et in terra; in inferno non est aliquis, qui potest ei resistere; ergo illum in virum debes accipere et [61b] non alium. Si vero aliquem vis accipere propter pulchritudinem, curre ad dominum nostrum Ihesum Christum qui est pulchrior omni homine, unde psalmista: Speciosus forma pre filiis hominum, ergo illum debes habere et non alium. Si vero aliquem vis accipere propter sapienciam, curre ad dominum nostrum Ihesum Christum, quia ipse est sapiencior omni homine, ad Romanos: O altitudo diviciarum sapiencie et sciencie dei etc. Ergo illum virum accipere debes et non alium.

CAP. 76. (68.)

De concordia.

Accidit in quadam civitate, quod erant duo medici optimi in omni scientia medicinali imbuti, qui omnes ad eos venientes de quacumque infirmitate curabant, ita quod penitus populus ignorabat, quis eorum esset melior. Infra tempus erat inter eos contentio, quis eorum esset major atque perfectior. Ait unus alteri: Carissime, non sit inter nos discordia nec invidia neque contentio, quis nostrum est perfectior, sed unum faciamus, et quicumque ex nobis defecerit, sit ille servus alterius. Ait alter: Dic michi, quid est illud? Et ille: Ego duos oculos tuos de capite eruam sine gravamine et super mensam tuam ponam, et quando tibi placet, in capite tuo sine lesione tua ponam; si vero mecum hoc idem per omnia feceris, equales ambo simus et quilibet alterum nutriat sicut fratrem suum; si vero aliquis defecerit, servus erit. At ille: Optima probacio, per omnia michi bene placet. Ille vero qui questionem proposuit, accepit instrumenta sua et infra oculos cum quodam unguento nobilissimo interius et exterius linivit, et cum instrumento suo duos oculos socii sui extraxit et super mensam posuit, et ait socio suo: Carissime, quomodo tibi videtur? Et ille: Unum scio, quod nichil video, quia oculis careo et tamen nullam lesionem sensi; sed modo vellem, quod oculos meos sicut michi promisisti restitueres. Et ille: Libenter attemptabo. Unguentum accepit et oculos interius et exterius sicut prius inunxit et oculos suos reposuit. Et ille: Carissime, quid jam tibi videtur? Et ille: Optime, quia in extrahendo nullam lesionem sensi. Tunc dixit ille: Jam restat, ut michi simili modo ministres. Qui ait: Presto sum. Accipit instrumenta sua et ungenta sua sicut ille fecerat, intus et exterius linivit, deinde oculos ejus extraxit et super mensam posuit et ait: Carissime, quid tibi videtur? [62] Et ille: Michi videtur, quod oculos perdididi, tamen nullum dolorem sensi, sed vellem libentissime oculos rehabere. Cum vero ille parasset instrumenta sua ut oculos restitueret, fenestra domus erat aperta et quidam corvus intravit, vidensque oculos in mensa, subito unum oculum rapuit et avolavit. Medicus hoc percipiens est contristatus totaliter, et ait intra se: Nisi oculos socio meo restituum, servus ejus ero. Respiciens a longe vidensque capram, oculum extraxit et in locum oculi ablati reposuit. Hoc facto dixit socio suo: Carissime, quid tibi videtur? Ait: Nec in extrahendo nec in reponendo aliquam lesionem sensi, sed unus ex oculis meis

30 nullum] *orig.* nullum.

semper sursum ad arbores respicit. Et ille: Ex quo ita perfecte medicinam meam tecum feci, sicut et tu, modo ambo simus equales nec inter nos sit contentio! Et sic ambo post hoc adinvicem sine contentione vixerunt.

5 *Moralizacio.* Carissimi, per istos duos medicos intelligere debemus legem novam et antiquam, que ambe curabant quantum ad salutem anime. Facta est contencio et adhuc est inter Christianos et Judeos, que lex est melior et perfectior ad probandum veritatem. Quilibet oculos alterius extraxit, hoc est dictum: in lege antiqua multa sunt
10 a quibus deus extraxit sicut decem precepta in antiqua lege, sicut salvator ait: Non veni solvere legem sed implere; ut si aliquis intendat deum videre, oportet ut ad novam legem recurat et tunica baptismi se induat. Corvus venit et rapuit unum oculum Judeorum, ut non possent veritatem videre, et in loco hujus ponebat oculum
15 capre scilicet quasdam cerimonias, quibus utuntur, per quas credunt deum videre, et ibunt ad tenebras exteriores, ubi erit fletus et stridor dencium.

CAP. 77. (69.)

Quod ad divitias non est anhelandum.

20 Erat quidam rex, qui duas filias habebat; una erat pulcherrima et omnibus amorosa, altera nigra et omnibus odiosa. Rex videns filias suas unam pulchram, aliam nigram, eis nomina imposuit; pulchre filie imposuit nomen scilicet Rosimunda, nigre filie nomen Gratia plena. Deinde preconem per totum regnum misit promulgando, quod
25 omnes venirent, et filias suas in matrimonium daret illis, qui ad hoc digni essent. Quicumque vero pulchram filiam in uxorem accipiet, [62b] nichil cum ea nisi pulchritudinem obtineret; sed qui nigram filiam in uxorem acciperet, totum regnum post ejus decessum cum ea obtineret. Multi hoc audientes ad curiam regis venerunt, et cum
30 duas filias viderent, omnes ad pulchram filiam currebant et eam in uxorem petebant. Gratia plena, nigra filia, amare flevit. Ait ei rex: O filia, ob quam rem affligitur anima tua? Ait illa: O domine, nullus est, qui me visitet, nec mecum loquatur; omnes ad sororem meam currunt et omnes me despiciunt. Ait pater: O filia, ignoras, quod
35 omnia mea tua sunt, et qui te desponsaverit, regnum meum obtinebit. Illa sic confortata a fletu cessabat. Post hec venit quidam rex ad
10 quibus] *orig.* qua.

curiam regis, et cum vidisset pulchritudinem Rosimunde, eam in uxorem peciit tantum cum sua pulchritudine. Rex pater puellam ei concessit et cum magno gaudio eam desponsavit. Stabat altera filia per multos [annos] antequam esset desponsata; tandem quidam dux
5 nobilis sed pauper intra se cogitabat: Licet puella turpis fuerit, 5 tamen quicumque eam habuerit, regnum cum ea obtinebit. Perrexit ad regem et eam in uxorem peciit. Rex vero gavisus est, eam desponsavit cum magno gaudio et post mortem regis totum regnum cum ea obtinuit.

Moralizacio. Carissimi, rex iste est dominus noster Ihesus Chri-
10 stus, filia Rosimunda tam pulchra est mundus iste, unde pauci inveniuntur, qui non mundum super omnia appetunt, tamen nichil cum ea obtinebunt nisi suam pulchritudinem hoc est vanitatem et divicias; et sicut pulchritudo per infirmitatem, famem et senectutem adnichilatur, ita divicie hujus mundi transeunt per mortem et sepe ante, et
15 ideo fatui sunt qui mundum desponsant. Altera filia scilicet Gratia plena, que est turpis et omnibus odiosa, certe est paupertas, quam miro modo deus dilexit, et ideo vocatur Gratia plena, quia per eam devenitur ad divicias; verumtamen pauci sunt, qui eam desponsare volunt, imo est omnibus odiosa; tamen qui eam desponsaverit, vitam
20 eternam habebit.

CAP. 78. (70.)

De constantia amoris mutui.

Rex quidam pulchram filiam habebat, que erat duci nobilissimo
desponsata, cum quo pulchram prolem habebat, et maxima inter eos
25 erat dilectio. Dux vero moritur; de cujus morte factus est planctus magnus in civitate. Domina vero satis honorifice eum sepulture tradidit. Post mortem amici ejus ad [63] eam venerunt, ut secundo viro nuberet, allegantes sibi etatem integram ad pulchritudinem suam. Domina vero respondit: Virum alterum habere nolo, quia vir meus,
30 qui mortuus est, erat tam bonus, dulcis ac dives per omnia, qui me ultra modum dilexit, et propter nimiam dilectionem inter nos ejus mors tantum me affligit, quod ut credo vivere non potero; si vero talem virum ponamus quod invenirem, possibile esset ei [ante] me
35 mori, et tunc esset michi gravis afflictio; jam habeo, quod nunquam
alium virum capere volo. Si malum virum acciperem, esset michi grave, post bonum [habere] pessimum.

Carissimi, rex iste est deus, filia anima ad dei similitudinem creata, que erat nobilissimo viro scilicet domino nostro Ihesu Christo per virtutem baptismi desponsata, qui summa dilectione nos dilexit, quia in cruce pro nobis mortuus est; ergo virum alium pro illo non accipias i. e. alium numquam tantum diligas et sic cum eo regnabis.

CAP. 79. (71.)

Quod quis nescit, presumere non audebit.

Erat quidam rex, qui miro modo parvos caniculos bene latrantes dilexerat, intantum quod in gremio suo eos quiescere permisit et 10 ibidem pavit; illi vero sic consueti erant in gremio ejus dormire et comedere, [quod] vix alibi esse volebant et quandoque circa collum regis pedes ponebant, et sic rex solacium magnum et ludum cum eis habebat. Erat tunc quidam asinus, qui cum omnia ista vidisset, in corde suo cogitabat: Si ego cantarem et ante regem saltarem et circa 15 collum domini mei pedes ponerem, rex michi daret omnia fercula ad comedendum et gremium suum ad quiescendum. Hiis cogitatis extra stabulum perrexit, aulam intravit et coram rege cantare cepit, deinde hincinde saltavit et post hoc ad regem cucurrit et pedes circa collum ejus posuit. Servi hoc videntes credebant asinum in furia 20 conversum, acceperunt eum et egregie verberaverunt et sic ad stabulum reduxerunt eum.

Carissimi, rex iste est dominus noster Ihesus Christus, caniculi bene latrantes sunt predicatorum, qui verbum divinum bene pronunciant, unde digni sunt in gremio celesti quiescere. Asinus potest 25 dici, qui presumat officium predicatoris assumere, verbum dei pronunciare, tamen litteraturam nec gratiam ad hoc habet, et ideo timendum est, ne talis sit verberatus hoc est a domino et populo repulsus.

CAP. 80. (72.)

30 *De versutia diaboli et quomodo dei judicia sunt occulta.*

[63b] Erat quidam heremita, qui in quadam spelunca jacebat et diebus et noctibus devote deo serviebat. Juxta cellam suam erat quidam pastor ovium, qui pascebat oves. Accidit uno die, quod pastor erat sompno oppressus; ipso dormiente quidam latro venit et omnes

oves secum abstulit. Superveniens dominus ovium a pastore querit, ubi oves erant; ille vero incepit jurare quod oves perdidit; sed quomodo, penitus ignorabat. Dominus hoc audiens furore repletus ipsum occidit. Heremita hoc videns ait in corde suo: O domine, ecce homo iste culpam innocenti dedit et ipsum occidit; ex quo ergo permittatis 5 talia fieri, ad mundum vadam et sicut ceteri vitam ducam. Hiis cogitatis heremitarium dimisit et ad mundum perrexit; sed deus ipsum dimittere nolebat et angelum in forma hominis ad eum misit, ut ei se associaret. Cum eum angelus in via euntem invenisset, ait ei: Carissime, quo vadis? At ille: Ad istam civitatem ante me. Angelus 10 dixit ei: Ego in via ero comes tuus, quia angelus dei sum ego et ad te veni, ut simus socii in hac via. Ambo ambulabant versus civitatem; cum autem intrassent, hospicium a quodam milite propter dei amorem petebant, miles vero satis gratanter eos recepit et honorifice ac splendide cum bona devocione in omnibus ministravit. Miles 15 iste tantum unicum filium habebat in cunabulis jacentem, quem multum dilexerat. Cena facta camera est aperta et lecti satis honorifice ornati pro angelo et heremita. Media vero nocte surrexit angelus et puerum in cunabulis strangulavit. Hoc videns heremita intra se cogitavit: Numquid iste erat angelus dei bonus? Miles omnia neces- 20 saria propter dei amorem ei dedit, et non habuit nisi unicum filium innocentem et iste eum occidit! Sed tamen non audebat ei quitquam dicere. Mane vero ambo surrexerunt et ad civitatem aliam perrexerunt, in qua in domo unius civis satis honorifice erant recepti et splendide ministrati. Civis iste quendam aureum ciphum, quem miro 25 modo dilexit, habuit. Media vero nocte surrexit angelus et furatus est ciphum illum. Heremita hoc videns intra se cogitabat: Iste malus angelus est ut credo; iste civis nobis optime fecit et iste est furatus ciphum suum. Tamen nichil ei loquebatur, quia timuit eum. Mane vero surrexerunt et per viam ambulabant, donec [64] ad quan- 30 dam aquam pervenerunt, ultra quam erat pons. Pontem ascenderunt et quidam pauper eis obviabat. Ait angelus: Carissime, monstra nobis viam versus talem civitatem. Pauper vertit se et cum digito viam versus civitatem ostendit. Cum vero vertisset se angelus subito per scapulas eum accepit et ultra pontem projecit et submersus est pauper. 35 Quod cum heremita vidisset, ait in corde suo: Jam scio, quod iste diabolus est et non angelus dei bonus; quid mali fecit pauper iste? Et tamen eum occidit. Ab illo tempore cogitabat ab eo recedere, verumptamen timuit et nichil loquebatur ei. Cum vero circa horam vespertinam ad civitatem pervenissent, ad domum cujusdam divitis 40

accesserunt et hospicium pro dei amore petebant; ille vero simpliciter eis negavit. Ait angelus dei: Amore dei saltem tectum domus nobis concedatis, ne lupi aut male bestie hic nos devorent. Ille ait: Ecce domus, ubi porci mei jacent; si placet vobis, cum eis jacere potestis; sin autem, recedatis, quia alium locum vobis non dabo. Ait ei angelus: Si aliud non potest fieri, cum porcis vestris jacebimus. Et sic factum est. Mane vero surrexerunt, angelus hospitem vocavit et ait: Carissime, do tibi ciphum istum. Et dedit ei ciphum, quem furatus fuerat ab illo cive. Heremita hoc videns ait intra se: Jam sum expertus, quod iste est diabolus; bonus homo [erat], qui cum omni devocione nos recepit, et furatus est ei ciphum et dedit isti pessimo, qui negavit nobis hospicium. Ait angelo: Nolo vobiscum amplius exspectare; ad deum vos recommendo. Angelus dixit ei: Audite me et tunc recedite! Primo, quando eras in heremitario, dominus ovium pastorem injuste occidit. Scias, quod pastor ille pro tunc mortem non meruit, sed alias commisit, quare mori deberet; tunc temporis inventus est sine peccato; deus ergo permisit eum occidi, ut penam post mortem evaderet propter peccatum, quod alias commisit, pro quo numquam penitentiam faceret. Latro vero qui evasit cum ovibus penam eternam sustinebit, et dominus ovium qui pastorem occidit vitam suam emendabit per largas elemosinas et opera misericordie, que ignoranter fecit. Demum filium illius militis de nocte strangulavi, qui nobis bonum hospicium dedit. Scias, quod antequam puer ille natus erat, miles optimus elemosinarius [64b] erat et multa opera misericordie fecit, sed postquam natus est puer, factus est parcus, cupidus et omnia collegit, ut puerum divitem faciat, sic quod erat causa perditionis ejus, et ideo puerum occidi, et jam, sicut prius, miles factus est bonus christianus. Deinde ciphum illius civis, qui nos cum devocione recepit, furatus fui; scias tu, quod antequam sciphus ille erat fabricatus, non erat sobrior eo in tota terra, sed tantum de ciphu gaudebat post fabricationem, quod omni die tantum de eo bibebat, quod bis aut ter omni die fuit inebriatus, et ideo ciphum abstuli et factus est sobrius sicut prius. Deinde pauperem in aquam projeci; scias, quod pauper iste bonus christianus fuit, sed si ad dimidium miliare ambulasset, alium in peccato mortali occidisset, sed jam est salvatus et regnat in celesti gloria. Deinde ciphum illius civis dedi illi, qui nobis hospicium negavit; scias, quod nichil in terra fit sine causa; ipse nobis concessit domum porcorum et ideo ciphum ei dedi, et post vitam istam in inferno regnabit. Pone ergo amodo

26 occidi] *orig.* occidit.

custodiam ori tuo ut de deo non attrahas; ipse enim omnia novit. Heremita hoc audiens cecidit ad pedes angeli et veniam petiit et ad heremitarium perrexit. Et factus est bonus christianus.

CAP. 81. (73.)

De mirabili divina dispensatione et ortu beati Gregorii pape. 5

Marcus regnavit prudens valde qui tantum unicum filium et filiam habebat, quos multum dilexit. Cum vero ad senectutem pervenisset, infirmitas gravis eum apprehendit; qui cum vidisset, quod vivere non posset, fecit vocari omnes satrapas imperii et ait: Carissimi, scire debetis, quod hodie spiritum deo debeo reddere; non habeo tantum periculum in anima mea, sicut de filia mea, quod eam matrimonio non tradidi, et ideo tu fili, qui es heres meus, tibi precipio sub mea benedictione, ut eam maritari facias tam honorifice, sicut decet, et medio tempore sicut teipsum omni die eam in honore habeas. Hiis dictis vertit se ad parietem et spiritum emisit. De cujus morte planctus magnus factus est in civitate et satis honorifice eum sepulture tradiderunt. Post hoc vero filius satis prudenter incepit regnare, sororem suam in omni honore habere, quam miro modo dilexit tantum, quod omni die, licet nobiles secum essent in mensa, in una cathedra ex opposito ejus sedebat et ad invicem comedebant et in eadem camera in lectis separatis jacebant. [65] Accidit una nocte, quod temptacio gravis eum accepit, quod ei videbatur spiritum emittere, nisi cum sorore sua libidinem suam posset implere. De lecto surrexit et ad sororem suam perrexit, quam dormientem invenit et excitavit eam. Illa sic excitata ait: O domine, ad quid venisti ista hora? Qui respondit: Nisi tecum dormiam, amitto vitam meam. Que ait: Absit a me tale peccatum perpetrare! Ad memoriam reducite, quomodo pater noster te oneravit sub sua benedictione ante mortem suam, quod me haberes in omni honore! Si tale peccatum perpetrares, offensionem dei non evaderes nec hominum confusionem. At ille: Quomodocunque fiat, voluntatem meam adimplebo. Dormivit cum ea. Hoc facto ad proprium stratum rediit, puella vero amare flevit et consolari nolebat, imperator vero quantum potuit solacium ei prebebat, et miro modo magis ac magis eam dilexit. Post hoc vero circa dimidium annum illa in cathedra sedebat in mensa, et frater ejus eam intime aspexit et ait: Carissima, quid tibi est? Jam facies tua est

32 stratum] *orig.* statum.

mutata in colore et oculi tui in nigredinem mutantur. At illa: Mirum non est, quia sum impregnata et per consequens confusa. Ille hoc audiens ultra quam credi potest contristatus est; flevit amare et ait: Pereat dies in quo natus sum, et quid faciam ego, penitus ignoro.

5 Que ait: Domine, fac consilium meum et post factum non penitebis; nos non sumus primi, qui graviter deum offenderunt. Hic prope est unus miles senex consiliarius patris nostri, de cuius consilio pater noster semper est operatus. Vocetur ille et sub sigillo confessionis omnia ei dicemus. Ille vero utile consilium dabit nobis et quod satisfaciemus deo et obprobrium mundanum evadere poterimus. Ait rex:

10 Michi bene placet, sed primo studeamus deo reconciliari! Confessi sunt ambo corde puro cum contricione magna. Facta confessione miserunt pro milite et totum private cum fletu retulerunt. At ille: Domine, ex quo estis deo reconciliati, audite consilium meum, ut

15 confusionem mundanam evadere possitis. Pro peccatis vestris ac patris vestri terram sanctam debetis visitare et tali die omnes satrapas regni vestri in presencia tua convocare, deinde hec verba per ordinem dicere: Carissimi, terram sanctam visitare volo; nullum heredem preter sororem unam habeo [65*b*] sicut scitis, cui in ausencia mea sicut

20 corpori meo debetis obedire, et post hoc michi coram omnibus dicere: Et tibi, carissime, dico sub pena vite tue, ut sororis mee custodiam habeas. Ego vero [manucapio] tam private et secure custodiam, quod nullus tempore partus nec ante nec post de casu vestro sciet, nec eciam uxor mea. Ait rex: Bonum est consilium; omnia adimplebo,

25 que michi dicitis. Statim fecit omnes satrapas convenire et omnia a principio usque ad finem sicut superius est scriptum consilium militis adimplevit. Cum omnia verba consumasset, vale omnibus fecit, ad terram sanctam perrexit, miles vero dominam sororem regis ad castrum suum duxit. Cum autem uxor militis hoc vidisset, domino suo occurrit et

30 ait: Domine mi reverende, qualis domina ista est? Qui ait: Domina nostra soror regis est; iura michi per deum omnipotentem sub pena vite tue, ut quicquam tibi dixero omnia habebis in secreto. At illa: Domine, presto sum. Cum autem jurasset, ait miles: Domina nostra per dominum nostrum regem est impregnata; quare tibi precipio, ut

35 nulla creatura ministret ei, excepta tua persona, ita ut principium, medium et finis omnia sint secreta. At illa: Domine, omnia ista fideliter adimplebo. Domina ad cameram privatam est introducta et satis splendide ei ministrabatur. Cum tempus pariendi esset, filium formosum peperit. Miles cum hoc audisset, ait domine: O domina caris-

40 sima, bonum est ac utile sacerdotem vocari, ut puerum baptizet.

Que ait: Deo meo voveo, quod ille, qui est inter fratrem et sororem genitus, per me baptismum non habebit. Ait miles: Scitis, grave peccatum est inter vos et dominum meum commissum; nolite propter hoc animam pueri occidere. Ait domina: Votum vovi, quod firmiter tenebo; sed tibi precipio, ut dolium vacuum michi apportes. Qui ait: 5 Presto sum. Dolium secum ad cameram portari fecit, illa vero decenter puerum in cunabulo reclinavit et in parvis tabellis hec, que sequuntur, scripsit: Carissimi, scire debetis, quod puer iste non est baptizatus, quia inter fratrem et sororem genitus est; ideo propter dei amorem baptizetur, et sub capite ejus pondus thesauri invenietis, 10 cum quo ipsum nutriri faciatis et ad pedes argenti pondus, cum quo studium exerceat. Cum omnia ista erant scripta, tabellas in cunabulo [66] sub latere pueri ponebat, aurum sub capite, argentum ad pedes; deinde cum pannis sericis ac deauratis cunabulum cooperuit. Hoc facto militi precepit, ut cunabulum infra dolium poneret et in mari 15 projiceret, ut nataret ubicumque deus disponderet. Miles vero omnia adimplevit. Cum dolium projectum in mari fuisset, miles tamdiu juxta mare stetit, quamdiu dolium natate videret; hoc facto ad dominam rediit. Sed cum juxta castrum suum venisset, nuncius regis de terra sancta ei obviabat; ait ei: Carissime, unde venis? Qui ait: 20 De terra sancta venio; et quales rumores habetis? Et ille: Dominus meus rex mortuus est et corpus suum ad unum de castris suis est ductum. Miles hoc audiens flevit amare. Uxor ejus superveniens cum de morte imperatoris audisset, ultra quam credi potest dolebat. Miles surrexit et ait uxori sue: Nolito flere, ne domina nostra percipiat. 25 Nichil ei dicemus, quousque a puerperio resurgat. Miles post hos sermones ad dominam intravit. Uxor ejus sequebatur eum. Cum domina eos respexisset et eos desolatos perpendit, ait: Carissimi, propter quam causam estis tristes? At illa domina: Non sumus tristes sed potius gaudentes, quod liberata estis a gravi periculo in quo fuistis. 30 At illa: Ita non est. Indicate michi, nolite aliquid celare a me sive bonum sive malum. Ait miles: Quidam nuncius de terra sancta venit de domino nostro, rege fratre vestro, qui narrat rumores. Que ait: Vocetur nuncius! Qui cum venisset, ait ei domina: Quomodo est de domino meo? Qui respondit: Dominus vester mortuus est et ejus 35 corpus de terra sancta translatum est ad castrum suum, et cum patre vestro sepelietur. Domina cum hoc audisset, ad terram cecidit. Miles videns dolorem domine, in terram jacuit, uxor militis cum eis ac nuncius; omnes isti per magnum spacium jacebant, et in eis pre magno dolore non est vox neque sensus. Domina vero post magnum 40

spacium surrexit, crines capitis traxit, faciem usque ad sanguinis effusionem dilaceravit et alta voce clamavit: Heu michi, pereat dies, in qua concepta eram, non illa numeretur, in qua sum nata! Quantas habeo iniquitates etc. In me sunt completa: Perii spes mea, fortitudo mea, frater meus unicus, dimidium anime mee. Quid faciam ego de cetero, [66b] penitus ignoro. Surrexit miles et ait: O domina carissima, audite me! Si propter dolorem te ipsam necaveris, totum regnum peribit. Tu sola es derelicta et jure hereditario regnum tibi debetur; si ergo teipsam occideris, regnum ad extraneos convolabit.

10 Surgamus ergo et ad locum ubi corpus jacet accedamus et honorifice eum sepeliemus, deinde studeamus quomodo imperium regere debemus. Illa vero ex verbis militis confortata surrexit et cum honesta comitiva ad castrum fratris sui accessit. Cum autem intrasset, corpus regis super feretrum invenit, super corpus cecidit, a planta pedis usque

15 ad verticem osculata est eum. Milites videntes nimium dolorem in ipsa de funere dominam extraxerunt et in cameram introduxerunt et corpus satis honorifice sepulture tradiderunt. Post hoc quidam dux Burgundie solempnes nuncios ad eam misit, ut ei in uxorem consentiret; illa vero statim respondit: Quamdiu vixero, virum non habebo.

20 Nuncii hec audientes voluntatem ejus domino nunciabant; dux hec audiens indignatus est contra eam et ait: Si eam habuissem, rex illius regni fuisset, sed ex quo me vili pendebat, de regno suo parum gaudebit. Exercitum collegit, regnum intravit, comburebat et occidit et infinita [mala] perpetrabat, et victoriam in omni bello obtinuit.

25 Domina ad quandam civitatem bene muratam fugam petiit, in qua erat castrum fortissimum et in ea per multos annos permansit. Jam ad puerum projectum in mari redeamus. Dolium cum puero per multa regna transiit, quousque juxta cenobium monachorum pervenit et hoc feria sexta. Eodem die abbas illius monasterii ad litus maris

30 perrexit et piscatoribus suis ait: Carissimi, estote parati ad piscandum! Illi vero rethia sua parabant; dum vero prepararent, dolium cum fluctibus maris ad terram pervenit. Ait abbas servis suis: Ecce dolium! Aperiatis et videatis, quid ibi lateat! Illi vero dolium aperuerunt et ecce puer parvus pannis preciosis involutus abbatem respexit

35 et risit, abbas vero totaliter de visu contristatus ait: O deus meus, quid est hoc, quod invenimus puerum in cunabulo? Propriis manibus eum levavit, tabellas sub latere ejus invenit, quas mater ibidem posuit; aperuit et legit, quod puer ille inter fratrem et sororem esset [67] genitus nec baptizatus, sed propter dei amorem [petitur,] ut

40 sacramentum baptismi ei daretur, deinde cum auro quod ad caput

ejus inveniretur nutrireretur, et ad pedes argentum per quod studium exerceret. Abbas cum hec legisset et cunabulum pannis preciosis ornatum vidisset, intellexit quod puer de nobili sanguine esset, statim eum baptizari fecit et ei proprium nomen imposuit, scilicet Gregorius et puerum ad nutriendum uni piscatori tradidit, dans ei pondus quod

5 invenit; puer vero crescebat et ab omnibus dilectus, quousque septem annos in etatem complevisset. Abbas statim ad studium eum ordinavit, in quo miro modo profecit, omnes monachi cenobii tamquam suum monachum dilexerunt, puer vero infra pauca tempora omnes in sciencia transcendit. Accidit quodam die, ut cum filius piscatoris

10 cum pila quadam luderet et dictum piscatorem patrem suum esse credidit, a casu filium piscatoris cum pila lesit, ille sic percussus amare flevit, domi perrexit et matri conquestus est dicens: Gregorius frater meus me percussit. Mater hec audiens foras exivit et dure arguebat eum dicens: O Gregori, qua audacia filium meum percussisti, cum tamen

15 qualis es et unde ignoramus. Ait ille: O mater dulcissima, nonne filius tuus sum ego? Quare talia michi improperas? Que ait: Filius meus non es et unde sis ignoro, sed unum scio, quod in quodam dolio inventus fuisti; abbas te michi ad nutriendum dedit. Ille cum hec audisset, flevit amare, ad abbatem perrexit et ait: O domine mi,

20 diu vobiscum steti, credebam me filium piscatoris fuisse; cum tamen non sum, et ideo parentes meos ignoro, si placet, me ad miliciam promoveas, quia hic amplius non manebo. Ait abbas: O fili, noli talia cogitare! Omnes monachi in domo existentes miro modo te diligunt intantum, quod post discessum meum in abbatem te promovebunt.

25 Ait ille: Domine, sine dubio non exspectabo, donec ad parentes meos pervenero. Abbas hec audiens ad thesaurum suum accessit et tabellas, quas in cunabulo suo invenit, ei ostendit dicens: Nunc, fili, lege interius et qualis es clare invenies. Cum vero legisset, quod inter fratrem et sororem esset genitus, ad terram cecidit et ait: Heu michi,

30 quales parentes habeo? Ad terram sanctam pergam et pro peccatis parentum [67b] pugnabo et ibi vitam finiam. Peto ergo domine instanter, ut me ad miliciam promoveas. Quod et fecit. Cum autem licenciam de recessu recepit, factus est planctus magnus in cenobio, dolor in populo et in circuitu lamentatio, ad mare se transtulit et

35 convenit cum nautis, ut eum ad terram sanctam ducerent. Cum vero navigassent, ventus erat eis oppositus et subito ducti sunt ad eandem civitatem, in qua erat mater ejus in castro; qualis erat civitas aut quod regnum penitus naute ignorabant. Cum autem civitatem miles intrasset, quidam civis ei occurrebat et ait ei: Domine, quo tenditis? 40

Et ille: Hospicium quero. Civis vero ad domum suam cum tota familia sua duxit et splendide eis ministravit. Cum vero in mensa sederent, dominus Gregorius hospiti dixit: Domine, qualis est civitas illa et quis dominus istius terre? At ille: Carissime, unum virum
 5 valentem imperatorem habuimus, qui mortuus est in terra sancta, qui nullum heredem preter suam sororem post se reliquit; quidam dux eam in uxorem peciit, que nullo modo copulari intendit; ille ex hoc indignatus totum regnum istud excepta civitate ista manu forti acquisivit. Ait miles: Numquid secretum cordis mei potero se-
 10 cure proflare? At ille: Domine, eciam, cum omni securitate. Qui ait: Miles sum; si placet, die crastina ad palacium pergas et cum senescallo sermonem de me facias, quod si salarium michi dederit, pro justicia domine isto anno pugnabo. Ait civis: Non dubito, domine, quin de adventu tuo gaudebit toto corde; die crastina ad palacium
 15 pergam et finem hujus rei faciam. Mane surrexit, ad senescallum perrexit et de adventu ejus intimavit. Ille non modicum gaudens pro domino Gregorio nuncium destinavit. Cum eum vidisset, domine est presentatus et multum commendatus. Quem cum vidisset, intime eum respexit; sed quod erat filius ejus penitus ignorabat; ipse eum sub-
 20 mersum a multis annis credidit, senescallus in presencia domine eum conduxit, ut per integrum annum ei ministraret. Die crastina ad bellum se parat, adest dux in campo cum exercitu magno, dominus Gregorius bellum aggreditur, omnes penetravit, quousque ad ducem pervenit, quem in eodem loco occidit et caput ejus amputavit et
 25 victoriam obtinuit. Miles vero post hec de die in diem proficiebat, fama ejus undique circuibat, sic quod antequam annus fuisset [68] completus, totum regnum a manibus inimicorum acquisivit. Deinde ad senescallum venit et ait: Carissime, vobis constat, in quo statu vos inveni et ad quem statum duxi; rogo ergo, trade michi salarium,
 30 quia tendo pergere ad alium regnum. Ait senescallus: Domine, plus meruisti, quam ex convencione tenemur tibi; ideo ad dominam nostram pergam, ut de statu ac mercede finem faciam. Cum autem ad dominam venisset, ait: O domina carissima, dicam vobis aliqua verba proficua, ex defectu capitis omnia mala sustinuimus; ideo bonum est
 35 virum accipere, per quem poterimus de cetero securi esse. Regnum vestrum in divitiis habundat, et ideo virum propter divitias accipere non consulo; unde ignoro, ubi melius ad honorem vestrum et commodum tocus populi poteritis virum accipere, quam dominum Gregorium. Illa vero solebat semper respondere: Voveo deo, quod num-
 40 quam copulabor viro. Sed ad verbum senescalli diem deliberationis

constituit ad respondendum. Adest vero dies, cunctis audientibus domina dixit: Ex quo dominus Gregorius valide nos et regnum nostrum de manibus inimicorum liberavit, eum in virum accipiam. Hec audientes gavisus sunt valde, diem nupciarum constituit, ambo cum magno jubilo et consensu tocus imperii in matrimonio sunt con-
 5 juncti, filius cum matre propria; sed quales essent, utrique ignorabant. Facta est inter eos dilectio magna. Accidit quadam die, quod dominus Gregorius ad venandum perrexit; ait quedam ancilla domine: O domina carissima, numquid dominum nostrum regem in aliquo offendistis? Que ait: In nullo; credo quod in mundo non inveniuntur
 10 duo adinvicem ligati in matrimonio, qui tantum se diligunt mutuo, sicut dominus meus et ego; sed dic michi, carissima, quare protulisti talia verba? At illa: Omni die, quando ponitur mensa, dominus noster rex illam cameram privatam intrat letus; sed cum exit, lamentationes et fletus emittit; deinde faciem lavat; sed quare hoc fit, pe-
 15 nitus ignoro. Domina cum hoc audisset, cameram illam sola intravit, de foramine in foramen intime respexit, donec ad illud foramen venit, in quo tabelle erant, quas singulis diebus solebat legere, quomodo inter fratrem et sororem genitus esset; et tunc amare flevit; ille enim erant tabelle, [68b] que in cunabulo suo erant invente. 20
 Domina vero cum tabellas invenisset, statim noticiam illarum habebat, aperuit, scripturam legit de manu propria, intra se cogitabat: Numquam homo iste ad tabellas venisset, nisi filius meus esset. Incepit alta voce clamare ac dicere: Heu michi, quod sum nata ac in mundo educata! Utinam in die conceptionis mee mater mea fuisset exstincta! 25
 Cumque esset in aula clamor, audientes milites domine ad dominam cucurrerunt cum ceteris et illam jacentem in terra invenerunt et per longum tempus circa eam steterunt, antequam verbum ab ea habere potuerunt; deinde os aperuit et ait: Si diligitis vitam meam, statim dominum meum querite. Milites hec audientes statim equos ascende-
 30 runt et ad imperatorem equitabant et ei dixerunt: Domine, regina in periculo mortis jacet. Ille hoc audiens lusum dimisit et ad castrum perrexit, cameram, in qua domina jacuit, intravit. Domina cum illum vidisset, ait: O domine, omnes exeant preter vos, ut nullus audiat que vobis dixerō. Cum autem omnes essent expulsi, ait do-
 35 mina: O carissime, de qua progenie es tu, dicite michi! Qui ait: Ista est mirabilis questio; scias sine dubio, quod de longinqua terra sum ego. Et illa: Deo voveo, quod nisi dixeris michi veritatem, me cito morientem video. Qui ait: Et ego dico tibi, quod pauper eram, nichil habens preter arma mea, cum quibus vos et totum regnum a 40

servitute liberavi. At illa: Dic michi modo, de qua terra es oriundus et qui erant parentes tui, et nisi michi veritatem dixeris, numquam cibum gustabo. Et ille: Vobis de veritate fateor. Quidam abbas ab infancia me nutrit et michi sepius dixit, quod in quodam dolio
 5 me invenit infra cunabulum, et ab illo tempore usque in presens me nutrit, quousque ad partes istas veni. Domina cum hec audisset, tabellas ei ostendit et ait: Numquid tabellas istas nosti? Ille cum tabellas vidisset, ad terram cecidit; illa vero ait: O fili dulcissime, tu es filius meus unicus, tu es maritus meus et dominus meus, tu
 10 es filius fratris mei et meus; o fili dulcissime, in dolio cum istis tabellis posui te postquam peperisti te. Heu michi, quare de vulva eduxisti me, domine deus meus, quia tot mala sunt per me perpetrata! Fratrem meum proprium cognovi et te ex me genui. Utinam consumpta essem ne oculus me videret, fuissem quasi non essem de
 15 [69] utero etc. Ad murum caput percussit et ait: O domine deus meus, ecce filius meus, maritus meus et filius fratris mei. Ait dominus Gregorius: Credebam me evasisse periculum et jam in rethe diaboli cecidi; dimitte me, domina, ut plangam miseriam meam! Ve michi, ve, ecce mater mea, amica mea, uxor mea! Ecce sic diabolus conclusit me. Mater cum in filio tantum dolorem vidisset, ait: O fili
 20 dulcissime, pro peccatis nostris peregrinabor toto tempore vite mee, tu vero regnum gubernabis. Qui ait: Non fiet ita; in regno mater exspectabis, ego vero peregrinabor, donec a deo peccata nostra sint dimissa. De nocte surrexit, lanceam suam fregit, vestimentis se induit peregrini, matri valefecit et nudis pedibus ambulavit, quousque
 25 extra regnum pervenit, deinde ad quandam civitatem in noctis obscuritate venit ad domum unius piscatoris, a quo hospicium pro dei amore petivit. Piscator eum diligenter respexit et cum membrorum decenciam et corporis dispositionem vidisset, ait ei: Carissime, verus
 30 peregrinus non es; hoc bene apparet in tuo corpore. At ille: Licet vere peregrinus non fuero, hospicium tamen dei amore nocte ista peto. Uxor piscatoris, cum eum vidisset, pietate mota preces fundebat pro eo, ut introduceretur. Cum autem introductus fuisset, retro hostium grabatum parari iussit, piscator pisces cum aqua ei dedit et
 35 panem, et inter cetera ei dixit: Tu peregrine, si sanctitatem cupis invenire, loca solitaria deberes accedere. At ille: Domine, libenter hoc attemptarem, sed locum talem ignoro. Qui ait: Die crastina mecum pergas et ad locum solitarium te ducam. Et ille: Deus sit tibi merces. Mane vero piscator peregrinum excitavit, in tantum enim

18 domina] *orig.* domine. 23 peregrinabor] *orig.* peregrinabo.

festinabat, quod tabellas suas parvas retro hostium dimisit. Piscator cum peregrino mare intravit, per xvi miliaria in mari navigabant, donec ad quandam rupem pervenit habens circa pedes ejus compedes, qui sine clave non poterant aperiri; sed postquam compedes serasset, claves in mari projecit, deinde domum rediit. Peregrinus iste per
 5 xvii annos in penitencia remansit. Accidit quod papa moritur; ipso mortuo venit vox desuper de celo dicens: Querite hominem dei et illum in vicarium constituite, nomine Gregorium. Electores hoc [69b] audientes gavisi sunt valde, nuncios per diversas partes mundi miserunt, ut eum quererent. Tandem in domo piscatoris hospitati
 10 sunt; cum vero in cena fuissent, piscatori dixerunt: O carissime, multum vexati sumus per regna et castra querendo unum sanctum virum nomine Gregorium, quem in summum pontificem constituere debemus et non invenimus. Ille vero cum de peregrino fuisset recordatus, ait: Jam sunt xvii anni, quod unus peregrinus nomine
 15 Gregorius in domo ista est hospitatus, quem ad quandam rupem in mari duxi et ibidem dimisi; sed scio, quod a multo tempore mortuus est. Accidit, quod eadem die pisces accepit, et dum unum piscem extraxisset, clavem, quas xvii annis in mare projecit, infra piscem invenit. Statim alta voce clamavit: O carissimi, videte clavem, quem
 20 in mari projecit! Ut spero, de labore vestro non eritis frustrati. Nuncii hec audientes et videntes gavisi sunt valde, mane vero surrexerunt, piscatorem rogabant, ut eos ad rupem duceret, quod et factum est. Cum autem ibidem venissent et eum vidissent, dixerunt: O Gregori, homo dei, ex parte dei omnipotentis ad nos ascende, quia dei voluntas
 25 est, ut ejus vicarius in terris constitutus sis. At ille: Quod deo placet, ejus voluntas fiat! Illum extra rupem duxerunt; antequam civitatem intravit, omnes campane civitatis per se pulsabant. Cives hec audientes dixerunt: Benedictus altissimus, jam venit, qui Christi vicarius erit. Omnes ei obviam processerunt et cum magno honore eum receperunt,
 30 et Christi vicarium constituerunt. Beatus Gregorius in vicariatu constitutus in omnibus se laudabiliter habebat. Fama ejus per orbem volabat et quod tam sanctus Christi vicarius constitutus erat; multi ex omnibus partibus mundi veniebant, ut ejus consilium et auxilium haberent. Audiens vero mater ejus, quod tam sanctus homo Christi
 35 vicarius factus esset, intra se cogitabat: Ubi jam melius potero accedere, quam ad istum sanctum virum et vitam meam ei intimare? Verumptamen quod esset filius ejus et maritus penitus ignorabat, ad Romam perrexit et Christi vicario est confessa. Ante confessionem

4 sine] *orig.* sum.

nullus alium cognovit, sed papa cum confessionem matris audisset, noticiam ejus per omnia habebat et ait: O mater dulcissima, uxor et amica, [70] diabolus credebat nos ducere ad inferna et nos evasimus dei gracia. Illa hec audiens, ad pedes ejus cecidit et pre gaudio amare flevit, papa vero de terra eam levavit et in ejus nomine monasterium constituit, in quo eam abbatissam fecit et infra pauca tempora ambo animas deo reddiderunt.

Moralizacio. Carissimi, iste imperator est dominus noster Ihesus Christus, qui sororem suam i. e. animam fratri i. e. homini, qui homines Christi fideles sumus ejus fratres, et anima est soror et dei filia; sed in quantum anima homini conjungitur, caro dicitur proprie ejus soror. In principio caro habet animam in omni honore; dum contra eam nichil, quod displiceat deo, agit, tenetur eam ex precepto divino nobili viro maritali scilicet deo per opera misericordie. Isti duo, corpus et anima, mutuo se diligunt in tantum, quod in una camera jacent, hoc est in uno corde, in una mente, quamdiu dei precepta perpetrant, et in una scutella comedunt, hoc est in una voluntate se disponunt, quando baptismum receperunt et pompis diaboli renunciabant. Sed heu et pro dolor homo sepe ex instigatione diaboli sororem violat, hoc est animam cum viciis et concupiscenciis corrumpit ita quod impregnatur et parit filium. Per filium istum intelligere debemus totum genus humanum, quod a primo parente procedebat; Adam enim erat filius dei primogenitus, cui debebatur regnum istius mundi, juxta illud psalmiste: Omnia subjecisti sub pedibus ejus etc. Sed iste in mandatis habuit filiam dei, sororem ejus, scilicet animam in omni honore habere; ille vero per diabolum deceptus corrumpit eam quando de pomo comedit, unde filius scilicet totum genus humanum ab eo processit et in dolio ex consensu militis scilicet spiritus sancti missus i. e. in miseriam hujus mundi maris scilicet projectus, ubi natabat per multa tempora. Primus pater mortuus erat et ad infernum descendit, derelicta est anima nuda, et ideo dux, scilicet diabolus, eam invasit, quousque filius dei venit, scilicet deus et homo, et liberavit non solum matrem, sed et totum regnum et genus humanum per suam passionem, quia contra ducem i. e. diabolum pugnavit et victoriam obtinuit et terram amissam scilicet paradysum nobis recuperavit. [70b] Post hec matrem suam i. e. sanctam ecclesiam desponsavit, per quam tabelle erant scripte i. e. decem precepta, que Moyses a deo recepit. Illa singulis diebus debemus videre et in cordibus nostris imprimere et sacram scripturam respicere,

7 tempora] *orig.* tempera. 21 quod] *orig.* qui. 36 suam] *orig.* tuam.

legere et intelligere, ubi inveniemus, quomodo iste sanctus Iob terre loquebatur dicens: Pater meus es tu soror mea vermibus. Si istud intime cogitare volumus, materiam flendi habemus. Sed querendum nobis est, quis traxit nos de dolio etc. Certe abbas i. e. deus ipse per filium suum unigenitum cotidie nos trahit per suam gratiam de 5 miseria peccati et dat nos ad nutriendum piscatori. Piscator iste potest dici quilibet prelatus, qui habet peccatorem in bonis operibus nutrire et eum ad Christi miliciam promovere; tunc poterit inter monachos scilicet sanctos viros conversari et sanctus esse, juxta psalmistam: Cum sancto sanctus eris etc. deinde per navem ecclesie sci- 10 licet secundum ejus precepta transire et viriliter pugnare contra diabolum et per consequens ad magnas divicias pervenire. Divicie iste sunt virtutes, per quas anima ditatur, que recipitur in domo civis scilicet prelati, et prelatus eam ducit ad senescallum i. e. ad discretum confessorem, per quem dirigitur ad viam salutis, et quare? quia 15 pugnat pro domina i. e. anima. Sed sepe contingit, quod homo recidivat, pergat ad venandum scilicet mundi vanitatem; domina, scilicet anima dolet, quando de tabellis scriptis i. e. de transgressionibus perpetratis recordatur, et ideo milites scilicet omnes sensus tenentur hominem a ludo mundi revocare, immo deus ipsum vocat dicens: 20 Revertere, revertere etc. Sed quando homo videt animam per peccatum prostratam, debet se ad terram projicere, hoc est ad omnem humilitatem se parare, vestimenta i. e. vicia deponere et lanceam male vite per confessionem frangere et sic peregrinando in bonis virtutibus pergere, donec ad domum piscatoris scilicet prelati perveniat, de 25 cujus consilio ad rupem penitencie includi debes, quousque nuncii i. e. viri ecclesiastici, cum penitencia fuerit consummata, ducent te ad romanam civitatem. Civitas ista est sancta mater ecclesia, in qua debemus permanere, hoc est ejus precepta adimplere, et campane pulsabuntur, scilicet per opera [71] misericordie per penitenciam re- 30 cuperata de te laudabile testimonium perhibent et cives gaudebunt i. e. angeli dei de peccatore, sicut scriptum est Luce xv: Gaudium est angelis dei super uno peccatore penitenciam agente. Et tunc poteris dominam i. e. animam ad monasterium regni celestis perducere, ad quod.

14 eam] *orig.* eum.

De iudicio adulterantium.

Quidam miles erat, qui castrum pulcherrimum habebat, super quo due ciconie nidificabant; sub castro erat fons clarus, in quo ciconie solebant se balneare. Accidit quod femella pullos produxit, masculus vero per terram volabat, ut pullis cibum colligeret. Illo abeunte femella est adulterata, sed antequam masculus veniret, ad fontem descenderat, ut se lavaret, ne masculus fetorem adulterii sentiret. Miles cum sepius hoc vidisset, admirabatur, fontem clausit, ne ciconia se lavaret vel balnearet; illa vero cum fontem clausum vidisset et non poterat se lavare, post adulterium commissum ad nidum est reversa. Masculus veniens et sciens adulterii fetorem, inde volavit et infra diem naturalem secum multitudinem ciconiarum duxit et in presencia militis eam occiderunt.

15 *Moralizacio.* Carissimi, iste due ciconie sunt Christus et anima, anima est Christi sponsa et quocienscunque fuerit per peccatum adulterata, ad fontem confessionis recurrat, ut poterit mundari, ne Christus ejus sponsus fetorem adulterii sciens. Miles qui fontem clausit, est diabolus, qui cor hominis obdurat, qui semper nititur hominem 20 impedire, ne currat ad fontem confessionis et ne homo confiteatur. Unde si Christus in die iudicii te invenit non lotum i. e. non confessum, sine dubio contra te veniet cum multitudine angelorum et eternaliter te occident.

De timorosa custodia anime.

25 Trajanus regnavit, qui miro modo ortos dilexit. Unde semel, cum quendam ortum construxisset et arbores universi generis in eo plantasset, custodem super ortum constituit, ut fideliter custodiret. Erat autem quidam aper strenuus, qui ortum intravit, arbores confodit et evertit. Hoc percipiens custos nomine Jonathas auriculam ejus sinistram abscidit, aper vero amissa aure clamavit et exivit, altera vero die aper intravit et infinita mala perpetravit in orto. Hoc videns Jonathas aurem [71b] ejus dextram abscidit et cum clamore valido aper exivit. Hoc non obstante tertia vice intravit. 30 Quod videns Jonatas caudam ejus abscidit et sic turpiter cum clamore aper exivit. Adhuc quarta vice intravit et multa mala perpetravit.

Jonatas illum cum lancea perforavit et mortuus est et coquinario traditus, ut pro mensa regis prepararetur. Rex vero de quolibet animali cor plus dilexit, quam aliquid aliud. Cocus vero cum aprum preparasset et cor pingue vidisset, comedit. Sed cum regi de apro fuisset a servitoribus ministratum, cor quesivit, servitores vero ad coquinarium redierunt et cor apri appetebant. At ille: Dic domino meo, quod aper nullum cor habebat, et si non credat, per varias rationes obligo me ostendere. Servi hoc audientes omnia verba regi denunciabant. Ait rex: Quid est hoc, quod audio? Non est animal sine corde; sed ex quo offert se ad probandum, eum audiemus. 10 Coquinarius erat vocatus ad regem, ut probaret, quod aper cor non haberet. Qui ait: Domine mi, audite me! Omnis cogitacio a corde procedit; bene sequitur, si nulla est cogitacio nec cor ullum; aper iste primo intravit hortum et multa mala commisit, ego vero hoc videns aurem ejus sinistram abscidi; si cor habuisset, de aure abscissa cogitasset; sed hoc non fecit, quia iterato intravit, ergo cor non habebat; item si cor habuisset, quando aurem dextram abscidi, hoc cogitasset, sed non cogitavit de aure dextra amissa, quia post hoc intravit et caudam amisit; ergo si aliquam partem cordis habuisset, de auribus et de cauda cogitasset; sed hoc non fecit, quia post omnia ista intravit; 20 ideo eum occidi, et per istas tres rationes ostendo, quod cor non habebat. Rex vero cum hoc audisset, rationes approbavit, et sic coquinarius evasit.

Carissimi, rex iste est dominus noster Ihesus Christus, qui miro modo ortos et vineas diligit, i. e. status hominum, sicut sunt viri 25 ecclesiastici religiosi et boni Christiani, in quorum cordibus dominus noster plantat cotidie diversa genera arborum, i. e. virtutum, sicut sunt decem precepta, septem opera misericordie, quatuor virtutes cardinales et tres theologicas, et custos est prelatus, qui habet ista custodire. [72] Aper est homo dives ac potens hujus seculi, qui 30 potius sensui proprio credit quam alteri. Iste destruit statum suum, quem accepit in baptismo, et mala infinita committit, quando peccatum mortale perpetrat, quia violat virtutes, quas in baptismo recepit. Hoc videns deus per Jonathan, i. e. per mortem a nobis aufert aurem sinistram, i. e. consanguineum tuum interficit, ut per hoc vitam tuam 35 malam corrigas; sed miser homo ad tempus dolet et cito ad vomitum revertitur et dei precepta iterato violat. Hoc videns deus aufert ab homine aurem dextram, i. e. filium vel filiam, ut sic te corrigas; sed

32 committit] *orig.* committit. 34 aufert] *orig.* anfert.35 interficit] *orig.* interfecit.

miser homo per breve tempus mortem eorum dolet et redit ad mala opera; et tunc aufert ab eo caudam, i. e. uxorem, ut sic flagellatus corrigatur; et cum nec per talia emendatur, tunc deus eum interficit et coquinario, i. e. diabolo tradit in die iudicii. Non est in homine
5 res quam deus magis diligit quam cor, i. e. animam. Tunc diabolus allegabit, quod animam deo obedientem non habet, et dicit ad Christum: Iste michi obediens fuit et tibi inobediens fuit; si habuisset animam rectam, numquam preceptum tuum violasset. Et sic deus privabitur anima, quod est dolendum. Studeamus etc.

CAP. 84. (76.)

De beneficiis dei semper memorandis.

Pompejus regnavit, in cujus regno erat quedam domina nimis pulchra et omnibus amorosa. Juxta eam quidam miles habitabat satis graciosus et nobilis, qui istam dominam sepius visitavit et a
15 domina multum erat dilectus. Miles iste cum semel dominam visitasset vidensque falconem super manum ejus, quem miro modo concupivit, et ait: O bona, si unquam pro te feci aut si me diligis, da michi falconem! Domina ait: Tibi concedo, sed unum est, quod non tantum illum diligas, ut a societate mea te separas. Miles ait: Absit hoc
20 a me, ut propter aliquam rem me separarem a te. Nunc amplius teneor te diligere, quam ante. Domina falconem ei dedit, ille vero ei valefecerat et tantum in falcone delectabatur, quod dominam non visitabat et parum de ea cogitabat, sed singulis diebus cum falcone ludebat. Domina sepius nuncios ad eum misit et non venit; tandem
25 domina ei scripsit, ut sine dilacione ulteriori ad eam cum falcone veniret, quod et fecit. Qui cum venisset, ait ei domina: Ostende michi falconem! Quem cum apprehendisset, coram [72b] eo caput a corpore extraxit. Miles non modicum dolens ait: O domina, quid fecisti? Que ait: Non doleas, sed potius gaude et letare, quia falco
30 erat causa, quare me non visitasti, sicut ante fecisti; ideo falconem occidi, ut ad me redeas frequenter, sicut solebas. Miles vero videns, quod ex pia causa domina hoc fecerat, ei placuit et eam sicut prius visitavit.

Moralizacio. Carissimi, rex iste est pater celestis, domina tam
35 pulchra natura humana deitati in Christo conjuncta, miles quilibet christianus, qui dominum deum suum ante omnia tenetur diligere et
3 corrigatur] orig. corrigat.

eum sepius per opera meritoria visitare, falco sunt bona temporalia, que deus dat homini, ut eum probet; sed cum miser homo dives factus fuerit, similis factus est jumentis, quia non recordatur de dei beneficiis, nec eum visitat, sicut solebat. Deus hoc videns aufert ab
5 homine hec temporalia, sanitatem, prosperitatem, ut priorem amorem habeat, non quod deus odit illum, quem sic castigat, sed quia eum diligit juxta illud: Flagellat deus omnem hominem, quem diligit.

CAP. 85. (77.)

Quod oratio nostra melodia est coram deo.

Tiberius regnavit, qui miro modo melodiam dilexit audire, unde 10 semel accidit, quod ad venandum perrexit, quandam melodiam cithare a parte dextera audivit et in tanta dulcedine delectabatur, quod quasi extra se raptus est, equum pervertebat versus locum melodie, ibidem equitavit. Cum autem ad locum venisset, quandam aquam latam a longe prospexit et juxta aquam quidam pauper sedebat, qui citharam 15 in manu tenebat; de ista cithara processit tanta melodia, quod imperator cum gaudio est refocillatus. Ait ei rex: Carissime, dic michi, quomodo cithara tua tam dulciter sonat? At ille: Domine, per triginta annos et ultra juxta istam aquam mansi; dedit michi deus gratiam talem in cithara, quod quam cito cordas ejus tango, exit tanta me- 20 lodia, quod pisces istius aque ad manum meam veniunt, per quos meipsum et uxorem meam sustento cum familia; sed heu, heu et pro dolor, jam infra paucos dies ex alia parte aque venit quidam sibilator, qui in tanta dulcedine sibilat, quod pisces me dimittunt et ad eum vadunt; ideo, domine, sicut vos estis potens quia dominus 25 tocius imperii, contra sibilatorem prebeatis [73] michi vestrum auxilium. Ait rex: Carissime, in nullo potero te adjuvare, nisi in uno, et hoc tibi sufficiat. In loculo meo hamum aureum habeo, illum tibi dabo, et in summitate virge ligari facias, deinde cordas cithare tangas, ad cujus tactum pisces movebuntur et statim per hamum eos ad 30 terram trahe, et sic sibilator de loco recedet cum confusione. Pauper vero omnia adimplevit et pisces, antequam ad sibilatorem poterant accedere, per hamum ad terram eos traxit. Sibilator hoc videns cum confusione recessit.

Carissimi, iste imperator est dominus noster Ihesus Christus, 35 qui miro modo melodiam, scilicet sanctam oracionem, audit et diligit; qui venatur per sua certa animalia, id est animas, quas diabolus

conabatur auferre. Aqua ista, in qua sunt pisces, est mundus iste, qui est plenus peccatoribus; pauper juxta aquam est predicator, qui habet citharam, i. e. sacram scripturam, cum qua debet pisces i. e. peccatores ad terram siccam, scilicet ad regnum celeste, perducere.

5 Psalmista: In tympano et choro etc. Sed heu pro dolor, diebus istis, quando predicator incipit citharam sacre scripture tangere et predicare, adest statim sibilator, scilicet diabolus, qui sibilat tam dulciter, dum predicator predicat, quod homines predicacionem non libenter audiant. Unde est notandum, quod diabolus habet diversas

10 sibilaciones; primo facit aliquos dormire, ut verbum dei non audiant, secundo quos ad dormiendum allicere non potest, facit eos garrulare, et quos non potest facere garrulare, facit eos locum dimittere vel nichil sapere, quod predicator predicat; unde necesse est predicatori hamum divine gracie petere, per quam poterit peccatores ad

15 deum ducere, et ut ita sit, semper in principio sermonis pro gracia divina rogatur.

CAP. 86. (78.)

Quod peccatoribus gratiam divinam exposcentibus dominus misericorditer condescendit.

20 Erat quidam imperator, qui statuit pro lege, quod si mulier sub viro suo esset adulterata, perpetuo carceri esset mancipanda. Accidit, quod quidam miles mulierem nobilem desponsavit, quam multum dilexit, ille vero ad peregrinandum in partibus longinquis perrexit, uxor vero post ejus recessum adulterata est et de adulterio concepit; cum

25 vero contra eam legitime erat probatum, ex precepto imperatoris carceri est adjudicata. Que in carcere filium pulcherrimum peperit; puer vero [736] crevit et ab omnibus est dilectus, qui eum viderunt; mater vero gemitus et suspiria continue emisit nec consolari poterat. Accidit una die, cum puer matrem flentem videret, ait ei:

30 Ob quam causam, carissima mater, sic affligitur anima tua? Ait mater: O fili dulcissime, multum habeo flere; ultra capita nostra est accessus hominum et sol lucet in claritate sua, nos vero hic sumus in tenebris et nullum lumen habemus. Ait filius: O mater dulcissima, illam lucem, quam dicis, super capita nostra numquam vidi, quia

35 in isto carcere natus fui. Dummodo copiam cibi et potus habuero, michi hic placet semper permanere, dum vixero. Dum autem sic loquerentur, adinvicem imperator cum militibus ad hostium carceris

stabat. Ait unus miles regi: Domine, non auditis istam lamentacionem in carcere inter matrem et filium? At ille: Eciam, optime audio et eis compacior. Milites dixerunt: Domine, rogamus, ut fiat eis gracia et misericordia. Quibus dixit rex: Ad preces vestras concedo. Am-

5 bosque de carcere eduxerunt, ab omni pena liberaverunt.

Carissimi, iste imperator est pater celestis, qui istam legem dedit, quod si mulier, i. e. anima sub viro i. e. Christo fuerit per peccatum mortale adulterata, perpetuo carceri infernali adjudicabitur. Domina ista in carcere fleuit amare, et quare? Certe quia violavit animam suam, regnum eternum perdidit, sanctam ecclesiam depravit, virtutibus, quas in baptismo recepit, per peccatum spoliavit. Puer, qui dixit: Dum cibum habuero, michi placet hic permanere, sunt mundi potentes et divites, qui dicunt: Si deus daret eis mundum et pro voluntate carnis delicias, lumen celi numquam desiderarent; de talibus valde dolendum est. Miles, qui stetit juxta hostium, potest

10 dici bonus prelatus, qui habet pro peccatoribus intime deum rogare, ut det eis gratiam a carcere peccati resurgere, quod poterunt ad eternam vitam intrare, quam etc.

CAP. 87. (79.)

Quod Christus se pro nobis morti exposuit.

20 Quidam imperator, qui in quodam bello mortali expositus fuit mortemque vix potuit evadere, quod percipiens quidam miles strenuus interposuit se scilicet inter imperatorem et hostes ejus, et ita imperator evasis sine lesione, miles autem pro eo diversa vulnera recepit, et curatus est cum magna difficultate, [74] tamen cicatrices in eo

25 semper permanserunt, et ab omnibus est commendatus, quod tam egregie pro domino suo pugnasset. Accidit postea, quod ille miles debuisset hereditatem suam injuste amittere; accessit ad prefatum imperatorem, rogavit, ut eum juvaret et sentenciam pro eo daret. At ille: Carissime, non possum tibi ad presens attendere, sed dabo

30 tibi judicem, qui causam tuam examinabit et, quod justum fuerit, faciet. At ille: O domine, cur talia dicis? Statim coram omnibus omnia vestimenta sua dilaceravit et usque ad nudam carnem cicatrices vulnerum ei ostendit, dicens: Ecce, quid sustinui pro te, et tu non vis pro me judicare nec me juvare? Estne, inquit, justum, post-

35 quam tantum pro te sustinui, ut alius, quam tu ipse, sit in causa mea judex et advocatus pro me? Imperator hoc audiens ait: O ca-

rissime, verum dicis, quando in periculo mortis fui, tu et non alius me salvasti. Statim pro tribunali sedebat rex et iudicium pro eo dedit.

Moralizacio. Carissime, Christus in bello mortali inter te et diabolum seipsum interposuit et suscepit pro te vulnera mortalia, non solum vulnera, sed morte turpissima mortuus est. Est ergone 5 justum, quod alius quam tu penam sustineas vel penitentiam pro suo amore? Certe non. Si duo fratres sint heredes alicujus hereditatis, quam hereditatem aliquo casu amiserant, si alter eorum pro hereditate recuperanda pugnaverit, laboraverit alius nichil, sed sine 10 omni labore eam habere vellet, esset hoc justum? Certe non. Sic est de vobis et de Christo; nos amissimus hereditatem regni celestis per peccatum, Christus vero per suam mortem acquisivit; ideo justum est, ut nullus alius pro te faciat, quod poteris mereri, quam tu ipse, si desideras vitam eternam obtinere, quam.

CAP. 88. (80.)

De cautela diaboli, que multos ad interitum subducit.

De quodam principe narratur, qui, cum omnibus viribus suis non poterat hostes suos devincere, fecit hanc cautelam: similavit fugam et castra sua cum victualibus hostibus dereliquit; in quibus castris 20 dolia multa plena vino infecto dimisit per semen cujusdam herbe, ita quod homo bibens de vino illo statim obdormiret; scivit etiam hostes famelicos et gulosos, qui super vinum cum gaudio supervenientes ad libitum suum bibentes statimque semimortui dormire compellebantur, [74b] super quos princeps rediens omnes ad libitum suum occidit.

25 Carissimi, hac cautela utitur diabolus; contra multos quos vidit non posse superare, similat se fugere et procul abesse, dum eos sub spe bone amicitie et solacii diu permittit ad tabernas sedere, ut inebriatos ducat quo voluerit, nunc ad homicidium, nunc ad luxuriam etc. Caveamus ergo a tali potu, si desideramus venire ad eternam vitam, 30 ad quam etc.

CAP. 89. (81.)

De triplici statu mundi.

Miles quidam erat, qui tres filios habebat, qui cum mori deberet, primogenito suo hereditatem legavit, secundo filio thesaurum 20 infecto] orig. infecta.

suum, tercio filio annulum preciosum, qui plus valuit quam totum quod legavit aliis duobus. Etiam primis dedit annulos duos non tamen preciosos; omnes annuli erant ejusdem forme virtutis. Post mortem patris dixit primus filius: Ego habeo annulum patris mei preciosum. Secundus filius dixit: Tu non habes, sed ego habeo. Tercius dixit: 5 Non est justum, quod vos habeatis, eo quod senior habet hereditatem et alius thesaurum; ergo ratio dictat, ut ego annulum preciosum habeam. Ait primus: Probemus in facto, quis annulus sit preciosior, et ille est melior. At ille: Michi placet. Statim adducti sunt infirmi diversi varias infirmitates habentes; primi duo annuli nichil 10 operati sunt, sed annulus minoris omnes curavit.

Carissimi, miles iste est dominus noster Ihesus Christus, qui tres filios habebat, scilicet Judaeos, Saracenos et Christianos. Judeis dedit terram promissionis, Saracenis dedit thesaurum hujus mundi quantum ad potencias et divicias, Christianis dedit annulum preciosum, 15 scilicet fidem, quia per fidem Christiani possunt varias infirmitates ac languores anime curare, sicut scriptum est: Omnia possibilis sunt credenti. Item: Si habueritis fidem, sicut granum sinapis etc. Item: Impossibile est sine fide placere deo.

CAP. 90. (82.)

20

De libertate arbitrii.

Lex aliquando erat in quodam regno, quod frater senior hereditatem divideret et junior eligeret; cujus ratio est, quia majoris discrecionis est dividere quam eligere, senior autem discrecionis esse debet. Alia lex fuit, quod liceret filium ex ancilla hereditatem accipere, sicut 25 et filii liberi. Contigit autem, duos fratres, unum [75] de ancilla et unum de libera, hereditatem dividere. Frater enim senior divisit sic: ex una parte totam hereditatem posuit et ex alia parte matrem fratris sui posuit. Frater ejus cogitabat: Matrem meam ante omnia debeo diligere. Et per consequens preelegit matrem et hereditatem dimisit, 30 sperans de curialitate fratris sui aliquid optinere, sed nichil ab eo optinebat. Adit iudicem et fratrem suum accusavit, quod eum ab hereditate sua exclusit. Respondit frater suus et dixit, quod eum non decept, quia ille, qui elegit, non qui dividit, certus est.

Carissimi, deus pater duos filios habuit, unum de ancilla, alium 35 de libera; de libera Christum, qui est de eadem essentia, de qua

pater, et coeternus sibi, de ancilla hominem, quia quoad corpus est de terra, et iste est minor, quia ex tempore productus. Christus filius senior hereditatem divisit; quomodo? Certe matrem i. e. terram et terrena posuit ex una parte, et ex alia parte posuit celum et celestia, electionem tamen homini dedit, quam si matrem i. e. terrena eligeret, hereditate celesti careret. Sed revera peccans mortaliter hereditate celesti sprete matrem elegit, nec Christum poterit accusare, quoniam non qui dividit, sed qui elegit, circumscribit. Patet ergo, quod qui terrenas voluptates preponit et in peccato mortali existens vitam eternam non potest de gracia nec de jure sibi vindicare, seu presumere de hereditate, sed forte ex quadam pietate. Consulo ergo, ut non eligamus matrem i. e. mundum istum, quia totus in maligno positus est. Studeamus ergo, eligere hereditatem celestem.

15

CAP. 91. (83.)

De accidia et pigricia.

Polemius regnavit, qui tres filios legitur habuisse, quos multum dilexit. Unde per se cogitavit disponere de regno suo, vocavit tres filios suos et ait: Quis vestrum est pigrior, ille regnum post meum decessum habebit. Tunc ait primus filius: Pater, michi ergo debetur regnum vestrum, quia adeo piger sum, quod ad ignem sedeo et prius crura permitto comburi, quam inde me retraherem. Secundus filius ait: Pater, michi debetur regnum vestrum, qui si circa collum meum funem haberem et mox suspendi deberem et gladium in manu mea tenerem, propter magnam pigriciam meam ad scindendam funem manum meam non extenderem. Tercius filius dixit: Pater, ego regnare debeo, quia in [75b] pigriciis ceteros precedo; dum superius in lecto jaceo et gutte aque propter magnam pigriciam super caput et super utrumque oculum cadunt, me movere nescio ad dextram vel sinistram, nec volo. Rex cum hoc audisset, ei regnum legavit, reputans eum pigriciorem.

Moralizacio. Carissimi, iste rex est diabolus, qui est rex et pater super omnes filios superbie, ut Job dicit. Per primum filium bene designantur illi, qui sunt in societate perversa, scilicet in adulterio, in fornicacione, per quam ad malum intendunt; tamen magis eligunt in igne peccati cremari vel aduri, quam a tali pravo consorcio separari. Secundus filius signat illum, qui licet peccatorum

25 funem] *orig.* funam.

suorum funibus videat se circumplexum et ligatum, quibus mox suspendendus est ad inferni patibulum, tamen ad eas scindendum non extendit, videlicet gladium lingue sue cum verbis in confessione. Tercius vero filius designat illum, qui doctrinam audit de paradisi gaudio et de inferni supplicio, et tamen pre nimia pigricia ducens statum suum parvum, scilicet peccatorum, et non deserit ad dextram premiorum amore et desiderio convertere, nec ad sinistram, ut peccatum dimittat saltem metu et terrore infernalium tormentorum.

CAP. 92. (84.)

Christus elegit mori propter vitam nostram.

10

Le giturde quodam rege, qui habuit uxorem nomine Corneliam. Accidit quadam vice, quod in castro regis sub quodam muro inventi fuerunt duo serpentes, unus masculus, altera femella. Quod audiens rex interrogavit a suis magistris et doctoribus, quid hoc significaret, et dixerunt, illos serpentes ibidem latere in signum mortis viri vel mulieris, et dixerunt: Si occideretur masculus, vir moreretur, et si occideretur serpens femella, uxor moreretur. Quo audito rex dixit: Occidere masculum serpentem et femellam vivere! Quia libencius vellet mortem suam, quam mortem uxoris sue, et assignans causam dixit: Si uxor mea vivit, posset multos filios producere, qui possunt in regno meo succedere, quia, si ipsa moreretur, regnum heredem non haberet.

Carissimi, iste rex est dominus noster Ihesus Christus, qui nos regit sicut rex, cujus uxor erat humana natura, scilicet in utero virginis copulata. Sed in hoc mundo quasi in hac domo hujus sponsi duo serpentes fuerunt [76] inventi scilicet legis antique et nove. Serpens femella erat benignitas divine misericordie. Hec uxor humana natura vivere per gratiam non potuisset, sed sponsus scilicet Christus elegit sibi mortem in cruce, ut humana natura viveret. Eciam potest hunc sensum applicare de carne et spiritu; ita oportet, quod caro tamquam masculus infructuosus occidatur.

30

CAP. 93. (85.)

De hereditate et gaudio fidelis anime.

Quidam potens dominus duos filios suos misit ad studium, ut studerent et proficerent et ex hoc prebendam optinerent. Transacto

modico tempore misit eis pater litteras, ut ad propria remearent. Fratres hiis auditis ad patriam properaverunt. Unus fratrum valde letus est de reversione et cum rediit cum leticia receptus est et in hereditatem constitutus est. Alter frater de reversione turbatus
5 est valde. Qui dum rediit, mater ejus occurrens osculata est eum, et osculando os ejus ejus dentibus abstulit soror sequens matrem, volens osculari eum, abstulit ei nasum, frater sequens abstulit ei oculos, pater adveniens rapuit eum per capillos et pellem abstraxit.

Carissimi, iste dives est deus, qui duos filios misit ad studium,
10 scilicet corpus et animam, ut studerent in scolis hujus mundi et in bonis operibus proficerent, et sic eternam vitam scilicet hereditatem possiderent. Littere sunt mors; hec littera mittitur, dum homo moritur. Anima gaudens ad deum redit, que letanter recipitur et in hereditatem constituitur. Frater alter, qui invitus redit, est
15 corpus, qui de reversione turbatur, nec mirum, quia miserrime collocatur. Soror et fratres sunt bufones et serpentes, qui nasum et oculos corrodunt. Pater est putredo terre, que capillos et cutem et carnem consumit. De istis parentibus dicitur, Job. vii: Putredini dixi pater meus es, mater mea et soror mea vermibus. Rogemus
20 igitur dominum nostrum etc.

CAP. 94. (86.)

Quod anima pulchra per peccati lepram infecta pristinam pulchritudinem habere non poterit, nisi per altos gemitus et profunda suspiria.

25 Erat quidam rex volens proficisci in longinquis partibus et habens unicam filiam formosam sole splendidiorem, nesciens cui fideli mente committeret, eam posuit in custodiam. Tamen commisit uni militi suo secretario, quem tenerrime dilexit, precipiens ei, ut custodiret eam, ne aggressum haberet ad fontem unum in illa terra vel regione
30 [76b] prosilientem; si biberet de ea, efficeretur leprosa; talis nature fuerat, tamen amenissime suavitatis erat. Ut ergo eam miles tam formosam redderet in regressu peregrinationis regis, sicuti jam dictam acceptaverat, ita diligenter eam custodivit perpendens, si ista non faceret, tunc totum servicium suum perderet aususque non esset suum
35 dominum exspectare. Custodia prehabita per aliquod tempus, tandem
33 custodivit] orig. esto divit.

dicta filia veniens ad fontem occulte bibensque de illo effecta est leprosa. Percipiens hoc miles dolore repletus fugiens cum eadem de regione ad desertum inveniensque ibidem unum reclusorium pulsans manibus intus heremitam quandam inveniens narrans sibi omnia facta prenarrata, dansque heremita dicto militi sanum consilium dixit: 5 Vade ad montem, quem monstravero tibi. Invenies lapidem cum virga quadam, et cum dicta virga percucies lapidem acriter, fortiter et audacter, donec habeas de eo humiditatem et liquorem; cum illo liquore line eam et perunge eam et fiet sana et pristinam pulchritudinem accipiet. Faciensque predictus sicut sibi dixerat heremita, 10 filia regis pristinam sanitatem et pulchritudinem recipit.

Moralizacio. Carissimi, iste rex est dominus noster Ihesus Christus, qui peregre profectus i. e. reddere volens patri suo illud, quod de purissima virgine matre sua Maria accepit, videlicet veram humanitatem, qui in die iudicii reversurus est. Per filiam unicam 15 anima nostra, que decies clarior sole erit, antequam veniat ad eternam vitam, [significatur]. Per militem quilibet peccator per omnia delectamenta hujus mundi videlicet peccata que sunt sibi dulcia. Filia effecta est leprosa i. e. peccatis plena. Per egressionem regionis quilibet peccator relinquens secularia et transitoria. Per reclusorium 20 ecclesiam, per heremitam sacerdotem, inveniens ac narrans, sanctam confessionem faciens, dans consilium, penitentiam injungens, per montem corpus proprium, per lapidem cor lapideum, per virgam penitentiam magnam, videlicet castigationem proprii corporis, oraciones elemosinas jejunia faciens, per humiditatem et liquorem lacrimas 25 oculorum ac cordium contriciones, sicut in die iudicii fiet. Tua unica filia i. e. anima tua salva, formosa ac suo creatori gracionosa etc.

CAP. 95. (87.)

Quod Christus restituit nobis hereditatem superne patrie.

[77] Legitur in gestis Romanorum, quod erat quidam tyrannus, 30 Maxentius nomine, qui cives romanos hereditate voluit privare. Incumbente igitur sevicia tyranni fugerunt exterminati ad Constantinum regem in Britanniam. Denique cum multi confluerent, concitaverunt eum adversus tyrannum dicentes: O Constantine rex, restitue nos in regnum nostrum! Ex hiis verbis commotus est rex Constantinus, 35 armavit se, ascendit equum et tyrannum prostravit, et sic Romanis hereditatem restituit.

Moralizacio. Carissimi, iste tyrannus est diabolus, qui generi humano nimis fuit crudelis sic, quod genus humanum celesti hereditate privavit. Quod videns genus humanum ad regem Constantinum scilicet ad deum fugit, petens auxilium ab eo, unde Psalmista: Ap-
5 prehende arma et scutum et exsurge in adiutorium michi, quia tu es, qui restitues hereditatem meam michi. Hiis verbis commotus est deus rex et armavit se divinitatem suam humane nature copulando, et equum suum ascendit, dum in cruce suspendi voluit, et sic tyrannum prostravit et nobis hereditatem restituit.

10

CAP. 96. (88.)

Quod vita presens est vita remissionis et gratie.

Rex Alexander posuit candelam ardentem in aula sua et misit precones per totum regnum suum, qui clamaverunt et dixerunt, si aliquis forefecerat contra regem, quod audacter veniret; quamdiu
15 candela arderet, rex forefactum dimitteret; et si quis forefactum haberet et non veniret, candela exstincta morte mala periret. Istud audientibus populis, in regno multi venerunt ad regem et misericordiam pecierunt. Rex benigne recepit eos, et multi fuerunt, qui noluerunt venire et neglexerunt; sed quando candela fuit exstincta,
20 rex fecit eos per violenciam afferri et mala morte occidi.

Moralizacio. Carissimi, per regem Alexandrum possumus intelligere Christum, qui est rex regum et dominus dominancium. Posuit candelam ardentem i. e. presentem vitam, que transit tamquam candela ardens. Precones missi sunt predicatorum, qui cotidie
25 clamant, si aliquis forefecerit contra regem i. e. contra Christum, quod audacter veniat quamdiu candela ardet i. e. presens vita durat, quia Christus est nimis misericors, unde David: [77b] Misericordia ejus super omnia opera ejus, sicut patet in latrone etc. Modo aliqui audiunt et veniunt ad regem et misericordiam petunt, hoc sunt illi,
30 qui peccata sua dimittunt, mandata dei tenent et vivunt sicut boni Christiani. Illos benigne recipit, et per illos qui noluerunt venire possumus intelligere malos Christianos, scilicet raptos, usurarios et ceteros peccatores. Quando candela est exstincta, i. e. post istam vitam Christus faciet eos venire coram se in die iudicii et mala
35 morte occidi i. e. eternam mortem pati, quando dicet eis: Ite maledicti in ignem eternum.

CAP. 97. (89.)

De morte.

Legitur in chronicis, quod anno xxxii ab urbe romana condita populus romanus columpnam marmoream in foro romano statuerunt, et ibi imaginem Julii Cesaris fecerunt et super caput ejus nomen 5 Julii scripserunt, quia in honore ipsius factum fuit. Sed iste Julius Cesar tria signa in morte vel antequam moreretur accipit; centesimo enim die ante mortem suam cecidit fulmen ante imaginem in foro et in nomine subscripto litteram primam abrasit. Nocte vero precedente diem mortis sue fenestre thalami ejus cum tanto strepitu et impetu 10 aperte sunt, ut domum ruituram estimaret. Eadem vero die mortis sue cum ad Capitolium iret, date sunt ei littere iudicii mortis sue imminentis, quas si statim legisset, mortem evasisset.

Moralizacio. Carissimi, sic est de nobis et de deo; ut mortem eternum evademus, tria signa nobis deus facit. Primum est delectio 15 littere capitalis de nomine; per istam litteram, que in principio nominis ponitur, intelligitur habundancia diviciarum; hec enim est, que facit hominem habere nomen in terra; nemo enim in istis diebus nominatur in terra, nisi habuerit divicias; hoc patet, nam si queratur, quis sit melior ville vel civitatis, statim preponitur, qui plures 20 divicias habet, quamvis sit pessimus. Ecce quomodo divicie dant homini nomen, quia si dives non esset, non esset nominatus. Et quia aliquando divicie sunt occasio mortis eterne, ideo deus dat primum signum, quod talem vult salvare, et aufert primam litteram nominis sui scilicet divicias ab eo et facit eum pauperem, ut sic qui 25 per divicias ab eo recesserat, per paupertatem ad eum accedat. [78] Secundum signum, quod Julius Cesar accepit, quod juxta cameram suam fuit magnus strepitus. Hec camera est corpus humanum, quod cum homo videt se esse pulchrum et fortem, statim cadit in peccatum, per quod mors eterna sibi preparatur, et ideo volens eum 30 deus a morte eterna revocare, facit signum, scilicet magnum strepitum circa corpus suum, mittendo scilicet talem et tantam infirmitatem et debilitatem, quod ad mortem creditur ruere et cadere, ut sic qui per pulchritudinem et fortitudinem a deo recesserant, per infirmitatem et debilitatem revocentur et peniteant. Psalmista: Multiplicate sunt in- 35 firmitates eorum. Exemplum de beato Paulo dicente: Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. Tercium signum, quod Julius Cesar accepit, fuit, quod littere iudicii imminentis sibi tradite fuerant, quas si legisset, mortem evasisset. Hoc signum facit deus nobis peccato-

ribus, qui tunc dicitur tradere litteras iudicii mortis nostre nobis, dum sana gracia consciencias nostras illustrat, ut legere possimus peccata nostra, quibus mortem eternam meruimus. Et ideo, dum lucem et graciā sancti spiritus habemus, litteras istas legamus, i. e. 5 peccata nostra referamus bono corde et postea sacerdoti ore, ut sic legendo mortem eternam evadere valeamus, ne littere clause i. e. consciencie nostre non munde post mortem nostram aperiantur et manifestentur toti mundo.

CAP. 98. (90.)

10 *Quod deus in hac vita placari potest.*

Narratur, quod antiquis mos erat Romanorum, quod, quando castrum vel aliquam civitatem obsidebant, unam candelam certa mensura accendebant, et quamdiu candela arderet, parati erant omnes ad pacem recipere, quantumcumque malefactor esset; sed 15 postquam consumpta fuerat, omnis iusticie servitutem exercebant in hostes suos, nec tamen alicui licet daret omnia bona misericordiam facere scil. voluerunt.

Carissimi, sic habet deus erga peccatores; nam corda nostra civitates anime sunt obsessa cum viciis et concupiscenciis per diabolum, mundum et carnem. Deus ex sua misericordia statuit nobis 20 tempus, in quo, si velint, poterint invenire candelam accensam, i. e. quamdiu vita est in corpore, quantumcumque peccator misericordiam inveniret, et pacem et concordiam dei reciperet. Tota vita nostra est constituta [78b] et permissa, ut penitentiam faciamus et vivamus, 25 unde salvator dicit: Nolo mortem peccatoris etc. Et ideo, quamdiu anima est in corpore, petamus veniam, et misericordiam et obtinebimus. Joh. XVI: Petite et accipietis. Sed certe, cum vita nostra fuerit terminata per mortem, tunc non erit tempus misericordiam petere; et licet peccerimus non daretur nobis. Ergo faciamus penitentiam, quamdiu sumus in hac vita.

CAP. 99. (91.)

De virili pugna Christi et ejus victoria.

Cesar regnavit, in cujus regno erat quidam miles generosus ac fortis, qui semel per quoddam forestum equitabat, et bufonem cum 35 serpente vidit pugnare; sed bufo prevaluit et serpentem devicit. Hoc

viso serpentem juvit, bufonem graviter vulneravit, evasit et fugam accepit, tamen per bufonem vulneratus graviter erat miles. Et videns miles de equo descendit, venenum bufonis in vulnere ejus remansit. Miles domi perrexit et longo tempore in infirmitate vulneris remansit, testamentum suum condidit et ad mortem se paravit. Cum vero semel 5 juxta ignem jacuisset, quasi de vita sua desperatus, serpens, quem a morte salvavit, intravit. Servi videntes serpentem dixerunt: Domine, quidam serpens intravit. Miles cum illum respexit, agnovit eum, quod serpens ille erat, pro cujus defensione vulnera et omnia mala suscepit. Miles ait: Nolite eum impedire. Credo quod nullum malum michi 10 faciat. Serpens vero coram omnibus ad eum accessit et venenum vulneris cum lingua succinxit quousque os plenum habuisset. Statim extra domum cucurrit et venenum extra se projecit, rediit et ad vulnus iterato accessit bis vel ter, quousque totum venenum hausit. Hoc facto miles serpenti lac ad bibendum dedit. Cum vero sic bi- 15 bisset, bufo a quo miles vulnus recepit intravit et contra serpentem pugnare incepit, ac si esset in vindictam, quod serpens militem sanavit. Miles cum hec vidisset, ait servis suis: Carissimi, sine dubio iste est bufo, quem vulneravi pro defensione istius serpentis, a quo omnia mala recepi. Si serpentem devincat, me invadet, et ideo, si 20 vitam meam diligitis, illum in continenti occidatis. Servi hoc audientes cum gladiis et fustibus illum occiderunt; serpens vero quasi applaudendo et regraciando hincinde circa pedes domini se convertit et foras exivit; miles vero perfectam sanitatem recuperavit.

[79] Carissimi, imperator iste est pater celestis, miles est do- 25 minus noster Ihesus Christus, bufo diabolus, serpens homo, et hoc propter duo. Serpens potest dici homo, primo propter peccati venenum, et propter antidotum ac imaginem Christi, quam portat; homo enim contra diabolum habet pugnare, quia: Non est alius, qui pugnet pro nobis, nisi tu deus noster. Quando vero totum 30 genus humanum propter peccatum primi parentis erat suppeditatum, Christus pro nobis pugnavit et diabolum superavit, et ipse graviter vulneratus, non tantum in uno loco, sed in multis, unde infirmatur, licet non in se, tamen in suis membris. Et ideo homo si gratus fueris, debes venenum ab eo extrahere, scilicet infirmitatem et indi- 35 genciam a suis expellere per opera misericordie, sicut scriptum Matth. XI: Quod ex minimis fecistis, michi fecistis. Si vero bufo redeat, ut tibi noceat, viriliter contra eum pugnare debes, et servi dei scil. bone virtutes, quas in baptismo recepisti, te juvabunt; et sic diabolus superabis et vitam eternam habebis, ad quam etc.

CAP. 100. (92.)

Quod Christus peccatorem non statim per justitiam precipitat, sed misericorditer eum penitentem expectat.

Dioclesianus regnavit, qui statuit pro lege, quod si mulier aliqua
5 sub viro suo esset adulterata, occidi deberet. Accidit casus, quod
quidam miles quandam puellam in uxorem duxit et ex ea unum
filium genuit; crevit puer et ab omnibus est dilectus. Post hec pater
ejus ad quoddam bellum perrexit et viriliter pugnavit, in quo bello
brachium dextrum amisit. Interim eo abeunte uxor ejus est adulterata;
10 redit maritus, adulteratam invenit; unde secundum legem maritus eam
occidere deberet; vocavit filium suum et ait: Carissime, mater tua
adulterium commisit, unde secundum legem per me mori deberet;
sed brachium amisi, ideo non potero eam occidere; precipio ergo
tibi, ut eam occidas. Ait filius: Lex precepit, parentes honorare;
15 si ergo deberem propriam matrem occidere, contra legem perpetrarem
et matris malediccionem incurrerem; nolo tibi in hoc obedire. Et sic
mulier per filium evasit mortem.

Carissimi, iste imperator est deus pater, miles est dominus
noster Ihesus Christus, uxor anima. Deus pater precepit, si anima
20 sub Christo adulterata fuerit, occidi deberet eternaliter, scilicet in
penis permanere, et quociens anima mortaliter peccat, tociens adul-
teratur. Deus [79b] filius contra diabolum ad bellum perrexit, in
quo bello brachium dextrum [deposuit], scilicet omnem austeritatem,
quam ante incarnationem ejus habuit. Ideo mansuetus factus est,
25 quasi agnus, non vult nos occidere. Sed deus pater precepit, ut
occidatur; respondit filius: Carnem humanam de matre mea sumpsi,
et ideo hominem occidere non potero. Et sic peccator per contri-
cionem et confessionem evadere potest et ad vitam eternam pervenire,
ad quam etc.

30

CAP. 101. (93.)

Quod mundus in maligno positus est et undique angustie.

Narratur de quodam homine nomine Ganterus, quod locum
gaudendi sine fine optabat; quadam die mane surrexit et solus ad
viam ambulabat, quousque ad quoddam regnum pervenit, in quo
35 rex illius regni defunctus nuper erat. Satrape regni videntes eum
strenuum, illum in regem elegerunt; ille vero sic electus valde est
gavisus. Cum autem nox adesset, servi eum in cameram introduxerunt,

in quo leonem fortissimum ad caput lecti vidit, et ad pedes draconem,
ad latus dextrum lecti ursum, ex alio latere serpentes et bufones.
Ait Ganterus: Quid est hoc? Numquid me oportet in isto lecto jacere
cum istis bestiis? Ajunt: Immo, domine, nam reges ante te in isto
lecto jacuerunt et per istas bestias sunt devorati. Ait rex: Michi 5
omnia bene placent, sed tantum istum lectum cum bestiis abhorreo,
quod rex vester esse nolo. Et ab eis recessit et ad aliud regnum
pervenit, ubi similiter in regem est electus. Cum nox adesset, ca-
meram intravit, lectum pulcherrimum novaculis acutis plenum vidit.
Ait Ganterus: Nonne oportet me in isto lecto jacere? Servi dixerunt: 10
Eciam, domine, nam reges ante te hic jacuerunt et in isto lecto
mortui sunt. At ille: Omnia bona sunt, excepto isto lecto, et ideo
rex vester esse nolo. Mane surrexit et viam trium dierum solus
perrexit. In via quendam senem super fontem invenit sedentem, ha-
bentem in manu sua baculum et ait Gantero: Carissime, unde venis? 15
At ille: De partibus remotis. Quo pergis? At ille: Tria quero et in-
venire non potero. Que sunt illa tria? Ganterus respondit: Primum
est habundancia sine defectu, secundum est gaudium sine tristicia,
tercium est lumen sine tenebris. Ait senex: Baculum istum accipe
et per istam viam perge. Montem altum videbis ante te; ad pedem 20
montis stat una scala [80] habens sex gradus. Scalam ascende. Cum
vero ad sextum gradum perveneris, in summitate montis palacium
pulcherrimum videbis. In janua tres ictus percute. Janitor tibi re-
spondebit. Ostende ei baculum istum et dicite: Qui est dominus
istius baculi, tibi precepit, ut me intrare permittas. Cum vero in- 25
troitum habueris, ibidem tria que queris invenies. Ille vero omnia
adimplevit, sicut ei senex dixerat; cum vero janitor baculum vidisset,
ei introitum dedit, ubi illa tria et multa plura invenit et ibidem toto
tempore vite sue permansit etc.

Carissimi, iste Ganterus potest dici quilibet bonus christianus, 30
qui mundum simpliciter debet spernere et ista tria querere, scilicet
habundanciam sine defectu, gaudium sine tristicia, lumen sine te-
nebris. Ista non poterunt haberi, nisi in vita eterna et hoc cum
magno labore. O homo, fac tu, sicut fecit Ganterus, perge viam
trium dierum i. e. per oracionem, jejunium et elemosinam. Si con- 35
tingat te ad quoddam regnum pervenire, i. e. mundana aliqua et
cives i. e. mundane vanitates te in regem eligunt i. e. cor tuum in
superbiam ducunt, respice ad lectum! Lectus iste est vita humana,
in qua per breve tempus jacebis. Sed respice ad leonem i. e. dia-
bolum semper contra te paratum, et draconem i. e. mortem, que te 40

in omni loco exspectat, et ursum i. e. propriam conscienciam, que te condempnabit, et vermes i. e. peccata tua, que te accusabunt. Si ista intime cogitaveris, cito de regno mundi te expedire poteris. Deinde ad aliud regnum perrexit etc. Sic homo, si diabolus in una
 5 parte superaverit, hominem ad aliud regnum scilicet peccati ducit, scilicet ad regnum carnis, in quo regnant delicie carnales et voluptates. Si in eis consentires, factus eris filius perditionis; attende ergo ad lectum. Lectus iste est infernus, in quo dives ille jacet plenus novaculis scilicet penis gravissimis. Si istum lectum intime
 10 recogites, delicias carnis omnino respues. Si velis ergo ista tria invenire, quere senem cum baculo, scilicet dominum nostrum Ihesum Christum, qui tibi concedat baculum sancte crucis. Baculus iste est penitencia, que debet nos ad viam salutis dirigere, unde Psalmista: Virga tua et baculus tuus etc. Sed post hec oportet te ascendere
 15 scalam sancte vite, in [80b] qua sunt gradus VII, scilicet VII opera misericordie, per que poteris ad eternam vitam pervenire. Sed oportet tres ictus facere, scilicet contricionem, confessionem et satisfactionem habere; tunc janitor i. e. bonitas divina te in regnum eternum perducet; ibi est habundancia sine defectu, gaudium sine tristitia, lumen
 20 sine tenebris invenies. Ad quod lumen etc.

CAP. 102. (94.)

De transgressionibus anime et vulneribus ejus.

Titus regnavit, in cujus imperio erat quidam miles generosus, deo valde devotus, qui uxorem pulchram habebat, sed sub viro suo
 25 adulterata est, nec de adulterio desistere volebat. Miles vero cum hoc vidisset, contristatus est valde in animo suo et cogitabat, terram sanctam visitare et ait uxori sue: Carissima, ad terram sanctam pergam, vos discrecioni vestre committo. Cum autem ultra mare perrexit, domina quendam clericum, peritum in nigromancia, dilexit et
 30 cum eo dormivit. Accidit semel, quod, cum adinvicem in stratu jacuissent, dixit domina: Si unam rem michi perpetrare, me in uxorem ducere posses. Et ille: Quid est hoc, quod tibi placet, quod potero tibi ministrare? Que ait: Maritus meus ad terram sanctam perrexit, non et me multum diligit; si eum per aliquam artem occidere posses,
 35 omnia que habeo obtineres. Ait clericus: Tibi facere promitto, ita tamen, quod me in maritum accipies. Que ait: Hoc firmiter pro-
 17 satisfactionem] orig. satsatisfactionem.

mitto. Clericus vero quendam imaginem nomine militis fecerat et in pariete ante oculos suos fixit. Interim miles cum per plateam civitatis Rome transiret, magister quidam peritus ei obviabat et intime eum respexit et ait ei: Carissime, secretum habeo tibi dicere. At ille: Magister, quid vobis placet, dicite. Qui ait: Hodie tu es filius
 5 mortis, nisi auxilium habueris a me; uxor tua est meretrix et de morte tua ordinavit. Miles audiens, quod verum dixisset de uxore sua, ei adhesit, credidit atque dixit: O bone magister, vitam meam salva et mercedem condignam tibi reddam. Qui ait: Libenter te salvabo, si feceris, que tibi dixerero. Ait miles: Presto sum. Magister
 10 balneum fieri fecit et militem vestimentis spoliari et balneum intrare mandavit; deinde speculum politum in manum suam tradidit et ait: In speculo respice diligenter, et mirabilia videbis. Ille cum speculum respexisset et magister juxta eum in libro legisset, ait ei: Dic michi,
 15 quid tu vides? [Ait miles:] [81] Quendam clericum in domo mea video, qui unam imaginem de cera ad similitudinem meam in pariete fixit. Ait magister: Quid modo vides? At ille: Jam arcum accipit et sagittam acutam in eo ponit et imaginem incipit sagittare. Ait magister: Sicut vitam tuam diligis, cum sagittam ad imaginem volare videbis, totum corpus tuum in balneo solve in aqua, donec tibi dixerero.
 20 Miles cum hoc audisset et vidisset sagittam moveri, corpus suum sub aqua volvit totaliter. Hoc facto ait magister: Caput tuum eleva et in speculo respice. Qui cum fecisset, dixit ei: Quid jam in speculo vides? At ille: Imaginem non percussam, sed a latere sagitta abiit, et de hoc clericus multum dolet. Ait magister: Jam in speculo quid
 25 facit? Respice! Et ille: Jam magis prope pergit ad imaginem et sagittam in arcum ad percuciendum ponit, ut imaginem percuciat. Qui ait: Sicut prius fecisti, et modo facias, si vitam tuam diligis. Miles vero cum per speculum vidisset, quod clericus arcum tenderet, totum corpus suum volvit in aqua. Hoc facto ait magister: Respice, quid
 30 modo est? Quod cum fecisset, dixit: Miro modo dolet clericus, quod imaginem non percussit, et uxori mee dicit: Si tercia vice imaginem non percuciam, perdo vitam meam prope imaginem. Modo pergit ita, quod michi videtur, quod non poterit decipi, quin imaginem percuciat. Ait magister: Sicut vitam tuam diligis, jam curam habeas,
 35 ut cum arcum videris trahi, totum corpus tuum sub aqua involvas, donec tibi dixerero. Miles semper in speculo respiciebat, et cum clericum arcum extendere ad percuciendum vidisset, corpus suum in aqua involvit, donec magister ei dixit: Surge velociter et in speculo respice. Quod cum vidisset miles, ridebat. Ait magister: Carissime, 40

dic michi, quare rides? At ille: Clare in speculo video quod clericus imaginem non percussit et sagitta est reversa et eum inter pulmonem et stomachum percussit, et mortuus est. Uxor mea sub lecto meo foveam fecit et eum ibi sepelivit. Ait magister: Surge 5 velociter et vestimenta indue, et ora deum pro me. Ille vero ei de vita sua gratias reddidit, factaque peregrinatione ad suam terram miles perrexit. Cum vero domi venisset, uxor ejus obviam ei venit, et cum gaudio eum recepit. Miles vero per plures dies dissimilabat; tandem [81b] pro parentibus uxoris misit et eis ait: Carissimi, hec 10 est causa, quare misi pro vobis: hec est filia vestra, uxor mea, que adulterium sub me commisit et, quod pejus est, in mortem meam machinata est. Illa vero cum juramento negavit. Miles vero incepit et totum processum clerici recitavit. Quod si non creditis, venite et videte locum, ubi clericus sepultus est. Eos ad cameram 15 suam duxit et corpus clerici sub lecto ejus invenerunt. Judex est vocatus, et sententiam dedit, ut ipsa igni combureretur; et sic factum est, et pulvis corporis post per aerem dispergitur. Deinde miles virginem pulchram in uxorem accepit et ex ea prolem genuit et in pace vitam finivit.

20 *Moralizacio.* Carissimi, iste imperator est dominus noster Ihesus Christus, miles vero homo, uxor caro, que tociens adulteratur, quociens peccatum mortale committit; homo hoc percipiens debet ad terram sanctam i. e. ad regnum celeste per opera meritoria adire; in via occurrit ei magister i. e. discretus confessor, qui peccatorem 25 habet informare; clericus est diabolus, qui hominem tenet per carnales voluptates in potestate sua; erigit imaginem i. e. animam per humanam superbiam et vanitatem. Accepit arcum cum sigitta; arcus est mundus iste, cujus cornua sunt superbia vite et concupiscencia oculorum; arcum istum tenet avarus; sagitta acuta est superbia, per 30 quam multi occiduntur, sicut patet de Lucifero et primo parente Adam. Lucifer dicebat: Ascendam super astra celi et similis ero altissimo. Et econverso sagitta rediit et eum occidit. Adam concupivit, quod non debuit et ideo occisus; imago anime bene poterit esse de cera, quia sicut cera perit i. e. fluit a facie ignis, sic [pereunt] 35 peccatores a facie dei. Quid ergo est faciendum, ne diabolus nos sagittet et occidat? Certe balneum intremus; istud balneum est confessio, in qua et per quam lavari debemus ab omni sorde peccati; sed oportet speculum politum tenere i. e. sacram scripturam in manu tua, i. e. debes libenter sermones audire et verba edificatoria, in quibus

25 informare] *orig.* infirmare.

poteris pericula precavere et sagittas diaboli expellere. Sed dic michi, quomodo? Ecce cum arcus diabolicus contra animam tuam per aliquam temptationem [82] tetendit, involve totum corpus tuum i. e. quidquid fecisti cogitando, delectando, consenciendo in balneo confessionis et peccatum evanescit; cum vero mundatus fueris, et diabolus occisus i. e. devictus, indue te vestimentis tuis, i. e. bonis virtutibus, quas in baptismo recepisti, et perge ad domum consciencie tue et extrahe corpus defuncti i. e. quicquid egisti. Deinde mitte pro parentibus tuis i. e. in quibus peccatis caro tua a via veritatis deviat, et tunc carnem igne penitencie combure et ossa i. e. peccata 10 inveterata annihilentur et sic per ventum i. e. cordis amaritudinem expellantur, et poteris virginem ducere i. e. carnem a viciis purgatam per ignem divine misericordie et gracie et prolem i. e. bonas virtutes per consequens generare, per quem poteris ad eternum bravium 15 pervenire.

CAP. 103. (95.)

De omnibus rebus cum consensu et providencia semper agendis.

Domicianus regnavit, prudens valde et per omnia justus, quoniam nulli parcebat, quin per viam justicie transiret. Accidit semel, 20 dum in mensa sederet, venit quidam mercator et ad januam pulsavit; janitor vero portam aperuit et, quid ei placeret, quesivit. At ille: Mercator sum, aliqua habeo ad vendendum utilia pro persona imperatoris. Janitor hoc audiens eum introduxit; ille vero imperatorem satis humiliter salutavit. Ait ei imperator: Carissime, quale mercatorium ad vendendum habes? Et ille: Domine, tres sapiencias. Qui ait: Et quomodo michi dabis quamlibet sapienciam? Et ille: Pro mille florenis. Ait rex: Et si sapiencie tue michi non prosunt, pecuniam meam perdo. Ait mercator: Domine, si sapiencie mee in vobis locum non optinent, pecuniam reddam. Ait imperator: Optime 30 dicitis, dic modo michi sapiencias, quas michi vendere velis. Et ille: Domine, prima sapiencia est ista: Quicquid agas, prudenter agas, et respice finem. Secunda est ista: Numquam viam publicam dimittas propter semitam. Tercia sapiencia est ista: Numquam hospicium ad manendum de nocte in domo alicujus accipias, ubi dominus domus 35 est senex et uxor juvenula. Hec tria custodias, et bene tibi erit. Rex dedit ei pro qualibet sapiencia mille florenos; et primam sapienciam, scilicet: Quicquid agas etc., fecit scribi in aula, in camera

et in omnibus locis, in quibus ambulare [82b] solebat, et in mappis, in quibus comedebat. Post hec cito, quia tam justus erat, multi de imperio contra eum conspirabant, ut eum occiderent, et quia per viam potencie hoc adimplere non poterant, cum barbitonsore ejus
 5 loquebantur, ut, cum barbam ejus raderet, guttur ejus scinderet, et mercedem haberet. Barbitonsor vero, accepta ab eis pecunia, fideliter adimplere promisit. Cum vero imperator radi deberet, barbitonsor barbam lavit, et dum incepit radere, respexit inferius, vidit manutergium circa collum ejus, in quo erat scriptum: Quicquid agas etc.
 10 Cum barbitonsor scripturam legisset, intra se cogitabat: Hodie sum conductus, ut istum hominem occidam; si hoc fecero, finis meus erit pessimus, quia morte turpissima ero condemnatus, quia, quicquid agas, bonum est, respicere finem, ut dicit ista scriptura. Statim manus ejus inceperunt tremere ita, quod novacula de manibus ejus cecidit. Hoc
 15 percipiens rex ait: Dic michi, quid tibi est? Et ille: O domine, miserere mei, hodie sum conductus propter precium te occidere; a casu sicut deus voluit scripturam manutergii legi, scilicet: Quicquid agas etc.; statim consideravi, quod finis meus esset mors turpissima, ideo manus mee tremebant. Imperator cum hoc audisset, intra se cogitabat:
 20 Prima sapiencia vitam meam salvavit, bona hora precium pro ea dedi. Et ait barbitonsori: Ammodo sis fidelis, tibi remitto. Satrape imperii hoc videntes, quod non poterant per illam viam eum occidere, intra se tractabant, quomodo eum occiderent, et adinvicem dixerunt: Tali die recedet versus illam civitatem; simus illo die in semita absconditi
 25 per quam transitum faciet, et eum occidamus. At illi: Bonum est consilium. Rex eodem tempore versus civitatem preparabat se, et cum equitasset usque ad semitam illam, dixerunt ei sui milites: Domine, bonum est, per istam semitam transire, quam per latam viam, quia propinquior est. Rex intra se cogitabat: Secunda sa-
 30 piencia erat, quod numquam viam publicam propter semitam dimitterem. Sapienciam meam tenebo. Dixitque militibus suis: Nolo viam publicam dimittere, vos ergo, qui vultis per semitam pergere, ite et omnia in adventu meo preparate. Illi vero per semitam perrexerunt et inimici regis cum essent in semitis, credebant, quod [83] rex inter
 35 eos esset, omnes surrexerunt et quotquot venerunt, occiderunt. Rex cum hoc audisset, ait intra se: Jam secunda sapiencia mea vitam meam salvavit. Illi de imperio videntes, quod per illam [astuciam] eum occidere non poterant, intra se conspirabant, quomodo eum necarent, dixeruntque intra se: Tali die manebit in domo talis, in qua

27 milites] *orig.* miles.

omnes nobiliores hospitantur, quia alia non est pro hospitibus. Conveniemus precio cum hospite et uxore, et cum imperator in stratu suo jacuerit, illum occidamus. At illi: Bonum est consilium. Cum vero rex ad illam civitatem venerat, in eadem domo hospitatus erat, fecit ad se vocari hospitem domus; et cum eum vidisset, apparuit senex valde.
 5 Ait imperator: Numquid uxorem habes? Et ille: Eciam, domine. Qui ait: Ostende michi eam! Quam cum rex vidisset, apparuit juvencula, habensque xviii annos in etate. Ait rex camerario suo: Perge cito et lectum meum alibi preparato, quia hic non manebo. At ille: Eciam, domine; sed jam parata sunt omnia; ideo non est bonum, alibi jacere,
 10 eo quod in tota civitate non est pro nobis hospicium utilius. Et ille: Ego dico tibi, quod alibi jacere volo. Statim camerarius omnia disponebat et rex occulte ad alium locum accessit et militibus suis dixit: Vos, qui vultis hic manere, potestis, sed mane ad me accedatis. Cum omnes dormirent, senex cum uxore sua surrexit, quia precio con-
 15 ducti erant, ut regem dormientem occiderent, et omnes milites occiderunt. Mane vero surrexit rex et milites suos occisos invenit. Ait in corde suo: O si hic jacuissem, cum aliis necatus fuisset! Jam tertia sapiencia vitam meam salvavit. Senem cum uxore et tota familia in patibulo suspendi fecit et quamdiu vixit, istas tres sapiencias
 20 secum retinuit et vitam beatam finivit.

Carissimi, iste imperator potest dici quilibet bonus christianus, qui habet imperium corporis sui et anime sue, seu animam regere; janitor in porta est voluntas libera, quia nullum peccatum, nisi sit voluntarium; mercator, qui venit ad portam, est dominus noster
 25 Ihesus Christus, juxta illud apocalyps.: Ego sto ad hostium et pulso; si quis aperuerit michi, intrabo ad eum et cenabo cum eo. Unde cotidie vendit tibi pro anima tua tres sapiencias. Floreni sunt virtutes anime; prima [83b] sapiencia, scilicet Quicquid agas etc., hoc est, quicquid facis, primo et principaliter debet esse propter
 30 deum, et non ad laudem temporalem juxta illud proverbiorum: Memorare novissima tua et in eternum non peccabis. Secunda sapiencia: Nolite viam publicam dimittere propter semitam. Via publica est via decem preceptorum, quam debes semper tenere usque ad mortem et numquam per semitam male vite ambulare, sicut heretici
 35 faciunt. Tercia sapiencia est: Numquam hospicium ad manendum de nocte in domo alicujus accipias etc. Senex iste est mundus iste, qui habet juvenulam in uxorem i. e. vanitatem. De die in diem oritur immunda et vana vanitas, unde, si in mundo hospitatus fueris, sine

3 illi] *orig.* ille. 8 XVIII] *orig.* VIII.

dubio timendum est de morte, quia nemo potest deo et mundo servire. Satrape, qui contra regem conspiraverant etc., sunt demones, qui semper nituntur, spiritualiter, occidere, et si non poterunt per se, loquuntur cum barbitonsore i. e. carne, que ad modum barbitonsoris 5 radit omnes pilos. Caro per voluntatem suam radit virtutes, quas in baptismo homo recepit. Sed si homo ad finem suum respiceret, scilicet ad mortem, qua morte debemus mori, vel ubi, vel quando, recederet a nobis omnis malus actus. Studeamus ergo, istas tres virtutes et sapiencias tenere, et sic poterimus ad eternum bravium 10 pervenire.

CAP. 104. (96.)

De beneficiorum memoria.

Quidam miles erat, qui super omnia venari dilexit. Accidit uno die, quod ad venandum perrexit. Occurrit leo claudicans et pedem 15 militi ostendit. Miles vero de equo descendit et spinam acutam de ejus pede extraxit et unguentum vulneri apposuit, et sanatus est leo. Post hoc vero rex illius regni in eodem nemore a casu venabatur et illum leonem accepit et multis annis secum nutrit. Miles ille contra regem forefecit et ad eandem forestam fugam peccit, omnes 20 transeuntes spoliavit et occidit. Rex vero illum captivavit et contra eum sententiam dedit, ut leoni daretur ad devorandum, et quod nichil aliud ad comedendum ei daretur ad hoc, ut militem devoraret. Miles vero, cum in foveam esset projectus, multum timuit exspectans horam, quando devoraretur; leo vero eum intime respexit et cum 25 noticiam ejus haberet, applausum ei fecit et [84] septem diebus sine cibo remansit. Rex vero cum hoc audisset, admirabatur, fecit militem de fovea extrahi et ait ei: Dic michi, o carissime, quomodo hoc poterit esse, quod leo tibi non nocuit? Qui ait: Domine, a casu per forestam equitavi, leo iste claudicans michi occurrebat, ego vero 30 spinam de pede ejus extraxi et vulnus sanavi, et ideo ut credo michi parcat. Ait rex: Ex quo leo non nocuit tibi, ego tibi parcam, ammodo studeas vitam tuam corrigere. Ille vero gracias regi reddidit et post hoc in omnibus est emendatus et finivit vitam suam in pace.

Moralizacio. Carissimi, miles iste, qui venatus est, est homo 35 mundanus, qui cotidie studet, quomodo bona mundana poterit acquirere. Leo claudicans est totum genus humanum, quod per peccatum primi parentis claudicabat, quam spinam i. e. peccatum originale per baptismum erat extractum et cum unguento bonarum virtutum sal-

vatum. Post hoc miles contra regem deum omnipotentem surgit, quociens mortaliter peccat et virtutibus spoliatur, quas in baptismo recepit, sed leo scilicet genus humanum capitur, quociens divinis preceptis obligatur et in foveam penitencie projicitur; si vero miles 5 homo scil. peccator in eadem fovea projicitur, omne malum ei evenire poterit immo bonum, quia salutem anime potest promerere. Ad quam nos perducat etc.

CAP. 105. (97.)

De vicissitudine cujuslibet boni et presertim recte judicantium.

Theodosius regnavit prudens valde, qui lumen oculorum amiserat, 10 qui quandam legem dedit, quod quedam campana in palacio esset posita, et quicumque causam aliquam tractare haberet, cordam campane propriis manibus pulsaret, ad cujus pulsacionem judex ad hoc constitutus descenderet et unicuique justiciam faceret. Erat autem quidam serpens, qui sub corda campane nidum fecerat, et infra 15 tempus breve pullos produxit, et cum pulli ambulare poterant, perrexit quodam die ad spaciandum cum pullis extra civitatem. Cum vero serpens absens esset, bufo nidum ejus intravit et occupavit; serpens cum pullis rediens et bufonem nidum occupantem videns contra eum pugnavit, sed bufonem devincere non poterat, et sic 20 bufo nidum occupavit. Serpens cum hoc vidisset, caudam suam circa cordam campanae [84b] involvit et fortiter traxit ac pulsavit ac si diceret: Descende, judex, et fac michi justiciam, quia injuste bufo nidum meum occupat. Judex cum campanam audisset, descendit, et neminem videns, iterato ascendit; hoc videns serpens iterum pulsavit; 25 judex hoc audiens descendit, et cum serpentem cordam trahentem vidisset, et bufonem locum ejus occupantem, ascendit, et totum regi denunciavit. Ait ei rex: Descende et non tantum bufonem expelle, sed illum occide, ut serpens locum suum occupet! Quod et factum est per omnia. Post hec vero uno dierum cum rex in stratu suo 30 jacuisset, serpens cameram suam intravit portans in ore suo lapidem preciosum. Hoc cum vidissent servi, regi dixerunt de introitu serpentis, ac ille: Nolite eum impedire! Credo quod nullum malum michi faciet. Serpens super lectum ejus ascendit et versus faciem ejus perrexit; cum vero ad oculos venisset, lapidem super os cadere 35 permisit et statim cameram exivit; cum vero lapis duos oculos ejus tetigisset, rex clarum visum recepit; non modicum gaudens, serpentem

requiri fecit, sed non est inventus; lapidem secum custodivit et vitam in pace finivit.

Moralizacio. Carissimi, rex iste potest dici quilibet homo mundanus, qui tenetur regere se ipsum, et tamen cecus est quantum ad 5 spiritualia, sed videns clare quantum ad temporalia. Campana suspensa est lingua predicatoris, que certis temporibus debet pulsari. Corda campane est sacra scriptura, per quam predicator habet descendere, et virtutes atque vicia intimare, quomodo peccatores per virtutes poterunt ad celum ascendere, et per peccata in infernum 10 introire. Serpens, qui fecit nidum sub corda capane, est discretus confessor, qui habet se ponere sub sacra scriptura et in nido i. e. in corde peccatoris pullos i. e. bonas virtutes producere. Si vero aliquis sensus per peccatum sit inviciatus, i. e. infectus, habet cordam sacre scripture pulsare, tunc iudex i. e. ratio debet descendere, et 15 omnia per veram confessionem excutere et corrigere, sed sepe contingit, quod prelati et confessores sunt tepidi et negligentes et pergunt extra ad mundana et sic subditi manent in periculo, quia bufo i. e. diabolus locum occupat. Quid ergo est faciendum? [85] Certe ut confessor redeat ad peccatorem ducendo secum pullos i. e. bonas 20 virtutes. Serpens habet duo, portat venenum penitencie et antidotum absolucionis salutis anime et debet contra diabolum pugnare informando peccatorem quomodo diabolo est resistendum et sic eum de corde peccatoris expelles. Deinde serpens lapidem portavit etc. sic discretus confessor per sacram scripturam debet peccatori lapidem 25 i. e. Christum dare, de cuius virtute visum spiritualem potest recipere et per consequens vitam eternam obtinere.

CAP. 106. (98.)

Quod est vigilandum contra fraudes diaboli, ne nos decipiat.

Olim erant tres socii, qui ad peregrinandum pergebant. Accidit, 30 quod cibaria preter unum panem invenire non poterant, et erant famelici valde, dixerunt adinvicem: Si iste panis in tres partes dividatur, unicuique pars non sufficeret ex nostris ad saturandum; habeamus ergo sanum consilium, quomodo debeamus de isto pane disponere. Ait unus: Hic in via dormiemus et quilibet sompnum 35 habeat, et qui majus mirabile viderit, ille totum panem habeat. Responderunt alii duo: Bonum est consilium. Et inceperunt dormire. Ille, qui consilium dederat, surrexit et ipsis dormientibus panem totaliter

comedit, nec unicam micam sociis suis dimisit. Hoc facto socios suos excitavit dicens: Surgite velociter! Tempus est, ut quilibet sompnum suum dicat. Ait primus: Carissimi, mirabile sompnum vidi, scilicet unam scalam auream de celo descendentem, per quam angeli descenderunt et ascenderunt et animam meam usque ad celum 5 de corpore meo extraxerunt. Quando ibi eram, patrem et filium et spiritum sanctum vidi, et tantum gaudium circa animam meam erat, quod oculus non vidit, nec auris audivit, quod ibidem percepi; et istud est sompnum meum. Ait secundus: Et ego vidi, quod demones cum instrumentis ferreis ac igneis animam meam de corpore meo 10 traxerunt et ibidem me male tractaverunt et dixerunt: Quamdiu deus regnat in celo, permanebis in isto loco. Ait tercius: Audite sompnum meum! Videbatur michi, quod quidam angelus ad me venit et ait: Carissime, vis videre, ubi sunt socii tui? Respondi: Eciam, domine, quia inter nos habemus unum panem dividere; timeo, quod 15 cum pane recesserunt. At ille: Non est ita; sed panis juxta vos est; sequamini me. Duxit me ad portam celi, caput meum tantum [85b] secundum preceptum suum infra portam posui, et vici te; et videbatur michi, quod ad celum raptus fuisti et sederes in throno aureo et multa cibaria ac vina optima ante te; dixitque angelus michi: 20 Ecce, socius tuus habundat in omni gaudio et in cibariis, et ibidem in eternum permanebit, quia, qui semel regnum celeste intraverit, exire non poterit. Jam mecum veni, et ostendam tibi, ubi alius socius tuus est. Cum vero secutus illum fuisset, duxit me ad portas inferni, et ibi vidi te, sicut dixisti, in penis gravissimis, et cum tibi 25 antea cotidie ministrabatur panis et vinum in magna copia, tunc a te quesivi: O carissime socie, michi displicet, quod in istis penis jaces; tu vero respondisti michi, quod, quamdiu deus regnat in celo, hic permanebo, quia hoc merui; surge ergo cito et totum panem comede, quia ammodo nec me, nec socium nostrum videbis. Ego vero 30 cum vidi, surrexi et, sicut dixisti, panem comedi.

Carissimi, per istos tres socios tria genera hominum intelligere debemus. Per primum Saracenos et Judeos, per secundum divites ac potentes hujus mundi; per tercius viros perfectos, sicut sunt religiosi ac ceteri homines deum timentes; per panem rotundum regnum 35 celeste intelligere debemus. Panis iste, scilicet regnum celeste, dividitur in tria genera hominum, secundum merita sua aliqui majus, aliqui minus. Primi, scilicet Saraceni ac Judei, dormiunt in peccatis suis et credunt celum habere, Saraceni per promissionem Machomethi, cujus legem tenent, qui eis promisit, in celo regnare; Judei eciam 40

credunt per legem mosaicam illud obtinere. Ista credicio est quasi sompnus. Secundus socius, qui sompniavit se esse in inferno, sunt isti divites ac hujus mundi potentes, qui sine aliqua dubitatione per predicatorum ac confessorum sciunt, quod si in peccatis sine contricione
 5 decedunt, quod ad infernum descendent et ibi eternaliter punientur, et hoc non obstante peccata super peccata accumulanti; et ideo de divitibus scribitur: Ubi sunt potentes mundi hujus, qui cum canibus et avibus ludebantur? Mortui sunt et ad infernum descenderunt. Tercius socius, scilicet Christianus, qui nec in peccatis nec in mala
 10 fide dormit, sed in bonis operibus vigilat, per consilium angeli i. e. spiritus sancti dona, vitam suam sic diriget, ut panem scilicet regnum celeste habeat. Ad quod etc.

CAP. 107. (99.)

De memoria mortis et non delectando in temporalibus.

15 [86] Erat quedam imago in civitate romana, que rectis pedibus stabat habebatque manum dextram extensam, et super medium digitum erat superscriptio: Percute hic! Imago ista a longo tempore sic stabat eo, quod nullus sciebat, quid hoc significaret: Percute hic! Multi admirati sunt et sepius ad imaginem venerunt titulum respiciendo, et sic recesserunt, quod superscriptionem penitus ignorabant.
 20 Erat quidam clericus subtilis valde, qui, cum de imagine audisset, multum sollicitus erat eam videre; dum autem eam vidisset et superscriptionem legisset: Percute hic! vidensque solem super imaginem per solis umbram digitum discernerebat, per quem dicebat: Percute hic!
 25 Statim ligonem accepit et vix per distanciam trium pedum fodiebat et quosdam gradus descendentes inveniebat. Clericus non modicum gaudens desuper gradatim descendit, quousque sub terra nobile palacium invenit, et aulam intravit, vidensque regem et reginam et multos nobiles in mensa sedentes respexit et circumquaque totam
 30 aulam plenam hominibus et omnes erant vestimentis preciosis induti, et nullus ex omnibus unicum verbum ei loquebatur, respexitque ad unum angulum et vidit lapidem politum, qui vocatur carbunculus, a quo tota domus lumen recepit, et ex opposito carbunculi in angulo hominem stantem habentemque in manu sua arcum paratum cum sagitta ad percucendum et in fronte ejus erat scriptum: Ego sum qui
 35 sum, nullus arcum meum vitare potest et precipue carbunculus ille, qui relucet tam splendide. Clericus cum hoc vidisset, admirabatur,

cameram intravit, mulieres pulcherrimas in purpura et pallio operantes invenit et nullum verbum ei dixerunt. Deinde stabulum equorum intravit et optimos equos et asinos et sic de ceteris invenit, eos tetigit, et ad tactum suum lapides apparuerunt. Hoc facto omnia habitacula palacii visitavit, et quicquid cor ejus desiderabat, hoc invenit;
 5 deinde sicut prius aulam intravit et de recessu cogitabat ac in corde suo dicebat: Mirabilia vidi hodie, et quicquid cor desiderat, hoc poterat invenire; verumptamen nullus dictis meis credet de istis que vidi; et ideo bonum est, in signum veritatis aliquid mecum portare. Ad mensam superiorem respexit, ciphos aureos ac cultellos optimos vidit;
 10 ad mensam accessit, unum [86 b] ciphum cum cultello de mensa levavit, ut secum portaret. Cum vero in sinu suo collocasset, imago, que in angulo cum arcu et sagitta stabat, ad carbunculum sagittam direxit et illum percussit et in multas partes divisit. Incontinenti tota aula facta est sicut nox tenebrosa; clericus videns totaliter est
 15 contristatus; viam exeundi propter nimiam obscuritatem invenire non poterat; et sic in eodem palacio misera morte mortuus est.

Carissimi, ista imago, que dicit: Percute hic, est diabolus, qui circuit querens, quem devoret, que habet manum extensam, i. e. potestatem super peccatores decipiendos, qui dicit: Percute hic, i. e. homini
 20 avaro dicit: Percute hic, in terra bona mundana appetendo, cor tuum in terrenis ponendo. Clericus, qui venerat, postquam alii recesserunt, est homo cupidus sive avarus, qui sicut bonus clericus die ac nocte studet, ut scienciam sibi ipsi imprimat et alios doceat, nec saciari poterit, quin semper nova inveniet; eodem modo homo cupidus die
 25 ac nocte studet in terra, in mari, quomodo poterit bona mundana acquirere, nec oculi ejus saciantur; et ideo contra tales dicit Seneca: Cum omnia peccata senescunt, sola cupiditas juvenescit. Illi, qui venerunt ad imaginem, sunt boni christiani et precipue religiosi, qui mundum respiciunt, quantum ad victum et vestitum, et sic recedunt,
 30 nec superscriptionem diaboli curant; tales pericula evadent. Clericus vero per umbram digiti in terram percussit; sic avarus per umbram scilicet mundi vanitatem, que est quasi umbra transiens, accipit ligonem i. e. corpus condensum et assensum ac intellectum, per que divicias mundi incipit fodere; cum vero gradus invenit, descendit;
 35 primus gradus est superbia, secundus concupiscencia oculorum, tercius concupiscencia carnis. Per istos gradus et alios diversos cupidus descendit, et pulchrum palacium, ut ei videtur, plenum hominibus ac vanitatibus invenit, scilicet mundum istum, in quo et in quibus miser homo miro modo delectatur. Imago, que cum arcu stabat, est mors, 40

que semper est parata, quemlibet nostrum percutere, sicut dicit scriptura in fronte: Ego sum, scilicet mors, que sum multo tempore in mundo isto introducta per peccatum primi parentis; et nullus poterit, quantumcumque dives, generosus aut fortis, arcum meum 5 evadere. Carbunculus est vita hominis; quamdiu vita in eo manet, dat ei lumen carbunculus i. e. [87] vitam habere, sed tamen avarus melius credit et sperat vivere, et bona mundana, que intelliguntur per ciphum et cultellum in sinu suo scilicet in archa sua, credit includere; veniet mors et percutiet cum sagitta i. e. cum gravi infirmitate 10 vitam tuam, et statim fit obscuritas in tantum, quod omnes sensus lumen suum ac virtutem amittunt; et jacet corpus ibi mortuum et miserabiliter, quod infra triduum incipit fetere; tunc diabolus animam rapit, amici et consanguinei bona sua, que cum maledictione dei acquisivit, obtinebunt, terra ac vermes corpus occupabunt, et sic nichil 15 peccatori reliquitur, nisi pena eterna. Studeamus ergo etc.

CAP. 108. (100.)

De promissionis fidei constantia.

Erat quidam imperator, in cujus imperio erant duo latrones, adinvicem confederati juramento, ut nullus alium dimitteret in ne- 20 cessitate, sed quilibet pro altero vitam poneret. Multa mala adinvicem perpetraverunt, scilicet furtum et homicidium. Accidit semel, quod unus sine altero et eo absente cum furto captus erat et in carcere in compedibus positus. Quod audiens socius ejus, alter latro ad eum venit et dixit: Carissime socie, dic michi, in fide ligati sumus. 25 At ille: Ut michi videtur, mori debeo, quia comprehensus sum cum furto; si velles tantum facere istud, quod tibi dixero, semper essem tibi obligatus. Uxorem et parvulos ac familiam habeo, de eis nichil ordinavi, nec de bonis meis; si in loco meo posses exspectare in carcere, et hoc poteris a iudice inquirere, domi vadam et de uxore 30 et familia et de bonis meis ordinabo et tempore debito revertar et liberabo te. At ille: Istud satis fideliter adimplebo. Perrexit ad iudicem et ait: Domine mi, amicus meus captus est et in carcere positus; mortem, ut credo, evadere non potest; si placet, tantum unam petitionem a vobis peto, ut eum licencietis, quod ad domum 35 propriam accedere potest, ut ante mortem suam de uxore et familia poterit disponere; ego vero, ut de eo sis securus, loco suo in carcere remanebo, donec venerit. Ait iudex: Tali die iudicium de eo ac de

aliis fiet; si vero eodem die non venerit, quid ad hoc respondebis? At ille: Domine, omnem securitatem, que tibi placet, adimplebo; quam si non venerit, pro ejus amore mortem sustinebo. Ait iudex: Petitionem tuam exaudiam, ita tamen, quod te in vinculis habeam, quousque [87 b] ipse redierit. Et ille: Bene placet michi. Tunc iudex 5 istum posuit in carcere et alium libere misit abire. Ille vero domi recessit, de uxore, prole et familia ordinavit, et tamdiu expectavit, quod ad tres dies iudicii, in quo omnes malefactores coram iudice sunt presentati, et inter alios ille, qui prompte se carceri obtulit, pro amico suo est presentatus. Ait ei iudex: Ubi est amicus tuus, 10 qui hodie deberet redire et te liberare ac salvare? At ille: Domine, spero, quod non deficiet. Iudex vero diu exspectabat, si veniret, et non venit. Statim dedit pro sententia, ut ad patibulum duceretur; et sit factum est. Cum vero ad patibulum venisset, ait ei iudex: Carissime, imputes tibi et non michi, quod nunc morieris. Dixisti, 15 quod amicus tuus veniret et te liberaret. Ait ille: Domine, ex quo mori debeo, instanter peto, ut ante mortem meam pulsare potero. Ait iudex: Cujusmodi pulsacio erit illa? Qui ait: Ante mortem meam tribus vicibus clamare. Et ille: Michi placet. Ille incepit alta voce clamare primo, secundo, tercio, et respexit circumquaque, et hominem 20 agili cursu venientem vidit a longe et ait iudici: Mortem meam differas; ecce hominem venientem video; forte ipse est socius meus, qui me hodie liberabit. Iudex vero cum ipsum venientem audisset, exspectavit; et ecce socius ejus venit et ait: O domine, ego sum ille, qui de bonis meis, uxore et amicis meis disposui, et amicus meus 25 interim in periculo mortis pro me stetit; illum libere permittas abire, quia paratus sum, pro peccatis meis mortem sustinere. Iudex respexit eum et ait: O carissime, dic michi causam, quare adinvicem estis tam fideles? Et ille: Domine, a pueritia quilibet alteri fidem dedit, ut in omnibus fideles essemus; et hec est causa, quare ipse in 30 loco meo se posuit, quousque de domo mea ordinassem. Iudex ait: Ex quo ita est, tibi mortem remitto, et sitis michi fideles; de cetero mecum manebitis, et de prebenda necessaria vobis providebo per omnia. At illi: Domine, omnem fidelitatem amodo promittimus vobis. Iudex igitur eos recepit ad gratiam, et omnes iudicem laudabant, qui 35 fecit eis talem misericordiam.

Moralizacio. Carissime, rex iste imperator est pater celestis, duo latrones anima et corpus, qui facti sunt per peccatum socii, sed in baptismo adinvicem [88] uniti, ita, quod quilibet dedit alteri fidem, 5 redierit] *orig.* redierint. 8 quo] *orig.* qua.

alium in necessitate non deficere, quando dixerunt: Abrenuncio diabolo et pompis ejus. Et post hoc facti sunt socii in omnibus operibus, sed unus sine altero est captus et fortiter advinculatus. Quando homo mortaliter peccat, anima sub jugo diaboli manet. Alter socius, scilicet
 5 corpus hincinde in deliciis suis vacat. Sed bonus christianus, deo dilectus, cum intelligit, quod anima in peccatis jacet, et per consequens in carcere diaboli, habet se offerre loco ejus, hoc est, in loco penitencie permanere, quousque anima ad uxorem i. e. ad conscienciam pergat et cum ea disponat de prole et familia i. e. de divinis preceptis
 10 et peccatis, quid et quantum contra divina precepta deliquit et quamdiu in peccatis permansit, et pro quolibet peccato debet satisfacere deo. Sed dic michi, quomodo? Certe per oracionem, jejunium et elemosinam. Interim corpus debet clamare trina vice; prima vox est amara contritio, secunda integra confessio, tertia plena satisfactio.
 15 Statim ad istos clamores anima, que jam domum consciencie disposuit, ad te veniet in forma debita, et ambo, scilicet corpus et anima, regnabunt in eterna tabernacula, ad que nos ducat dominus noster etc.

CAP. 109. (101.)

Quos ditat diabolus per avariciam, in fine decipit ad gehennam.

20 Quidam faber dives, juxta mare in quadam civitate manens, valde avarus et malus erat et multam pecuniam collegit et unum truncum implevit et ipsum juxta ignem posuit in conspectu omnium, ut nullus de eo suspicionem haberet, quod pecunias haberet. Accidit semel, cum omnes essent sompno oppressi, quod mare domum intravit in
 25 tantum, quod truncus cum pecunia natabat, et quando mare recessit, truncum secum abstulit; et sic truncus natabat in mare per multa miliaria, quousque pervenerat ad unam civitatem, in qua erat quidam homo, qui commune hospicium tenebat vel habebat. Homo ille mane surrexit, videns truncum natate, ad terram duxit, credens nichil aliud
 30 esse, quam quoddam lignum ab aliquo projectum vel derelictum. Ille homo erat valde liberalis et largus erga pauperes et peregrinos. Accidit uno dierum, quod peregrini in ejus domo hospitati sunt, et erat tempus frigidissimum; hospes cum securi lignum scindit, et post tres vel quatuor ictus sonitum audivit; deinde scindens et pecuniam
 35 inveniens gavisus est, sub custodia posuit, si [88 b] aliquis veniret, cujus esset, reddere vellet. Faber vero de civitate in civitatem ivit,

36 esset] orig. essent.

querendo pecunias suas, et venit ad civitatem et ad domum hospitis, qui truncum invenit. Cum mencionem de trunco perditio faceret, audiens hospes intellexit, quod pecunia ejus fuit et cogitavit: Jam probabo, si voluntas dei fuerit, ut pecuniam ei reddam. Fecit fieri
 5 hospes tres pastillos de pane; primum implevit de terra, secundum 5 ossibus mortuorum, tertium cum pecunia, quam invenit in trunco. Hoc facto dixit fabro: Volumus comedere tres bonos pastillos de optimis carnibus, quas habeo; quemcumque elegeris sufficienciam habebis. Faber vero unum post alium levavit, pastillum plenum terra magis ponderantem invenit et illum elegit, et ait hospiti: Si plus in-
 10 digeo, illum secundum eligo. Ponens manum super pastillum plenum de ossibus mortuorum. Tertium pastillum tibi habeas. Hospes hoc videns in corde suo dicebat: Jam clare video, quod voluntas dei non est, quod ille miser pecuniam habeat. Statim pauperes ac debiles, cecos et claudos vocavit, et in presencia fabri pastillum aperuit et
 15 ait: Ecce, miser, pecuniam tuam, quam manibus tuis tradidi, tu pocius pastillos de terra et de ossibus mortuorum elegisti, et bene, quia deo non placuit, ut pecuniam illam rehaberis. Hospes statim coram suis oculis totam pecuniam inter pauperes divisit; et sic faber cum confusione magna recessit. 20

Carissimi, faber iste potest dici quilibet homo mundanus, qui pocius nititur mundo servire, quam creatori nostro. Per truncum istum undique clausum cor cujuscumque avari intelligitur, quod semper est clausum quoad celestia; pecunia inclusa sunt quedam opera meritoria, que aliquando miser homo committit, ex timore dei com-
 25 pulsus; mare, quod fluit et refluit, est mundus iste, qui rapit de corde avari, quitquid boni commiserat, non tamen virtutes, quas in baptismo recepit, sed etiam bonas cogitaciones cordis. Math. vi: Ubi est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum. Hospes, qui truncum invenit, est bonus prelatus vel confessor discretus, qui tenetur circa pecca-
 30 torem diligenciam habere et eorum corda et facta scrutari et investigare, quomodo poterunt ad viam rectitudinis duci; unde homo tenetur sequi viam, per quam poterit salutem invenire, scilicet ad confessionem currere et in domo ecclesie hospitari, ejus preceptis obedire; [89] tunc confessor debet eis tres pastillos ostendere, ut unum eligat de
 35 istis, per quem famem peccati extinguere possit. Primus enim pastillus erat plenus terra, et designat mundum; quem si mundanus homo elegerit, in vita ista nichil aliud inveniet, nisi terram puram i. e. sepulchrum vix septem pedes continens, quia omne, quod est in mundo, aut est superbia vite aut concupiscencia oculorum aut con- 40

cupiscencia carnis; immo totus mundus est in maligno positus; ergo ve illis, qui mundana eligunt! Memento ergo, homo, quia cinis es et in cinerem reverteris. Secundus pastillus erat plenus ossibus mortuorum et signat carnem i. e. carnales homines, ut sunt ociosi, 5 gulosi, luxuriosi, qui cum omni studio intendunt, carni placere; contra tales dicit apostolus: Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Tunc invenietis opera vestra quasi ossa arida, que nichil aliud valent, nisi ut comburantur; ve ergo illis, qui illum pastillum, scilicet carnales delicias, eligunt! Tercius pastillus erat plenus argento et auro 10 puro, et ille designat celum empireum, in quo est thesaurus infinitus. Pauci sunt respective, qui manum ad illum pastillum ponant, unde Matth. 1: Lata est via, que ducit ad inferos; stricta, que ducit ad celum; ideo pauci per eam ambulant. Quid ergo est faciendum? Certe vocari pauperes et debiles i. e. justos atque sanctos, qui in vita ista 15 per tribulationes multas propter deum transierunt et multas miseras sustinuerunt; talibus dicetur illud Math. xxv: Venite, benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est. Ad quod nos perducatur etc.

CAP. 110. (102.)

20 *De errantium mirabili revocatione et afflictorum pia consolacione.*

Trajanus imperator regnavit, in cujus imperio erat quidam miles, nomine Placidus, qui erat magister milicie ex parte imperatoris. Iste erat in operibus misericordie valde assiduus, sed tamen idolorum cultui deditus. Habebat autem uxorem ejusdem ritus et misericordie 25 existentem, duosque filios ex ea procreavit, quos juxta suam nobilitatem magnifice educari fecit, et quia operibus sedule insistebat ad viam veritatis meruit illustrari. Quadam enim die, cum venacioni insisteret, gregem cervorum reperit, inter quos unum ceteris speciosiore et majorem conspexit, qui ab aliorum societate discedens [89b] in 30 silvam vastiorem prosiliit, unde cum alii milites circa reliquos cervos occupati essent, Placidus illum toto visu insequabatur et ipsum capere nitebatur. Quem cum totis viribus insequeretur, cervus tandem super quandam rupis altitudinem conscendit et Placidus appropians, qualiter eum capere posset, in animo sedule cogitavit. Qui cum cervum 35 diligenter inspiceret, vidit inter cornua ejus formam sancte crucis supra solis claritatem fulgentem et imaginem Ihesu Christi, qui per os cervi sicut olim per asinam Balaam, sic ei locutus est, dicens: O Placide, quid me insequeris? Ego tui gracia in hoc animali apparui

tibi; ego sum Christus, quem tu ignoranter colis; elemosine tue coram me ascenderunt, et ob hoc veni, ut per hunc cervum, quem venaris, ego quoque ipse venarer te. Alii tamen dicunt, quod ipsa imago, que inter cornua cervi apparuit, hec verba protulit. Hoc audiens Placidus nimis terrore correptus est, de equo in terram cecidit et post unam 5 horam ad se rediens de terra surrexit et ait: Revela michi, quid loqueris, sic credam in te. Et ait Christus: Ego sum Christus, Placide, qui celum et terram creavi, qui lucem oriri feci et a tenebris divisi, qui tempora, dies et annos constitui, qui hominem de limo terre formavi, qui propter salutem humani generis in terris in carne ap- 10 parui, qui crucifixus et sepultus tercia die resurrexi. Audiens hec Placidus iterum in terram cecidit et ait: Credo, domine, quod tu es, qui omnia fecisti et qui errantes convertis. Et dixit ad eum dominus: Si credis, vade ad episcopum civitatis et te baptizari facias. Cui Placidus: Vis, domine, ut hec eadem nunciem uxori mee et filiis, 15 ut et ipsi pariter in te credant? Cui dominus: Nuncia illis, ut et ipsi pariter tecum mudentur; tu quoque die crastina huc venias, ut tibi rursus appaream et, que futura sunt, plenius pandam. Cum ergo Placidus domi venisset et hec uxori in lecto renunciasset, exclamavit uxor ejus, dicens: Domine mi, et ego alia nocte transacta vidi di- 20 centem michi: Cras tu et vir tuus et filii tui ad me venietis. Et nunc cognovi, quod ipse est Christus. Perrexerunt ergo media nocte ad episcopum civitatis Rome, qui eos cum gaudio magno baptizavit, et Placidum vocavit Eustachium, uxorem Theosbitam, et filios ejus Theosbitum et Agapitum. [90] Mane facto Eustachius, sicut con- 25 sueverat, ad venacionem processit et prope locum veniens milites suos quasi sub obtentu investigande venacionis dispersit; statimque in loco formam prime visionis aspexit, cadensque in terram in faciem suam dixit: Supplico tibi domine, ut manifestes, que promiseras servo tuo. Cui dominus: Beatus es, Eustachi, qui accepisti lavacrum gracia mee, 30 qui medidanium superasti, et modo eum, qui te deceperat, conculcasti; modo apparebit fides tua; diabolus enim, eo quod ipsum dereliquisti, contra te seve et variis modis armatur; oportet enim te multa sustinere, ut accipias coronam victoriae; oportet te multa pati, ut de alta seculi vanitate humilieris et rursus in spiritualibus diviciis ex- 35 alteris; tu ergo ne deficias nec ad gloriam pristinam respicias, quia per temptationes oportet te alterum Job demonstrari; sed cum humiliatus fueris, veniam ad te, in gloriam pristinam te restituam; dic ergo michi, si temptationes modo vis sustinere, aut in fine vite tue? Dicit ei Eustachius: Domine, si oportet ita fieri, modo jube temptationem 40

accedere, sed virtutem paciencie tribue. Cui dominus: Esto, quia
 gracia mea custodiet animas vestras. Sicque dominus in celum
 ascendit, et Eustachius domi rediens hec uxori sue nunciavit. Post
 paucos igitur dies mors pestifera cunctos servos et ancillas invasit et
 5 universos occidit; deinde post paucos alios dies omnes equi et omnia
 ejus pecora subito interierunt. Quidam autem scelestes ejus depreda-
 cionem videntes et per noctem in domum ejus irruentes cuncta, que
 reppererunt, asportaverunt et totam domum auro et argento et rebus
 aliis spoliaverunt, et ipse cum uxore sua et filiis gracias deo agens
 10 nocte nudus aufugit. Qui ruborem verentes Egiptum pergebant, totaque
 ejus possessio per rapinam malorum ad nichilum est redacta. Rex
 autem totusque senatus pro magistro militum tam strenuo multum
 dolebant eo, quod nullum indicium de eo reperire poterant. Cum
 autem iter agerent, appropinquaverunt mari et invenientes navim in
 15 ea navigare ceperunt. Videns autem dominus navis uxorem Eustachii,
 quod pulchra esset, nimis ipsam habere desideravit. Cum vero trans-
 fretassent, naulum ab eis exigebat; non habentibus illis, unde solverent,
 jussit [90*b*] pro naulo retinere uxorem volensque eam secum habere.
 Quod ut Eustachius audivit, nullatenus consentire voluit; eo contra-
 20 dicente innuit dominus nautis suis, ut eum in mare precipitarent, ut
 sic uxorem suam habere possit. Quod cum Eustachius comparisset,
 uxorem eis tristis reliquit et duos infantes accipiens ingemiscens ibat
 dicens: Ve michi et vobis, quia mater vestra alienigene marito tra-
 dita est; perveniensque ad quendam fluvium propter aquarum ha-
 25 bundanciam non est ausus cum duobus filiis flumen pertransire, sed
 uno circa ripam fluminis relicto alterum transportabat. Qui cum
 fluvium transfretasset, illum infantem, quem bajulaverat, super terram
 posuit et ad accipiendum alium festinavit. Cum autem circa medium
 fluminis pervenisset, ecce lupus concitus venit et infantem, quem de-
 30 posuerat, rapiens in silvam fugit. Qui de eo desperatus ad alium
 festinavit; sed cum abiret, leo advenit et alterum infantem rapiens
 abiit, unde eum sequi non valens, cum esset in medio fluminis, cepit
 plangere et capillos suos evellere, volens se in aquam projicere, nisi
 ipsum divina providencia conservasset. Pastores autem videntes
 35 leonem puerum unum portantem eum cum canibus insecuti sunt, per
 divinam autem dispensacionem leo puerum illesum abjiciens recessit.
 Quidam insuper aratores post lupum clamantes de ejus faucibus alium
 puerum incolumem liberabant. Utrique vero pastores et aratores de
 uno vico fuerunt et penes se pueros nutrierunt. Hoc autem Eustachius

nesciebat, sed merens ac plorans ibat, dicens: Heu michi, quia ante
 ut arbor pollebam, sed modo penitus nudatus sum! Heu michi, quia
 multitudine militum circumdari solebam, sed modo solus remanens
 nec filios sum concessus habere! Memento, domine, quoniam tu michi
 dixisti, quia oportet me temptari, sicut Job; ecce, plus quam Job 5
 aliquid in me fieri vides; ille enim, etsi omnibus nudatus fuerit, tamen
 stercus habuit, super quo sedere potuit; michi autem nichil horum
 remansit; ille amicos sibi compacientes habuit; ego feras habui in
 amicos, qui filios meos rapuerunt; illi uxor est relicta, a me vero
 ablata. Da requiem, domine, tribulacionibus meis et pone custodiam 10
 ori meo, ne declinet cor meum in verba malicie et ejiciar a facie tua.
 [91] Hiis dictis cum lacrimis ad quendam vicum abiit et data mercede
 sibi agnos illorum hominum per annos quindecim custodivit. Filii
 autem ejus in altero vico sunt educati, nec se fratres esse sciebant.
 Dominus autem navis uxorem Eustachii conservavit, nec eam ille 15
 alienigena cognovit, sed pocius eam intactam dimittens vitam finivit.
 Imperator autem et populus romanus plurimum ab hostibus molesta-
 batur, et recordatus Placidi, quam strenue contra eos dimicasset, de
 ejus subita mutacione pluries tristabatur; direxitque multos milites
 per diversas mundi partes, promittens omnibus, qui eum invenirent, 20
 multas divicias et honores. Quidam autem ex militibus, qui aliquando
 Placido ministraverant, ad ipsum vicum, in quo degebat, venerunt,
 quos Placidus de agro veniens et considerans, eos ex incessu protinus
 recognovit et ingemiscendo perturbari cepit, cogitans dignitatem, quam
 olim habuit, et in corde suo dixit: Domine, sicut istos, qui aliquando 25
 mecum fuerunt, preter spem nunc vidi, da, ut conjugem meam videre
 possum, nam de filiis scio, quod a feris comesti sunt. Venit enim
 ad eum vox, dicens: Confide, Eustachi, quia cito honorem tuum re-
 cuperabis et filios et uxorem recipies. Cum igitur militibus obviasset,
 ipsi eum minime cognoverunt. Cumque eum salutassent, quesierunt, 30
 si aliquem peregrinum, nomine Placidum, cum uxore et cum duobus
 filiis cognosceret? Ille autem se nescire professus est; ad preces tamen
 ejus in hospicium diverterunt, et Eustachius eis serviebat, et recolens
 pristinum statum suum lacrimas continere non poterat; egressus autem
 foras faciem suam lavit, et iterum rediens eis serviebat. Illi vero 35
 considerantes adinvicem dixerunt: Quod similis est hic homo illi, quem
 querimus. Et respondens alter dixit: Valde similis est; consideremus
 igitur, si habet signum cicatricis in capite, quod sibi in bello accidit.
 Et respicientes et signum videntes ipsum esse, quem querebant, pro-

tinus cogoverunt, et insilientes et osculantes eum de uxore sua et filiis sciscitati sunt; qui dixit eis, quod filii mortui essent, et uxor detenta. Vicini autem omnes ad spectaculum concurrebant, dum milites virtutem et primam gloriam narrabant; tunc preceptum imperatoris milites ei exposuerunt, et optimis vestimentis ipsum induerunt. [91b] Post inter quindecim dierum ad imperatorem venerunt; qui ejus adventum audiens eidem protinus occurrit et in oscula ejus ruit. Narravit omnibus per ordinem cuncta, que sibi acciderant; statimque ad magisterium milicie trahitur et idem officium, quod prius, exercere 10 compellitur; qui numeratis militibus et paucos contra hostes esse cognoscens jussit tirones colligere per omnes civitates et vicos; contigit autem et illam terram describi, in qua filii sui educati fuerant, ut darent duos tirones. Universi autem ejus loci incole illos duos juvenes tamquam ceteros adeptiores magistro militum consignaverunt. 15 Videns ergo illos duos juvenes elegantes et morum honestate compositos, cum sibi plurimum placuissent, inter primos in acie ordinavit, et sic profectus ad bellum, subjectis hostibus exercitum suum tribus diebus in quodam loco, ubi uxor sua pauperula manebat, requiescere fecit, in cujus domo hi duo hospitati sunt; ignorantibus tamen, quod 20 mater eorum esset, et sedentes circa meridiem et mutuo confabulantes exponebant sibi invicem de infancia sua. Mater vero e contra sedens, que ipsi referebant, attentius audiebat. Dixit enim major minori: Ego dum infans essem, nichil recolo, nisi quod pater meus magister militum erat et mater mea valde speciosa, duosque filios habuit, scilicet 25 me et alium minorem me, qui etiam ipse valde speciosus erat; accipientesque nos parentes nostri egressi sunt de domo nocte ingressique navem, nescio quo euntes. Cumque autem de navi egrederemur, mater nostra, quomodo nescio, in mari relicta est; pater noster portans nos duos, pergebat flens, perveniensque ad quendam fluvium 30 transivit cum fratre meo minori, et me super ripam fluminis reliquit. Cum autem reverteretur, ut me acciperet, lupus venit et illum infantem rapuit; et antequam ad me appropinquaret, leo de silva exiens me rapuit et in silvam duxit. Pastores vero me de ore leonis eripuerunt, et nutritus sum in illa possessione, in qua et ipse scis, et 35 non potui scire, quid factum sit de patre meo, neque de fratre. Audiens hec minor frater, cepit flere et dicere: Per deum, ut audio, frater tuus ego sum, quoniam, qui me educaverunt, michi dixerunt, quomodo me eruerunt de faucibus lupi. Et in amplexibus ruentes osculabantur se invicem et flevunt. Audiens hoc mater eorum et

29 quendam] *orig.* quendam.

considerans, quod eventum suum ita seriatim dixissent, diu apud se [92] tractavit, si filii sui essent. Altera autem die magistrum militum adiit et interpellavit, dicens: Deprecor te, domine, ut me ad patriam tuam perducere jubeas; ego enim sum de terra Romanorum et hic peregrina sum. Hec dicens vidit in eo signa mariti sui, et eum 5 cognoscens, cum se jam continere non posset, procidit ad pedes ejus et ait: Precor te, domine, ut michi exponas pristinam vitam tuam; puto enim, quod tu sis Placidus, magister militum, qui alio nomine Eustachius nuncupatur, quem salvator convertit, qui talem temptationem sustinuit, et cui uxor, que ego sum, in mari ablata fuit, que 10 tamen ab omni correptione servata sum, qui et duos filios, Agapitum et Theosbitum, habuit. Audiens hec Eustachius et ipsam diligenter considerans, uxorem suam esse recognovit et lacrimas pre gaudio fudit. Ipsam osculatus est, glorificans deum, qui consolatur afflictos. Tunc dixit ei uxor sua: Domine, ubi sunt filii nostri? Qui respondit: 15 A feris capti sunt. Et exposuit ei, quomodo eos perdidit. Et illa: Gracias agamus domino; puto enim, ut, quemadmodum deus donavit nobis, ut inveniremus nos invicem, dabit etiam recognoscere nobis filios nostros. At ille: Dixi tibi, quod a feris devorati sunt. Cui illa: Hesterno die sedens in orto audivi duos juvenes sic et sic suam in- 20 fanciam exponentes; credo, quod sint filii nostri; interroga eos, et dicent tibi. Convocans autem Eustachius eos et audiens ab eis infanciam suam, recognovit, quod filii sui erant; et amplectens eos ipse et mater super eorum colla plurimum flevit, et crebrius eos osculabantur. Omnis autem exercitus plurimum gaudebat de invencione 25 eorum et de victoria barbarorum. Cum igitur redirent, contigit, jam Trajanum obiisse, et successisse ei pejorem in sceleribus, nomine Adrianum, qui pro victoria obtenta et invencione uxoris [et] filiorum magnifice eos suscepit et magnum convivium preparavit. Altera autem die ad templum idolorum processit, ut ibi sacrificaret pro victoria 30 barbarorum. Videns autem imperator, quod Eustachius nec pro victoria, nec pro invencione suorum sacrificare vellet, hortabatur, ut sacrificium immolaret. Cui Eustachius: Ego Christum deum colo, et illi soli servio et sacrifico. Tunc imperator ira repletus ipsum cum uxore et filiis in arena statuit et leonem ferocem ad eos dimitti fecit. 35 [92b] Occurrens vero leo et dimisso capite quasi eos adorans ab eis humiliter recessit. Tunc imperator bovem ereum incendi fecit et eos ibidem vivos mitti mandavit. Orantes igitur sancti et se domino commendantes, bovem intrantes ibidem domino spiritum reddiderunt.

23 amplectens] *orig.* amplectentes.

24 et] *orig.* ea.

30 ibi] *orig.* ubi.

Tercia autem die de bove sunt coram imperatore extracti, ita penitus intacti inventi sunt, quod nec capillos, nec quitquam eorum vapores incendii aliquatenus contigerunt. Christiani vero eorum corpora tulerunt et in loco celeberrimo recondentes ibidem oratorium construxerunt. 5 Passi autem sub Adriano, qui regnare cepit circa annos domini xx Kalendas Novembris, vel secundum quosdam xii Kalendas Octobris.

Moralizacio. Carissimi, iste imperator est dominus noster Ihesus Christus; Placidus potest dici quilibet homo mundanus, in vanitatibus seculi occupatus, qui pergit ad venandum ea, que sunt mundana, cum 10 militibus suis i. e. quinque sensibus. Tandem venit ad gregem cervorum, in quibus multum delectatur; cervi isti sunt visus, auditus etc., verba detractoria et vana et sic de aliis sensibus exterioribus. Sed attendatus, quod cervus pulchrior cucurrit et recessit a societate aliorum, quemque toto conamine insequabatur Placidus. Cervus ille 15 est racio, que est optima potencia anime, quam homo tenetur toto conamine in omnibus operibus sequi, si desiderat habere vitam beatam. Cervus ille ascendit rupem; rupa est justitia sive rectitudo, quam racio semper diligit, et infra cornua rationis vidit imaginem crucifixi. Cornua sunt lex antiqua et nova; in lege antiqua bene prophetisatum erat a multis de adventu Christi et de ejus morte; in lege 20 nova clare videre possumus, quomodo et qua morte pro nostra salute mortuus est; ideo cervus ille bene dicit, ut mundum despiciamus et ea, que in mundo sunt, et sequamur vestigia Christi, ut fecit Placidus. Sed posses dicere: Libenter essem instructus, quomodo vestigia Christi 25 debeam sequi, ecce exemplum in isto beato Eustachio. Primo renuncia uxori et filiis. Uxor illa, que est speciosa valde, est anima tua, ad dei similitudinem creata, que semper est parata Christo obedire, si caro ei consenciat; duo filii parvuli sunt voluntas et opus, qui sunt parvuli, quamdiu homo permanet deo contrarius; [93] unde 30 primo oportet temetipsum, deinde omnia temporalia a te repellere, si non opere, tamen voluntate; hoc est sic intelligendum, quod semper deum omnibus preponas. Post hoc Placidus surrexit et cum uxore et filiis nocte navem intravit. Sic tu, carissime, surge per contricionem cum bona voluntate et bonis operibus et intra navem sancte 35 ecclesie, et deus in omnibus erit tibi propicius. Magister navis est prelatus, qui libenter nos retineret, sed uxorem nostram i. e. animam habet tenere in divinis preceptis; et si contingat, hominem vagari extra navem ecclesie, amittere potest duos filios, scilicet voluntatem bonam et bonum opus, que prius habuit erga deum, sicut Placidus 40 fecit. Placidus intravit fluvium et infantes portavit, et lupus unum

cepit et leo alium. Per fluvium illum mundum intelligere debemus, per leonem diabolum, per lupum propriam carnem. Diabolus rapit a corde hominis bonam voluntatem, caro bonum opus. Caro bonum opus, racio dicit, bonum esse jejunaire et in bonis operibus vigilare; caro dicit: Melius est, bene comedere et suaviter dormire. Quid ergo 5 est faciendum? Si illa duo ablata fuerint ab homine, scilicet bona voluntas et opus meritorium, certe pastores et aratores habent cum canibus viriliter sequi. Pastores isti sunt confessores discreti, qui habent nos dirigere, et a via perdicionis deducere; aratores sunt predicatorum, qui habent terram cordis nostri per sacram scripturam 10 arare, spinas peccatorum evellere, et virtutes inserere, vitia extirpare, et per consequens hominem in servicio dei nutrire, ita quod sint in una civitate, scilicet in una dilectione et concordia ut caro spiritui non contradicat. Tunc rex misit ad querendum Placidum; sic deus misit primo patriarchas ad hominem, secundo prophetas, sed homo 15 nolebat fateri eos cognoscere, donec venit filius dei et nos suo precioso sanguine redemit; ideo justum est, ut hospicium domus nostre sit mundum per opera meritoria, in quo non sit peccatum. Et sic apparebit uxor munda et speciosa, scilicet anima cum duobus filiis i. e. cum voluntate propria deo semper serviendo per opera miseri- 20 cordie. Et videas, quod signum habeas, per quod poteris cognosci, sicut Placidus habuit. Signum illud debet esse dilectio dei et proximi, ut deum super omnia diligas [93b] et proximum, sicut teipsum; et sic poteris fieri magister militum, scilicet omnium sensuum, eos virtutibus subjiciendo, et super martirium marceracionis ad vitam eternam 25 pervenire. Quod nobis concedat etc.

CAP. 111. (103.)

De custodia et circumspectione habenda ad gregem commissum.

Quidam nobilis quandam vaccam candidam habuit, quam multum dilexit propter duo; primum quod candida erat, secundo quod in 30 dando lac habundavit. Nobilis ille pre nimio amore ordinavit, quod vacca duo cornua aurea habuit; et inter se cogitavit, cui posset vaccam ad custodiendum committere. Erat enim tunc temporis quidam homo, nomine Argus, qui verax in omnibus erat et centum oculos habebat. Nobilis iste nuncium ad Argum misit, ut sine dilacione ulte- 35 riori ad eum veniret. Qui cum venisset, ait ei: Vaccam meam cum cornibus aureis tue custodie committo, et si bene custodieris, te ad

magnas divicias promovebo; si vero cornua fuerint ablata, morte morieris. Argus vero vaccam cum cornibus recepit et secum duxit; et singulis diebus cum ea ad pascua perrexit et eam diligenter custodivit et de nocte eam domum reduxit. Erat quidam homo cupidus, nomine Mercurius, subtilis valde in arte musicali, qui miro modo vaccam habere cupiebat; et sepe ad Argum venit, ut prece vel precio cornua ab eo obtineret. Argus vero tenens in manibus baculum pastoralem, coram se in terram fixit, et ait baculo in persona domini sui: Tu es dominus meus, nocte ista ad castrum tuum veniam. Tu dicis michi: Ubi est vacca cum cornibus? Ego respondeo: Ecce vacca sine cornibus; me enim dormiente latro quidam cornua abstulit. Tu dicis: O miser, nonne centum oculos habes? Quomodo erat, quod omnes dormirent et latro cornua abstulit? Hoc est mendacium, et sic ero filius mortis. Si dicam: Vendidi, infidelis ero domino meo. Deinde ait Mercurio: Perge viam tuam, quia nichil obtinebis. Mercurius recessit, et altera die cum arte musicali et suo instrumento venit. Qui cum venisset, incepit cum Argo more historico fabulas dicere et plerumque cantare, quousque duo oculi Argi inceperunt dormire; deinde ad cantum illius duo alii oculi dormitaverunt, et sic deinceps, donec universi sompnum caperent. Quod cernens Mercurius caput Argi amputavit et vaccam cum cornibus aureis rapuit.

[94] Carissimi, nobilis ille est dominus noster Ihesus Christus; vacca candida anima ad dei similitudinem creata, que, dum manet in puritate vite, dat lac devocionis et oracionis, propter que duo multum a deo diligitur, et ideo dedit ei cornua aurea, quia per utrumque salvati sunt plures homines post mortem Christi. Vacca illa cum cornibus traditur Argo i. e. prelato, unde Argus cum centum oculis claris virum providum et discretum ac undique circumspectum significat, qui semper habet vigilare juxta gregem sibi commissum; unde Ezech. III dicitur prelato: Si non annunciaris ei, neque locutus fueris, ut avertatur a via sua impia, et vivat ipse impius in iniquitate sua moreretur, sanguinem ejus de manu tua requiram; si autem annunciaris impio, et ille non fuerit conversus ab impietate sua et a via sua pessima, ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti. Sed heu, multi baculum pastorem i. e. potestatem suam ante oculos hominum ostendunt, ut videantur et ut ab hominibus honorentur; sed sepe contingit, cum venerit aliqua temptatio diabolica, scilicet audiendo cantus musicales i. e. mulierem, qui cum sepe ab hominibus libenter audiuntur et in illis delectantur, in tantum quod a sue circumspeditionis

vigilancia cadunt et dormiente ipsius prudencia spiritualiter pereant et vaccam i. e. animam, quam diligenter servare debent, per peccatum amittunt, unde caput a talibus amputatur, i. e. beata vita quam deo promiserunt per opera meritoria servare. Mercurius i. e. diabolus aufert ab eis vitam eternam ducendo vaccam i. e. animam ad infernum. 5

CAP. 112. (104.)

De curacione anime per medicinam supercelestis medici, qua quidam curantur et quidam non.

Gorgonius regnavit, qui uxorem pulchram accepit, concepit et peperit filium. Puer crevit et ab omnibus est dilectus; cum autem decem annos in etate habuit, mortua est mater ejus et tradita honorifice sepulture. Post hoc ex consilio multorum rex aliam uxorem duxit, que filium prime uxoris non dilexit, sed obprobria multa sibi intulit; rex autem hoc percipiens, volens placere uxori, filium suum extra imperium ordinavit, filius sic expulsus artem medicine studuit et in tantum profecit, quod factus est magnus et perfectus medicus. Audiens rex, quod filius suus in studio profecit, gavisus est valde. Accidit [94b] infra tempus breve, quod rex in gravem infirmitatem cecidit, litteras pro filio destinavit, ut ad eum sine ulteriori dilacione veniret et eum ab infirmitate liberaret; filius vero, ut voluntatem 20 patris intellexit, ad patrem venit et eum perfecte curavit, unde fama ejus per totum regnum volavit. Post hec regina mater ejus usque ad mortem infirmabatur, et medici ex omni parte sunt adducti, qui omnes eam ad mortem judicabant. Hoc autem percipiens rex contristatus valde, rogavit filium suum, ut eam curaret; at filius ait: 25 Peticionem vestram implere nolo. Cui pater: Extra regnum meum te expellam. Cui filius: Si sic agitis, injuste mecum facitis, pater! Bene constat vobis, quod me extra regnum expulisti propter ejus suggestionem; unde mea ausencia fuit causa vestri doloris ac infirmitatis, et mea presencia est causa doloris et infirmitatis regine, et ideo nolo eam curare, sed ab ea recedere. Ait pater: Eundem morbum habet quem ego habui; me perfecte curasti, sic et eam cura. Respondit filius: Pater mi, licet sit eadem firmitas, non tamen eadem complexio est tibi et sibi; quicquid ergo tibi feci, gratum et ratum habuisti, et quando palacium intravi et me vidisti, curatus fuisti; no- 35 verca mea, quando me videt, gravatur; si loquor, incenditur dolor;

si tangam eam, extra se ipsam rapitur; et ideo nichil magis expedit egris curandis nisi dare eis quod volunt et quod desiderant. Et sic per tales allegaciones filius evasit et noverca defuncta est.

Moralizacio. Carissimi, rex iste potest dici primus parens Adam, 5 qui locum et imperium habebat, scilicet paradisum, quem deus dominum totius mundi constituit. Psalmista: Omnia subiecisti sub pedibus ejus etc. Qui desponsavit pulchram uxorem i. e. animam ad dei similitudinem creatam, ex qua genuit filium i. e. Christum sua progenie productum quantum ad humanitatem. Uxor i. e. anima 10 moritur spiritualiter per peccatum, quod commisit; statim duxit aliam uxorem, scilicet iniquitatem et miseriam in quam cecidit, per quam paradiso privabatur et in isto mundo ponebatur, ubi in sudore et labore vixit. Filius dei, qui erat de sua progenie, secundum carnem de imperio celesti propter nostram infirmitatem et iniquitatem descendit, 15 qui factus est noster medicus. [95] Perfectus autem medicus omnes infirmitates curat, in tantum quod fama ejus in celo et in terra et in inferno volavit. Sed pater noster Adam graviter infirmabatur per peccatum commissum tam in corpore quam in anima; in corpore perdidit gloriam et honorem, quando de paradiso est expulsus; in 20 anima, quando a deo separatus est et in infernum collocatus, deus vero optime et perfecte illum sua benedicta passione curavit, sed novercam, scilicet diabolum, cui per peccatum conjunctus erat, nunquam volebat curare. Dic ergo michi quare habuerint eandem infirmitatem, quia ambo per peccatum ceciderunt? Ad hoc dico: Licet 25 ambo peccaverunt, tamen alio et alio modo; diabolum sine suggestione et ex propria malicia, homo vero per diabolum temptatus et ex fragili materia plasmatus in peccatum cecidit et oleum misericordie peccavit; ideo medicus dominus noster Ihesus Christus hominem curavit, sed non novercam scilicet diabolum. Noverca illa est causa, quare filius 30 dei a multis hominibus in alienam regionem mittitur et ab eis expellitur; sed e converso presencia divina est causa mortis diaboli, quia ambo se non compaciuntur.

CAP. 113. (105.)

De spirituali pugna et remuneracione pro victoria.

35 Adonias regnavit dives valde, qui torneamenta et hastiludia multum dilexerat; unde quoddam torneamentum fecit proclamari, ut quicumque se in torneamento melius haberet, mercedem condignam

a rege obtineret. Hoc audientes nobiles et optimates ad torneamentum venerunt. Rex ordinavit ut milites dividerentur ita, ut ex una parte plures ordinavit in certo numero et tot ex alia parte; illi vero, qui primo ordinati fuerunt, omnia scuta sua et arma in loco ad hoc deputato per ordinem posuerunt. Rex precepit, ut quicumque ex alia 5 parte scutum alicujus cum hasta tangeret, statim ille, cujus scutum tactum esset, ad torneamentum secum descenderet et una puella ad hoc electa illum armaret et sic contra alium luderet, et si alium in ludo superaret, illo die corona regis coronatus esset et in regali 10 mensa collocaretur. Miles quidam hoc percipiens diligenter omnia 10 scuta respexerat, et unum scutum vidit, in quo erant tria poma aurea, que miro modo habere desiderabat, et sic scutum illud tetigit, alius autem, cujus erat scutum, statim a puella se armari fecit et descendit et contra eum lusit, in quo ludo [95 b] caput ejus, qui scutum suum tetigit, amputavit et mercedem condignam accepit. 15

Carissimi, iste imperator est dominus noster Ihesus Christus, qui contra diabolum pugnavit; primo in celo commissum est torneamentum i. e. bellum inter deum et diabolum, quando Michael et angeli ejus preliabantur cum dracone, et postea in terra in die parasceves. Sed redeamus ad propositum. Deus habet tria scuta seu 20 signa scilicet potenciam que est scutum patris, sapienciam que est scutum filii, bonitatem que est scutum spiritus sancti; illa tria scuta posuit deus in uno loco determinato, scilicet in natura humana, quando creavit hominem ad imaginem et similitudinem suam. Primus homo dominabatur omnibus bestiis; ecce potencia, que est scutum patris; 25 primus habuit scienciam de omnibus rebus; ecce sapiencia, que est scutum filii; primus homo creatus est in gracia et in dilectione dei et proximi; ecce bonitatem, que est scutum spiritus sancti. Malignus vero spiritus in malo obstinatus volens pugnare contra deum accessit ad hominem, in quo tria scuta trium personarum erant appensa, et 30 unum tetigit non scutum patris dicentis: Si comederitis, eritis potentes sicut dii. Non scutum spiritus sancti, dicentis: Eritis boni vel amantes. Sed tetigit scutum filii, in quo erant poma aurea, scilicet operacio trinitatis, dicentis: Si comederitis ex isto fructu, eritis sicut dii, scientes bonum et malum. Tactum ergo est scutum filii dei; 35 ideo decuit, ut deus pater mitteret filium, qui malignum spiritum pro nobis expugnaret. Illum dei filium armavit una virgo electa scilicet beata virgo Maria, de qua humanam naturam assumpsit, cum qua nos ad vitam eternam perduxit.

De liberatione humani generis a fovea baratri infernalis.

Erat quidam rex, in cuius imperio quidam pauper habitabat, qui singulis diebus ad quandam silvam perrexit, ut ligna colligeret ad vendendum, per que posset victum et vestitum acquirere. Accidit quadam die, quod ad silvam cum asino suo perrexit. A casu infra densitatem nemoris cecidit, et subito in quandam foveam cecidit, de qua nullo modo poterat exire; in qua fovea erat draco horribilis, qui totam foveam interius cum sua cauda circumvolvitur. In eadem fovea etiam erant serpentes multi in superiori parte fovee, et in profundo. [96] Et in medio erat quidam lapis rotundus, ad quem omnes serpentes singulis diebus semel in die descendebant et illum lambabant; deinde draco simili modo lambabat lapidem. Pauper cum hoc vidisset, intra se cogitabat: Multis diebus in ista fovea sine alimento steti, et nisi cibum habuero, fame peribo; pergam ad illum lapidem et lambere volo, sicut serpentes fecerunt. Perrexit ad lapidem, incepit lambere, et invenit omnem saporem, quem cor ejus desiderabat, et sic est refoscillatus, ac si omnia cibaria mundi comedisset sive habuisset. Infra paucos dies factum est tonitruum magnum et horribile, ita quod omnes serpentes unus post alium exivit; cum vero nullus serpens remaneret in puteo, draco incepit extra foveam volare; pauper hoc videns caudam draconis tenuit, draco eum de fovea levavit et ad magnam distanciam extra foveam projecit. Ille vero per aliquos dies ibidem stetit ignorans viam extra nemus. Accidit quod quidam mercatores venerunt et eum extra nemus ad viam rectam duxerunt, ille vero gavisus est valde, ad civitatem rediit et omnibus denunciavit quomodo ei acciderat, et statim post hoc vitam finivit.

Moralizacio. Carissimi, rex iste est pater celestis, pauper ille potest dici quilibet homo, qui nudus est egressus de utero matris sue; qui intrat nemus, scilicet mundum istum; unde sepe cadit in foveam profundam, quando cadit in peccatum mortale, ubi jacet in magno periculo, quia sub potestate draconis i. e. diaboli. Serpentes, qui sunt cum eo in fovea, sunt alia peccata venialia, per que homo intoxicatur velut per serpentem; lapis rotundus in medio est Christus, unde Psalmista: Lapidem quem reprobaverunt edificantes etc. In eo invenitur omnis sapor et dulcedo, ad illum debemus tempore tribulationis recurrere et cum devota oratione lambere. Tonitruum magnum est confessio pura facta cum contricione coram sacerdote, de quo tonitruo scilicet confessione omnes serpentes i. e. peccata et demones,

quos ad nos per peccata vocamus, terrentur et depelluntur, et draco i. e. diabolus expellitur. Mercatores i. e. predicatorum et confessores, qui cotidie lucrantur animas, quas diabolus conatur auferre. Iste tunc deducitur in viam rectam civitatis sancte [96b] Iherusalem, ad quam nos perducatur dominus noster Ihesus Christus etc.

5

De morte Christi pro nostra reconciliacione.

Quidam imperator erat, qui quandam forestam habebat, in qua fuerat quidam elephas, cui penitus nullus appropinquare audebat. Audiens vero hoc rex a philosophis et sapientibus naturam elephantis quesivit, illi vero responderunt et dixerunt, quod elephas mundas virgines multum diligeret et earum cantu delectaretur. Rex hoc audiens statim fecit inquiri duas puellas honestas et pulchras ac dulciter cantantes, quas in regno suo habebat. Inventa sunt igitur due virgines satis pulchre et honeste, quas rex fecit denudari et restam sic nude intrare; una earum pelvim accepit et altera gladium; et intrabant. In introitu inceperunt dulciter cantare. Hoc audiens elephas venit ad eas, cepit mamillas earum lambere, et virgines continue cantabant tamdiu, quousque elephas in gremio unius virginis requievit. Alia virgo videns elephantem in gremio alterius virginis dormire cum gladio eum occidit, et virgo, in cuius gremio dormivit, pelvim de sanguine elephantis replevit, et sic ad regem perrexerunt; rex vero gavisus est valde, et statim fecit fieri purpuram et multa alia de eodem sanguine.

Moralizacio. Carissimi, iste imperator est pater celestis, elephas dominus noster Ihesus Christus, qui ante incarnationem erat satis austerus, due virgines fuerunt Maria et Eva, que ambe erant nude ab omni peccato, Maria sanctificata in utero, Eva locata in paradiso. Eva gladium portavit i. e. peccatum, quod commisit contra dei precepta, propter quod Christus verus elephas mortuus est. Maria pelvim i. e. uterum virgineum, in quo conceptus erat Christus et ejus humanitas formata. Elephas ubera lambabat i. e. legem antiquam et novam, que sunt duo ubera, per que lac salutis sugere poterimus. Christus utraque lambabat, i. e. utramque legem implevit cum sanguinem suum effudit, de cuius sanguine anime nostre facte sunt purpurate omni honore et gaudio, ut sic si volumus vitam eternam possideamus, ad quam nos perducatur.

CAP. 116. (108.)

De dilectione dei, quomodo omnes nos equaliter diligit usque dum ipsum per peccata despiciamus.

Pippinus regnavit, qui quandam pulchram puellam desponsavit, 5 que concepit et elegantem filium peperit, sed in partu [97] mortua est. Duxit aliam et ex illa eciam filium genuit, utrumque filium ad nutriendum in longinquas partes misit. Isti duo per omnia sibi invicem erant similes. Cum vero per longa tempora moram traherent, mater secundi filii suum filium videre cupiebat, preces regi fundebat, 10 ut filium suum videre possit. Rex ei concessit, et nuncium pro duobus filiis destinavit, qui cum venissent, ita per omnia similes erant, licet tamen secundus esset minoris quantitatis et etatis, quia forte unius anni, nichilominus tamen tantus erat secundus, quantus primus, sicut multociens contigit, et forte uterque patrisabat in facie et in 15 unanimitate mentis et corporis, ita quod regina quis ejus filius esset ignorabat. A rege diligenter petivit quis illorum esset filius ejus; sed rex ei indicare noluit. Ipsa hoc audiens flevit amare. Rex cum hoc audisset et vidisset, ait ei: Noli flere! Ille est filius tuus. Et demonstravit sibi filium, quem de prima uxore genuerat. Regina hoc 20 audiens gavisus est valde, statim totam curam dedit filio isti ad nutriendum et de alio nichil curabat, qui erat ejus proprius filius. Rex cum hoc vidisset, dixit ei: Quid facitis ei? Decepi vos; ille non est filius vester, sed unus istorum est. At illa: Quare sic mecum agis? Indica michi! Rogo te. Et ille: Nolo, et hec est causa: si veritatem 25 tibi dixissem, unum scilicet filium tuum velles eum diligere et alterum odio habere, et ideo volo quod ambos equaliter diligas et nutrias, et cum ad etatem legitimam veniunt, tunc tibi veritatem pandam, de qua gaudebit cor tuum. Hoc audiens regina ambos peroptime nutrit, donec ad etatem legitimam pervenerunt; cum autem quis esset 30 filius ejus per regem fuerat experta, ultra modum fuit gavisus, et sic in pace vitam finierunt.

Carissimi, rex iste est dominus noster Ihesus Christus, duo filii sunt electi et reprobi, mater est sancta ecclesia, que est mater ultimi filii; mater primi filii mortua est scilicet lex antiqua per 35 Christi incarnationem. Deus non vult quod mater ecclesia sciat, quis sit electus vel reprobus, sed ut ambos in caritate perfecta nutriat, quia si sciret, unum diligeret et alterum odiret, et sic non esset pax et concordia, sed in die iudicii, cum ad legitimam etatem pervenerint, tunc apparebit [97b] veritas, qui sint electi vel reprobi; tunc electis

dicetur illud Matth. xxv: Venite, benedicti patris etc. Reprobis autem: Ite, maledicti etc.

CAP. 117. (109.)

De obstinatis et converti non volentibus et eorum plaga per diffinitivam sententiam. 5

Fredericus regnavit, qui statuit pro lege, quod quicumque aliquam virginem vi raperet, si aliquis eam de manu raptoris liberare posset, eam in uxorem duceret, si ei placeret. Accidit casus, quod quidam tyrannus quandam virginem rapuit et ad quandam forestam eam duxit et defloravit, illa vero voce magna clamavit. Miles quidam 10 nobilis genere et opere a casu per eandem forestam equitavit et cum vocem puelle audivit, percussit equum cum calcaribus et ad eam pervenit et causam clamoris ab ea quesivit. Cui illa: O domine mi, propter deum michi succurrite! Ille tyrannus me vi rapuit et defloravit et post hoc me occidere proposuit. Ait raptor: Domine, uxor mea 15 est et eam in adulterio inveni; ideo eam occidere proposui. At illa: Domine, non est ita; numquam uxor alicujus eram, nec unquam polluta nisi hodie per ipsum; ideo michi succurrite! Adhuc signa virginittatis in me manent. Ait miles tyrannus: Signa manifesta virginittatis in ea video, quod vi eam rapuisti ac deflorasti; ideo eam 20 de manibus tuis liberabo. Respondit tyrannus: Si volueris eam liberare, pro ea pugnabo contra te. Statim ambo adinvicem pugnabant et duos ictus sibi invicem dederunt et miles victoriam obtinuit, tamen graviter vulneratus erat. Obtenta victoria ait miles puelle: Numquid tibi placet, ut te in uxorem accipiam? Que ait: Hoc summo et toto 25 corde desidero et super hoc fidem meam tibi do. Fide data ait miles puelle: In castro meo per aliquos dies manebis; interim pergam ad parentes meos et necessaria pro nuptiis providebo, et tunc ad te redibo et cum magna solempnitate te desponsabo. Que ait: Domine presto sum voluntati vestre per omnia obedire. Miles ei valedixit, et illa ad castrum perrexit. Dum autem miles extra suam patriam esset, 30 ut necessaria pro nuptiis ordinaret, tyrannus ad castrum militis accessit, in quo erat puella et pulsabat; illa vero introitum ei negavit. Tyrannus incepit multa promittere et eam in uxorem honorifice ducere; illa vero dictis ejus credens eum intromisit et ambo simul illa nocte 35 dormierunt. Miles autem post mensem rediit et ad portam castris pulsavit; puella ei non respondit. Ille hoc audiens et percipiens

[98] cum amaritudine cordis dixit: O bona puella, ad memoriam reduce, quomodo te salvavi a morte et super hoc fidem tuam michi dedisti. Loquere, bona puella, et ostende michi faciem tuam! Illa hoc audiens quandam fenestram aperuit et ait: Ecce assum; quod
 5 placet, proponere! Qui ait: Miror de te, quod ignoras, quid et quanta feci pro te; vulnera diversa recepi pro tuo amore, et si michi non credis, corpus meum tibi ostendam. Hiis dictis vestimenta deposuit et ait: Ecce, carissima, vulnera diversa, que recepi pro tua vita; aperi ergo michi portam, ut te in sponsam accipiam! Illa vero faciem
 10 suam avertebat ab eo et portam noluit aperire. Miles iudici est con-questus et pro se legem allegavit, adjiciens, quomodo eam liberasset, et ergo eam in uxorem peteret. Iudex hoc audiens pro raptore misit. Qui cum venisset, ait iudex raptori: Numquid illam mulierem rapuisti, et ille miles per fortitudinem de manibus tuis liberavit eam?
 15 Ac ille: Eciam, domine. Cui iudex: Ergo secundum legem pro sua voluntate uxor ejus est; quare post hoc de uxore alterius te intromisisti, primo quando castrum ejus intrasti ipso ignorante, secundo lectum alterius violasti, tertium per tantum spacium uxorem ejus occupasti; quid ad hoc respondes? Ille obmutuit. Conversus iudex ad
 20 mulierem dixit: O puella, jure duplici uxor illius militis es, primo quia te de manu raptoris liberavit, secundo quia sibi fidem dedisti; quare ergo post hoc portam sui castris alteri quam viro tuo aperuisti et illum intromisisti? Illa ad hoc non poterat respondere; iudex statim sententiam dedit, ut ambo in patibulo suspenderentur, quod et factum
 25 est. Omnes ergo iudicem laudabant, qui talem sententiam dedit.

Carissimi, iste imperator est deus, qui istam legem dedit; mulier rapta est anima capta; raptor est diabolus, qui non tantum per peccatum ipsam deflorat, sed eciam eternaliter vult occidere; sed ipsa clamavit, quando petivit oleum misericordie, dicens illud Luce xv:
 30 Miserere mei, fili David, quia filia i. e. consciencia mea male a demonio vexatur. Cujus clamorem quidam miles audivit scilicet filius dei equitans super equum humanitatis. Filius dei descendit ad forestam istius mundi et bellum contra diabolum pro genere humano commisit, in quo bello [98b] vulnera diversa recepit, de quibus
 35 vulneribus uterque erat vulneratus, scilicet Christus in carne, diabolus in seipso; unde Ysaïas dicit: Fortis impegit in fortem et ambo pariter corruerunt. Christus sponsalia constituit per baptismum, in quo anima dat fidem, quando diabolo renunciat et omnibus pompis ejus et deo adherere promittit; per alias virtutes, quas receperit, facit castrum

23 Illa] orig. Ille.

contra diabolum, mundum et carnem. Interim deus celos ascendit ad preparandum nuptias pro nobis, ut in gloria eterna cum ipso conjugeremur secundum illud Joh.: Vado parare vobis locum. Sed quando anima est in castro corporis, tunc raptor i. e. diabolus puellam i. e. animam aggreditur, quando eam per mundi vanitatem 5 seducit et ad eam ingreditur, quando in peccatum consentit et in eo permanet, et sic Christus expellitur. Sed Christus revertens cotidie ad ostium cordis tui pulsatur et dicit illud Cantic.: Ego sto ad ostium tuum et pulso etc. Sed anima in peccatis obstinata eum non accognoscit; ideo Christus ostendit sibi vulnera, que pro nobis suscepit, 10 ut ad eum inclines cor tuum et fenestram cordis tui saltem aperias. Sed miser homo, quoniam dominum non timet, ut ejus cor aperiat, contra talem iudex celestis in die iudicii dabit sententiam, ut ambo suspendantur in patibulo infernali etc.

CAP. 118. (110.)

15

De fallacia et dolo.

Miles quidam intravit Egiptum; cogitans, ibi pecuniam suam relinquere, interrogavit, si aliquis fidelis ibi maneret, cui pecuniam suam ad custodiendum traderet, et audivit, quod erat quidam senex; ad eum accessit, ut mille talenta ei traderet, et deinde ad peregrinandum perrexit. Peracto itinere ad eum rediit, cui talenta commiserat, et commissa ab eo quesivit; at ille plenus nequicia numquam se eum vidisse asseruit; miles vero sic deceptus contristatus est valde, et singulis diebus ab eo peccit et cum blandis sermonibus deprecans, ut sibi redderet. Deceptor increpabat eum, ne talia de eo amplius diceret 25 vel eciam at eum rediret. Ille tristis ab eo recessit, habens obviam quandam vetulam pannis heremitalibus indutam habensque in manu baculum, et per viam levavit lapides, ne transeuntes pedes lederent. Que videns eum fientem et cognoscens, quod extraneus esset, commota pietate eum vocavit, et quid accidisset interrogavit. At ille 30 ordinate narravit, quomodo per illum senem esset deceptus. At illa: [99] Amice, si vera sunt, que michi dicis, dabo tibi sanum consilium. At ille: Testis est michi deus; vera utique sunt. Que ait: Adduc michi hominem de terra tua, ejus dictis et factis fides adhiberi posset. Ille vero adduxit; cui adducto precepit vetula x cophinos 35 emere exterius preciosis depictos coloribus ferroque ligatos cum sera-

11 inclines] orig. inclinet. 36 depictos] orig. depictis.

turis deargentatis lapidibus impleri iussit; miles vero fecit, sicut mulier iussit. Mulier videns omnia parata, ait: Nunc decem homines perquire, qui mecum et cum socio tuo ad domum deceptoris tui vadant et cophinos deferant. Unus post alium venientes ordine longo et
 5 quam cito primus intravit et nobiscum quiescit. Veni audacter et pete pecuniam! Ego vero in deo confido, quod pecunia tibi reddetur. Que vetula cum socio decepti ad domum deceptoris venit et ait: Domine, iste extraneus homo hospitatus est mecum et vult adire patriam suam et querit prius pecuniam suam que est in decem
 10 cophinis, alicui homini probo et fideli commendare, donec revertatur; precor ergo te, ut amore dei et mei in domo tua custodias; et quia audivi et scio te probum et fidelem, nolo per aliquem nisi preter te solum pecuniam custodire. Cum sic loqueretur, ecce intravit primus servus deferens cophinum unum. Quod videns deceptor credidit verum
 15 esse quod vetula dixit. Post hoc intravit miles, ut vetula precepit. Quem videns deceptor, timens, si pecuniam peteret, alius sibi non crederet, ad custodiendum suas pecunias contra eum venit adulando dicens: Amice, ubi fuisti? Veni et accipe pecuniam tuam fidei mee jam diu commendatam! Miles vero letus pecuniam recepit, gracias
 20 agens deo et vetule; vetula vero hoc videns surrexit et ait: Domine, ego et homo iste ibimus contra ceteros cophinos et festinabimus; tu vero exspectas, donec redeamus et bene serva quod jam adduximus! Et sic miles per vetulam pecuniam suam recuperavit.

Carissimi, miles iste est quilibet Christianus, qui in isto mundo
 25 quamdiu vivit peregrinatur, quia facit omni die dietam ad mortem; qui decem talenta i. e. decem precepta domini inordinate per peccatum tradidit cuidam seni; senex iste est mundus plenus deceptionibus, unde si in rebus mundanis delectamur et mundo confidimus, precepta
 [99b] divina amittimus et vix cum difficultate acquirere [celum] poterimus, donec miser homo per veram contricionem confessionem et
 30 satisfactionem acquiramus. Vetula ista habitu peregrini induta est consciencia sana, que continue amovet lapides i. e. operationes malas de via cordis tui, ne pedes bonarum cogitationum offendantur. Dic michi, quomodo debes recuperare, quod per peccatum perdidisti?
 35 Certe oportet te adducere de patria tua i. e. de corde tuo x homines i. e. decem opera penitencie, ita quod pro quolibet precepto quod per peccatum violasti unum actum misericordie seu penitencie oportet te adimplere, quia secundum beatum Augustinum nullum bonum irremuneratum et nullum malum impunitum. Item oportet quod habeat

1 iussit] orig. iussit.

cophinum bene ligatum scilicet contritum cor et virtutibus bene insignitum parvis lapillis plenum. Lapidis isti in corde est meditacio v vulnerum Christi et memoria passionis ejus, que continue oportet habere contra diabolum, mundum et carnem, in cujus figura dicitur
 1 Regum, quod David cum baculo pastorali et cum funda et quinque 5 lapidibus Goliath occidit. David interpretatur manu fortis et significat Christum; funda significat amorem trahens eum de celo in mundum, a mundo in crucem; quinque lapides sunt quinque vulnera, Goliath est diabolus, et sic per quinque lapides i. e. vulnera tandem occiditur; si ergo istos lapides continue in cophino cordis tui ha-
 10 bueris, virtutes per peccatum perditas rehabere poteris et sic perge cum gaudio ad patriam tuam i. e. ad vitam eternam.

CAP. 119. (111).

Quod omnium viventium in mundo de beneficiis acceptis est ingratus homo. 15

Quidam rex senescallum habuit super imperium suum, cujus cor ita elevatum et exaltatum est, quod omnes opprimebat, quia ad nutum ejus omnia fiebant. Juxta palacium imperatoris erat quedam foresta animalibus silvestribus plena; qui ordinavit, quod fierent diverse fovee, quas foliis coperiebant, ut bestie subito in eas caderent et sic
 20 caperentur. Accidit, quod senescallus transiret per forestam et elevatum est cor ejus in tantum, quod opinabatur, quod nullus major eo esset in imperio. Qui ulterius equitans cecidit in unam foveam, quam exire non potuit; eadem die in eandem foveam leo cecidit, postea symia, et tercio serpens. Senescallus se videns circumvallatum
 25 istis bestiis timuit et clamavit; cujus clamorem audiens quidam pauper nomine Guido, qui cum asino ducebat ligna de foresta, de quibus victum quesivit, venit ad foveam, cui promisit multas divicias, ut eum extraheret. Guido ait: [100] Carissime, nichil habeo, unde vivere possim, nisi colligo ligna; si laborem istius diei dimitterem,
 30 dampnum incurrerem. Qui ei promisit bona fide, quod ei de diviciis provideret, si eum extraheret. Guido hoc audiens ad civitatem ivit et longam cordam secum portavit, quam in foveam misit, ut senescallus se succingeret et sic eum sursum traheret. Qua dimissa saltavit leo ante super cordam et extractus est; quo facto applausum ei fecit et
 35 ad silvam cucurrit; deinde iterum cordam misit in foveam et ecce symia super eam saltavit, quam Guido sursum traxit et ad silvam

cucurrit; postea iterum cordam descendere permisit et serpens super eam saltavit, quem Guido extraxit; applausum ei fecit et ad silvam cucurrit; deinde miles clamavit: O carissime, benedictus altissimus, jam de bestiis sum liberatus, cordam permittite descendere; quod et factum est. Miles se succinxit et Guido eum extraxit, deinde equum extraxerunt; statim senescallus equum ascendit et ad palacium regis venit, Guido vero domi venit, et uxor videns eum vacuum contristata est valde; ille vero processum ei narravit et quod mercedem condignam reciperet, de quo uxor gavisata est; mane vero Guido ibat ad castrum mittens janitorem ad senescallum, quod ipse ibi esset; qui prima et secunda vice negavit quod eum umquam viderit, immo nisi recederet, ipsum crudeliter verberaret. Qui dum tertia vice reversus esset, ita crudeliter portarius eum verberavit, quod ipsum semivivum reliquit. Quod audiens uxor Guidonis venit et cum asino eum ad domum duxit et diu infirmatus est et omnia bona sua in infirmitate consumpsit, que habuit. Dum autem sanus factus esset et una dierum ligna colligeret, vidit a longe decem asinos oneratos cum fardellis et leonem a parte posteriori sequentem recto tramite versus Guidonem eos duxit; Guido intime respexit leonem et statim memoriam habuit, quod erat ille leo, quem de fovea extraxit. Leo cum ad eum venisset, cum pede signum ei fecit, ut cum asinis oneratis domum accederet; quod et fecit. Guido asinos secum domi duxit ei leo sequebatur, quousque Guido ad domum pervenit; cum autem asini domum intrassent, leo cum cauda applausum fecit Guidoni et ad silvam cucurrit. Guido per diversas ecclesias proclamari fecit, si aliquis asinos amisisset. [100 b] Et non est inventus unus, qui profiteretur, se aliquem perdidisse. Ipse aperiens fardellas divicias multas invenit, de quibus non modicum gaudens dives effectus est. Cum vero secunda die Guido ad forestam venit et instrumentum ferreum ut ligna scinderet non haberet, respexit superius et vidit simiam, quam de fovea extraxit, que cum dentibus et unguibus tantum frangebatur, quod Guido sine labore asinum suum oneravit et domi est reversus. Tercia vero die Guido ad forestam revertitur, et cum sederet ad preparandum instrumentum, vidit serpentem, quem de fovea extraxit portantem lapidem in ore suo coloratum triplici colore; ex una parte erat albus, ex alia niger, ex tertia rubicundus; os suum aperuit et in gremio ejus permisit cadere et abcessit. Guido cum lapide ad unum peritum accessit; qui cum eum vidisset et virtutem ipsius cognovisset, libenter centum florenos pro lapide dedisset, Guido vero

19 duxit] *orig.* dixit.

virtute lapidis multa bona acquisivit et in miliciam est promotus; quod intelligens imperator eum ad se venire precepit et lapidem habere voluit pro pecuniis, aut extra regnum mitti. Ait Guido: Domine, lapidem vendam, sed unum dico; si non valorem michi dederitis, ad me redibit. Qui dedit sibi tricentos florenos, quem tamen Guido in arca sua invenit, et imperatori reddidit; qui admirans dixit: Dic michi, unde lapidem habuisti? Ille vero a principio usque ad finem narravit, quomodo senescallus in foveam cecidit cum leone, simia et serpente, et quod pro mercede vulneratus fuit a senescallo et quid a leone, simia et serpente recepit. Hoc audiens imperator, commota sunt omnia viscera ejus contra senescallum et ait ei: Quid est, quod audio de te? Ille negare non poterat; cui imperator: O pessime, magnam ingratitude fecisti Guidoni, ex quo de periculo mortis te liberavit et hic eum semivivum reliquisti! O miser, ecce bestie irrationales sicut leo, simia et serpens mercedem ei reddiderunt, tu vero hodie contra bonum malum reddidisti, et ideo omnia que habes et dignitatem tuam Guidoni dabis et te hodie in patibulo suspendendum judico. Quod audientes satrape imperii, eis placuit iudicium et Guido imperium regebat et vitam in pace finivit.

Moralizacio. [101] Carissimi, iste imperator est deus qui omnia videt; pauper iste est homo, qui nichil ex se habet, Job. primo: Nudus egressus sum ex utero matris mee, nudus revertar illuc. Deus pauperem istum promovit, quando eum dominum paradisi constituit. Psalmista: Omnia subiecisti sub pedibus ejus etc. Fovea, in quam cecidit, est mundus, qui est plenus foveis scilicet periculis, quia totus mundus in maligno positus est. In isto mundo cecidit miser homo in multas foveas, Genes. iii: In sudore vultus tui etc. Leo in eandem foveam cecidit, scilicet filius dei, quando naturam humanam assumpsit, et in miseria magna triginta annis vixit, Psalmista: Cum ipso sum in tribulatione etc. Iste est leo, de quo dicitur Apocalyps. viii: Vicit leo de tribu Juda etc. Deinde simia i. e. tua conscientia cecidit, que ad modum simee lacerat ea, que ei displicent, quia semper contra peccatum murmurat. Item serpens cecidit in foveam, scilicet prelatatus vel confessor, qui cum peccatore debet descendere i. e. condolere ejus peccatis secunda ad Corinth. vi: Quis infirmatur et ego non infirmor? Item Guido cum corda extraxit senescallum; sic filius dei cum corda passionis sue nos extraxit de fovea miserie et de potestate diaboli, sed miser homo hoc non obstante ingratus efficitur deo, quociens contra legem dei peccat. Guido erat verberatus; sic homo, quando mortaliter peccat, quantum in eo est, deum iterato

crucifigit. Sed leo i. e. deus dedit Christo in quantum homo decem asinos oneratos i. e. omnia precepta sub ejus potestate, antiqua et nova, dispensando cum homine, et si illa precepta fecerimus, ad eternas divicias pervenimus. Guido ligna scindebat i. e. consciencia tua stimulat perpetrare, per que corpus et animam in die judicii operari poteris, propter que requiem eternam obtinebis; quia si contra conscienciam agas, ad gehennam deducaris. Serpens dedit ei lapidem triplici colore coloratum; sic prelatus et confessor per informacionem sacre scripture poterat lapidem i. e. Christum obtinere. Ille lapis erat niger, rubicundus, pulcher et albus; sic Christus speciosus forma pre filiis hominum; item niger erat per passionem, rubicundus per sanguinis effusionem. Qui ergo istum lapidem portat, ille habet habundanciam sine defectu, nec illum lapidem debes vendere [101 b], nisi det tantum precium, quantum Christus, scilicet per contricionem, confessionem et satisfactionem; sed ingrati in patibulo infernali erunt suspensi, electi vero vitam eternam obtinebunt, quod nobis etc.

CAP. 120. (112.)

De mulierum subtili deceptione.

Darius regnavit prudens valde, qui tres filios habuit, quos multum dilexit. Cum vero mori deberet, totam hereditatem primogenito legavit, secundo filio dedit omnia, que in tempore suo acquisivit, tercio filio scilicet minori tria jocalia preciosa dedit, scilicet anulum aureum, monile et pannum preciosum. Annulus illam virtutem habuit, quod qui ipsum in digito gestabat, gratiam omnium habuit, intantum quod quicquid ab eis peteret obtineret; monile illam virtutem habuit, quod qui eum in pectore portabat quicquid cor suum desiderabat quod possibile esset obtineret. Pannus illam virtutem habuit, quod quicumque super eum sederet et intra se cogitaret ubicumque esse vellet subito ibi esset. Ista tria jocalia dedit filio suo juniore, ut ad studium pergeret et mater ea custodiret et tempore opportuno ei daret; statimque rex spiritum emisit, qui honorifice est sepultus. Duo primi filii ejus legata occupabant, tercius filius anulum a matre recepit, ut ad studium pergeret, cui mater dixit: Fili, scienciam acquire et a muliere caveas, ne forte anulum perdas. Jonathas anulum accepit, ad studium accessit et in sciencia profecit. Post hoc cito quadam die in platea ei quedam puella occurrebat satis formosa, et captus

ejus amore eam secum duxit; continuo annulo utebatur, et gratiam omnium habuit, et quicquid ab eis voluit habere, obtinuit. Puella ejus concubina mirabatur, quod tam laute viveret, cum tamen pecuniam non haberet; rationem quadam vice cum letus esset quesivit, dicens, quod creatura sub celo non esset, quam magis diligeret; ideo sibi dicere deberet. Ille de malicia non premeditatus sibi dixit, virtutem annuli esse talem etc. At illa: Cum singulis diebus cum hominibus conversare soles, perdere posses; ideo custodiam tibi eum fideliter. Qui tradidit ei anulum, sed cum repeteret penuria ductus illa alta voce clamavit, quod fures abstulissent, qui motus flevit amare, quia unde viveret non habuit. Qui statim ad reginam matrem suam est reversus denuncians ei anulum perditum. At illa: Fili mi, tibi predixi, ut a muliere te caveres; [102] ecce tibi jam trado monile, quod diligentius custodias; si perdidideris, honore et commodo perpetuo carebis. Jonathas monile recepit et ad idem studium est reversus, et ecce concubina ejus in porta civitatis occurrit et cum gaudio eum recepit; ille ut prius eam secum habuit, monili in pectore utebatur et quicquid cogitabat habebat, et sicut prius convivium multa habuit et laute vixit. Concubina mirabatur, quia nec aurum nec argentum videbat; et cogitabat, quod aliud jocale ap- portasset, quod sagaciter ab eo indigavit; qui ei monile ostendit et virtutem ejus dixit; que ait: Semper monile tecum portas; una hora tantum cogitare posses, quod per annum sufficeret tibi; ideo trade michi ad custodiendum. At ille: Timeo, quod sicut anulum perdidisti, sic perderes monile, et sic dampnum maximum incurrerem. Que ait: O domine, jam per anulum scienciam acquisivi; unde tibi fideliter promitto, quod sic custodiam monile, quod nullus posset a me auferre. Ille credens dictis ejus monile ei tradidit; postquam omnia consumpta fuissent, monile peciit; illa sicut prius juravit, quod furtive ablatum esset. Quod audiens Jonathas flevit amare et ait: Nonne sensum perdididi quod post anulum perditum monile tibi tradidi! Perrexit ad matrem et ei totum processum nuntiavit; illa non modicum dolens dixit: O fili carissime, quare spem posuisti in muliere? Jam altera vice deceptus es per eam et ab omnibus ut stultus reputaris; ammodo sapienciam addiscas, quia nichil habeo tibi, nisi pannum preciosum, quem pater tuus tibi dedit, et si illum perdidideris, ad me amplius redire non valeas. Ille pannum recepit et ad studium perrexit et concubina ejus ut prius gaudenter eum recepit; qui expandens pannum dixit: Carissima, istum pannum dedit michi pater meus, et ambo posuerunt se super pannum. Jonathas

intra se cogitabat: Utinam essemus in tantam distanciam, ubi nullus hominum ante venit! Et sic factum est; fuerunt enim in fine mundi in una foresta, que multum distabat ab hominibus. Illa tristabatur et Jonathas votum vovit deo celi, quod dimitteret eam bestiis ad devorandum, donec redderet annulum et monile, que promisit facere, si posset, et ad petitionem concubine Jonathas virtutem panni dixit, scilicet quicumque [102b] super eo quiesceret et cogitaret ubi esse vellet, ibi statim esset. Deinde ipsa se super pannum posuit et caput ejus in gremio suo collocavit, et cum dormire cepisset, ipsa partem panni, supra quam sedebat, ad se traxit. At illa cogitabat: Utinam essem in loco, ubi mane fui! Quod et factum est et Jonathas dormiens in foresta mansit. Cum autem de sompno surrexisset et pannum ablatum cum concubina vidisset, flevit amarissime, nec scivit, ad quem locum pergere. Surrexit et signo crucis se muniens per quandam viam ambulavit, per quam ad aquam profundam venit, per quam transire oportebat, que tam amara et fervida fuit, quod carnes pedum usque ad nuda ossa separavit. Ille vero de hoc contristatus vas implevit et secum portavit, et ulterius veniens cepit esurire, vidensque quandam arborem, de fructu ejus comedit, et statim factus est leprosus. De fructu illo eciam collegit et secum portavit. Tunc veniens ad aliam aquam, per quam transivit; que aqua carnes restaurabat pedum; vas de ea implevit et secum portavit, et ulterius procedens cepit esurire; et videns quandam arborem, de cujus fructu cepit et comedit; et sicut per primum fructum infectus erat, sic per secundum fructum a lepra est mundatus. De illo fructu eciam attulit et secum portavit. Dum vero ulterius ambularet, vidit quoddam castrum, et duo homines ei obviabant, querentes quis esset. At ille: Medicus peritus sum. Qui dixerunt: Rex istius regni manet in isto castro et est homo leprosus; si eum a lepra curare posses, multas divicias tibi daret. At ille: Eciam. Qui adducentes ipsum ad regem, dedit ei de secundo fructu, et curatus est a lepra, et de secunda aqua ad bibendum, que carnes ejus restaurabat. Rex ergo multa donaria ei contulit. Jonathas igitur postea invenit navem de civitate sua et illuc transfretavit. Rumor per totam civitatem exivit, quod magnus medicus advenisset, et concubina sua, que abstulerat ei jocalia, ad mortem infirmata est, mittens pro medico isto. Jonathas ignotus est ab omnibus, sed ipse eam cognoscens dixit ei, quod medicina sua non valeret ei, nisi prius confiteretur omnia peccata sua, et si aliquem defraudasset, quod redderet. Illa vero alta voce confitebatur, quomodo Jonatham decepisset de annulo, monili et panno et quomodo

eum in loco deserto reliquisset bestiis ad devorandum. Ille hoc audiens ait: Dic, domina, [103] ubi sunt ista tria jocalia? Et illa: In arca mea. Et dedit ei claves arce et invenit ea. Jonathas ei de fructu illius arboris, a qua lepram recepit, ad comedendum dedit, et de aqua prima, que carnem de ossibus separavit, ad bibendum ei tribuit; et cum gustasset et bibisset, statim est arefacta et dolores interiores senciens lacrimabiliter clamavit et spiritum emisit. Jonathas cum jocalibus suis ad matrem suam perrexit, de cujus adventu totus populus gaudebat. Ille vero matri a principio usque ad finem narravit, quomodo deus eum a multis malis periculis liberavit, et per aliquos annos vixit et vitam in pace finivit.

Moralizacio. Carissimi, rex iste est dominus noster Ihesus Christus. regina mater ecclesia, tres filii homines in mundo viventes. Per primum intelligo divites et mundi potentes, quibus deus dat mundum ad voluntatem; per secundum mundi sapientes, qui per sapienciam mundanam, quicquid habent, acquirunt; per tercium filium bonum christianum ab eterno electum, cui dedit deus tria jocalia, scilicet annulum fidei, monile sue gracie sive spei et pannum caritatis; unde quicumque annulum fidei portaverit, graciam dei et hominis et amorem habere poterit in tantum, quod quicquid desiderat obtinebit, sicut scribit Paulus: Si habuero fidem ut granum sinapis, potero dicere huic monti: Transi! et transit. Si vero in pectore, hoc est in corde monile spei habueris, cogita quod volueris et, quod justum est, obtinebis; unde Dominus: Petite et accipietis; querite et invenietis! Et ad Hebre.: Spe salvi facti sumus. Si vero pannum caritatis habueritis, ubicumque esse volueritis, obtinebitis, ad Corinth. vi: Caritas non, que sua sunt, querit, sed que Ihesu Christi. Et Joh.: Deus caritas est. Sed ista tria jocalia sepius perdit homo in studio istius mundi per concubinam suam i. e. carnem, scilicet per carnalem concupiscenciam, quia caro spiritui adversatur. Concubina traxit pannum a Jonatha ipso dormiente. Sic caro sepius caritatem ab homine trahit per peccatum mortale, et eum in peccatis dormientem dimittit hominem ab omni gracia et adiutorio dei, quamdiu in peccato jacet. Jonathas excitatus a sompno flevit amarissime. Sic tu, postquam excitatus fueris a sompno peccati [103b] et te inveneris sine gracia et virtutibus, merito flere poteris. Quid ergo est faciendum? Surge velociter per opera misericordie et signa te signo sancte crucis in pectore, et invenies viam salutis. Perge quousque veneris ad aquam, per quam caro separatur ab ossibus. Aqua ista est contritio, que tam amara debet esse, quod debet separare carnem i. e. carnales delectaciones

ab ossibus i. e. peccatis, in quibus deum offendisti; et vas cordis tui de hac aqua debes implere, et quamdiu in hoc mortali corpore fueris, contricionem in corde habeas. Deinde ulterius debes procedere et fructum arboris comedere. Ille fructus est penitencia, per quam
 5 anima sustentatur et corpus denigratur sepius ad modum leprosi; illum fructum debes colligere et semper tecum portare. Cum ulterius processisset, venit ad secundam aquam, per quam caro erat restaurata. Aqua ista est confessio, que restaurat virtutes perditas. Cum vero ulterius pergeret, de fructu secunde arboris comedit, et curatus
 10 est. Fructus ille est fructus penitencie, scilicet oracionis, jejunii et elemosine. De istis fluviis et fructibus debes semper portare tecum, ut, si a casu aliquem regem leprosum inveneris, ipsum cures. Rex iste potest dici homo per peccatum infectus, qui per fructum confessionis et aquam contricionis curari poterit. Duo, qui sibi in via
 15 occurrerunt et ad curandum te ducunt, sunt timor dei et gehenne, propter que homo declinat a malo et facit bonum. Naves, que Jonatham duxerunt ad patriam, sunt divina precepta, que nos ducunt ad gaudia eterna. Sed oportet nos prius videre concubinam, scilicet carnem spiritui contrariam, et eam in lecto carnalis concupiscencie invenies.
 20 Da ei de fructu penitencie cum aqua contricionis, per que duo intumescat hoc est elevetur per bonam devocionem ad recipiendum jugum penitencie. Et sic tu poteris spiritum deo reddere cum jocalibus i. e. bonis virtutibus et ad patriam regni celestis pervenire, ad quam etc.

 CAP. 121. (113.)

25

*De gloria mundi et luxuria, que multos decipit et ad
 interitum deducit.*

Olim erat quidam rex, qui habuit duos milites in una civitate; unus erat senex, alter juvenis. Senex erat dives et pulchram puellam
 30 propter ejus pulchritudinem in uxorem duxit. Juvenis miles erat pauper et quandam vetulam locupletem propter divicias accepit, quam miles non multum dilexit. Accidit semel, quod miles juvenis per castrum senis militis ambularet et [104] uxor senis militis in qua-
 dam fenestra in solacio sedebat et dulciter cantabat. Juvenis miles
 35 cum eam vidisset, captus est in amore ejus et in animo cogitabat: Melior esset combinacio inter me et illam juvenulam, quam inter ipsam et virum suum, qui est homo senex et impotens, et quod uxor

mea esset uxor ejus. Et ab illo die incepit eam diligere et clenodia dare. Domina vero eciã miro modo eum dilexit et, quando potuit, ad eum accessit, et omnibus viribus nitebatur, si possibile esset, in virum accipere post mortem viri sui. Erat autem ante fenestram
 5 castris senis militis arbor ficuum, in qua omni nocte philomena resi- debat, que dulciter cantabat, quod propter ejus cantum domina singulis noctibus surrexit et ad fenestram perrexit, et per magnum spacium ibidem expectabat, ut canticum philomene audiret. Cum hoc percepisset vir ejus, quod singulis noctibus surgeret, ait ei: Carissima, qua de causa de lecto singulis noctibus surgis? Que re-
 10 spondit: Super arborem fici omni nocte residet philomena, que tam dulciter cantat, quod oportet me surgere et eam audire. Miles hoc audiens de mane surrexit et cum arcu et sagitta ad arborem fici perrexit, philomenam occidit et cor extraxit et uxori presentavit. Domina videns cor philomene, flevit amare dicens: O bona philo-
 15 mena, fecisti, quod debuisti; ego sum causa mortis tue. Statim nuncium ad juvenem militem misit, nunciando ei crudelitatem mariti eo, quod philomenam interfecisset. Miles hoc audiens commota sunt omnia viscera ejus, et ait in corde suo: O si constaret isti crudeli, quantus est amor inter me et suam uxorem, pejus me tractaret.
 20 Armavit igitur se duplici armatura et castrum intravit et senem militem occidit. Post hoc cito moritur uxor sua, et ipse cum gaudio uxorem senis militis occisi in matrimonium duxit, et ambo longo tempore vixerunt et in pace vitam finierunt.

Carissimi, per istos duos milites intelligere debemus Moysen 25 prophetam et dominum nostrum Ihesum Christum. Christus erat senex, qui ab eterno juvenulam desponsavit, scilicet legem novam. Moyses erat juvenis, quia in tempore factus, qui legem antiquam desponsavit. Arbor, in qua philomena cantavit, est crux, in qua Christus pependit. Philomena [104b] est ejus humanitas, que dulciter cantabat, 30 quando patrem celestem pro genere humano rogavit. Sed Judei non poterant pati, quod domina surgeret de lecto i. e. quod tot surgerent de lecto peccati et Christum insequerentur; ideo ejus humanitatem occiderunt et cor ejus i. e. amorem, quem nobis i. e. cuilibet christiano ostendit, ut a peccato quiescat et deo fideliter serviat. Moyses vero 35 armavit se duplici armatura et leonem occidit i. e. armavit se cerimoniis et circumcissione, et non tantum peccata ejus, sed omnium fidelium a primo parente usque ad adventum Christi ipsum occiderunt, sicut est scriptum: Ipse peccata nostra in corpore suo tulit.

11 residet] orig. resideret.

Quid sequitur postea? Certe Moyses i. e. quilibet fidelis, qui desiderat januam regni celestis intrare, oportet ut legem desponset, juxta illud Matth.: Qui crediderit et baptisatus fuerit, salvus erit.

CAP. 122. (114.)

5 *De adulteris mulieribus et excecacione quorundam prelatorum.*

Miles quidam perrexit, ut vineam suam vindemiaret. Uxor autem ejus, putans ipsum diucius moraturum, amasium habuit, pro quo misit, ut cito veniret. Qui cum venisset, cameram intravit. Et cum ambo in stratu essent, venit miles, scilicet maritus, ramo vinee in oculo percussus et ostium percutit. At illa tremebunda aperuit, prius tamen amasium abscondit. Miles ergo intrans oculum doluit et lectum, ut quiesceret, parare jussit. Tunc uxor, timens ne amasium in camera latitantem videre posset, marito ait: Quid festinas ad lectum? Dic michi, quid tibi accidit? Illo ergo referente ipsa respondit: Di-
15 mitte me, inquit, domine, ut sanum oculum arte medicinali confirmem, ne illo forsitan morbo alterum similiter amittas. Quod ille sustinens os suum illa quasi pro medicina super mariti oculum sanum apposuit et manu amasio innuens ille recessit. Quo facto dixit uxor marito: Modo segura sum, quod nullum malum oculo sano eveniet;
20 jam lectum ascende et quiesce!

Carissimi, miles iste est prelatus ecclesie, qui habet sanctam ecclesiam custodire et oves sibi traditas regere. Uxor adulterata est anima, que sepius per peccatum diabolo adheret. Miles percutitur oculo, quociens prelatus muneribus excecatur, quia scriptum est
25 Sapient. VI: Munera excecant oculos judicum. Sic quod necesse habeat cameram bone vite intrare et omnem avariciam et cupiditatem a se excutere per penitentiam. Tunc audacter debet [105] ostium cordis sui percutere, et tunc uxor i. e. anima aperit, ut gloriam dei recipiet. Sed heu, sepe per carnales affectiones et mundi blandiciones oculus
30 sanus, scilicet cordis, cum quo deberemus deum contemplari, offuscatur per mundi vanitates et carnis voluptates in tantum, quod periculum sui ipsius et subditorum [non] poterit advertere et per penitentiam emendare. Studeat ergo unusquisque, sic oculos mentis ad deum dirigere, ut poterit omne velamen peccati expellere.

CAP. 123. (115.)

Quod juvencule sunt per parentes a luxuriosis coercende et voluntati proprie non relinquende.

Miles quidam erat, qui peregre proficiscens commisit uxorem suam socru i. e. matri uxoris sue. Uxor autem post 5 decessum mariti quendam juvenem amavit, quod matri indicavit. Illa vero statim sibi favens juveni accessivit; quibus epulantibus miles adveniens hostium pulsavit. Statim uxor surgens amasium in lecto abscondit, et post hoc ostium marito aperuit. Qui cum intravit, precepit, ut lectus pararetur, lassus namque quiescere voluit. Uxor 10 turbata, quid faceret, cogitavit. Quod videns mater ait: Ne festines, filia, lectum parare, donec monstremus marito tuo lintheum, quod fecimus. Mater erigens lintheum, quantum potuit, per unum cornu, alterum filie ad sublevandum dedit; et tamdiu lintheum extenderunt, donec amasius est egressus. Et sic maritus delusus est per ex-
15 tensionem. Quo facto ait mater filie sue: Nunc extende lintheum super lectum mariti tui, quod manibus tuis et meis contextum est.

Moralizacio. Carissimi, miles iste est quilibet homo, qui post baptismum pergit tamquam peregrinus in mundo isto, quia, quamdiu hic sumus, peregrini sumus. Psalmista: Ego peregrinus sum et filius 20 matris mee. Sed in illa peregrinacione uxor scilicet caro sepius adulteratur cum viciis et concupiscenciis. Miles ad ostium pulsatur, quociens recordatur, quid et quantum contra deum deliquit, et ideo tenetur pulsare i. e. orare, jejuna etc., opera bona facere; et sic poterit cameram bone vite intrare et in predictis divinis quiescere. 25 Sed uxor i. e. caro sepe hoc percipiens, quod homo penitentiam proponit facere, turbatur, quia non sustinet libenter penitentiam. Statim mater i. e. mundus hoc percipiens erigit lintheum i. e. mundi vanitatem, in quibus tantum homo delectatur, quod [105b] periculum proprium non advertit, quod est dolendum. 30

CAP. 124. (116.)

Quod mulieribus non est credendum, neque archana committendum, quoniam tempore iracundiae celare non possunt.

Quidam miles generosus quendam regem, a quo feodatus erat, graviter offenderat, et misit ad eum milites, ut pro eo intercederent. 35

5 sue] orig. suo.

Vix enim ejus amicitiam sub hoc pacto obtinuerunt, scilicet quod ad curiam ejus pedester et equester pariter i. e. semiequitans et semiambulans veniret, et quod duceret secum amicum fidelissimum et jocularorem optimum et inimicum perfidissimum. Miles multum con-

5 tristatus cogitare cepit, quomodo hoc posset implere. Quadam vero nocte, cum peregrinum quendam hospicio recepisset, clam dixit uxori sue: Scio, quod peregrini promptam pecuniam secum portant; volo ergo, si tu suaseris, eum interficere, et pecuniam ejus obtinebimus. At illa: Bonum est consilium. Cunctis ergo dormientibus circa di-

10 luculum surgit miles, excitans peregrinum et abire jubet; et unum de suis vitulis in frustra scidit ponens eum in sacco. Deinde uxorem suam excitat dans sibi saccum, ut in angulo domus absconderet, dicens: Tantum caput et crura cum brachiis in hoc sacco posui, corpus autem in nostro stabulo sepelivi. Hiis dictis aliquantulum pecuniam

15 sibi ostendebat, ac si illum peregrino mortuo abstulisset. Cum autem dies adesset, ut domino suo se presentaret, accepit a dextris canem et parvum filium suum in gremio et uxorem a sinistris. Cumque castro domini sui appropinquaret, dextrum crus super dorsum canis sui velut equitans posuit, per alterum gradiendo, sicque pedester et

20 equester castrum domini sui intravit. Quo viso rex cum astantibus mirabatur. Ait ei rex: Ubi est amicus tuus fidelissimus? Qui statim evaginans gladium suum canem graviter vulneravit, qui cum clamore et dolore fugit; deinde miles eum revocavit, et canis ad eum venit. Ecce fidelissimum amicum meum! Cui rex: Verum dicis. Ubi est

25 jocular tuus? Cui miles: Ecce parvulus filius meus, cum ante me ludit, magnum solacium michi facit. Ait rex: Ubi est maximus inimicus tuus? Qui statim dedit alapam uxori sue, dicens: Quare tu tam impudice respicis dominum meum regem? Illa statim respondit: O maledicte homicida, quare me percutis? Nonne in domo tua

30 propria lamentabile homicidium perpetrasti et pro modica pecunia peregrinum occidisti? Iterum miles dedit ei alapam, dicens: O maledicta, cur filium tuum dehonestare non formidas! Que statim iracunda tota facta est et dixit: Venite, ostendam vobis saccum, in quo occisi peregrini caput et brachia posuit, et stabulum, in quo ejus corpus

35 sepelivit. Cum venissent, ut experirentur, et locum ejus uxor ostenderet, cito effodientes, visis carnibus vitulinis obstupuerunt. Astuciam militis cognoscentes dignis et laudibus eum extulerunt, qui postea domino suo regi speciali dilectionis vinculo est annexus.

Moralizacio. Carissimi, miles iste, qui sui regis gratiam per-

40 didit, est peccator, qui, ad obtinendam gratiam domini sui, premitit

intercessores deo, scilicet dilectos homines quasi consanguineos et amicos. Ut autem domino suo satisfaciat, pedester veniat et equester; pedester i. e. terrena et temporalia quasi despectabilia conculcando; equester vero toto cordis desiderio celestia contemplando. Sed canem quoque a dextris pro amico fidelissimo secum ducat, i. e. angelum

5 suum bonum vel presbiterum, qui animam tuam habet custodire, qui licet sepius gladio suorum criminum vulneretur et offendatur, recurrit tamen fideliter ut amicus, qui sua secreta coram familia principis tenebit. Jocularorem i. e. puerum parvum in gremio habere debet i. e. conscienciam bonam que, si bene regulatur, multum delectat hominem. 10 Uxorem vero a sinistris pro inimico perfidissimo ducat i. e. carnis molliciem vel demonem, qui sua secreta coram familia principis et amicis i. e. coram cunctis angelis atque sanctis imminente mortis hora in perdicionem sui detegit et revelat. Tunc merito laudabitur miles sapiens, qui predictos inimicos sic fefellit, occulte vitulam mactando

15 et in secreto domus in angulo subterrando i. e. corpus proprium in secreto cubiculo flagellando, aut secreta pectoris consciencia lacrimosa intense mundando, nec tamen homicidium perpetrando, i. e. modum debitum non excedendo, sed jejuniis et oracionibus, aliis bonis operibus sapienter in omnibus insistendo, per que tandem domini sui 20 gratiam, quam perdiderat, rehabebit.

CAP. 125. (117.)

Mulieres non solum pandunt secreta, sed ad hec mentiuntur plura.

Erant duo fratres, quorum unus laicus et alter clericus; laicus sepe audierat a fratre suo, quod mulieres secretum alicujus non poterunt occultare. Cogitabat experiri hoc cum uxore sibi dilecta, [106b] cui dixit una nocte: Carissima, secretum habeo; tibi panderem, si certus essem, quod nulli dices; quod si contrarium facies, confusio intolerabilis michi esset. At illa: Domine, noli timere, unum corpus

30 sumus; bonum tuum est meum et e converso et etiam malum similiter. Qui ait: Cum ad privatam accessissem, ut opus nature facerem, corvus nigerrimus a parte posteriori evolabat, de quo sum contristatus. Que ait: Letus esse debes, quod a tanta passione es liberatus. Mane vero mulier surrexit et ad domum proximi sui ivit et domine domus dixit: O domina carissima, potero tibi pandere aliqua

35 secreta? Que ait: Ita secure, sicut anime tue. Que dixit: Mirabilis

9 tenebit] orig. revelat.

casus accidit marito meo. Nocte ista accessit ad privatam, ut opus nature faceret, et ecce duo corvi nigerrimi a parte posteriori evolvant, de quo multum doleo. Et illa ad aliam vicinam narravit de tribus, et tertia de quatuor et sic ultra, quod ille diffamatus est, 5 quod sexaginta corvi de eo evolassent. Ille turbatus de rumore convocavit populum, cui narravit rem gestam, quomodo mulierem voluit experiri, si sciret secretum tenere. Post hoc moritur uxor ejus, et ille cenobium intravit, tres litteras didicit, quarum erat prima nigra, secunda rubea, tertia candida.

10 *Moralisatio.* Carissimi, ille, qui maliciam mulierum probavit, potest dici homo mundanus, qui conamine toto laborat, ut bona mundana acquirat, et sepe, cum credit sine offensione evadere, cadit in mille, ut, qui cadit in superbiam, cadit in multos alios defectus contra salutem anime sue, et hoc est corvum nigrum a parte poste- 15 riori exire i. e. peccatum in effectum, et sic homo diffamatur, non tantum per uxorem propriam scilicet carnem, sed per vicinas alias scilicet per quinque sensus. Fac ergo tu sicut et ille! Collige populum i. e. omnia preterita et presenciam facta tua et purga te per viam confessionis; et tunc poteris cenobium bone vite intrare et in tribus 20 litteris studere, per quod studium acquiris bravium eternum. Prima littera est nigra et est recordatio peccatorum, que tamquam nigra et gravis sarcina torquent et cruciant cotidie pectus tuum cum recordatione pene infernalis. Secunda littera est rubea, et est recordatio rosei sanguinis tui creatoris, quem in cruce pro te misero peccatore 25 de quinque rivulis [107] suis fusum misericorditer et habundanter tribuit. Tercia littera est candida, et est desiderium celestium gaudiorum et eorum, qui sequuntur agnum dei in albis quocumque ierit. Si ista tria in corde nobiscum firmiter habuerimus, sine dubio regnum eternum obtinebimus.

30 CAP. 126. (118.)

Quod mulieribus in nullo est credendum et presertim de secretis celandis. Exemplum jocundissimum.

Refert Macrobius, quod quidam puer romanus, nomine Papius, semel cum patre senatum sapientum intravit, ubi quoddam secretum 35 consilium preceptum erat, sub pena capitis custodire. Cumque puer esset reversus ad domum, mater ejus interrogavit puerum, quid consules precipissent nemini dicere sub pena capitis. Ait puer: Non

licet alicui revelare. Audiens hoc mater plus incepit precibus, promissis, minis et verberibus puerum ad revelandum secretum inclinare. Tandem puer, ut satisfaceret matri, et secretum teneret, dixit: Hoc est consilium: Utrum sit melius, quod unus vir ducat plures mulieres, vel una mulier ducat plures viros in matrimonium. Quo dicto mater 5 aliis feminis romanis secretum hoc proposuit. Que omnes altera die cum turba indeliberate venerunt ad senatum, petentes potius unam duobus quam duas feminas uni viro nubere. Senatores vero paventes, in verecundo sexu tam impudicam insaniam mirabantur, quidnam sibi vellet tanta feminarum intemperies, ut parve rei prodigium et tam 10 inverecunda postulatio quid sonaret. Puer Papius hoc videns dixit senatoribus rem gestam, qui puerum commendantes statuerunt, quod hic puer semper senatui interesset in consilio et nullus alius in futurum.

Moralizatio. Carissimi, puer iste est quilibet homo purus a puritate vite, qui cum patre i. e. prelato intrat consilium sapientum 15 i. e. religiosorum, in quo tractatur salus et sapientia anime, que quidam sapientia non omnibus est exponenda. Sed sicut decet unumquemque secundum statum suum et penitentiam, quam a proprio sacerdote [recepit], non debet aliis revelare. Et multa alia sunt, que non debent recitari. Mater vero est mundus iste, que suadet homini 20 religionem dimittere, secreta pandere, hoc est in corde non retinere, sed potius abjicere; et si non poterit hominem sic seducere, tunc per minas i. e. per tribulationes et paupertates et alia intendit seducere. Fac ergo tu, sicut fecit puer Papius. Mundum [107 b] decipias 25 per voluntariam paupertatem, et ostendas ei, quod due femine i. e. diversa vicia carnalis dilectionis potius debent tradi sub custodia rationis, quam quod ratio suppeditetur sub voluntate et delectatione momentanea; sed sine dubio, quantum est in corpore, potius vult eligere, quod ratio suppeditetur, sed nullo modo assentire debes, sed e converso potius; et sic per consequens puer Papius i. e. homo 30 purus poterit permanere inter sapientes virtutes bonas habere i. e. inter viros sanctos sive sanctas continue poterit verba salutis audire et vitam eternam obtinere. Quam nobis concedere etc.

27 ratio] orig. raro.

*De justitia et equitate dissertissimi judicis Christi per
occulta judicia.*

Miles quidam tyrannus erat, qui per multa tempora quendam
5 famulum fidelem tenuit ac in omnibus providum. Quadam vero die,
cum ad nundinas cum eodem servo per nemus transiret, accidit, ut
miles xxx marcas argenti in medio nemoris perderet, famulo igno-
rante. Cum pecuniam non inveniret, famulum interrogavit, si pecu-
niam invenisset. Qui statim negavit et jurare cepit, quod nichil sciret,
10 et verum dixit. Qua non inventa statim pedem famuli amputavit,
et eo relicto domi perrexit. Erat prope viam heremita, qui cum
fletum et clamorem famuli audiret, velociter occurrit, audivitque
confessionem ipsius, et dum cognosceret eum innocentem, ad hospici-
um suum ipsum in suis humeris portando misericorditer perduxit.
15 Deinde oratorium suum intravit et domino impropertavit, quod non
esset justus judex eo, quod illum innocentem hominem pedem suum
perdere permisisset. Cumque diucius orasset et flevisset et domino
quasi pro falso judicio quodammodo impropertasset, venit ad eum
angelus, dicens: Numquid legisti in Psalm.: Deus judex justus fortis
20 et pociens? At ille: Multociens legi illud et credidi ex toto corde,
sed vel ego hodie erravi, aut ille miser, qui pedem suum perdidit
sub velamine confessionis, decepit me. Respondit angelus: Noli loqui
adversus dominum iniquitatem, quia omnes vie ejus veritas, et ju-
dicia ejus equitas. Commenda memorie, quod sepius legisti: Judicia
25 dei abissus multa. Scias itaque, illum hominem pedem suum pro
culpa veteri perdidisse; nam ante multa tempora cum eodem pede
matrem suam precipitavit malivole de quadam biga, pro quo facto
postea numquam condignam penitentiam egit. Miles ille dominus
suus volebat [108] dextrarium emere, ad congregandum majores di-
30 vicias in deterimentum anime sue, et ideo justo dei judicio perdidit
pecuniam. Quidam pauper fidelis cum uxore et parvulis suis cotidie
domino supplicabant, ut dignaretur sibi in necessariis providere, qui
pecuniam invenit et confessori suo obtulit dispendendam. Qui circum-
quaque sciscitando veraciter illum invenire non potuit, cujus erat.
35 Ergo eidem pauperi partem ejusdem pecunie tribuit propter deum,
residuam aliis pauperibus erogavit. Pone ergo custodiam ori tuo,
ne domino aliquatenus impropertes, ut fecisti, cum ipse sit judex
verus, fortis et pociens.

25 multa] orig. inulta.

Carissimi, iste miles potest dici quilibet bonus prelati, qui debet
indui armatura dei, ut possit stare firmiter contra insidias diaboli.
Famulus fidelis est subditus in omnibus prelati suo obediens. Pre-
latus ille habet thesaurum scilicet animas ad custodiendum, quas
sepe ex negligencia sua perdidit. Quid ergo est faciendum? Certe 5
debet diligenter, quamdiu in vita est, inquirere salutem anime, et si
invenire non poterit, amputet pedem dextrum subditi, hoc est talem
rebellem castigare et eum ab ecclesia amputare, donec cognoscat se
deliquisse. Sed dic michi, quomodo? Ecce famulus, postquam amisit
pedem, incepit clamare. Sic peccator per confessionem clamat, ut 10
dicit propheta: Clama ne cesses quasi tuba exalta vocem tuam etc.
Ad cujus clamorem heremita i. e. discretus confessor habet eum
portare in humeris suis, hoc est eum informando, predicando, peni-
tenciam dando et in domum ecclesie introducendo per opera miseri-
cordie et habet pro eo intercedere dominum non ei impropertando, 15
sed deum intime deprecando, ut talem conversum conservet et custo-
diat, qui aliquando cum pede i. e. affectione perversa matrem suam
i. e. ecclesiam precipitavit, quantum in eo fuit, quando divina pre-
cepta non custodivit. Angelus, qui heremitam informavit, est con-
sciencia pura non ficta cujuslibet prelati et confessoris, qui eos ligat 20
et ducit, ut ad clamorem peccatoris cito ei occurrant et in domum
dei cito introducant. Pauper, qui pecuniam invenit, est Christus, qui
animam sepe custodit, ne labat in infernum, donec peccator per pe-
nitenciam resurgat et sic animam mundam a Christo recipiat, quia
sine eo nullum [108b] bonum opus possumus facere. Pone ergo tu 25
peccator custodiam ori tuo; ne aliquid contra deum dicere presumas.
Deus enim est justus judex et fortis et pociens, ideo non dicas:
Quare fecit me et post hoc dimisit me cadere? Vel alio modo potest
reduci. Iste miles potest dici primus parens Adam, cui deus dedit
infinita bona, quia hominem constituit dominum omnium creaturarum, 30
Psalm.: Omnia subjecisti sub pedibus ejus etc. Famulus fidelis est
ratio, que in eo dominatur; quamdiu in puritate vite remansit, the-
saurum paradisi, quem deus ei commisit, pro se et heredibus habet,
Sed Adam volens plura acquirere, quando appetebat, ut alter deus
non esset, statim thesaurum paradisi perdidit, et tunc pedem dextrum 35
famuli amputavit, quia seductus per Evam scilicet per sensualitatem
non per rationem preceptum divinum vilipendit, sed oleum miseri-
cordie clamando peccavit in valle hujus mundi, quando in sudore suo
panem acquisivit. Cujus miseriam videns dei filius de celo descendit et
eum per proprium sanguinem redemit et in domum dei duxit, quando 40

infernum spoliavit. Ipse peccata nostra in corpore suo portavit, quando pro nobis miseris mortuus est. Pauper, qui invenit thesaurum, est Christus, qui paradysum obtinuit, non pro se, sed pro omnibus, qui eum diligunt. Heremita deum precatus est; sic Christus
 5 in passione per carnem incepit timere, quando dixit: Si possibile est, transeat a me calix iste, et rogavit pro genere humano. Studeamus igitur etc.

CAP. 128. (120.)

*De injuste aliena bona occupantibus; gravis erit in extremis
 disceptatio.*

10

Maximianus regnavit, in cujus imperio erant duo milites, quorum unus erat justus et timens deum, alter vero cupidus et dives, qui magis studuit mundo placere, quam deo. Miles justus quandam terram annexam terre cupidi habebat, quam cupidus toto conamine
 15 desiderabat habere. Sepius ad militem justum perrexit et ei aurum et argentum obtulit, quantum volebat, si terram illam ei venderet. Ille vero semper renuit, sic, quod tristis recessit; sed cogitabat, quomodo eum deciperet. Accidit, quod justus moreretur. Quod audiens cupidus cartam nomine defuncti scribi fecit, quomodo defunctus in
 20 vita sua per quandam summam pecunie ei terram, quam desiderabat, vendidit. Quo facto tres homines precio conduxit, ut ei perhiberent testimonium, cum quibus ad defunctum accessit et [109] sigillum ejus invenit, cameram ubi defunctus jacuit, intravit, omnes et expulit, exceptis suis testibus, deinde coram testibus sigillum in manu defuncti
 25 posuit et pollicem super sigillum ita quod cum pollice mortui cartam suam signavit, dicens: Ecce, vos estis testes hujus rei! Qui dixerunt: Sumus. Et sic ille miles terram illam ut suam occupavit. Cui filius defuncti dixit: Quare terram meam occupas? Qui respondit: Pater tuus michi eam vendidit. Cui ille: Pluries ad patrem meum venisti
 30 et pecuniam obtulisti pro terra, sed pater meus numquam voluit eam vendere. Venerunt pariter ad judicem, miles cupidus de emptione cartam sigillatam sigillo defuncti ostendit et testes adduxit, qui huic testimonium perhibuerunt. Cui filius defuncti dixit: Scio, quod hoc est sigillum patris mei, sed scio, quod numquam tibi vendidit; quomodo
 35 sigillum et testes optinuisti, ignoro. Judex vero istos tres abinvicem separari fecit et militem similiter et seniore[m] fecit adduci, querens

27 Cui] *orig.* cujus. 31 ad judicem] *orig.* adinvicem.

ab eo, si oracionem dominicam sciret, et fecit eum coram eo a principio usque ad finem dicere. Qua dicta fecit illum poni in locum seorsum. Deinde jussit secundum adduci, et ait ei: Carissime, ante te socius tuus erat hic, qui michi dixit ita verum sicut pater noster; ideo nisi tu dicas michi veritatem quam a te quesiero, in patibulo 5 te suspendi faciam. Ille cogitavit: Socius meus totum narravit, quomodo miles pollicem defuncti accepit et ejus sigillum et cartam suam sigillavit; nisi veritatem dixerem, filius mortis ero. Qui omnia per ordinem narravit. Cum hoc audisset judex, fecit eum seorsum poni et tercium adduci. Cui ait: Carissime, socius vester primus dixit 10 michi ita verum sicut pater noster, et secundus eciam; ideo nisi tu michi veritatem dixeris, morte turpissima morieris. Ille cogitavit: Socii mei omnia secreta militis narraverunt; ideo bonum est, ut veritatem dicam. Qui de verbo ad verbum judici narravit, quomodo hoc factum fuit. Quem judex seorsum poni fecit, et vocavit militem, 15 quem torvo vultu respexit dicens: O maledicte, cupiditas tua excecavit te! Dic michi, quomodo miles defunctus terram, quam occupas, tibi vendidit! Ille vero ignorans de confessione testium allegavit, quod juste occuparet. Cui rex: Maledicte, testes perhibent testimonium contra te, quomodo post mortem pollicem [109b] ejus acce- 20 pisti et sigillum ejus, et cartam tuam sigillasti. Quod audiens miles ad terram cecidit et misericordiam petivit. Ait ei rex: Misericordiam quam meruisti obtinebis. Et fecit tres testes trahi per caudas equorum usque ad patibulum, et ibi suspendi; similiter et militem. Satrape regni judicium et sapienciam regis laudabant, quod tam sapienter 25 veritatem investigasset, et omnia que ille miles habebat dedit filio defuncti militis, qui gracias regi egit quod hereditatem sibi restituit.

Carissimi, per istos duos milites intelliguntur diabolus et primus parens; filius ejus erat totum genus humanum ab eo propagatum; hereditas paradysus, quam deus sibi dedit. Hoc videns miles cupidus 30 scilicet diabolus accessit ad eum suggerendo et temptando, ut paradysum per peccatum amitteret; ille vero, quamdiu remansit in vita scilicet in puritate vite, hereditatem scilicet paradysum occupavit, sed eo per peccatum mortuo, quod commisit contra divinum preceptum, hereditatem perdidit, et totum genus humanum post eum. Quomodo 35 perdidit? Dico: Carta erat scripta, quando Eva consensum prebuit, ut de ligno vite contra divinum preceptum comederet. Erat sigillata per Adam, qui erat caput rationis, et cui dabatur specialiter preceptum, comedit et uxori magis adhesit, quam deo. Sigillum, ut scitis, imprimit suam impressionem in cera; sic deus impressit suam imaginem 40

in Adam et eum dominum mundi constituit. Psalm.: Omnia sub-
 jecisti sub pedibus ejus etc. Illam impressionem i. e. imaginem
 dedit diabolo, quando ei obedivit, et hoc cum pollice, postquam de-
 functus erat. Pollex claudit totam manum; pollice amisso manus
 5 vires amittit. Per pollicem debemus intelligere rationem, quam deus
 homini dedit, ut bonum eligat et malum respuat; unde quamdiu homo
 ratione regitur et ratio in eo dominatur, tamdiu poterit bene seipsum
 et alios regere; sed qui caret ratione, caret virtute et fortitudine spi-
 rituali. Adam vero primus parens habebat scienciam a deo infusam
 10 ultra omnes creaturas, ita quod omnes creature ante peccatum ei
 obediebant; hoc non obstante scienter cum pollice rationis adhesit
 diabolo, cum diabolus ei dixerat: Non moriemini; sed si comederitis,
 eritis sicut dii scientes bonum et malum. [110] Diabolus cum vidisset
 eum sic seductum et hereditate celesti privatum, volebat filium scilicet
 15 totum genus humanum excludere; sed homo, si cautus fuerit, debet
 ad regem celestem accedere, ut patriarche et prophete fecerunt, qui
 clamaverunt ad deum pro remedio: O domine deus Emanuel rex et
 legifer noster exspectacio gencium et salvator earum, veni ad sal-
 vandum nos, domine deus noster! Sed diabolus producit secum tres
 20 testes, scilicet superbiam vite, concupiscenciam carnis et concu-
 piscenciam oculorum, contra quos oportet procedere prudenter. Pri-
 mum testem debemus examinare, si sciat pater noster sive oracionem
 dominicam, hoc est si aliquid fecerit, propter quod peccatum superbie
 contra eum testimonium perhibeat; humiliet se in omnibus, verbo
 25 et opere ita vere, sicut est oracio dominica, et regem celestem pla-
 cabit exemplo Christi, qui erat patri obediens usque ad mortem. Si
 vero homo timeat secundum testem scilicet concupiscenciam oculorum
 scilicet mundum, in quo tantum delectatur, pure confiteatur, ut fecit
 secundus testis et periculum poterit evadere. Si vero homo timeat
 30 tertium testem, scilicet concupiscenciam carnis, deo satis faciat per
 carnis maceracionem i. e. per veram satisfactionem, ut fecit tercius
 testis, qui omnia recognovit, unde ipse cum duobus sociis suis in
 patibulo erat suspensus. Sic et nos in patibulo penitencie, de quo
 loquitur apostolus: Suspendium elegit anima mea, i. e. suspendium
 35 penitencie. Et si sic fecerimus vitam eternam obtinebimus.

De amicitie vere probacione.

Quidam rex habuit tantum unicum filium, quem multum dilexit;
 qui filius a patre licenciam accepit, ut mundum visitaret et amicos
 sibi acquireret. Qui per septem annos vagabat in mundo et post 5
 hec ad patrem rediit. Pater gaudenter eum recepit et ab eo quesivit,
 quot amicos acquisivisset. At filius: Tres; primum amicum plus, quam
 me ipsum diligo, secundum tantum sicut meipsum, et tertium parum
 aut nichil. Cui pater: Bonum est eos probare et temptare, ante-
 quam indigeas de eis. Porcum occide et in sacco pone et in domum 10
 amici, quem plus diligis quam te, perge de nocte et ei dic, quod a
 casu hominem occidisti; et si inventum fuerit corpus mecum, morte
 turpissima ero condempnatus; rogo modo te, sicut te semper plus,
 quam meipsum, dilexi, succurre michi [110δ] in hac maxima necessi-
 tate! Quod et factum est. At ille respondit: Sicut eum occidisti, 15
 justum est, ut pene subjaceas. Sed si corpus mecum esset inventum forte
 in patibulo ero suspensus; verumptamen quia amicus meus fuisti, ideo
 tecum pergam ad patibulum, et postquam mortuus fueris, tres vel
 quatuor ulnas panni tibi dabo ad corpus tuum involvendum. Ille hoc
 audiens ad secundum amicum accessit, et illum ut primum probavit; 20
 ille sicut primus renuit dicens: Credis me fatuum, quod in tali pe-
 riculo me ponere vellem? Verumptamen quia amicus meus fuisti, ideo
 ad patibulum tecum pergam et in via te consolabor, quantum potero.
 Ille ad tertium amicum accessit et eum probavit dicens: Verecundor
 tibi loqui, quod numquam pro te aliquid feci et ecce nunc a casu 25
 hominem interfeci etc. At ille: Libenter hoc faciam et culpam michi
 imponam, et patibulum si necesse fuerit pro te ascendam. Hunc ex-
 pertum est meliorem amicum suum fuisse.

Moralizacio. Carissimi, rex ille est deus omnipotens; filius unicus
 est quilibet bonus christianus, qui per XII annos i. e. in toto tempore 30
 vite sue habet in mundo conversari et tres amicos querere. Primus
 est mundus, quem plus diligit quam seipsum. Probatur hoc; propter
 mundum homo ponit se in periculo mortis, modo in mari, modo in
 terra vitam sepe amittendo, ut temporalia bona possit habere; ergo
 plus diligit mundum quam seipsum. Et si eum tempore necessitatis 35
 probaveris, sine dubio tibi deficiet; immo de omnibus bonis tuis si
 tibi dederit duas ulnas vel tres de panno ad involvendum corpus
 tuum, multum est. Secundus amicus, quem tantum diligis sicut
 teipsum, est uxor tua et filii tui et filie; que bene ad sepulchrum

in morte tecum plorando pergunt, et cum uxor ad domum redierit, infra paucos dies dolor recedit et alium incipit amare. Tercius amicus, pro quo parum fecisti, est Christus, pro cuius amore pauca bona sumus operati, immo multa mala, qui tempore mortis amicus
5 est, si contriti et confessi fuerimus; immo pro nobis mortem in cruce sustinuit.

CAP. 130. (122.)

Quod vir sapiens plus valet viro forti.

Erat quidam rex, qui pauperem quemdam ad magnas divicias
10 promovit eique unum castrum ad custodiendum commisit; ille sic sublimatus, superbus factus est valde, cum inimicis regis consilium habuit et ipsorum proditor factus castrum ipsis aperuit. Rex vero de hoc [111] multum contristatus consilium habuit, quomodo castrum rehaberet. Dictum est ei, quod non posset castrum rehabere, nisi
15 tria haberet, scilicet fortitudinem, sapienciam et dilectionem una cum diviciis. Unde in regno suo fuerunt tres milites, quorum unus ceteris forcior, secundus sapiencior et tercius regem multum dilexit; isti tres milites sunt missi cum exercitibus, ut castrum invaderent. Primus miles fortis cum exercitu grandi processit per quandam forestam, in
20 qua erant inimici regis, et incepit viriliter contra ipsos pugnare. Sed subito quedam sagitta exiit de ballista et eum in inguine percussit et mortuus est. Miles sapiens post eum forestam intravit et incepit allegare jura, sic volens eos allicere; venit sagitta, que percussit eum inter pulmonem et stomachum et mortuus est. Hec videns tercius
25 miles forestam intravit et incepit dulcia verba proferre et ornate loqui intantum, quod illum libenter audiebant et transire permittebant; verumptamen tantum cum eis fecit, quod introitum habuit in castrum, et sic inter eos conversabatur, quod omnes existentes in casro sunt cum eo confederati, et sic castrum pro rege acquisivit et suum
30 vexillum in summitate ordinavit. Cum rex hoc audivisset, quod tam prudenter castrum acquisivisset, illum ad magnas divicias promovit.

Moralizacio. Carissimi, rex iste est dominus noster Ihesus Christus, qui illum pauperem scil. Adam primum parentem ad magnas divicias promovit, quando eum senescallum paradisi constituit, sed ille
35 per peccatum perdidit. Unde in toto regno mundi pauci erant inventi, qui castrum predictum, i. e. paradysum poterant obtinere. Vocati sunt

21 inguine] *orig.* iguinie. 29 rege] *orig.* lege.

tres milites, per quos intelligo tria genera hominum; per primum mundi potentes, qui credunt per potenciam et fortitudinem mundanam paradysum acquirere; et licet sint ad hoc apti, venit tamen subito sagitta superbie et ipsos spiritualiter interficit; per secundum militem mundi sapientes intelligere debemus, qui incipiunt jura allegare, ut
5 sunt iudices, ecclesiastici, advocati et iudices temporales, qui credunt per sapienciam suam paradysum acquirere; et dum incipiunt vitam tenere, venit sagitta avaricie, i. e. bursa plena pecunie et sic percutit [111*b*] eos et spiritualiter interficiuntur. Per tercium militem, qui dulciter sine tumultu loquebatur, Christianum simplicem totaliter in 10 deo cor habentem poterimus intelligere, non confidens in pompa humana nec de ejus sapiencia, sed solummodo in deo juxta illud Psalm.: Beatus homo, qui sperat in domino. Certe talis castrum paradisi poterit acquirere, quod nobis prestare dignetur.

CAP. 131. (123.)

15

De divitibus quibus datur et pauperibus quibus id quod habent abstrahitur, quomodo deus eternaliter eos remunerat per celestem patriam.

Rex quidam fecit proclamari, quod omnes indifferenter ad eum venirent et quicquit ab eo peterent obtinerent. Nobiles et divites
20 aliqui ducatum, aliqui comitatum, aliqui miliciam, aliqui aurum et argentum pecierunt et obtinuerunt. Deinde pauperes et simplices venerunt ad regem eciam petentes. Quibus rex ait: Tarde venistis, ante vos nobiles et principes venerunt et omnia que habui eis dedi. Qui tristes de responsione fuerunt; rex vero pietate motus ait: Ca-
25 rissimi, tantum eis temporalia dedi, sed dominium retinui, quia nullus hoc petivit; ego do vobis hoc, ut sitis domini eorum et iudices. Divites hoc audientes contristati sunt et venerunt ad regem dicentes: Domine, confusi sumus, quod pauperes et servos nostros constituisti iudices et dominos nostros; melius est nos mori, quam sic servituti
30 subijci. Ait rex: Carissimi, non facio vobis injuriam; quicquit a me petivistis vobis dedi intantum, quod nichil michi retinui nisi dominium, quod dedi eis; sed do vobis consilium: quilibet vestrum satis habet ad vivendum, det ergo quilibet vestrum partem de diviciis pauperibus, per quam poterunt honeste vivere, et ego dominium ab eis recipiam, et apud
35 me manebit et sic eritis liberati a servitute magna. Quod et factum est.

Carissimi, rex iste est deus, dives super omnia; preco proclamans est predicator, qui dicit: Petite et accipietis, querite et invenietis! Divites et mundi potentes cum illum clamorem audierunt, statim cum omni labore castra, civitates, aurum et argentum pecierunt et obtinuerunt; sed Christus tantum de mundanis dedit eis, quod nichil retinuit, Math. iv: Vulpes foveas habent et volucres celi nidos, filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Deinde pauperes venerunt et nichil habuit eis dare nisi dominium, et sic eos constituit dominos [112] et iudices divitum juxta illud Matth.: Vos, qui 10 reliquistis omnia et secuti estis me, sedebitis super sedes, judicantes duodecim tribus Israel dicit dominus, et illud Matth. v: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum. Divites hoc videntes deberent multum dolere, quod pauperes, qui servi eorum fuerunt in hoc mundo, debent esse iudices et domini eorum in celo. Si ergo 15 desideratis cum eis regnare, faciatis sicut fecerunt illi! Quilibet det elemosinam quantum potest pauperibus, ut poterunt vivere et sine dubio cum eis poteritis in eternum regnare.

CAP. 132. (124.)

De invidis qui bonos per malam vitam inficiunt.

20 Civitas quedam erat, in qua quatuor phisici fuerunt in medicina periti; junior alios tres in sciencia excellebat intantum, quod omnes infirmos ad eum venientes salvavit. Quod alii invidentes moti sunt contra eum et inter se dixerunt: Quomodo poterimus istum extinguere? Ecce totus mundus ad eum currit et nichil poterimus 25 propter eum lucrari. Ait unus de tribus: Ad tres leucas omni ebdomada visitat ducem et die crastina ad eum accedet. Ego stabo extra civitatem ad unam leucam, tu vero ad secundam et alius ad terciam! Cum vero in fine prime leuce venerit, ei obviabo, signo crucis me signabo et quilibet vestrum similiter faciet, ille vero causam 30 crucis queret; dicemus: Leprosus factus es. Et ex timore lepram incurret, quia dicit Ypocras: Homo timens lepram ex timore eam incurrit. Et cum leprosus fuerit nullus ad eum accedet. Quod factum est.

Carissimi, per istos tres medicos, qui quartum inficiebant, debemus intelligere tria vicia, que in isto mundo regnant, scilicet superbia 35 vite, concupiscencia carnis et concupiscencia oculorum; vel signant diabolum, mundum et carnem; isti sunt medici reproborum, qui

27 secundam] *orig.* duas.

faciunt corpus in deliciis vivere, animam in inferno regnare. Medicus subtilis est quilibet bonus Christianus, sicut sunt prelati et confessores, qui habent nos spiritualiter curare, virtutes inserere et vicia exstirpare; sed heu proh dolor, sepe per illa tria vicia medicus spiritualis est infectus intantum, quod dignus non est gradum in ecclesia tenere, sed 5 extra, ut sunt symoniaci et alii, qui sunt diversis viciis retenti. Carissimi, si voluerimus ab istis viciis cavere, extra viam ambulemus per [112b] opera misericordie, et sic poterimus ad regnum eternum pervenire, quod nobis concedat etc.

CAP. 133. (125.)

10

De spiritali amicitia.

Quidam rex erat, qui duos leporarios habuit, qui quamdiu adinvicem erant ligati, mutuo se dilexerunt, sed ipsis solutis quilibet alium voluit devorare. Rex vero hoc videns multum dolebat, quia quando ludere cum eis volebat et venari ipsis solutis, pugnabant et 15 ludo non intendebant. Rex consilium querebat super hoc; cui dictum est, quod lupus fortis et crudelis adduci deberet et unus de canibus contra eum pugnare permetteret, quando vero canis fere fuerit devictus alium canem contra eum admitteret, et cum primus canis videret se auxiliatum, semper post hoc adinvicem se mutuo diligenter; 20 quod et factum est, et lupo quasi devincente et cane deficiente alius eum defendit et ipsum occidit; ab illo tempore tam ligati quam soluti canes mutuo se dilexerunt.

Carissimi, rex iste est dominus noster Ihesus Christus; duo canes adinvicem ligati sunt corpus et anima in baptismo ligati; 25 quamdiu vero sic stant ligati, mutuo se diligunt; sed si solvantur per peccatum mortale, statim unus contra alium est inimicus, [ut dicit apostolus:] Caro concupiscit adversus spiritum et e converso. Quid ergo est faciendum? Certe ut caro subjiaciatur penitencie et contra lupum i. e. diabolum se opponet, et tunc anima confortabitur 30 et cum carne pugnabit viriliter, et post hoc erit amor in omni prosperitate et adversitate et pariter ambo diligentur a domino, propter cujus dilectionem vitam eternam obtinebunt.

CAP. 134. (126.)

De innocenti morte Christi.

Seneca narrat, quod lex aliquando erat, quod quilibet miles in armis suis sepeliri deberet, et qui tantum defunctum armis spoliaret, 5 morte moreretur. Accidit casus, quod quedam civitas obsessa erat a quodam rege tyranno, in circuitu civitatis insidias ponebat, et populum quasi sine numero occidit intantum, quod erat in periculo cives perdendi et multum timebant, quia resistere non poterant. Dum autem sic in periculo starent, quidam miles nobilis fortis et 10 strenuus intravit civitatem et civibus multum compaciebatur; cives vero ad eum accesserunt dicentes: Domine, adjuva nos! At ille: Carissimi, ab isto periculo liberari non [113] poteritis, nisi per manum validam; ego vero ut videtis in armis non sum, ideo non possum pugnare. Unus de civibus dixit: Domine, infra paucos dies in hoc se- 15 pulchro quidam miles sepultus est in optimis armis. Arma ejus accipe et civitatem nostram de inimicis libera! Miles inimicis certamen dedit et victoriam obtinuit, et sic civitatem liberavit et arma recepta reposuit. Emuli invidia moti, quod tam gloriosum bellum fecit, eum apud judicem accusaverunt, quod contra legem egisset, eo quod de- 20 functum armis spoliasset. Qui respondit dicens: Domine, de duobus malis majus malum est vitandum, et quia civitatem tueri non potuissem ab inimicis, nisi habuissem arma, ideo ea accepi et reposui. Item fur vel predo spoliatur ea intencione, ut non restituat, sed ego propter bonum commune arma accepi et restitui; ideo potius deberem 25 premiari quam accusari. Item in civitate aliqua si domus accenditur, nonne melius est, ut domus illa sine dilacione totaliter destruat, antequam ceterae domus incendantur et civitas tota destruat? Sic et in proposito, nonne melius est, quod omnes vos conservavi acci- piendo arma, quam non acci- piendo? Si enim non ea accepissem, 30 omnes essetis interempti. Emuli vero dixerunt: Reus est mortis. Judex vero ad petitionem eorum contra eum sententiam dedit, ut occideretur, et sic factum est, de cujus morte factus est planetus magnus in civitate.

Carissimi, civitas ista erat mundus iste a diabolo a magno 35 tempore obsessa, et quotquot tunc in mundo erant, fuerunt in periculo perdendi, quia omnes in infernum descenderunt; mundus iste erat etiam circumvallatus viciis et concupiscenciis; miles fortis, qui arma non habuit, est dominus noster Ihesus Christus, unde Psalmista:

34 civitas ista] *orig.* civitas iste.

Dominus fortis et potens etc. Qui videns mundum in periculo et totum genus humanum in perdicione, perrexit ad sepulchrum i. e. uterum beate virginis, et ibi invenit arma primi parentis i. e. humanitatem quam assumpsit et contra diabolum pugnavit, victoriam obtinuit, et nos a morte liberavit. Emuli sunt Judei, qui hoc videntes 5 illum apud Pilatum accusabant, dicentes: Ne forte veniant Romani et tollant nostrum locum etc. Miles dicebat: Melius est, ut una domus destruat, quam tota civitas. E contra Caiphas dicebat: Ex- pedit, ut unus moriatur et non [113b] tota gens. Ideo Pilatus eum morti tradidit, de cujus morte petre scisse sunt et tenebre facte sunt 10 super universam terram, sed facta victoria iterato in sepulchro arma reposuit i. e. corpus suum gloriosum in terra quievit. Studeamus ergo ejus mortem plangere in mente, in corde retinere et ad memoriam reducere, quia viriliter pro nobis pugnavit et nos a faucibus diaboli liberavit, unde propter hoc tenemur eum super omnia diligere et pro 15 ejus amore patrem et matrem dimittere. Quis unquam audivit, quod homo habens unicum filium et heredem, qui eum mori permittere vellet, sicut pater celestis fecerat de unico filio suo domino nostro Ihesu Christo et tamen mortuus est. Sic et nos debemus voluntarie carnis delectaciones et omne quod deo displicet per penitentiam 20 mortificare, et sic vitam eternam optinere.

CAP. 135. (127.)

De consciencia nostra que dum angustiat ad deum per confessionem et opera meritoria recurramus.

Refert Augustinus de civitate dei, quod Lucretia romana nobi- 25 lissima moribus, que erat uxor Calatini, et cum ille Calatinus Sextum nomine filium imperatoris Tarquini ad castrum suum invitasset, Sextus est statim captus in amore pulcherrime Lucrecie. Tempus aptum, quo imperator et Collatinus de Roma simul recederent, observans, et ad predictum castrum reversus ibi pernoctavit et nocte illa non ut 30 hospes sed ut hostis cubiculum Lucrecie clam ingressus, manu sinistra opprimens pectus ejus, dextra vero gladium tenens se prodidit dicens: Sine mora michi consencias vel morieris. Illa vero nullo modo consentire volebat dixitque Sextus: Nisi michi consencias servum jugulatum nudum corpori tuo nudo etiam te jugulato sociabo, ut per 35 orbem fama currat, Lucretiam ob stupri causam cum servo in cubiculo jugulatam. Illa vero timens de tali infamia coacta concessit.

Sextus vero completa libidine recessit; ipsa vero multum dolens patrem et maritum, fratres et imperatorem, nepotes et proconsules vocavit per litteras, quos omnes presentes sic alloquitur dicens: Sextus domum meam intravit hostis pro hospite. Scias tu, o Colatine, vestimenta viri alieni in lecto tuo fuisse. Verumptamen licet corpus sit violatum, animus tamen est innocens. Ideo a culpa me absolve, a pena tamen non liberabor. Statim cum gladio occultato sub clamide propria manu se transfixit. Quo facto amici ejus gladio illo [114] accepto jurant per sanguinem Lucrecie omnem progeniem Tarquini de Roma ejicere et extirpare, quod et fecerunt, Sextum vero auctorem criminis interfecerunt miserabiliter.

Moralizacio. Carissimi, lucretia nobilis domina est anima a deo per baptismum lota et deo conjuncta. Sextus est diabolus, qui nititur minis et muneribus animam violare. Domum ejus intrat, quando peccato consentit, cor tuum, quod est domus anime, pectus ejus opprimit, quando homo totaliter consentit, et sic eam violat, quando manum per consensum actu complet. Post hec Lucretia scilicet anima dolens vocat patrem et maritum; sic et tu, carissime, debes vocare patrem i. e. confessorem, maritum i. e. Christum per opera misericordie et amicos i. e. sanctos cum bona devocione et ostende vitam tuam per veram contricionem et confessionem, quid et quantum contra deum deliquisti, et tunc gladio penitencie te ipsum occide i. e. vicia et peccata extirpa et sic corpus deferatur Rome i. e. sancte ecclesie ad ostendendum, in alia forma publice vel occulte quantum deum offendisti. Tunc diabolus et omnes sui sequaces erunt expulsi et recedent confusi et tu remanebis salvus in bona vita. Quod nobis.

CAP. 136. (128.)

Quod vigilare debet pastor animarum.

Quidam fur ad domum cujusdam divitis nocte venit, et ascendens tectum domus per foramen auscultare cepit, si adhuc aliquis de familia divitis vigilaret. Quod hospes considerans privatim uxori sue dixit: Interroga me alta voce, qualiter hec bona acquisivi, que habemus, nec desistas donec finaliter tibi dicam. Tunc ait mulier: O bone domine, cum nunquam fuisti mercator, dic michi qualiter tantam pecuniam, quam nunc possides, congregasti? Cui ille: Noli stulta a me hoc querere. Illa autem magis ac magis querere non cessabat.

3 alloquitur] orig. alloquetur.

Tunc vir quasi coactus suis precibus ait: Noli me prodere, que tibi dico, et veritatem pandam! At illa: Absit hoc a me! At ille: Fur eram et nocturnis furtis omnia que nunc habeo congregavi. Cui ait mulier: Miror ergo quod nunquam fuisti deprehensus. Cui ille: Qui magister meus erat, quoddam verbum me docuit, quod septies dicebam, quando tecta hominem ascendebam, et tunc per radios lune descendebam in domum et accipiebam, [114b] quecumque volebam et sine periculo iterum per eosdem radios ascendebam et domum exibam. Ait mulier: Rogo te, dic michi illud verbum, cujus virtute sine periculo furtum commisisti. Et ille: Tibi dicam, sed alteri nullo modo dicas, ne forte possent bona nostra asportare. At illa: Nullo modo attemptabo. Qui ait: Hec sunt verba: Saxlem, saxlem. Hiis dictis mulier obdormivit, vir autem finxit se dormire et sternutabat. Fur cum audisset, gavisus est, sumpto lune radio et septies dicto carmine laxatis manibus et pedibus per fenestram in domum cecidit, et magnum sonitum fecit, 15 fractoque crure et brachio jacuit semivivus in terra. Hospes audito sono quesivit, quasi nesciret qualiter cecidisset. At ille: Verba fabule me deceperunt. Hospes eum recepit et summo mane in patibulo suspendi fecit.

Moralizacio. Carissimi, fur iste est diabolus, qui per malas cogitationes tectum cordis tui ascendit et foramen facit per malum consensum. Vir cum uxore est bonus prelatus ecclesie desponsatus, quem diabolus toto conamine nititur per peccatum bona sua scilicet virtutes quas in baptismo recepit auferre; sed bonus prelatus debet continue vigilare, ut non sinat furem anime domum perforare, juxta illud verbum salvatoris: Vigilate, quia nescitis, qua hora fur venturus est. Et contra ejus malicias intra se et uxorem scilicet ecclesiam providere, quomodo diabolo sit resistendum, ut cadat a corde ejus et nullo modo ei noceat. Vel alio modo potest reduci. Fur iste erat Lucifer pulcher, qui toto conamine ascendere volebat, ut alter deus esset et auferre ab eo ejus dignitatem, cum dicebat Isai: Ascendam in celum et ero similis altissimo. Quod postea ascendit per radium hoc est per suam pulchritudinem cecidit in infernum, et fregit crura sua, i. e. amisit suum decorem et honorem, quem deus ex sua bonitate sibi contulit, et suspensus est in patibulo infernali, a quo etc. 35

CAP. 137. (129.)

De naturali benignitate Christi et misericordia quibus naturaliter peccatoribus convertentibus miseretur et quod Christus recipit quos mundus ejicit.

5 Eusebius narrat in cronicis de quodam imperatore, qui populum romanum in maxima equitate gubernabat, nulli parcens, sed pro equali culpa equalem penam tribuens tam divitibus quam pauperibus. Senatores romani eum propter hoc imperio privaverunt, et tamquam pauperem fugere [115] compulserunt. Ille statim accessit ad Constantinum et cum eo pactum fecit, et tam strenue et prudenter se habuit, sic quod post eum in imperatorem electus. Qui congregato exercitu Romam obsedit, et cum Romani evadere non possent, quin ab eo caperentur, miserunt primo ad eum seniores, secundo juvenes, 15 tertio mulieres, que se nudis pedibus ante eum se prostraverunt, postulantem veniam, quam obtinere non poterant. Ultimo miserunt sibi parentes suos simplices, quos habuit in civitate, et mater vero ejus pectus et ubera ei ostendit, que suxerat. Quod cum vidisset imperator amore naturali compaciens totam offensam dimisit, civitatem intravit et honorifice susceptus est.

20 *Moralizacio.* Carissimi, imperator iste est Christus, qui per peccatum de civitate sua i. e. de corde hominis expellitur per peccatum ac de mundo isto, quando Judei eum morti tradiderunt. Ille vero sic expulsus ad patrem perrexit, ubi est electus in perpetuum imperatorem et judicem nostrum in die judicii, quia omne iudicium dedit pater 25 filio Joh. xxi. Ergo nobis valde timendum est, quomodo in die judicii debemus ei occurrere, quando veniet cum magno exercitu angelorum. Quid ergo faciemus? Certe permittamus primo seniores i. e. alte clamemus ad patriarchas et prophetas, ut pro nobis implorent nudis pedibus i. e. cum affectione, item secundo juvenes i. e. apostolos, martires 30 et confessores novi testamenti per opera misericordie imploremus, item mulieres scilicet sanctas virgines et viduas et principaliter rogemus matrem dei virginem gloriosam ut ipsa nobis intercedat et sine dubio nobis obtinebit vitam eternam, quam nobis concedere dignetur.

CAP. 138. (130.)

De illis quos austeritate vincere non possumus, benignitate superemus.

Erat quidam rex nomine Medro, qui unicum filium habebat heredem. Filius dimisit patrem, propter hoc pater eum fugavit. Facto 5 hoc filius fugit ad regem Persarum inimicum et emulum patris sui et narravit ei quod cum eo se teneret usque ad mortem omni tempore et esset paratus si necesse esset contra patrem suum proprium bellare. Tandem ortum est bellum inter dictos reges, qui simul pugnaverunt. Accidit quod Medro rex graviter vulneraretur usque ad 10 sanguinis effusionem. Quod filius ejus considerans statim cucurrit ad patrem et pugnavit pro eo contra [115b] dominum suum scilicet regem Persarum et vicit eum. Quo facto dominus suus eum dimisit eo, quod non tenuit pactum, et ipse rediit ad patrem et veniam humiliter petivit et obtinuit et sic pax reformata et ei hereditas est 15 restituta.

Carissimi, isti duo reges sunt deus et diabolus. De primo Jere. iv: Dominus ipse est deus vivens et rex sempiternus. De secundo Job. xlv: Ipse est rex super omnes filios superbie. Sed primus rex scilicet deus habet filium scilicet animam humanam, que tociens recedit a deo et 20 obligat se diabolo quociens committit peccatum mortale. Sed certe si filius ille voluerit recordari illius belli, quod Christus fecit pro eo contra diabolum usque ad sanguinis effusionem, ut eum a potestate diaboli eriperet et sic cogitans voluerit se deo humiliare et de peccatis veniam petere poterit secure ad deum accedere et hereditatem vite 25 eterne acquirere. Psalmista: Tu es, qui restitues hereditatem meam michi etc.

CAP. 139. (131.)

De vulneribus anime.

Alexander regnavit, qui dominium tocius mundi obtinuit. Accidit 30 semel quod grandem exercitum collegit et quandam civitatem circumdedit, et in eodem loco plures milites et alios sine vulnere amisit. Cum vero de hoc multum miraretur, philozophos vocavit et ait eis: O magistri, quomodo poterit hoc esse, quod subito sine vulnere milites mei moriuntur: At illi dixerunt: Mirum non est; est enim quidam 35

basiliscus super murum civitatis, cujus aspectu milites inficiuntur et moriuntur. Ait Alexander: Quale remedium est contra basiliscum? Cui dixerunt: Ponatur speculum elevatum inter exercitum et murum, ubi est basiliscus, et cum in speculum respexerit, reflexus ejus in-
5 tuitu ad se ipsum redit et sic morietur. Et factum est.

Carissimi, in hunc modum summum remedium elacionis est consideracio proprie fragilitatis et infirmitatis, quia si queritur, quare homo superbit, certe respondetur, quia pondere virtutis caret. Considerare ergo debet unusquisque propriam vanitatem tamquam in
10 speculo et recurrere ad propriam fragilitatem, defectum suum propiciens et sic elacionem repellat.

CAP. 140. (132.)

De justicia et equitate in vita presenti et futura semper imminendis.

15 Eraclitus regnavit, qui inter omnes virtutes, quas habuit, justus fuit, nec precibus, nec muneribus flecti poterat, quin justiciam pro loco et tempore exerceret. Accidit semel, quod aliqui apud eum [116] accusabant quendam militem de morte alterius militis in ista forma: ambo ad quoddam bellum perrexerunt et nullum bellum erat commissum;
20 iste miles rediit sine altero et ideo dicebatur, quod iste in via alium occidit. Rex cum hoc audisset, sententiam dedit, ut miles ad supplicium duceretur. Cum autem ductus fuisset, viderunt alium militem venientem, pro quo ille judicatus fuit ad mortem, in nullo lesum, ambos ad judicem reducerunt. Iratus judex dicit primo militi: Jubeo
25 te interfici, quia dampnatus es. Et secundo dixit: Et te similiter, quia causa mortis illius es. Et tercio dixit militi: Eciam te, quia missus fuisti militem occidere et non fecisti.

Carissimi, rex iste est deus, qui in omnibus operibus suis est justus. Duo milites sunt corpus et anima; anima per carnem seducta
30 moritur, quando peccatum mortale committit, et ideo justo dei judicio corpus ad supplicia penitencie ducitur. Sed cum subijcitur penitencie, anima viva invenitur primo per Christi passionem, secundo per penitenciam; sed ambo morte temporali mori debent. Tercius miles, qui eum non occidit, est negligens prelatus, qui ex divino precepto
35 habet peccatorem corripere, vicia extirpare, virtutes inserere; et si illa non facit, mortem eternam non evadit, Ezech. iii: Si non annuntiaveris ei neque locutus fueris, ut avertatur a via sua impia et

vivat, et ipse impius in iniquitate sua moreretur, sanguinem vero ejus de manu tua requiram. Rogemus igitur etc.

CAP. 141. (133.)

De sano consilio semper audiendo et contrario abjiciendo.

Fulgencius regnavit, in cujus imperio erat quidam miles nomine 5 Zedechias, qui uxorem pulchram accepit, sed non prudentem. In cujus domo quidam serpens in quadam camera habitabat, miles vero torneamenta et hastiludia frequentavit in tantum, quod evenit ad magnam egestatem, flevit amare et quasi desperatus hincinde ambulavit ignorans, quid agere deberet. Serpens videns ejus dolorem data 10 est ei vox a deo sicut quondam asine Balaam et ait: Cur fles? Fac secundum consilium meum et post factum non penitebis! Singulis diebus lac michi dulce ministra et te ditabo! Miles hoc audiens gavisus est valde hoc fideliter adimplere promisit. Statim infra breve tempus ditatus est valde, et prolem pulchram et magnas divicias 15 [116b] habebat. Accidit una dierum, quod uxor diceret marito: Domine, credo, quod ille serpens multa bona possidet in camera, in qua jacet. Consulo igitur, ut occidatur, et bona ejus obtinebimus. Ille vero ad instructionem mulieris malleum portavit, ut serpentem occideret, cum vase lactis. Cum vero serpens vas lactis videbat, caput 20 extra foramen camere extendit, ut lac more consueto lamberet; miles vero hoc videns malleum extendit et serpentem percutere volebat. Serpens hoc subito videbat et caput retraxit, et ictum mallei vas suscepit, statimque prolem post hoc et omnia, que habuit, miles amisit. Ait ei uxor: Heu malum consilium dedi tibi, sed perge ad 25 foramen serpentis et te in omnibus humilia, si forte gratiam per eum obtineas! Perrexit miles ad cameram serpentis et flevit amare petens gratiam, ut per eum sicut prius ditari possit. Ait serpens: Modo video, quod stultus es, et tu in stulticia permanebis, quia non potest esse, quin ille ictus magnus mallei ad memoriam sepius michi veniat 30 et occurrat, quomodo prolem tuam occidi et omnes divicias abstuli, et sic nulla pax vera inter nos stare potest. Miles vero contristatus est valde et ait: Tibi fideliter promitto, ammodo contra te nichil velle perpetrare, si gratiam tuam habere possum modo. Cui serpens: Carissime, natura serpentis est astucia et veneno plena; sufficiant tibi 35 verba mea, quia jam michi occurrit ad memoriam ictus mallei cum

tua nequicia. Recede, ne tibi majus malum contingat! Miles vero cum magno dolore recessit ab eo, et ait uxori sue: Ve michi, quod tuum consilium operatus sum! Et sic semper post hoc in egestate vixerunt.

Carissimi, rex iste est pater celestis; miles Zedechias pauper
5 homo nudus de utero matris sue egressus, qui omnes divicias paradisi per peccatum primi parentis perdidit, cum pulchram uxorem Evam accepit, de cujus consilio gaudium paradisi perdidit. Serpens nutritus in camera est Christus in corde tuo per virtutem baptismi [contentus], a quo homo omnia bona recepit, primo filium i. e. animam
10 pulchram ad similitudinem dei creatam, secundo hominem constituit dominum mundi, Psalm.: Constituisti eum super omnia opera manuum tuarum. Tercio paradisum. Sed cum pater noster Adam fuit [117] deceptus consilio Eve per suggestionem diaboli, omnia perdidit, et sic quilibet homo si sequitur consilium uxoris i. e. carnis, amittet omnia.
15 Apostolus: Si secundum carnem vixeritis, moriemini. In baptismo promisisti Christo ministrare lac, scilicet oracionis, innocencie et devocionis. Sed graviter Christum percutis, quando peccatum mortale committis. Hec videns, aufert a te filios et filias et divicias, ut te emendes sicut scriptum est: Quem diligo arguo et castigo. Ergo de
20 virga discipline debemus gaudere potius quam dolere.

CAP. 142. (134.)

De diaboli laqueis quibus nos multipliciter circumvenire satagit.

Erat quidam rex potens valde, qui quandam forestam construxit et eam muro circumvallavit, in qua diversa genera animalium posuit,
25 in quibus multum delectabatur. Erat eodem tempore quidam, qui proditor inventus est, et sic propter sua scelera omnibus suis privatus est; ille vero de terra sua expulsus est, et providit sibi de quatuor generibus canum et multa recia, ut bestias regis in foresta caperet et destrueret. Nomina canum hec erant: Richer, Emulemin,
30 Hanegyf, Bandyndyn, Crismel, Egofyn, Beanus et Renelyn. Per istos canes et recia destruxit omnia animalia regis. Audiens hoc rex contristatus est valde, vocavit filium suum et ait: Fili carissime, arma te et descende cum exercitu, ut illum proditorem occidas vel de regno expellas. At ille: Pater, presto sum, sed ut audivi a pluribus, quod
35 tam potens est ille, quod me oportebit latere ad aliquod tempus cum una puella, ejus sapiencia omnes alios excellit, cum qua colloquium habeo, et sic ad pugnam me parabo. Ait pater: Si prudens est

illa puella, et si per eam nostrum adversarium poteris debellare, eam multis honoribus promovebo. Filius hoc audiens armavit se et castrum puelle intravit nullo sciente, que eum cum gaudio recepit et apud eam per aliquod tempus mansit; deinde extra castrum recessit et statim die octavo adversarium patris aggrediebatur potencia et sa-
5 piencia, et caput ejus amputavit. Post hoc cum victoria ad patrem rediens, pater eum in regem constituit.

Carissimi, pater iste est dominus deus; foresta mundus iste sive ecclesia; mundus erat circumvallatus divinis preceptis secundum legem Moysi; ecclesia circumvallata passione Christi et misericordie [117b] 10 doctoribus, predicatoribus, confessoribus; miles proditor, qui erat expulsus, est diabolus de regno ejectus, qui ecclesiam et alios christianos machinatur omni hora destruere. Iste providet sibi de canibus et re-tibus, quia sicut venatores simplici vita insidiantur bestiis, ut quando exeunt de cavernis, in quibus latebant, habeant recia, cum quibus 15 capiunt eas. Sic et cum enim homines exeunt de cavernis bone vite, tunc habent recia i. e. carnis et mundi delectaciones et illas ponunt ante eos et capiunt ipsos. Psalm.: Cadent in reciaculo ejus peccatores etc. Unde advertet, quod venator ille est diabolus, habet quatuor genera canum currencium; aliqui eorum sunt pro bestiis spiritualibus, 20 et alii pro aliis. Duo primi canes scilicet Richer et Emulemyn currunt ad cervos et ursos i. e. divicias et voluptates, per quas plures tracti sunt ad maleficiendum, quia divicie sepe ponunt hominem extra viam rationis et propter magnas divicias volunt habere potencias et voluntatem propriam. Ideo sapienter utamur nostra potencia loco justicie, 25 sit et fortitudo nostra lex justicie hoc est dictum totum sit jus, quod nos volumus et possumus facere. Unde isti duo canes scilicet divicie et voluptates vel potencie currunt simul et multos post se retrahunt et ad peccatum alliciunt; ideo scriptura dicit: Cor multum gaudet, quando videt cervum viam capere versus rethe; sic et diabolus quando videt 30 hominem viam capere versus peccatum mortale et per consequens infernum multum gaudet. Deinde venator i. e. diabolus permittit alium canem currere, scilicet Hanegif i. e. accipite et donate. Isti duo canes currunt ad abbates, priores et pastores, qui habent ecclesias conferre; isti dant, ut accipiant, quia, quod probis hominibus et bonis clericis 35 dare deberent, hoc dant fatuis et discolis propter favorem et laudem, quod est contra scripturam, ubi dicitur: Da bonis et ne receperis peccatorem. Unde Hanegif i. e. accipite et date ducit multos ad rethe i. e. infernum, unde alter canis Bandin ducit placitatores et advocatos

8 pater iste] orig. iste. deus] orig. deus pater.

ad rethe, quia per cautelas eorum faciunt contra justiciam, unde dicit Job: Audacter deum provocant, quia si pars una eis vult dare aliquid, accipiunt de parte altera bursam plenam, [118] dum illam trahant ad se et sic faciunt discordiam contra veritatem, unde dicitur in
 5 Abacuc: Lacerata est lex, propterea egredietur iudicium perversum. Unde contra tales ait Psalmista: Labor labiorum ipsorum operiet eos i. e. in profundum inferni deprimet eos, in miseriis non subsistent. Deinde Crismel alter canis mittitur circa lepores, qui cum veloces sunt, montes transeunt i. e. ordinati in ecclesia, sicut sunt presbiteri,
 10 rectores, capellani, monachi et fratres mendicantes, qui deberent per rationem transire ad montes alte vite, scilicet de terrenis exonerari, mundum despiciere. Sed heu, plures sunt tantum temptati per canem istum, quod ducit eos pro voluntate sua ad rethe diaboli in eo quod confidunt in rebus, in quibus decipiuntur, cum rector ecclesie vel
 15 plebanus ducentas vel trecentas marcas annuatim colligit de bonis ecclesie, de quibus post simplicem suam necessitatem deberet omnia que supersunt dare pauperibus, que nunc exponit pro mundi vanitatibus et pompa seculi, et quod pejus est in luxuria et gulositate. Deinde alter canis est solutus, qui vocatur Belyn, i. e. usura ad
 20 mercatores, propter quam plures cadunt in rethe diaboli, quia vendunt et emunt, ut terciam partem lucrentur vel plus, dicit Psalmista: Non deficit de plateis eorum usura et dolus, ergo veniat mors super illos etc. Deinde alter canis, qui vocatur Beanus i. e. luxuria, per quam multi clerici et laici, divites et pauperes, parvi et magni, ju-
 25 venes et senes in rethe diaboli sunt. Videns ergo deus totum genus humanum per recia diaboli destrui et captum teneri misit filium suum in castrum puelle duplici armatura armatum, scilicet divinitate et humanitate, et postquam natus est die octavo diabolum aggreditur, scilicet quando erat circumcisis, et postea dedit bellum, scilicet in
 30 paraseve, et obtinuit victoriam, ut sic nos a viciis et retibus diaboli liberaret, et ad vitam eternam perduceret.

CAP. 143. (135.)

De timore extremi iudicii.

Quidam rex erat, qui statuit pro lege, quod quicumque subito
 35 mori deberet, mane ante ortum solis ante domum ejus tubas canerent, et statim talis vestibus nigris se indueret et sic ad iudicium veniret.

Ille rex magnum convivium fecit et omnes nobiles satrapas regni vocari fecit, qui omnes venerunt. In quo convivio erant omni genere musicali periti, [118b] qui magnum solacium conviviis fecerunt ex suavi melodia, rex vero nullum solacium nec signum leticie ostendit, sed vultum tristem habuit et suspiria et gemitus emittebat. Hec vi- 5 dentes convive mirati sunt et non fuerunt ausi petere ab eo causam tristicie, sed dixerunt fratri regis, ut causam tante tristicie indigaret, qui et fecit dicens sibi, quod omnes in convivio mirarentur de tanta tristicia et causam libenter scirent. Ait rex: Vade ad domum tuam! Die crastina responsum audies. Quod et factum est. Rex precepit 10 bucinatoribus, ut sequenti mane venirent ante domum fratris sui et tubis canerent et ipsum ad eum ducerent secundum legem, quod et fecerunt. Audiens frater regis de mane tubas ante domum suam commota sunt omnia viscera ejus et surrexit, vestibusque nigris se induit, veniens ad regem, qui fecit fieri foveam profundam et ultra 15 foveam cathedram fragilem, que quatuor pedes fragiles habuit et fecit fratrem suum exui vestibus et super cathedram poni. Cum autem in cathedra esset collocatus, ordinavit, ut gladius acutus ultra caput suum per filum sericum penderet; deinde ordinavit quatuor homines cum quatuor gladiis acutissimis, unum a parte ante, alium a parte 20 posteriori, tercium a parte dextra et quartum a parte sinistra. Cum autem sic starent, ait rex illis quatuor: Cum dixero, sub pena mortis gladios in eum infigite! Et tubas omniaque genera musicalia fecit adduci coram fratre et mensam parari et diversa fercula apponi et ait: O frater mi carissime, quare tantum doles et tantam tristiciam in corde 25 habes? Ecce optima fercula, ecce melodia suavissima! Quare non gaudes et letaris? At ille: Quomodo potero gaudere, cum in signum mortis hodie mane sonitum tube ante domum meam audivi et modo corruptibili et fragili cathedra sum collocatus? Si indiscrete me moveam, ipsa cathedra frangitur et in puteum cado, de quo resurgere non po- 30 tero; si caput meum erigo, gladius ultra caput meum petens et cadens usque ad cerebrum me interficiet; quatuor tortores in circuitu meo stant parati cum gladiis ad unicum verbum vestrum me occidere; istis consideratis, si dominus tocius mundi essem, gaudere non possem. Cui rex ait: Jam ad questionem hesternam quare non gauderem re- 35 spondeo. Ego sum sicut tu es modo collocatus in cathedra corruptibili et fragili, quia in corpore fragili cum quatuor pedibus [119] corruptibilibus, scilicet de quatuor elementis, et sub me est puteus infernalis; ultra caput meum gladius acutus scilicet divinum iudicium paratum animam meam a corpore separare; ante me gladius acutus 40

scilicet mors, que nulli parcat, et antequam speratur veniet, et quomodo, ubi vel quando, penitus ignoro; a parte posteriori alius gladius paratus ad percucendum, scilicet peccata mea, que in hoc seculo commisi, parata sunt ante tribunal me accusare; gladius a parte
 5 dextra est diabolus, qui circuit querens quem devoret et semper est paratus animam meam recipere et ad infernum deducere; gladius a parte sinistra [sunt] vermes, que carnem meam post mortem corrodent; cum omnia ista considero, numquam gaudere potero; si ergo tu tantum hodie me timuisti, qui sum mortalis, multo plus creatorem
 10 meum debeo timere. Vade ergo et noli amplius tales questiones querere a me! Ille vero surrexit et gracias de vita sua regi reddidit, promittens firmiter ammodo se corrigere. Hoc audientes laudabant responsum regis.

CAP. 144. (136.)

15

De statu mundi actuali.

Fertur de quodam rege, cujus regnum in tam subitam devenit mutacionem, quod bonum in malum, verum in falsum, forte in debile, justum in injustum est mutatum. Quam mutacionem rex admirans a quatuor philosophis sapientissimis causam hujus quesivit. Qui inquam
 20 philosophi post sanam deliberacionem ad quatuor portas civitatis pergentes, quilibet eorum tres causas ibidem scripsit. Primus scripsit: Potentia est justitia, ideo terra sine lege; dies est nox, ideo terra sine via; fuga est pugna, ideo regnum sine honore. Secundus scripsit: Unus est duo, ideo regnum sine veritate; amicus est inimicus, ideo
 25 regnum sine fidelitate, malum est bonum, ideo terra sine pietate. Tercius scripsit: Racio habet licenciam, ideo regnum sine nomine; fur est propositus, ideo regnum sine pecuniis; corrobola vult esse aquila, ideo nulla discrecio in patria. Quartus scripsit: Voluntas est consiliarius, ideo terra male colitur; denarius dat iudicium seu sen-
 30 tenciam, ideo terra male regitur; deus est mortuus, ideo totum regnum peccatoribus est repletum.

Carissimi, ad propositum; quandoque terra solebat regi per justiciam secundum leges divinas et imperiales, nunc autem regitur per [119b] potentiam. Nota moraliter, et verum est, quia olim
 35 justitia dictavit, quod deus esset diligendus super omnia etc. Sed potentia in regno anime vicit intantum, quod homo ex certa malicia contra inclinacionem proprie voluntatis, que naturaliter magis inclinatur

ad bonum, quam ad malum, hoc facit. Secundum eciam verum est, quia olim clerici laicis per bonum exemplum ad eternam patriam viam prebuerunt, sed mutatus est color optimus, quia omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum. Patet de papa, qui olim beneficia dedit clericis dignis propter deum, sper-
 5 nendo munera, sicut Petrus respondit Simoni mago: Pecunia sit tecum in perdicione! Hoc idem patet in religiosis, qui olim per bonam vitam viam per paupertatem ostendebant, quia attendebant ad illud, quod monachus habens obolum non valet obolum. Hoc idem patet in clericis, quia ut dicit Iero.: Quicquid preter simplex vestimentum
 10 et victum de altari retines, tu sacerdos, tuum non est, sed pauperum rapina est, sacrilegium est; isti enim omnes tam monachi quam canonici tam moniales quam clerici noctem verterunt in diem, et ideo arta est via, que ducit ad patriam, et pauci quia carent lumine incedunt per eam. Tercium primi: Fuga est pugna, probatur littera-
 15 riter, nam olim domini, si unus habuit aliquid adversus alium, solebant pugnare, sed modo honor recessit, quia nolunt pugnare, sed cotidie per rapinam et furtum et talia unus intrat terram alterius, nolunt pugnare, quia emunt equos velocissimos ad fugiendum. Spiritualiter verum est, quia olim homines temptaciones vincebant et ad-
 20 versarios scilicet carnem mundum et diabolum superabant, et sic apud deum fuerunt magni nuncii et honorem de hoc reportabant; sed hodie, quando deberent pugnare, consenciendo fugiunt. Secundus dixit: Unus est duo etc. Que est racio? Quia veritas hodie non est in mundo, nisi quod cor et lingua, que deberent esse unum, jam
 25 sunt diversa, quia quicquid homo jam per os affirmat, cor negat. Nota ex isto, quod hodie littere sigillate non valent, juramenta prestita non tenentur etc., quod non fuit olim, quia si unus dixisset alteri simplici verbo: Faciam tibi hoc! credidisset. Spiritualiter verum est, quia anima, que deberet esse [120] in caritate, una cum deo per
 30 peccatum est divisa: Secundum: Amicus est inimicus etc. Que est racio, nisi quod non est fidelitas in mundo; certe qui deberet esse amicus, jam est inimicus; jam verificatum est verbum Christi: Surget filius contra patrem. Credo quod non sit modo ita bonus amicus, qui pro pecunia non feret inimicus. Spiritualiter eciam verum est, quia
 35 Christi amici in evangelio sumus dicti, quia teste Christo, jam non dicam vos servos, sed amicos; sed hodie facti sumus inimici, quia castrum domini scilicet cor nostrum tradimus diabolo. Tercium: Malum est bonum etc. Que est racio, quod hodie ita magna crude-

litas regnat in mundo et avaricia? Certe nulla alia, quam quod illud, quod est malum, factum est bonum, scilicet pecunia; quod autem pecunia sit mala, probatur per philosophum, qui dicit, quod aurum sive argentum non est nisi fex terre; postquam iste feces facte sunt
 5 ita care, pietas recessit; sed tamen teste sapiente nichil iniquius, quam amare pecuniam. Spiritualiter peccatum, quod est majus malum, quod inveniri potest, hodie factum est bonum, quia pauci sunt, qui non peccent, contra quos propheta: Ve vobis, qui dicitis: Malum bonum et bonum malum! Tercius dixit; Racio habet licenciam. Que est ratio,
 10 quod hodie Christiani carent nomine? Certe nulla alia, nisi quod ratio in hominibus est licenciata. Homo vocatus est Christianus per racionem a Christo, sed homines non utuntur racione, quia homo cum in honore esset non intellexit etc. Nam porcis assimilatur per luxuriam, leoni per superbiam, cani per invidiam, vulpi per dolositatem,
 15 et ideo non meretur dici homo nec Christianus, quia vitam Christi totaliter deseruit. Spiritualiter verum est, quia si homo haberet racionem, deum super omnia diligeret; probo, quia ratio dictat, quod bonum est diligendum et magis bonum magis diligendum et maxime bonum maxime diligendum; sed constat, quod deus est maxime
 20 bonus et bonum, quo majus cogitari non potest; ideo si homo haberet racionem, ipsum pre omnibus diligeret. Secundum: Fur est prepositus etc. Que est ratio, quod pecunia etc. Nulla alia, nisi quod officiales sunt fures, non dico fures, sed unum per experientiam video, quod domini temporales sunt pauperes et prepositi habundant,
 25 Video etiam, quod isti villani rustici et alii pauperes modicum habent, et isti divites habundant. Que est ratio, nisi [120b] quod fures existunt? Carissimi, si unus alteri quinque marcas vel tot florenos acciperet, nonne fur judicaretur? Sed isti quantum recipiunt de capitali summa, notum est confessoribus, et ideo veri fures non
 30 suspenduntur, teste philosopho, qui vidit, quod iudex duxit furem ad patibulum philosopho ridente et iudice querente, quare rideret, respondit, quod magnus fur duxit parvum furem. Spiritualiter verum est de illis, qui pro modica delectacione deo animas, quas suo sanguine acquisivit, furantur et diabolo subjiciunt. Tercium corobola; vulgariter
 35 deme wevel wilt vligen also hoege also der aern scilicet aquila. Ideo non est discrecio, nam illi, qui deberent agrum colere, hodie volunt dominari, nam postquam habent unum par ocrearum et calcarum et equum, ipsi equitare volunt et vocari domicelle Johannes et sic de aliis. Verum est de istis civitatentibus, quorum parentes fuerunt
 40 pellifices et sutores etc. ipsi autem se habent ut milites; modica

differencia est hodie in mundo. Similiter applica sicut scis et vis de mulieribus. Spiritualiter verum est de istis monialibus, monachis et clericis. Nota quomodo hodie vadunt etc. Quartus philosophus dixit: Voluntas est ratio, ideo regnum male cogitur. Que est ratio, quod terra male cogitur? Certe nulla alia, nisi quod dominorum consilium
 5 est malum; nam olim consiliiarii solebant dare consilia juxta equitatem, nunc autem ea dant secundum voluntatem. Applica sicut vis et scis, quare hoc faciunt. Spiritualiter etiam verum est; quicquid ratio dictat pro eterna salute, voluntas vult oppositum. Secundum: Denarius dat sentenciam etc. Que est ratio, quod sic venditur justitia? 10 Nulla alia quam denarius, quia, si veneris ad iudicium, et si habueris dare pecuniam et si causam in justiciam habueris, iudex pro te sentenciabit, non videt, si reus fueris, quia munera iudicum oculos excecant. Spiritualiter etiam verum est in iudicio confessionis; quia si volueris de magnis peccatis impetrare veniam faciliter et iudicem
 15 confessorem placare, pecuniam ostendas, et licet non habuerit auctoritatem, te absolvet, penitentiam imponet. Nota etiam litteraliter de istis officialibus et curia romana, que non petit ovem sine lana. Tercium: Deus est mortuus etc. Certe si deus adhuc viveret, sicut ante incarnationem, quando propter [121] peccatum luxurie totum
 20 mundum submersit octo animabus exceptis. [Nota,] quomodo homines tunc se solebant retrahere a peccatis, saltem timore, si non amore eo, quod sciebant deum omnia vindicare! Sed nunc quasi mortuus a nobis reputatur, nec de futuro iudicio, vel de inferno, vel eterna pena, vel eterno regno cogitamus etc. Ecce audivistis duodecim ra-
 25 ciones, quare totus mundus est in maligno positus. Quiescite ergo, carissimi, agere perverse! Discite bene facere! Ysai. lxxviii: Tunc cognoscetis veritatem, et veritas liberavit vos, quod nobis concedat.

CAP. 145. (137.)

De via salutis quam dominus deus per filium suum aperuit. 30

Albertus narrat, quod tempore Philippi erat quedam via inter duos montes Armenie, que diu erat frequentata; postea autem accidit, nullum posse transire viam propter aeris infectionem, nisi exspiraret. Unde rex causam a sapientibus tanti mali querebat et nullus ex eis ei veritatem dicere poterat. Tandem vocatus Socrates dixit regi, quod
 35 edificium edificaret equalis altitudinis cum montibus. Quo facto fecit

Socrates fieri speculum de calibe plane in superficie politum et mundum, ut ab omni loco moncium foret aspectus et reflectio ad speculum. Quo facto intravit Socrates edificium, et vidit duos dracones, unum ex parte montis, alium ex parte vallis, qui contra se
5 ora mutuo aperiebant et aerem hauserunt, et dum sic respiceret, quidam juvenis in equo, qui periculum ignorabat, volens transire per viam illam, subito de equo cecidit et mortuus est. Socrates statim ad regem cucurrit et omnia visa ei narravit; postea vero per artem capti sunt dracones et interfecti, et sic via salutis omnibus trans-
10 euntibus facta est.

Carissimi, per illos montes, qui elevabantur super omnem superficiem terre, nobiles ac mundi potentes intelligo, qui ultra communitatem populi elevantur vel partem laicalem sive clericalem, unde Psalmista: Ascenderunt montes etc. Inter istos montes est communis
15 transitus populi, quia totus mundus per eos regitur. In istis montibus solent latere duo dracones scil. duo vicia, scilicet superbie et luxurie, quorum veneno totus mundus inficitur, juxta illud Joh. II: Omne, quod est in mundo, aut est superbia aut luxuria. Istorum draconum vis est nobis ignota, et ideo, qui per viam illam communem, in qua
20 dracones latent, transeunt, [121 b] subito illorum veneno preventi moriuntur. Sed antequam periculum senciamus, debemus oculos nostros ad speculum mundum et politum i. e. ad salvatorem dirigere, de quo Sapien. VII: Candor lucis eterne et speculum sine macula. Item debemus altum edificium edificare; hoc edificium est vita
25 munda per penitentiam et bonis virtutibus ornata, qua debemus nostra pericula providere; et quomodo juvenis i. e. homo vanitati deditus cadit de equo virtutis et moritur spiritualiter, hoc videns Socrates scilicet bonus prelatus debet currere ad regem glorie et eum devote pro subdito orare, ut possit viam periculosam precavere et viam sa-
30 lutis eterne glorie eligere, et sic vitam possidere eternam. Quod etc.

CAP. 146. (138.)

De principibus et aliis magnatibus fortiter arguendis pro eorum forefactis.

Refert Augustinus in de civitate dei, quod Dyonides pirata galea
35 una longo tempore in mari homines spoliavit et cepit. Qui cum multis navibus jussu Alexandri fuisset quesitus et tandem captus, et
16 vicia] orig vie.

Alexandro presentatus, eum interrogavit dicens: Quare mare habet te infestum? Ille statim respondit: Quare te orbis terrarum? Sed quia ego hoc ago una galea, latro vocor, tu vero mundum opprimens navium multitudine magna, diceris imperator; sed si circa me fortuna
5 mansuesceret, fierem melior; e converso tu quanto infortunacior tanto 5 deterior. Alexander respondit: Fortunam tibi mutabo, ne malicia tue fortune, sed meritis ascribatur. Sicque ditatus est per eum et de latrone factus est princeps et zelator justicie.

Carissimi, latro in mari cum una galea est peccator in mundo cum sola vita, et tamen non desistit occidere virtutes et spoliare 10 per peccatum, quas recepit in baptismo. Sed Alexander i. e. princeps vel prelatus habet talem ad viam rectitudinis adducere per naves i. e. per monita sancte ecclesie. Sed caveat prelatus vel princeps, ut seipsum prius judicet, ut non inventus fuerit pejor illo, quem arguere
15 voluerit, quia si sic, gravius puniretur. Demum latro ille factus est 15 zelator justicie et per bonum decorem peccator ad optimum finem pervenit, et tunc est majus gaudium super uno peccatore penitentiam agente, quam super nonaginta novem [justis,] qui non indigent penitencia etc.

CAP. 147. (139.)

20

De peccati veneno quod animam intoxicat.

[122] De quodam rege narratur, quem inimici ejus occidere cogitabant, et quia potens erat, veneno eum perdere voluerunt. Venerunt aliqui eorum simplici veste induti ad civitatem, ubi manebat, et ibi erat fons aque, de quo rex multociens bibebat; hunc fontem veneno 25 undique intoxicaverunt; rex autem ignorabat et bibit, sicut solitus erat, et mortuus est.

Carissimi, rex iste est Adam primus homo, cui subjecte erant omnes creature corporales. Psalmista: Omnia subjecisti sub pedibus ejus etc. Illum regem querebant demones interficere veneno, quod 30 fuderunt in fontem. Fons ille est cor humanum, quia sicut rivuli respectu fontis exeunt, ita cor hominis influit virtutem et regimen omnibus membris. Ad illum fontem infusum fuit venenum, quando primus parens per suggestionem concepit contra dei preceptum facere et ei assensum prebuit, et tunc de isto fonte mortem bibit, et post 35 eum quasi infiniti homines mortui sunt, donec Christus veniret et nos liberaret de isto fonte; adhuc descendunt rivuli in nobis, quia ratione

illius peccati semper habemus promptitudinem ad peccandum, juxta illud Genes. III: Sensus et cogitationes hominis prona sunt ad peccandum ab adolescentia.

CAP. 148. (140.)

5 *Quod peccatum hic vel alibi punietur.*

Refert Agillus de Amore, quod cum ditissimus esset et transire vellet de uno regno in aliud, conduxit navem; sed naute propter pecuniam eum occidere volebant; sed ipse ab eis impetravit, ut prius cantare posset ad honorem delphinis, qui in cantu hominis delectatur. 10 Cum vero in mare projectus esset, delphin eum suscepit et in terram deportavit, et dum naute eum mortuum crederent, ipse in terra apud regem eos accusavit, qui coram rege positi victi sunt et dampnati.

Carissimi, sic modo est, si est aliquis dives divitiis virtutum, qui hujus seculi mare patienter proponit ad deum transire, venient 15 filii diaboli et ab eo famam et bona temporalia tollunt et aliis molestiis vexant; sed certe ipse inter hec cavere debet devotis orationibus a deo auxilium petendo, et sic portatur in terram, de qua Psalmista: Porcio mea, domine, sit in terra vivencium et inimici tradentur penis eternis.

20 CAP. 149. (141.)

De vana gloria quam multa mala sequuntur.

Valerius narrat, quod quidam nobilis consilium sapientis quesivit, quomodo posset nomen suam dilatare? Respondit, quod si virum illustrem [122 b] occideret. Quo audito Philippum patrem Alexandri 25 magni interfecit, ut nomen sibi acquireret; sed ille cito post miserabili morte extinctus est.

Carissimi, aliqui nobiles ac mundi potentes per mala opera sua acquirunt nomen mendacii, sed sine dubio per illud nomen quantum est in eis dominum deum occidunt; ideo tales mala morte morientur, 30 cum in inferno sepeliuntur.

7 navem; sed] *orig.* navesque.

CAP. 150. (142.)

De rore celestis gracie.

Plinius narrat, quod sit quedam terra, in qua nec ros nec pluvia descendit, unde maxima est ibi siccitas et defectus aque, quia tantum est ibi unus fons, qui habet aquam in profundum, cum vero homines 5 aquam volunt habere, accedunt ad fontem cum omni genere musicorum, quod habent et circueunt fontem, dulcem faciunt melodiam, post melodiam aqua ascendit ad os fontis et fluit in habundancia, et sic homines aquam capiunt et recedunt.

Carissimi, terra illa sicca est mundus iste qui hominem siccum 10 reddit ab oratione et devocione et subtrahit rorem celestis gracie. Fons iste est deus, Ecclesiastici VI: Fons sapientie in excelsis dei. Eamus ergo ad fontem illum cum instrumentis musicis i. e. cum devotis oracionibus, ut nostra vox sit dulcis in aure dilecti dei et accedet ad nos aqua gracie sue, quam etc. 15

CAP. 151. (150.)

De anima peccatrice per peccati lepram infecta quomodo curatur.

Quidam rex nobilis in regno suo habuit duos milites; unus erat avarus et alter invidus. Avarus pulchram uxorem habuit, oculis omnium graciosam, invidus vero uxorem valde turpem et omnibus 20 odiosam, et quandam terram annexam militi avaro habuit, quam miles cupidus per omnia habere desiderabat. Sepius ad eum accessit et multa ei obtulit, si terram suam ei vendere vellet; miles vero invidus respondit, se non velle vendere hereditatem suam pro auro vel argento. Attamen ex invidia cepit cogitare, quomodo pulchritudinem uxoris 25 militi avaro posset denigrare et dixit militi avaro: Si desideras terram meam habere, nichil pro precio desidero, nisi quod uxor tua mecum sit una nocte. Qui ei annuit et uxori dixit, que repulsam dedit primo, sed tandem per virum inducta consensit. At ille miles invidus, antequam ei condormiret, cum leprosa commiscuit, hoc facto 30 ad dominam accessit et eam cognovit quociens voluit; quo facto eidem intimavit, quod lepram incurreret, dicens, quomodo invidiam de hoc habuisset, quod uxor sua tam turpis esset et ipsa tam pulchra; ideo eam sic deturpavit. [125] Quod audiens, tristis facta est et flens amare marito suo intimavit, qui valde tristis factus dixit uxori sue: Do tibi 35

12 in excelsis] *orig.* et excelsis.

consilium: adhuc nullum signum lepre in te apparet, hic prope extra regnum est magna civitas, in qua est universitas, ad illam pergas et omnibus venientibus sis communis, et qui prius ad te accessit, infirmitatem recipiet et ab omni lepra curaberis. Quod factum est. 5 Venit filius imperatoris adamando eam fecitque eam venire ad se et eam rogavit, ut ei consentiret. Que negavit dicens: Absit a me, ut ego pauperula sim concubina filii imperatoris! At ille magis ac magis eam propulsavit, ut ei consentiret. Illa cogitavit: Hic filius imperatoris si lepram incurreret, magnum dampnum esset. Et ei 10 proposuit, quomodo incideret in lepram, si eam cognosceret. At ille nolens desistere, eam cognovit et lepram incurrit. Altera die sciens se liberatam, ad patriam perrexit, dicens ei: Si vos contingat lepram incurrere, ad me declinate, et ego vobis in quantum possum de necessariis providebo. Post hoc non diu filius imperatoris leprosus 15 factus est et tantum verecundabatur, quod nocte nullo sciente ad dominam ivit, ubi manebat; hoc domina percipiens dixit marito suo: Ille est, qui per me infectus est, et ego a lepra liberata sum. Qui videns eum turpiter infectum, flevit amare, cameram sibi ordinavit, in qua solitarius manebat, et domina personaliter ei ministrabat et 20 in eodem loco VII annis manebat. Accidit, quod in VII anno erat calor intolerabilis et leprosus vas magnum cum vino pro refocillatione habebat, et quidam serpens in orto existens vas intravit et se balneavit et in profundum post locionem jacuit; leprosus cito a sompno expergefactus multum siciebat, vas cum vino accipiens, ipso ignorante 25 serpentem inibit. Post hoc serpens omnia interiora ejus cepit rodere tam graviter, quod leprosus gemitus et suspiria dabat. Domina ei maxime compaciebatur, et passio illa durabat per tres dies continue, quarto die vomitum fecit, et cum vomitu et veneno interiori serpentem projecit. Statim dolor cessabat; de die in diem paulatim species 30 lepre ab eo recessit, et post septem dies caro ejus ab omni lepra est curata, sicut caro pueri, de quo domina multum est gavisata, et vestimentis preciosis ipsum induebat, dextrarium optimum ei dedit, et ad imperium perrexit, ubi cum honore est receptus, et post mortem patris regnavit et vitam in pace finivit.

35 [125 b] Carissimi, per istos duos milites cupidum et invidum diabolum et primum hominem scilicet Adam debemus intelligere. Diabolus erat invidus et habuit turpem uxorem scilicet effigiem per superbiam deturpatam, quia splendida fuit creata et per peccatum facta est turpis. Miles avarus scilicet Adam uxorem pulchram habuit 40 scilicet animam ad similitudinem dei creatam, Genes. I. Vidensque

diabolus, quod homo erat sic formatus, ut locum ejus in celo occuparet, multum ei invidebat, et studuit, quomodo ejus uxorem scilicet animam deturpare posset. Adam vero cupidus, qui non tantum erat contentus de dei beneficio, quod sibi dedit, scilicet de paradiso, sed quasi alter deus esse volebat, vidensque diabolus, ad Evam accessit 5 dicens: Si comederitis de ligno vite, eritis sicut dii scientes bonum et malum, Genes. I. Diabolus prius se miscuit cum lepra scilicet iniquitate, et sic ad innocentem accessit, et mortaliter peccavit, quando divinum preceptum violavit, et sic homo factus est leprosus spiritualiter, propter quod extra regnum paradisi erat expulsus in 10 universitatem hujus mundi. Filius imperatoris scilicet filius dei videns hominem, quam formaverat in miseria, cum natura ejus miscuit se quando de celis descendit et carnem nostram assumpsit, intantum quod nos ab omni lepra peccati per passionem suam liberavit, et ipse peccata nostra tulit, in corpore suo factus est turpis in passione. 15 Ysai. XVIII: Vidimus eum non habentem speciem neque decorem. Et sequitur: Reputavimus eum quasi leprosum percussum a deo et humiliatum. Nos vero sic liberati per mortem Christi poterimus ad patriam celestem secure, si voluerimus, pervenire, sed celestis Christus nos cotidie temptat, pulsat ad januam cordis nostri, sicut ipse testatur, 20 Cantic. XI: Ego sto ad ostium et pulso; si quis aperuerit michi, cenabo cum eo. Sed diligenter est advertendum, quod ostium cordis debemus ei aperire per septem opera misericordie, et eum cum omni gaudio recipere, et in speciali camera extra homines eum ponere, ut nobiscum semper maneat, et sicut iste leprosus sitiivit. Ita Christus 25 sitiivit in cruce, cum dixit: Sicio. Quid siciebat? Non vinum sed salutem animarum nostrarum. Judei hoc audientes acetum cum felle mixtum ei dederunt. Ecce serpentem venenosum pro nostra salute bibit et totum venenum peccati primi parentis projecit, et sic cum dextrario divinitatis cum humanitate in die ascensionis cum multi- 30 tudine celos ascendit. Et sic est finis.

CAP. 152. (151.)

Quod Christus ab eternis periculis et demonum obsidionibus nos liberavit.

Quidam vero princeps nomine Cleonitus, cujus populus [119b]
 5 in quadam civitate claudebatur obsessus, qui volens populo suo caute
 consulere, quid sibi utilius expediret, precepit, ut unus de militibus
 suis obsidionem accederet, qui obsidentibus insultum preberet, ordi-
 navit, quod in telis suis latenter et artificialiter scriberetur: Confor-
 tamine in domino et estote fideles in obsidione. In persona Cleoniti
 10 venio et obsidionem amovebo.

Moralizatio. Carissimi, princeps iste est Christus, populus ob-
 sessus in civitate peccatores in mundo, qui a demonibus obsidentur;
 quod si non divinitus admovemur, animas nostras occident; miles
 missus est predicator, apostolus ad Thim.: Labora sicut bonus miles!
 15 Ille miles in exteriori apparentia quasi adversarium peccatoribus
 ostendit, quia lanceam sagittam et insultus prebet, dum acuta verba
 nunc contra gulosos nunc contra luxuriosos et sic de ceteris proponit,
 sed pro certo amicus noster est, quia plus valent verbera diligentis,
 quam oscula blandientis.

CAP. 153.

20

De tribulacione temporali, que in gaudium sempiternum postremo commutabitur.

Antiochus in civitate Antiochia regnavit, a quo ipsa civitas An-
 tiochia nomen accepit. Ex conjuge sua filiam speciosissimam genuit.
 25 Que cum pervenisset ad etatem legitimam et species pulchritudinis
 accresceret, multi eam in matrimonium petebant cum magna et in-
 estimabili dotis quantitate. Sed cum pater deliberaret, cui potissime
 filiam suam daret in matrimonium, hoc nesciens, quia iniqua con-
 cupiscentia crudelitatisque flamma in amorem filie sue exarsit, ce-
 30 pitque eam amplius diligere, quam patrem oporteret. Qui cum
 luctaretur cum furore, pugnat cum pudore, vincitur amore. Quadam
 die accessit ad cubiculum filie sue et omnes a longe sedere jussit,
 quasi cum filia sua colloquium secretum habiturus. Stimulante fu-
 rore libidinis diu repugnante filia nodum virginitatis eripit et pudor-
 35 rem violavit. Cumque puella quid faceret cogitaret, nutrix subito
 ad eam intravit. Quam ut vidit, flebili vultu ait: Ob quam rem

affligitur anima tua? Puella ait: O carissima, modo in cubiculo isto
 duo nobilia nomina perierunt. Ait nutrix: Domina, quare hoc dicis?
 At illa: Quia ante matrimonium meum pessimo scelere sum violata.
 Nutrix cum hec audisset et vidisset, amens quasi facta ait: Et quis
 diabolus tanta audacia thorum regine ausus est violare? Ait puella: 5
 Impietas fecit hoc peccatum. [120] Nutrix ait: Cur non indicas
 patri? Puella ait: Ubi est pater? Si intelligas, peribit nomen patris
 in me; mortis mihi remedium placet. Nutrix audivit eam mortis re-
 medium querere, blando eam sermonis eloquio revocavit, ut a pro-
 posito suo recederet. Inter hec impius pater, cum simulata mente 10
 ostenderet civibus pium patrem, inter domus parietes maritum se esse
 filie letatur, et ut semper impiis filie thoris fruereetur, ad expellendos
 petitores, qui eam in conjugem petebant, novum genus nequicie co-
 gitavit; questionem vero proponebat, dicens: Si quis questionis mee
 solucionem invenerit, filiam meam in uxorem habebit, et si defecerit, 15
 decollabitur. Plurimi undique reges propter incredibilem et inauditam
 puelle speciem venerunt, si quis forte prudentia litterarum questionis
 solucionem invenisset. Quasi nihil dixisset, decollabatur et caput ejus
 supra portam suspendebatur, ut advenientes imaginem mortis viderent
 et turbarentur, ne ad tales condiciones accederent. Hoc totum fecerat, 20
 ut ipsemet cum filia sua poterat in adulterio permanere. Cum vero
 tales crudelitates exerceret Antiochus, interposito brevi tempore ado-
 lescens quidam Tyrus patrie sue princeps locuples valde, Appollonius
 nomine, bene litteratus, navigans Antiochiam intravit, ingressusque
 ad regem ait: Ave, rex! Et ille: Salvi sint nupturi parentes tui! 25
 Ait juvenis: Peto filiam tuam in uxorem. Rex, ut audivit, quod
 audire nolebat, at respiciens juvenem et ait: Nosti nuptiarum condi-
 tionem? Ait juvenis: Novi et ad portam vidi. Indignatus rex ait:
 Audi ergo questionem! Scelere vehor, materna carne vescor, quero
 fratrem meum matris mee virum, nec invenio. Puer accepta questione 30
 paullulum recessit a rege, et cum scientiam quereretur, deo favente so-
 lucionem questionis invenit, et reursus ad regem ait: Bone rex, pro-
 posuisti questionem, audi ergo solucionem! Nam quod dixisti: Scelere
 vehor, non es mentitus; te enim ipsum intueri! Materna carne vescor;
 filiam tuam respice. Rex cum audivit solucionem questionis juvenem 35
 solvisse, timens, ne peccatum suum patefieret, irato vultu eum respiciens
 dixit: Longe es juvenis a questione, nichil verum dixisti, decollari
 quidem promerueris, sed ecce habebis dierum triginta spacium; re-
 cogita tecum, revertere ad terram tuam! Et si solucionem questionis
 inveneris, filiam meam in matrimonium accipies; sin autem, decollaberis! 40

Juvenis turbatus accepto comitatu navem ascendens tendens in patriam Tyrum, sed post recessum adolescentis vocavit rex dispensatorem suum, Thaliarchum [120b] nomine, cui ait: Taliarche secretorum meorum magister fidelissime, scias, quod Tyrus Appollonius invenit 5 questionis mee solutionem! Ascende ergo confestim navem ad persequendum eum, et cum perveneris Tyrum, quere eum et cum ferro vel veneno interfice eum! Reversus dum fueris, premium magnum accipies. Thaliarchus scutum accipiens pecuniamque pergens ad patriam juvenis venit. Appollonius vero prius venit et ad domum suam 10 introivit, apertoque scrinio omnes libros respexit et nihil aliud invenit, nisi quod regi dixerat, et dixit intra se: Ni fallor, Antiochus rex impio amore diligit filiam suam. Et recogitans secum dixit: Quid agis, Appolloni? Conclusionem ejus solvisti et filiam non accepisti. Ideo delatus es a deo, ut non morieris. Continuoque jussit sibi naves 15 preparare et eas centum millibus modiorum frumenti onerari et multo pondere auri et argenti et veste copiosa, et cum paucis secum fidelissimis hora noctis tertia navim ascendit tradiditque se alto pelago. Alia vero die queritur a civibus suis et non invenitur. Meror ingens nascitur, quod amantissimus princeps patrie nusquam comparuit, 20 planctus magnus erat in civitate, tantus vero amor civium circa eum erat, ut multo tempore tonsores cessarent, publica spectacula tollerentur, balnea clauderentur, non templa nec tabernas quisquis ingreditur, et cum talia agerentur, supervenit Thaliarchus, qui a rege Antiocho ad necandum missus erat, et videns omnia clausa, dixit 25 quidam puero: Indica mihi, si vivere velis, ex qua causa civitas ista in luctu moratur? Ait puer: O carissime, nescis tu illud? Quid interrogas? Civitas hec in luctu moratur, quia Appollonius princeps patrie hujus ab Antiocho rege regressus nusquam comparuit. Thaliarchus cum hoc audisset, gaudio plenus ad navem rediit et Antiochiam intravit, ingressusque ad regem ait: Domine mi rex, letare, quia Appollonius vos timens nusquam comparuit. Rex ait: Fugere quidem potest, sed effugere non potest. Statim hujusmodi edictum posuit: Quicumque Appollonium Tyrum contemptorem regni mei exhibuerit, accipiet quinquaginta talenta auri; qui vero caput ejus, 30 centum accipiet. Hoc facto non tantum inimici sed amici cupiditate seducti ad persequendum Appollonium properabant. Querebatur vero Appollonius per mare, per terras, per silvas, per universas indagines, et non inveniebatur. Tunc rex jussit sibi classes navium preparari ad persequendum juvenem, sed et moram facientibus, qui classes 40 sibi navium preparabant, Appollonius Tharsim devenit et deambulans

juxta litus, visus est a quodam servo suo Elinato nomine, qui supervenerat in ipsa hora, et accedens ad eum dixit: Ave, rex Appolloni! [121] Ille salutatus fecit, ut potentes facere consueverant, sprevit hominem. Tunc senex indignatus est valde et iterum salutavit eum et ait: Ave, rex Appolloni! Resaluta et noli despiciere paupertatem 5 honestis moribus decoratam! Si enim scis, quod scio, cavendum est tibi! Et ille: Si placet, dicito mihi! Qui ait: Proscriptus es. At ille: Et quis patrie sue proscripsit principem? Elinatus ait: Rex Antiochus. Qua ex causa? Elinatus ait: Quia quod pater est, tu esse voluisti. Appollonius ait: Et pro quanto me proscripsit? Et 10 ille: Quicumque te illi vivum exhibuerit, quinquaginta talenta auri, qui vero caput tuum protulerit, centum accipiet; et ideo moneo te, fuge in presidium. Sed cum hec dixisset, Elinatus recessit. Tunc Appollonius eum rogavit, ut ad se veniret, et centum talenta auri daret ei, et ait: Accipe tantum de paupertate mea, quia meruisti, et 15 amputa caput meum et regi presentes et tunc magnum gaudium habebit! Ecce habes centum talenta auri et tu es innocens, quia te conduxi, ut gaudium offeras regi. Cui senex ait: Domine, absit hoc a me, absit ut hujusmodi rei causa premium accipiam! Apud bonos homines amicitia premio non est comparanda. Et valedicens discessit. 20 Post hec Appollonius cum spaciatur in eodem loco supra litus, vidit hominem contra se venientem dolentem et mesto vultu, Stranguilionem nomine. Accessit ad eum protinus et ait Appollonius: Ave, Stranguilio! Et ipse ait: Ave, domine Appolloni! Et rursus ait: Quare in his locis turbata mente versaris? Ait Appollonius: Quia filiam 25 regis, ut verum dixeram, conjugem et in matrimonium petivi: petivi itaque, si fieri potest, in patria nostra nolo latere. Stranguilio ait: Domine Appolloni, civitas nostra pauperrima est et non potest tuam nobilitatem sustinere; preterea duram famem et sterilitatem patimur annone, nec etiam jam civibus ulla spes est salutis, sed crudelissima 30 mors est ante oculos nostros. Appollonius ait: Agite gratias deo, qui me profugum vestris finibus applicuit! Dabo civitati vestre centum millia modiorum frumenti, si fugam meam tantum celaveritis. Stranguilio ut hec audivit, prostravit se ante pedes ejus et ait: Domine Appolloni, si esurienti civitati subveneris, non solum fugam tuam 35 celabimus, sed, si necessitas fuerit, pro salute tua dimicabimus. Ascendensque Appollonius tribunal in foro presentibus cunctis civibus de ejus civitate dixit: Cives Tharsenses, quos annone penuria turbat et opprimit, ego Tyrus Appollonius relevo; credo enim vos hujus 1 Elinato] orig. Elamito. 3 salutatus] orig. salvatus. 38 ejus] orig. cujus.

beneficii memores fugam celaturos. Scitote enim, non me malicia [121b] Antiochi esse fugatum, sed per viam feliciter huc sum delatus. Dabo itaque vobis centum milia modiorum frumenti eo precio, quo sum in patria mercatus, octo ereis singulos modios. Cives hec audientes, quod singulos modios octo ereis mercarentur, hilares effecti sunt ac gratias agentes statim frumenta parabant. Tunc Appollonius ne deposita regia dignitate mercatoris magis quam donatoris nomen videretur assumere, preciumque assumens ejusdem civitatis utilitatibus redonavit. Cives autem ut tanta viderent ejus beneficia, bigam in foro statuerunt, in qua stans dextra manu fruges et sinistro pede calcaret, et in base scripserunt: Civitati Tharsie Tyrus Appollonius donum dedit, quod civitatem a seva morte liberavit. Deinde interpositis paucis diebus hortante Stranguilione et Dionysiade ejus conjuge ad Pentapolim Tyrenorum navigare proposuit, ut illic lateret eo, quod beneficia cum opulentia et tranquillitate agerentur. Ideo cum ingenti honore ducitur ad mare, et valedicens omnibus, ascendit ratim, sed tribus diebus et noctibus totidem ventis prosperis navigans, subito pelagus mutatus est, postquam littus Tharsie reliquit. Nam paucis horis ventis concitatis aquilone vento auroque instante classe celum nimia se pluvia erupit, populus Tyri procella corripitur, ratis pariter dissolvitur, zephyri fretum perturbant, grando ac nubes tenebrosa incumbabant, flant venti fortiter intantum, quod mors cunctos occuparet; tunc unusquisque rapuit sibi tabulas, tamen in illa caligine tempestatis omnes perierunt, Appollonius vero unius tabule beneficio in Pentapolitanorum litore est pulsus. Stans autem in litore, intuens mare tranquillum, sic ait: O pelagi fides, facilius incidam in manus crudelissimi regis, quo pergam, quam patriam petam; quis notus huic ignoto auxilium dabit? Hec dum loqueretur Appollonius, aspexit juvenem venientem contra se, quendam robustum piscatorem, sordido sacco coopertum. Cogente necessitate prostravit se ad pedes ejus, profusus lacrimis ait: Miserere, quicumque es, nudo naufrago, non humilibus parentibus sed notabilibus genito, et ut scias, cui misereris, ego sum Tyrus Appollonius patrie mee princeps; deprecor te auxilium vite mee. Piscator, ut vidit speciem juvenis, misericordia motus erigit illum et duxit infra tecta domus, posuit epulas, quas habere potuit, et, ut plenius sue pietati satisfaceret, exuens se, tribunarium in duas partes dividens, unam dedit juveni, dicens: Tolle, quod habeo, et vade in civitatem! Ibi invenies forsitan, qui tui misereatur; si non invenies, huc ad me revertere; paupertas quecumque sufficiat. Piscator simul; illud tantum admoneo te, ut, si quando dignitati tue

redditus [122] fueris, ne despicias tribunarii paupertatem. Appollonius: Si non memor fuero, iterum naufragium patiar, nec tui similem inveniam! Et hec dicens, demonstrata sibi via carpens igitur portas civitatis ingreditur. Dumque cogitaret, unde peteret auxilium vite, vidit per plateam puerum nudum currentem, oleo caput unctum, sabano precinctum, voce magna clamantem et dicentem: Audite, omnes, audite, peregrini et servi, qui ablui vult, pergat gymnasium! Audito hoc Appollonius, exuens se tribunarium, ingreditur lavacrum, utitur liquore, et dum singulos intuetur, querit sibi parem nec invenit, et subito Altristratus rex totius regionis ingressus est cum turba famulorum. Cum rex ludum sperere cum servis suis exerceret, admisit se Appollonius regi, et decurrentem sustulit speram, et subtili velocitate percussam ludenti regi remisit. Tunc rex suis famulis ait: Recedite, hic enim juvenis, ut suspicor, mihi comparandus, est Appollonius. Appollonius, ut audivit se laudari, constanter accessit ad regem, et 15 accepto cyramoco docta manu circumlavit eum cum subtilitate; deinde in solio gratissimo fovit eum et exeunte eo ab officio discessit, dixitque rex ad amicos suos post discessum adolescentis: Juro vobis in veritate, melius me nunquam abluisse, quam hodie beneficio adolescentis nescio cujus. Et respiciens unum de famulis ait: Juvenis ille, qui 20 mihi officium fecit, vide, quis sit! Et ille secutus juvenem, vidit eum sordido tribunario indutum, reversusque ad regem dixit: Juvenis ille naufragus est. Rex ait: Unde scis? Et ille tacente illo, habitus indicat causam. Ait rex: Vade celerius et dic ei: Rogat te rex, ut venias ad cenam. Appollonius, ut audivit, acquievit et cum famulo venit 25 ad regem. Famulus prius ingressus ait ad regem: Naufragus adest, sed propter sordidum habitum introire verecundatur. Statimque rex jussit eum vestibus indui dignis et ad cenam ingredi. Ingressus Appollonius triclinium regis contra regem assignato loco discubuit, infertur prandium, deinde cena regalis. Appollonius cunctis epulantibus 30 non epulabatur, sed aurum et argentum in ministerium regis diu flens intuebatur. Tunc unus de discumbentibus ad regem ait: Nisi fallor, juvenis iste fortune regis invidet. Rex ait: Male suspicaris, fortune mee non invidet, sed plura se perdidisse tristatur. Et respiciens Appollonium hilari vultu, ait rex: Juvenis, epulare nobiscum 35 et de deo meliora spera! Et dum hortaretur juvenem, subito introivit filia regis virgo jam adulta, deditque osculum patri suo, deinde cunctis discumbentibus amicis. Que dum [122b] oscularetur singulos, reversa est ad patrem et ait: Bone pater, quis est iste juvenis, qui 7 gymnasium] orig. gramasium. 35 Appollonium] orig. Appollonius.

contra te locum honoratum tenet, qui multum dolet? Ait rex: O dul-
 cis filia, juvenis iste naufragus est et gymnasia mihi gratissime fecit,
 propter quod ad cenam vocavi illum; quis autem sit nescio; sed si
 vis scire, interroga eum; te decet omnia nosse, et forsitan, dum
 5 cognoveris, misereberis ei. Hec audiens puella ad juvenem accessit et
 ait: Carissime, generositas nobilitatem ostendit. Si tibi molestum non
 est, indica mihi nomen tuum et casus tuos. Et ille: Si nomen queris,
 in mare perdidit, si nobilitatem, Tyro reliquit. Ait puella: Apertius
 dic, ut intelligam! Tunc Appollonius nomen suum et omnes casus
 10 exposuit. Finitis sermonibus fundere lacrimas cepit. Quem ut vidit
 rex flentem, ait filie: Nata dulcis, peccasti; dum nomen et casus
 adolescentis petivisti, veteres ejus dolores renovasti. Dulcis ergo filia,
 ex quo jam scis veritatem, justum est, ut liberalitatem tuam quasi
 regiam ei ostendas. Puella ut audivit voluntatem patris, respiciens
 15 juvenem ait: Noster es, Appolloni! Depone merorem et a patre meo
 locupleteris. Appollonius cum gemitu et verecundia gratias egit. Tunc
 rex ait filie sue: Defer liram, ut cum cantu exhilares convivium.
 Puella jussit sibi afferi liram et cepit cum omni dulcedine liram
 percutere. Omnes eam ceperunt laudare et dicere. Non potest melius
 20 nec dulcius audiri. Inter quos solus Appollonius tacuit. Ait ei rex:
 Appolloni, fedam rem facis. Omnes filiam meam in arte musica
 laudant; quare tu solus vituperas? Ait ille: Bone rex, si permittas,
 dico, quod sentio. Filia tua in artem musicam incessit et nondum
 didicit; igitur jubeas mihi tradi liram et statim scias, quod nescivisti!
 25 Rex ait: Appolloni, video te eruditum in omnibus. Jussit sibi tradi
 liram et egresso foras corona capitis eum decoravit, accipiensque
 liram intravit triclinium, pulsabat ante regem tanta dulcedine, ut
 omnes non Appollonium sed Appollinem crederent. Discumbentes cum
 rege dixerunt, quod nunquam melius audissent nec vidissent. Filia
 30 regis hec audiens respiciens juvenem capta est in amorem ejus et ait
 ad patrem suum: O pater, permittas me dare juveni, quod mihi
 placet. Ait rex: Permitto. Illa respiciens Appollonium ait: Magister
 Appolloni, accipe ex indulgentia patris mei auri ducenta talenta,
 argenti libras quadringentas vestemque copiosam servos xx, x an-
 35 cillas. Quibus ait: Afferte, quod promisi! Et presentibus amicis ex-
 posito triclinio jussu regine allata sunt omnia. Quo facto levaverunt
 se omnes et licenciati discesserunt. Appollonius ait: Bone rex mise-
 rorum misericors et tu regina amatrix studiorum et dilectrix philo-
 sophie, valete! [123] Et respiciens famulos, quos sibi regina dona-
 40 verat, ait: Attollite, famuli, hec, que mihi data sunt, et eamus et

hospicium queramus. Puella timens, ne amatorem perderet, tristis est
 facta; respiciens ad patrem ait: Bone rex et pater optime, placeat
 tibi, ut Appollonius hodie ditatus abscedat, et quod illi donavimus
 a malis ne rapiatur. Tunc rex festinus jussit sibi assignari aulam,
 ubi honeste quiesceret. Puella vero amore accensa inquietam habuit 5
 noctem, mane vero cubiculum patris adiit. Quam ut vidit pater,
 dixit: Quid est hoc, quod preter consuetudinem ita mane evigilasti?
 Puella ait: Requiem habere non potero, et ideo, carissime pater
 peto, ut me tradas juveni ad doctrinandam, quod potero artem mu-
 sicam et alia addiscere. Rex hec audiens gavisus est, jussit ad se 10
 juvenem vocari, cui ait: Appolloni, filia mea multum cupit artem
 tuam addiscere; ideo rogo te, ut ei ostendas omnia, que nosti, et
 ego mercedem condignam retribuam. Et ille: Domine, paratus sum
 voluntati vestre satisfacere. Docuit puellam, sicut ipse didicit; post
 hec puella pre nimio amore juvenis infirmatur. Rex ut vidit filiam 15
 suam incurrisse egritudinem, subito medicos vocavit, illi vero venas
 et singulas partes corporis tangebant et nullam egritudinem invene-
 runt. Post paucos dies tres juvenes nobilissimi, qui per longum
 tempus filiam in matrimonium petierant, regem una voce pariter
 salutaverunt. Quos intuens rex ait: Qua de causa venistis? At illi: 20
 Quia sepius nobis promisistis uni ex nobis dare filiam vestram in
 matrimonium; propter quod hodie simul venimus; cives tui sumus,
 divites et ex nobilibus parentibus geniti, et ideo de tribus tibi elige,
 quem vis habere generum. Rex ait: Non apto tempore me interpel-
 lastis. Filia mea studiis vacat et ob amorem studiorum imbecillis 25
 jacet. Sed ne videar vobis nimis differre, scribite in codicillis vestris
 nomina vestra et dotis quantitatem, que transmittam filie mee, ut
 ipsa eligat, quem voluerit. Illi hoc fecerunt, rex accepit scripturam
 et legit, signavitque, dedit Appollonio, dicens: Tolle, magister, has
 scripturas et trade discipule tue! Appollonius recepit scripturas et 30
 puelle portavit. Puella ut vidit, quem diligebat, ait: Magister, quid
 est, quod solus introisti in cubiculum? Appollonius ait: Sume codi-
 cillos, quos tibi misit pater tuus, et lege! Puella codices aperuit et
 legit tria nomina petitorum, projectisque codicillis respiciens Appol-
 lonium dixit: Magister Appolloni, utrum non doles, quod alteri 35
 debeo in matrimonium tradi? Et ille: Non, quia omne, quod est
 tibi honor, erit et commodum meum. Ait puella: Magister, si me
 amares, doleres. Hec dicens [123b] rescripsit, signavit codicillos,
 traditque Appollonio, ut eos regi deferret, et scripsit hec: Rex et
 38 doleres] orig. dolores.

pater optime, quoniam clementia permisit mihi, ut rescribam, rescribo: Illum naufragum volo in conjugem habere. Rex cum legisset voluntatem puelle, ignorans, quem naufragum diceret, respiciens ad juvenes ait: Quis vestrum naufragium passus est? Unus ex illis nomine
 5 Ardonius dixit: Ego passus sum naufragium. Alius ait: Morbus te consumat nec salvus nec sanus sis, cum sciam te coetaneum meum! Portam civitatis nunquam existi! Ubi naufragium fecisti? Rex cum non invenisset, quis eorum naufragium fecisset, respexit Appollonium dicens: Tolle codicillos et lege! Potest enim fieri, quod ego non no-
 10 verim; tu intelligis, qui presens fuisti. Appollonius acceptis codicillis velociter percurrit, et ut sensit se amari, erubuit. Cui rex ait: Appolloni, invenisti naufragum? At ille pre rubore pauca dixit; rex vero cum intellexit, quod filia eum voluit, aliis ait: Dum tempus fuerit, veniam ad vos. Illi vero valedicentes recesserunt. Ipse vero
 15 solus introivit ad filiam suam et ait: Quem tibi elegisti conjugem? Illa autem prostravit se cum lacrimis et ait: Pater carissime, naufragum Appollonium peto. Rex cum lacrimas filie sue vidisset, levavit eam a terra et sic alloquitur dicens: Nata dulcis, noli de aliqua re cogitare, quia talem concupisti, quem et ego; ut enim vidi,
 20 quia et amando factus sum pater, diem tibi nuptiarum sine mora constituam. Postera ergo die vocantur amici vicinarum urbium ad regem, quibus ait: Carissimi, filia mea vult nubere Appollonio magistro suo; peto itaque, ut vobis omnibus sit leticia, quia filia mea prudenti viro sociatur. Hec igitur dicens constituit diem nuptia-
 25 rum. Que cito concepit, et dum puerum in utero haberet, accidit, quod cum ambularet cum rege Appollonio viro suo juxta litus maris, vidit navem speciosam. Cognovit eam Appollonius, quod esset de patria sua; conversus ad nauclerum ait: Unde venis? At ille: A Tyro. Appollonius ait: Patriam meam nominasti. Alter respondit:
 30 Ergo Tyrus es tu? Et ille: Ut dicis. Nauclerus ait: Nosti aliquem patrie illius principem, nomine Appollonius? Nauclerus dixit: Peto ubicunque illum videris, dicas ei, ut gaudeat et exultet, quia rex Antiochus fulmine percussus est cum filia sua, opes autem regni Antiochie reservantur Appollonio. Appollonius ut hoc audivit, plenus
 35 gaudio ad conjugem suam ait: Peto itaque, ut me abire permittas ad percipiendum regnum. Illa ut audivit, profusus lacrimis ait: O domine, si in longinquo itinere esses constitutus, ad partum meum festinare debueras, et modo recedere velis, cum juxta me sis; sed si hoc velis, pariter navigemus. Et veniens ad patrem ait:
 40 O pater, letare et gaude, quia sevissimus [124] rex Antiochus cum

filia sua dei judicio in fulmine percussus est, opes autem et diademata nobis sunt reservata. Permite me navigare cum viro meo! Rex autem exhilaratus naves jubet produci in litus et omnibus bonis impleri; propterea nutricem ejus, nomine Ligozidem, et obstetricem propter partum ejus simul navigare precepit, et data proficiscendi
 5 copia deduxit ad litus, osculaturque filiam et generum, navigabant. Sed cum per aliquot dies in mari fuissent, surrexit tempestas magna; puella interim infirmatur, procreans filiam, quod facta est quasi mortua. Quod cum videret familia, exclamabat voce magna et ululatu. Hec audiens Appollonius, cucurrit, vidit conjugem suam
 10 quasi mortuam jacentem, ut ei videbatur, scidit a pectore suo vestes, profusus fletibus jactavit se super corpus ejus et ait: Cara conjux Altistratis filia, quid respondebo patri tuo pro te? Et cum hoc dixisset, dixit ei gubernator: Corpus mortuum navis sufferre non valet; jube ergo corpus in pelagum mitti, ut possimus evadere. Appollonius
 15 ait ad eum: Quid dicis, pessime? Placet tibi, ut hoc corpus in pelagus immittam, quod naufragum me et egenum suscepit? Vocavit servos suos et ait: Faciatis loculum et foramina et cum bitumine liniri et sit carta plumbea intus posita et obturetur, perfecto loculo regalibus ornamentis exornent. Puellam in loculo ponunt et copiam
 20 auri ad caput ejus, et dedit osculum funeri, fundens super eam lacrimas. Tunc jussit infantem tolli et diligenter nutriri, ut pro filia nepotem regi ostenderet, et jussit loculum mitti in mari cum maximo fetu. Tercia vero die unda maris ejecit loculum ad litus Ephesorum a longe a domo cujusdam medici, Cerimonis nomine, qui cum disci-
 25 pulis suis eadem die in litore ambulavit. Tunc vidit loculum effusus fluctibus jacentem, ait servis suis: Tollite hunc loculum cum omni diligentia et ad villam perferte! Quod cum fecissent, medicus aperuit, vidit puellam regalibus ornamentis decoratam et speciosam valde et quasi mortuam jacentem, obstupuit et ait: O bona puella, quare
 30 estis sic derelicta? Vidit subtus caput ejus pecuniam positam et sub pecunia cartam scriptam et ait: Perquiramus, quid continetur in carta! Quam cum aperuisset, invenit titulum scriptum: Quicumque hunc loculum invenit, peto, ut x aureos habeat et x funeri impendat; hoc enim corpus multas lacrimas reliquit parentibus et dolores ama-
 35 ros. Quod si aliud fecerit, quam quod dolor exposcit, ultimum diem incidat, nec sit, qui ejus corpus sepulturae commendat. Perlectis autem cartulis ad servos suos ait: Prestemus corpori, quod dolor [124b] exposcit! Juro vobis per spem vite mee, in hoc funere amplius me
 5 precepit] orig. ceperunt.

erogaturum, quam dolor imperat. Continuo jubet parari rogam, sed cum edificatur atque deponitur, supervenit discipulus medici adolescens et, quantum ad ingenium pertinet, senex. Hic cum corpus speciosum super rogam positum videret, intuens eum magister ait:

5 Bene venisti, hec enim hora expectavit te. Tolle ampullam unguenti et quod supremum est de funere, superfunde sepulture! Venit juvenis ad corpus, extraxit de pectore vestes, fudit unguentum tractum manu, totum corpus ad precordia vivere sensit. Obstupuit juvenis, palpat venas et indicia rimatur narium, labia labiis probat, sensit

10 vitam cum morte luctantem et ait ad servos: Supponite faculas per quatuor angulos lente et temperate! Quo facto sanguis ille, qui coagulatus erat, est liquefactus. Quod ut vidit juvenis, ait magistro: Puella, quam mortuam dicis, vivit, et ut facilius mihi posses credere, experimento satisfaciam. Hiis dictis tulit puellam et in cubiculum

15 suum posuit, super pectus ejus calefaciens oleum, madefecit lanam et posuit super corpus suum, sic, quod sanguis ejus, qui intus erat, coagulatus esset, tempore liquefactus est, cepitque spiritus per medullas descendere. Venis itaque patefactis, aperuit oculos et recipiens spiritum ait: Qualis tu es, non tangas aliter, quam oportet tangere,

20 quia filia regis sum et regis uxor. Juvenis hec audiens, gaudio plenus introivit ad magistrum in cubiculum, et ait: Ecce, magister, puella vivit! Qui ait: Probo peritiam, artem laudo, prudentiam miror. Diligentiam audi discipline, noli artis tue esse ingratus, accipe mercedem, hec enim puella multam pecuniam secum attulit!

25 Et jussit eam salubribus vestibus cibis et fomentis optimis recreari. Post paucos dies, ut cognovit eam ex regio genere ortam esse, adhibitis amicis, filiam sibi adoptavit, et rogabatur ab ea cum lacrymis, ne ab aliquo tangeretur. Inter sacerdotes Dyane templi eam cum feminis misit, ut inviolabiliter servaretur. Inter hec dum Appollonius

30 navigat cum ingenti luctu, gubernante deo applicuit Tharso et descendens a rati petiit domum Stranguilionis et Dyonisiadis. Quos cum salutasset, omnes casus suos exposuit ei dicens: Cum dolore mortua est conjux mea; tamen filia est servata, de qua gaudeo; ideo sicut in vobis confido, amissum regnum, quod mihi servatur,

35 accipere volo, neque ad socerum revertar, cujus in mari perdidit filiam, sed agam potius opera mercatoris. Vobis commendo [125] filiam meam, ut cum filia vestra Philomacia nutriatur nomine, et ut filia mea vocetur Tharsia; preterea uxoris mee nutricem Ligozidem nomine curam tue puelle custodire volo. Hec dicens tradidit Stran-

40 guilioni infantem, deditque aurum, argentum et vestes copiosas et

juravit, neque barbam neque capillos nec ungulas tonsurum, nisi prius filiam suam dedisset in matrimonium. At illi stupentes, quod tam graviter juraverat, cum magna diligentia educaturos se puellam repromittunt; Appollonius autem navem ascendit et ad longinquas regiones navigabat. Interea puella Tharsia expleta quinquennis studiis 5 liberalibus traditur una cum Philomacia filia eorum coetanea sua; cumque ad XIV annos pervenisset, reversa de auditorio invenit nutricem suam Ligozidem subitanam invalitudinem incurrisse, et sedens juxta eam causas infirmitatis explorat. Cui nutrix: Audi, bona filia, verba mea et in corde tuo reserva. Quem putas tu patrem 10 aut matrem vel patriam? Ait puella: Patriam Tharsum, patrem Stranguilionem, matrem Dyonisiadem. Nutrix ingemuit et ait: Audi, filia, originem natalium tuorum, ut scias, quomodo post mortem meam agere debeas! Est tibi pater nomine Appollonius, et mater Lucina Altistratis regis filia. Que cum te pareret, statim preclusa 15 spiritu mortua est. Quam pater tuus Appollonius effecto loculo cum ornamentis regalibus in mare misit, et XX sestercias auri posuit sub caput, et ubicunque esset devoluta, ille in auxilium ejus fuissent. Navis quoque luctantibus ventis cum patre tuo lugente et te in cunabulis posita pervenit ad hanc civitatem. Hiis ergo hospitibus Stranguilioni et Dyonisiade una mecum te commendavit Tyrus Appollonius, votumque fecit, nec barbam nec capillos nec unguis tonsuros, nisi prius te nuptui traderet. Nunc autem moneo, si post mortem meam hospites, quos parentes appellas, injuriam aliquando tibi forte fecerint, ascende in forum et ibi invenies statuam patris tui stantem. 25 Apprehende illam et clama: Filia ejus sum, cujus est hec statua! Cives vero memores beneficiorum patris tui injuriam tuam vindicant. Cui Tharsia: Cara nutrix, deum testor, si ista mihi non dixisses, unde essem penitus nescirem. Et cum adinvicem loquerentur, nutrix emisit spiritum. Tharsia vero corpus nutricis sue sepelivit et per totum 30 annum ejus mortem lugebat. Post vero induit priorem dignitatem, petiit scholas ad studia liberalia, et dum de scholis reverteretur, non prius cibum sumpsisset, antequam nutricis monumentum introisset. Ferens ampullam vini ingrediebatur et ibi manens parentes suos vocabat. Et dum hec agerentur, quadam die Dyonisiades [125b] cum 35 filia sua Philomacia transibat per forum. Videntes omnes cives speciem Tharsie et ornamentum dixerunt: Felix pater, cujus filia Tharsia est! Illa vero et que adheret ei turpis est et dedecus. Dyonisiades ut audivit Tharsiam laudari et filiam suam vituperari, conversa in insaniam furoris sola sedens secum cogitavit: Pater ejus, ex quo 40

hinc profectus est, habet annos XIV; non veniet ad recipiendum
 filiam, nec litteras pro ea misit; puto quod mortuus est, nutrix ejus
 mortua est, neminem habeo emulum; occidam eam et ornamentis
 ejus filiam meam ornabo. Et cum hec cogitasset, venit quidam de
 5 villa Theophilus nomine, quem vocans ait: Si cupis premium acci-
 pere, Tharsiam interfice! Ait villicus: Quid peccavit innocens virgo?
 Et illa: Pessima est, et ideo mihi negare non debes; fac quod jubeo,
 et si non feceris, male tibi eveniet. Et ille: Dic mihi, domina,
 qualiter hoc potest fieri? Que ait: Consuetudo ejus est, mox ut ve-
 10 nerit de scolis, non prius sumere cibum, quam nutricis sue in-
 troierit monumentum, ubi te cum pugione paratum inveniat. Appre-
 hende crines ejus a vertice, et eam interfice, et corpus ejus mitte
 in mare, et libertatem tuam a me cum magno premio accipies. Vil-
 licus tulit pugionem; gemens et flens ibat ad monumentum et dixit:
 15 Heu non merui libertatem, nisi per sanguinis effusionem innocentis
 virginis? Puella autem rediens de scolis monumentum cum ampulla
 vini intravit, sicut solebat facere; villicus impetum fecit et appre-
 hendens crines puelle jactavit eam in terram. Dum autem volebat
 eam percutere, ait ad eum Tharsia: O Theophile, quid peccavi contra
 20 te vel contra aliquem, ut moriar? Ait villicus: Tu nihil peccasti,
 sed pater tuus, qui te cum magna pecunia et ornamentis regalibus
 reliquit. Cui puella: Peto, domine, ut si nulla spes mihi est, per-
 mittas me deum testari. Cui villicus: Testare, et deus ipse scit,
 quod coactus te interficio. Illa vero cum esset posita in oratione,
 25 venerunt pirate videntes puellam sub jugo mortis stare, et hominem
 armatum volentem percutere eam, clamaverunt: Parce, crudelissime
 barbare! Illa est nostra preda, non tua victoria. At ille, ut talia
 audivit, fugiens post monumentum latuit in litore, pirate vero rap-
 puerunt virginem, mare petunt. Villicus rediit ad dominam et ait:
 30 Quod jussisti, factum est; tu vero, ut consulo, induas te lugibilem
 vestem et ego tecum, et effundamus lacrimas falsas in conspectu civium,
 et dicemus eam ex gravi infirmitate defunctam. Stranquilio ut audi-
 vit, terror et stupor eum invasit, et dixit: Da ergo et mihi vestem
 lugibilem, ut lugeam, quia tali scelere sum involutus! Heu quid
 35 faciam! Pater puelle istam civitatem a periculo [126] mortis liberavit,
 propter istam civitatem naufragium pertulit, bona perdidit et penu-
 riam perpessus est, et restitutum est ei malum pro bono! Filiam
 suam, quam nobis misit nutriendam, crudelis leena devoravit. Heu
 cecatus sum, lugeam innocentem, vinctus sum ad pessimum veneno-
 40 sumque serpentem. Elevans oculos ad celum ait: Deus, tu scis,

quia mundus sum a sanguine Tharsie; et requiras a Dyonisiada!
 Respexit uxorem suam et ait: Quomodo suffocasti filiam regis, ini-
 mica dei hominumque obprobrium! Illa vero induit se et filiam suam
 lugubres vestes, falsasque lacrimas fuderunt coram civibus, [dicentes:]
 Cives carissimi, ideo ad vos clamamus, quia spes oculorum nostro-
 5 rum Tharsia, quam vidistis, subito dolore defuncta est et nobis
 cruciatus et amarus fletus reliquit; quam digne sepeliri fecimus.
 Tunc pergunt cives ubi figuratum erat ex promeritis patris fabrica-
 tum ex ere corpus, ubi cives Tharsie virgini pro beneficiis patris ejus
 sepulchrum ex ere collatum fecerunt. Igitur qui puellam rapuerant 10
 venerunt ad civitatem Machilentam; deponitur ergo illa inter cetera
 mancipia venalis. Audiens eam leno infaustissimus ac impurus, con-
 tendere cepit, ut eam emeret; sed Athanagora princeps ejusdem
 civitatis videns eam nobilem, pulchram, sapientem, obtulit decem
 sistercias auri. Leno ait: Ego dabo XX. Athanagora ait: Ego dabo 15
 XXX. Leno: Ego XL. Athanagora: Ego L. Leno: LX. Athanagora:
 LXX. Leno: LXXX. Athenagora: XC. Leno: C sistercias in presenti
 dabo. Et ait: Si quis amplius X sistercias auri, dabo supra. Atha-
 nagora ait: Ego, si cum lenone contendere voluero, ut unam emam,
 plures venditurus sum; permittam eum emere, et cum prostituerit 20
 eam, lupanar intrabo, prius ad illam, et eripiam nodum virginitatis
 ejus, et erit mihi sicut emerim eam. Quid plura? Perrexit cum lenone
 in saluatorium, ubi habuit Priapum aureum et gemmis adornatum
 et ait: Puella, adora istum! Ait illa: Nunquam tale adorem. Et ait:
 Domine, numquid Lapsatenus es tu? Leno ait: Quare? Et illa: 25
 Quia Lapsateni colunt Priapum. Leno ait: Nescis tu misera, quia
 in domo lenonis avari incurristi? Puella prosternens se ad pedes
 ejus ait: O domine, miserere virginitati mee, ne prostituas hoc cor-
 pus pro tali turpi titulo! Cui leno: Nescis, quia apud lenonem et
 tortorem nec preces nec lacrimae valent? Tamen vocavit villicum puel- 30
 larum et ait: Hec puella ornetur vestibibus puellaribus preciosis et
 scribatur ei titulus: Quicumque Tharsiam violaverit, mediam libram
 dabit; postea ad singulos solidos parebit populo. Villicus fecerat,
 quod jussum fuerat. Cum lenone antecedente turba [126 b] tertia die
 cum symphonia ducitur ad lupanar, sed Athanagora princeps primus 35
 ingreditur velato capite. Tharsia videns eum, projecit se ad pedes et
 ait: Miserere mei, domine, propter deum, et per deum te adjuro, ne
 velis me violare! Resiste libidini tue, et audi casus infelicitatis mee,
 et originem unde sim diligenter considera. Cui cum universos casus
 suos exposuisset, princeps confusus et pietate plenus ait ei: Habeo 40

et ego filiam tibi similem, de qua similes casus metuo. Hec dicens dedit ei **xx** aureos dicens: Ecce habes amplius pro virginitate, quam impositum est. Dic advenientibus, sicut mihi dixisti, et liberaberis. Puella profusis lacrimis ait: Ego pietati tue gracias ago, et ne alii cui narres, que a me audisti! Athanagora ait: Nisi narravero filie mee, cum ad talem etatem pervenerit, similem casum ne patiat. Et cum lacrimis discessit. Cui exeunti obviam ei alius et ait: Quomodo tibi convenit cum puella? Ait princeps: Non potest melius. Erat enim tristis. Intravit juvenis, puella more solito ostium claudit. Cui juvenis ait: Quantum dedit tibi princeps? Ait puella: Quadringenta aureos. Et ille: Accipe integram libram auri! Princeps audiens ait: Quanto plus dabis, tanto plus plorabit. Puella nummos accepit, projiciens se ad pedes et casus indicavit. Apoziatu juvenis ait: Surge, domina, homines sumus, casibus omnes subjacemus. His dictis exiit, vidit itaque Athanagoram ridentem, ait illi: Magnus homo es, non habes, cui lacrimas propines, nisi mihi. Et jurabant, ne hec verba cuiquam proderent, et ceperunt adventum aliorum expectare. Venerunt multi dantes pecuniam, sed flentes exibant. Postea obtulit pecuniam lenoni dicens: Ecce pecuniam virginitatis mee! Ait leno: Vide cotidie, ut tantas pecunias mihi offeras! Altera die adhuc eam virginem audiens iratus vocans villicum puellarum dixit: Duc eam ad te et frange nodum virginitatis ejus! Cui villicus ait: Dic mihi, si virgo es? At illa: Quamdiu vult deus, virgo sum. At ille: Unde tantam tulisti pecuniam? Puella ait: Lacrimis profusis exponens casus meos rogavi homines, ut misericordiam virginitatis mee haberent. Et prosternens se ad pedes ejus ait: Miserere mihi, domine, subveni captive regis filie, ne violes me! Ait ille: Leno est avarus; nescio, si possis virgo permanere. At illa: Studiis liberalibus erudita sum et in genere musicali possum modulari. Duc me in forum, ubi poteris facundiam meam audire, propone questiones populo, et proposita solvam. In hac arte applicabo pecunias cotidie. At ille: Mihi bene placet. Omnis populus cucurrit ad virginem videndam. At illa aggreditur facundiam studiorum, questiones sibi proponi jussit, omnes clare solvit, et sic per talem modum multam [127] pecuniam a populo recepit. Athanagora vero illam integra virginitate custodivit ut unicam filiam, ita, ut eam donis multis villico commendaret. Cum hec agerentur, venit Appollonius, **xiv** anno jam transacto, ad domum Stranguilionis et Dyonisiadis ad civitatem Tharsim. Quem cum vidisset Stranguilio, perrexit rapido cursu dixitque uxori sue Dyonisiade:

12. 13 projiciens] orig. prociens.

Dixisti Appollonium naufragum esse mortuum; ecce venit ad rependam filiam! Ecce, quid dicturi sumus pro filia? Et illa: Miser vir et ego conjux accipiamus vestes lugubres, perfundamus lacrimas et credet nobis, quod filia ejus naturali morte defuncta est. Cum hec ita agerentur, intravit Appollonius; ut vero vidit eos lugubri veste indutos, ait: Quare in adventu meo funditis lacrimas? Credo, quod iste lacrimae non sunt vestre, sed mee. Ait mulier nequam: Utinam ad aures tuas alius et non ego aut conjux meus diceret, quod jam dicam! Tharsia tua filia subito defuncta est. Appollonius hec audiens, totum corpus ejus contremuit, diuque defixus stetit. Tandem resumpto spiritu intuens mulierem ait: O mulier, si filia mea defuncta est, ut dicis, numquid et pecunia ac vestes simulque perierunt? At illa: Alique sunt, alique perierunt. Et dixerunt: Crede nobis, quia credidimus, quod filiam ventientem invenires, et ut scias, nos non esse mentitos, habemus testimonium; cives enim nostri memores beneficiorum tuorum in proximo litore ex ere collato filie tue monumentum fecerunt, quod potes videre. Appollonius credens, eam esse defunctam, ad famulos ait: Tollite hec, famuli, et ferte ad navem! Ego vadam ad filie mee monumentum. Legit titulum sicut superius est scriptum. Stetit quasi extra se, maledicens oculos proprios et ait: O crudeles oculi filie mee Cernue, non potuistis lacrimas fundere! His dictis ad navem perrexit et ait famulis suis: Projicite me, queso, in profunditatem maris! Cupio enim in undis exhalare spiritum. Et dum prosperis navigat Tyrum, reversus subito, mutatum est pelagus et per diversa maris discrimina naves jactabantur; omnibus autem deum rogantibus ad Machilenam civitatem, in qua erat filia sua Tharsia, venerunt; gubernator autem cum omnibus magnum plausum dedit. Ait Appollonius: Quis sonus hilaritatis aures meas percussit? Ait gubernator: Gaude, domine, quia hodie natalicia celebrantur! Appollonius ingemuit et ait: Et omnes diem festum celebrent preter me; sufficiat famulis meis pena mea ac dolor, dono eis **x** aureos, et emant, que voluerint, et diem festum celebrant, et quicumque vocaverit me vel gaudium mihi fecerit, crura illorum frangi jubeo. Dispensator itaque necessaria [127 b] tulit et rediit ad navem. Cum igitur omnibus navibus navis Appollonii honoracior esset, cum magno convivio ceteris melius celebrant naute Appollonii. Athenagora, qui Tharsiam diligebat, juxta navem in litore ambulabat, vidit navem Appollonii et ait: Ecce, amici, navis ista mihi placet, quam video decenter esse paratam. Naute ut audiunt suam navem laudari, dixerunt ei: O domine, rogamus, in navem nostram ascendatis! Et ille: Mihi placet. Ascendit 40

et libenti animo discubuit, posuitque decem aureos in mensa et ait: Ecce non frustra me invitaveritis! Et dixerunt: Domine, regratiamur vobis. Cum autem princeps vidisset omnes discumbentes, ait: Quis est dominus navis? Ait gubernator: Dominus navis in luctu moratur; 5 jacet inferius et mori optat in mari, conjugem perdidit et filiam in terra aliena. Athanagora ait uni servo Ardalio nomine: Dabo tibi duos aureos; tantum descende et dic ei: Rogat te princeps civitatis hujus, procede de tenebris ad lucem! Ait juvenis: Non possum aureis tuis crura reparare. Quere alium, quia jussit, quicumque eum appel- 10 laverit, crura ejus frangantur. Athanagora ait: Hanc legem vobis constituit, non mihi; ego autem descendam ad eum. Dico mihi, quomodo vocatur. At illi: Appollonius. Audito hoc nomine, ait intra se: Et Tharsia appellavit patrem suum Appollonium! Descendit ad eum; quem ut vidit barba proluxa, caput squalidum, submissa voce 15 dixit: Ave, Appolloni! Appollonius ut audivit, putans se ab aliquo servorum appellari, turbulento vultu respiciens vidit ignotum hominem, honestum et decorum, siluit. Ait ei princeps: Scio, te mirari, quod ego ignotus te appellavi. Disce, quia princeps sum hujus civitatis, Athanagora nomine; descendi ad litus naves contuendas; inter cetera 20 vidi navem tuam decenter ornatam et amavi aspectum suum; invitatus eram a nautis tuis, ideo ascendi et libenti animo discubui; inquisivi dominum navis, quem dixerunt in luctu grandi esse; propter quod ad te descendi, ut te de tenebris producerem ad lucem; spero, quia dabit tibi deus post luctum gaudium. Appollonius levavit caput 25 et dixit: Quis es, domine, vade in pace; ego autem non sum dignus epulari, et ideo amplius vivere nolo. Athanagora confusus ascendit in superiori navis et dixit: Non valeo persuadere domino vestro, ut ad lucem exeat; quid faciam, ut revocem a proposito mortis? Vocavit unum de pueris suis et ait: Vade ad lenonem et roga eum, ut mittat 30 ad me Tharsiam; habet enim sapienciam et sermonem suavem; poterit eum forsitan exhortari, ne talis taliter moriatur. Venit igitur puella ad navem, ad quam ait Athanagora: Veni ad me, Tharsia! Ubi nunc est ars studiorum tuorum, ut consoleris dominum navis in tenebris sedentem, [128] et ut provoces eum exire ad lucem, quia nimis 35 dolet pro conjuge et filia sua. Accede ergo ad eum, ut ad lucem veniat, quia forte deus per te luctum suum in gaudium convertet. Si enim hoc poteris facere, dabo xxx sestercias auri et totidem argenti et triginta dies redimam te a lenone. Puella hec audiens, constanter ad eum descendit et humili voce salutavit eum dicens:

20 suum] orig. tuum.

Salve, quicumque es, et letare scias; quia innocens virgo, que virginitatem suam inter naufragia sua et castitatem inviolatam conservavit te salutat! Tunc in carminibus cepit modulata voce cantare et in tanta dulcedine, quod admirabatur Appollonius; et dixit cantando 5 ea, que hic sequuntur:

Per scortes gradior, sed scortum conscia non sum,
Sic spinis rosa nescit violari et ullis,
Corruit et raptor gladium ferientis ab ictu.
Tradita lenoni, non sum violata pudore.
Vulnera cessassent animi, lacrimęque deessent. 10
Nulla ergo melior, si noscem certa parentes.
Unica regalis generis sum stirpe creata.
Ipsa jubente deo letari credo aliquando.
Fuge modo lacrimas, curam dissolve modestam!
Redde polo faciem mentemque ad sidera tolle! 15
Jam deus est hominum plasmator rector et auctor;
Non sinet has lacrimas casso finire labore.

Ad hec Appollonius levavit oculos, et ut puellam vidit, ingemuit et ait: Heu mihi misero, quamdiu luctabor! Gratias ago prudentie tue et nobilitati! Hanc vicem rependo, ut memor tui sim; quando 20 letari licet, regni mei viribus levabor; forsitan, ut dicis, regio genere orta es, natalibus parentum tuorum representaberis; nunc accipe centum aureos et recede! Noli me appellare; recenti enim luctu renovata calamitate tabesco. Puella acceptis aureis abire cepit et ait ad eam Athanagora: Quo vadis, Tharsia? Sine effectu laborasti; non 25 potuisti facere misericordiam ac subvenire homini interficienti se? Et ait Tharsia: Omnia, quecunque potui, feci, et dans mihi centum aureos abire rogavit. Athanagora ait: Dabo tibi ducentos et descende et redde ei, quos dedit, et dic: Salutem tuam quero et non pecuniam. Descendens Tharsia ait, et sedit juxta eum: Si in isto squalore 30 estimasti manere, permitte me tecum sermocinari: Si ergo parabolarum mearum solveris questionem, vadam; sin alias, refundam tibi pecuniam et recedam. Tunc Appollonius, ne reciperet pecuniam, sed eciam puelle prudentis ne negaret sermones, ait: Licet in malis meis nulla cura mihi suppetat, nisi flendi et lugendi, tamen, ne ornamento 35 prudentie tue caream, dic, que mihi interrogatura es, et abscede; peto enim ut fletibus meis [128b] spacium tribuas. Ait Tharsia: Audito me!

Est domus in terris, que nobis clausa resultat;
Ipsa domus resonat, tacitus sed non sonat hospes,
Ambo cum currunt, hospes simul et domus una.

Et ait: Si rex es, ut dicis, convenit te mihi esse prudentiorem; solve questionem! Ait Appollonius: Nec scias, me esse mentitum! Domus, que in terra resonat, unda est; hospes tacitus piscis est, qui cum domo sua currit. At illa:

5 *Longa feror velox formose filia silve,
Innumera pariter comitum stipante caterva,
Curro vias multas, vestigia nulla relinquo.*

Appollonius ait: Si licitum esset, ostendam tibi multa, que nescis, cum respondebo questionibus tuis; miror te tam tenera etate
10 *mirifica prudentia esse imbutam, namque arbor stipata catervis vias multas currens et vestigia nulla relinquens navis est. Et addit puella:*

*Per rotas et edes innoxius ille pertransit,
Est calor in medio magnus, quem nemo removit;
Non est nuda domus, nudus sed convenit hospes;*
15 *Si luctum poneres, innocens intrares in ignes.*

Appollonius ait: Intrarem balneum, ubi hincinde flamme per tabulas surgunt; nuda domus, in qua nihil est, nudus hospes convenit et nudus sudabit. Cumque hec et similia dicerent, puella misit se super Appollonium et distractis manibus eum amplexebatur dicens ei:
20 *Exaudi vocem deprecantis, respice virginem, quia virum talem prudentem mori nefarium est. Si conjugem, quam desideras, deus ex sua gratia tibi restituat, si filiam salvam, quam defunctam dicis, invenire poteris, pre gaudio oportet te vivere. Appollonius, cum verba hec audisset, in iracundiam versus est, surrexit et puellam cum pede*
25 *percussit. Impulsa vero cecidit virgo et genis ejus ruptis cepit sanguis effluere. Conturbata virgo cepit flere et dixit: O deus conditor celorum, vide afflictionem meam! Nata sum inter fluctus et procellas maris, mater mea doloribus constricta defuncta est, et sepultura est ei negata in terris, ornata a patre meo et in loculo posita*
30 *cum xx sisterciis auri mari tradita est; ego infelix Stranquiloni et Dionisiade impiisimis hominibus a patre meo sum tradita cum ornamentis et vestibus regalibus, et jussa sum a servis eorum occidi; tandem petivi, ut deum invocarem, antequam me occideret; mihi concessit; piratis supervenientibus rapta sum, et qui me occidere vo-*
35 *lebat, fugam petiit et in hunc locum deducta, et deus, quando ei placet, me reddat patri meo Appollonio. Appollonius audiens omnia hec signa certissima, exclamavit voce magna et ait: O domine misericors, qui conspicis celum et abyssum, et omnia secreta patefacis, benedictum sit nomen tuum! Cum hec dixisset, cecidit super am-*

27 Nata] orig. Natus.

plexus Tharsie filie sue et osculatus est eam cum leticia et pre gaudio
[129] *flevit amare et ait: O dulcissima nata mea et unica, dimidium anime mee, non moriar propter te; inveni, propter quam volui mori! Alta voce clamabat dicens: Currite, famuli, currite, amici, currite,*
5 *omnes, et miserie mee finem imponite! Inveni quam perdideram, scilicet unicam filiam meam. Audito clamore, famuli currerunt, currit inter illos Athanagora princeps, et descendantibus illis in navem, invenerunt illum flentem pre gaudio super collum filie sue et dicentem: Ecce filia mea, quam lugeo, dimidium anime mee! Jam volo vivere. Omnes pre gaudio cum eo flebant. Tunc erigens se Appollonius,*
10 *projectis vestibus lugubribus, indutus est vestibus mundissimis et omnes dixerunt: O domine, quam similis est filia tua vobis! Si non esset aliud experimentum, sufficeret ejus similitudo ad probandum, eam esse filiam tuam! Tunc filia bis, ter, quater osculata est patrem et ait: O pater, benedictus deus, qui mihi gratiam dedit, quod te*
15 *videre potero, tecum vivere, tecum mori! Et narravit ei, quomodo a lenone comparata et in lupanari esset posita, et quomodo deus virginitatem suam custodivit. Audiens hec Athanagora, timens scilicet, ne filiam alteri in uxorem daret, misit se ad pedes Appollonii dicens: Adjuro te per deum vivum, qui te patrem filie restituit, ne*
20 *alteri filiam des in conjugem, nisi mihi; sum enim princeps hujus civitatis, meo auxilio virgo permansit et me duce te patrem agnovit. Cui Appollonius ait: Non possum tibi esse contrarius, quia multa pro filia mea fecisti, et ideo opto, ut sis uxor tua; et tunc restat, ut vindicem me a lenone. Athanagora civitatem intravit convocatis*
25 *que civibus dixit: Ne pereat civitas propter unum impium! Sciatis Appollonium regem, patrem Tharsie, huc venisse! Ecce classes navium properant cum grandi exercitu destruendam civitatem propter lenonem, qui filiam suam Tharsiam in lupanari constituit. His dictis concursus factus est et tanta commotio populi, ut nec viri nec femine*
30 *manerent, quin currerent omnes ad Appollonium regem, videndo eum et misericordiam ab eo petendo. Ait Athanagora: Consulo ad hoc, ne destruat civitas, deducatur ad eum leno. Captus est statim et ligatis manibus leno a tergo deducitur ad regem. Appollonius regia veste indutus, tonso capite, diadema imposuit capiti suo, tribunal*
35 *ascendit cum filia et civibus dixit: Videtis Tharsiam virginem a patre suo hodie cognitam, quam cupidissimus leno, quod erat in eo, ejus corruptionem confusionem perpetuam procurabat, nec amicitia sua, nec precio, nec prece desistere volebat. Facite ergo filie mee vindicationem! Omnes una voce dixerunt: Domine, leno vivus comburatur, 40*

et divitiis [129b] ejus puella dentur! Protinus adducitur leno et coram omnibus in igne ponitur et totaliter comburitur. Tharsia ait villico: *Dono tibi libertatem, quia beneficio tuo et civium virgo permansi. Et donavit ei ducentos aureos et libertatem, libertatem vero cunctis*

5 *puellis coram se presentatis perdonavit et dixit: Quid de corpore vestro attenuis fuistis, ex hoc libere estote! Appollonius ad populum loquens: Gratias vobis de beneficiis vestris reddo, mihi et filie mee factis; nunc ego tribuo vobis auri pondera quinquaginta. Illi ei capita sua inclinabant, gracias referentes; cives omnes statuam Ap-*

10 *pollonii in medio civitatis statuerunt et in basi scripserunt: Tyro Appollonio restauratori domuum nostrarum et Tharsie sanctissime filie ejus virgini. Post paucos dies Appollonius tradidit filiam suam in conjugem Athanagore cum ingenti leticia totius civitatis et cum genero et filia navigans cum omnibus suis volens per Tharsum pro-*

15 *fisciscendo ad patriam suam ire, in sompnis admonitus est per angelum, ut Ephesum iret et intraret in templum Ephesorum cum filia et genero suo, ibique omnes casus suos alta voce exponeret, quos passus esset a juventute sua; postea venerit Tharsum et vindicaret filiam suam. Appollonius expergefactus omnia indicavit generi et filie*

20 *sue; illi autem dixerunt: Fac, domine, quod tibi videtur bonum! Tunc jussit gubernatori navigare Ephesum. Qui cum descendisset ratim, cum suis templum petiit, ubi conjux sua inter sacerdotes sancte vixit; rogavit, ut templum aperiretur, quod factum est; hec audiens uxor ejus, quod quidam rex venerat cum filia et generi, gemmis*

25 *regalibus ornavit caput suum et induit se veste purpurea et cum honesto comitatu templum intravit; erat enim nimis pulchra et ob nimium castitatis amorem asserebant omnes, nullam tam gratam esse virginem. Quam videns Appollonius in nullo noticiam ejus habebat, misit se ad pedes ejus cum filia sua et genere; tantus enim splendor*

30 *ejus pulchritudinis imminabat, ut ipsa Dianam esse videntibus putaretur; statuit in templo preciosa munera et post hec cepit Appollonius dicere, sicut angelus ei dixerat: Ego ab adolescentulo rex natus Tyrus Appollonius nominatus, cum ad omnem scientiam pervenissem regis iniqui Antiochi questionem exsolvi, ut ejus filiam acciperem;*

35 *ille vero eam defloraverat ac in impietate sua continue tenuit, et me occidere conabatur; fugam petii et in mari omnia perdididi, et post a rege Altistrate gratissime susceptus intantum ejus benevolentiam sum expertus, ut michi filiam suam in uxorem daret. Deinde mortuo Antiocho ad regnum percipiendum uxorem meam mecum duxi. [130]*

40 *Hanc filiam peperit uxor mea in mari, de cujus partu defuncta est,*

quam ego cum viginti sisterciis aureis in loculo clausam in mare misi, ut inventa digne sepeliretur; et hanc filiam meam nequissimis hominibus ad nutriendum commendavi, et superiores partes Egipti pecii. Quarto autem decimo anno adveniens, ut filiam meam expeterem, dixerunt, eam esse defunctam, et dum credidi, in luctu vixi et

5 *in lugubribus vestibus, et mori cupiens, mihi filia mea reddita est. Cum hec et hiis similia narraret, Altistratis regis filia uxor ipsius levavit se et rapuit eum in amplexus, volensque eum osculari, Appollonius autem repulit eam a se cum indignacione, ignorans quod*

10 *uxor sua esset. At illa: O domine mi, dicebat cum lacrimis, dimidium anime mee, cur sic agis? Ego sum conjux tua Altistratis regis filia, et tu es Tyrus Appollonius maritus et dominus meus, tu es magister meus, qui me docuisti, tu es naufragus meus, quem amavi, non causa libidinis sed sapientie. Appollonius hec audiens noticiam*

15 *ejus statim habens, cecidit super collum ejus et pre gaudio lacrimas*

20 *emisit dicens: Benedictus altissimus, qui mihi filiam cum uxore reddidit! At illa: Ubi est filia mea? Et ipse ostendens Tharsiam dixit: Hec est filia tua Tharsia. Illa vero osculata est eam, et sic cum leticia magna in tota civitate illa et in circuitu, quod rex Appollonius uxorem suam in templo invenit, famatum est. Appollonius*

25 *ascendit navem cum uxore et filia et genere revertentes ad patriam suam. Veniens igitur Appollonius Antiochiam, regnum sibi reservatum recepit, et pergens Tyrum constituit in locum Athanagoram generum suum. Deinde cum ipso genere, uxore et filia et cum exercitu regio*

30 *veniens Tharsum, jussit apprehendere Dyonesiadem et Stranguilionem*

35 *et duci ante se, et coram omnibus ait: Cives Tharsenses, numquid vestrum alicui exstiti ingratus? Omnes dixerunt: Non, domine! Parati sumus pro vobis mori. Hec statua est facta, quia nos a morte servastis. Appollonius ait: Commendavi filiam meam Stranguilioni et Dyonisiadi uxori sue et eam mihi reddere noluerunt. Infelix mu-*

40 *lier ait: Bone domine, numquid tu ipse titulum monumenti ejus legisti? Appollonius jussit filiam suam venire in presentia omnium, et Tharsia maledixit mulieri et dixit: Ave, salutat te Tharsia ab inferis revocata! Infelix mulier videns eam toto corde contremuit, cives mirabantur et gaudebant, et jussit Tharsia venire villicum, cui*

45 *ait: Theophile, tu agnosti, clara voce responde, quis me interficiendum [130b] te obligavit? Villicus ait: Dyonisiades domina mea. Tunc cives rapuerunt Stranguilionem et Dyonesiadem, et extra civitatem trahentes lapidaverunt, volentes et Theophilum occidere; sed*

25 Tharsum] orig. Tharsiam.

Tharsia eum a morte liberavit dicens: Nisi mihi spatium ad orandum dedisset, modo eum non defenderem. Appollonius dedit munera civitati ad restaurandum civitatem et moratus est ibi tribus mensibus, navigans inde Pentapolin civitatem. Curiam ingreditur ad Altistratem regem gaudens. Rex vero senex factus est, vidit filiam et neptim cum marito suo rege. Per integrum annum letanter insimul permanserunt. Post hec moritur perfecta etate, manibus eorum dimittens dimidietatem regni sui Appollonio et medietatem filie sue. Omnibus hiis peractis dum ambularet Appollonius juxta mare, vidit piscatorem, qui eum post naufragium accepit, jussitque eum apprehendere et ad palacium duci. Videns piscator a militibus se apprehendi, putavit occidi. Ingressus Appollonius jussit eum adduci ad se dicens: Hic paronymphus meus, qui mihi post naufragium opem dedit, et ad civitatem venire ostendit! Et dixit ei: Ego sum Appollonius Tyrus. Et jussit sibi dari cc sistercias, servos et ancillas, et fecit eum comitem suum, quamdiu vixit. Elamitus vero, qui ei de Antiocho nunciavit, procidens se ad pedes Appollonii et ait: Memor esto, domine, Elamiti servi tui! Appollonius apprehensa manu ejus erexit eum fecitque eum divitem et ordinavit in comitem. Hiis expletis genuit Appollonius filium de conjuge sua, quem in locum avi sui Altistratis constituit regem. Vixit vero Appollonius cum conjuge sua LXXXIV annos et tenuit regnum Antiochie et Tyri et Tyrensiū quiete ac feliciter. Casus suos descripsit ipse, duo volumina perfecit, unum in templo Ephesorum, alterum in sua bibliotheca collocavit. Defunctus est et perrexit ad vitam eternam, ad quam etc.

CAP. 154.

De celesti patria.

Narrat Gervasius, quod in Edissa civitate ob presentiam sancte imaginis Christi nullus hereticus vivere potest, nullus paganus, nullus idolorum cultor, nullus Judeus, sed nec locum illum barbari possunt invadere. Si quando exercitus obvenit hostilis, stans super portam civitatis innocens puerulus epistolam legit, et sic eadem die, qua legitur epistola, aut placantur barbari aut fugiunt effeminati.

Carissimi, civitas ista est civitas illa, de qua in apocalypsi dicitur: Vidi civitatem [131] sanctam Jherusalem descendentem de celo, ornatam sicut sponsam ornatam viro suo. Civitas ista construitur ex vivis lapidibus i. e. sanctis martiribus et aliis Christo devotis et pla-

centibus; in qua propter presentiam sancte imaginis Christi nullus idolorum cultor aut hereticus neque barbarus audet accedere, nec locum illum invadere. Vel civitas ista potest dici corpus nostrum, in quo propter presentiam sancte imaginis Christi i. e. anime infuse et per baptismum a peccato originali lote nullus hereticus i. e. nulla 5 diaboli versutia aut pompa vivere potest, quoniam in baptismo deo firmiter adherere promisimus et diaboli pompis abrenunciavimus, quoniam homo ad imaginem trinitatis sancte factus et creatus est, ut dicitur Genes. primo: Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. Ideo diabolus in eo post baptismum vivere non 10 potest, nisi homo voluerit; hostis enim noster ita debilis est, quod neminem superare poterit, nisi homo voluerit. Sed nec locum illum barbari possunt invadere. Barbari sunt peccata mortalia, que per presentiam divine gratie animam nostram invadere non possunt. Et si ex fragilitate condicionis nostre et carnis suggestionem anima per 15 peccatum aliquod mortale aut saltem enorme invaditur, puerulus innocens i. e. conscientia remordens exercitum hostilem obvientem per epistolam confessionis debet repellere et post confessionem pro peccatis satisfacere. Et sic eadem die, qua puerulus stans in porta i. e. in inchoacione bone vite epistolam emendacionis et confessionis 20 legit, tocies quociens barbari conscienciam invadentes et bonum opus nostrum retardantes aut placantur, aut effeminati fugiunt; sed nunquam placantur, quia dum opera nostra bona conspiciunt, plus in temptacionis furiam vertuntur et insaniunt. Si autem ex lapsu carnis nos in presenti laqueum ceciderimus, nullam tamen ex hoc placacionem diaboli, ut a temptatione desistet, habere poterimus. Ergo effeminati et devicti a nobis fugiunt; stultum enim est servire diabolo, qui nullo placatur obsequio; sed adherendum est deo, qui sibi servientibus vitam et mercedem eternam retribuit, ad quam nos perducat etc.

CAP. 155.

30

De modo pugne in passione Christi contra diabolum.

In Anglia, ut narrat Gervasius, ad terminos episcopatus Elienensis est castrum Cathubricha nomine, infra cujus limites e vicino locus est, quem Wandleburiam dicunt, eo quod illic Wandali partes Britannie seva Christianorum peremptione vastantes [131 b] castrametati 35 sunt. Ubi vero ad monticuli apicem fixere tentoria, planicies in rotundum vallatis circumcluditur, unico adinstar portalis aditu patens

ad ingressum. In hanc campi planiciam, ut ab antiquissimis temporibus colitur fama, que vulgo testatur, post noctis canticinium lucente luna, si quis miles exclamat: Miles contraveniat! statim ex adverso miles occurrit, qui ad congregiendum paratus concurrentibus equis aut resistentem dejecit aut dejecitur, et intra aditus illius septa solus miles ingreditur et ab exteriori adpectu alicujus foris non artatur. Ad hujus rei fidem rem gestam et multis vulgo cognitam subjungo, quam ab incolis et indigenis auditui meo subjeci. Erat in Britannia majori paucis exactis diebus miles Albertus in armis strenuissimus omnibus virtutibus decorus. Hic aliquo die castrum memoratum hospes ingreditur, et cum in hyemis intemperie post cenam noctu familia divitis ad focum, ut potentibus moris est, recensendis antiquis gestis operam daret, tandem occurrit ab indigenis pretaxatum mirabile recensitum. Vir ergo strenuus, ut quod auribus hauserat rei ipsius experientia probaret, unum de nobilibus armigeris elegit. quo comite locum adiit. Ad ostensum locum loricator miles appropinquans ascendit, dimissoque servo nobili solus campum ingreditur. Exclamat miles, ut alterum inveniatur, et vocem ex opposito miles adinstar militis celer occurrit, pariterque ut videbatur armatus. Quid plura? Extensis clipeis, directis hastis equi concurrunt, equites impulsibus mutuis concutiuntur, et elisa jam alterius lancea ictuque evanescente per libricum, Albertus adversarium suum potenter impellit ad casum. Cadens et sine mora resurgens Albertum per luta respicit, equum ex causa lucrativa abducere, lanceam subducit, et dum eam modo jaculi missilis emittit, femur Alberti ictu atrocissimo transfodit. Ex adverso miles noster, aut pre gaudio victoriae ictum vulnusque non sentiens aut dissimulans, disparente adversario campum victor egreditur, equum lucratum armigero tradidit, statura grandem, levitate agilem et in apparentia pulcherrimum. Regredienti viro nobili turba familiaris occurrit, eventum miratur, casum dejecti militis gratum habens, et strenuitatem tam illustris baronis commendans, et cum caligas ferreas discalciaret, unam sanguinis coagulo vidit oppletam. [132] Stupet familia de vulnere, sed dominus indignatur timere, concurrunt excitatus populus, et quos ante somnus presserat, excrescens admiratio ducit ad vigilandum. Testis triumphus equus freno non dimisso tenetur ad publicum conspectum expositus, oculis torvis, cervice erecta, pilo nigro, sella militari. Jam gallicantus advenerat, equus salibus estuans, naribus ebulliens, pedibus terram pulsans, loris quibus tenebatur diruptis, in naturam se recipit, libertatem fuga facta insecutus disparuit et nobilis miles noster id injusti vulneris

perpetuum habet monumentum, quod singulis annis, illo eodem noctis renovante momento vulnus in superficie cutis superductum recrudescerebat. Unde factum est, ut post annos paucos miles illustris transfretavit et sub multiplicata contra paganos pugnandi strenuitate vitam domino reddens commendavit.

Moralizacio. Carissimi, miles iste strenuissimus est dominus noster Jhesus Christus, qui est miles et rex regum et dominus dominantium, qui cum milite adversario scilicet diabolo pugnaturus de castro supernorum civium mundum istum ingreditur. Humanum enim genus redimi non potuisset, nisi dei filius mundum contra diabolum pugnaturus intrasset. Nam ante Christi nativitatem nullus sanctorum, quamquam justus fuerit, regnum celorum intrare potuit; propterea dei filius ex consultu dei patris ab indigenis suis hoc mirabile intelligens, qui ante multa annorum milia limbum inferni introierant. Unum de nobilibus armigeris elegit, quo comite mundum istum intravit, cui equum ante tempus pugne commendavit, quia dum Christus de Maria virgine nasci voluit, ab ejus purissimo sanguine spiritu sancto cooperante carnem sumpsit, quam pro armigero deputavit. Sed cum miles iste campum intrasset et adversarium suum diabolum considerasset, exclamat miles, ut alterum inveniatur, et ecce ex opposito alter miles scilicet diabolus adinstar militis per superbiam armatus occurrit. Sed dominus noster omnes, quos secum habuit, dimisit, solus campum intravit preter equum id est humanitatem; qui dum tempus passionis ejus appropinquaret et Judei eum caperent et crucifigerent, nullum secum habuit, quia discipuli, ut evangeliste testantur, relicto eo fugerunt, in orto solus, in captura solus, in cruce solus, in omnibus passionibus suis et angustiis corporis solus, ita ut impleretur illud Ysaie: Torcular calcavi solus, de gentibus non est vir mecum. Quid plura? Extensis clipeis, directis hastis [132b] equi etc. Quia dum Christus humanam naturam, ad quam redimendam venerat a lapsu primorum parentum erigeret, humilitatis sue clipeum extendit, hastam superbie nequissimi diaboli fregit et adversarium suum potenter impulsit ad casum, et ad inferni profundissima dimersit. Sed miles noster Jhesus Christus in hac pugna i. e. passione sua per Jude traditionem et multivariam derisionem ac postremum per mortis et crucis sententiae prolationem cadens et cito resurgens, quia die tertia, sicut ipse de se testatur: Precedam vos in Galileam, resurrexit. Tunc adversarius Christi lanceam in die parasceves subducit et femur nobilissimi regis nostri ictu atrocissimo transfodit;

quod Christus autem pre gaudio victoriae ictum vulnusque non sentiens aut dissimulans, disparente adversario, quia dum Christus moreretur in cruce, diabolus, si quid in eo potestatis habere potuisset, ad eum venit, quia purum hominem credidit. Miles disparente adversario et debellato mundi campum victor egreditur, equum lucratum i. e. corpus et animam in die ascensionis sue deo patri tradidit; sed dum nobilis iste de mundo in monte Oliveti ad patrem regreditur, turba familiaris occurrit, quoniam omnium prophetarum et patriarcharum numerus aliorumque sanctorum exercitus letissimi ex victoria facti et in limbo infernorum adhuc reclusi singulatim dicebant: Advenisti, desiderabilis etc. Eventum mirantur, casum dejecti militis adversarii sui gratissimum habentes et strenuitatem tam illustris baronis commendantes, sed et miles vulnera de triumpho in signum victoriae retinuit, que in extremo iudicio justis ad premium et peccatoribus ad supplicium ostendet. Stupet familia de vulnere i. e. omnes electi mirantur de tam acerba morte et Christi passione, ei regraciantes, sed dominus dedignatur timere, quia viriliter contra mundum, carnem et demonem pugnavit ac potenter superavit. Devotus concurrat excitatus populus, qui prius cum Christo compassionem non habuit, sed visis vulneribus et in mente pertractatis amaris passionibus, quos prius somnus oblivionis et ignorantie presserat, excrescens admiratio ducit ad vigilandum. Hujus triumphus testis est equus i. e. Christi cruentatum corpus, in quo, ut Ysaïas dicit, a planta pedis usque ad verticem capitis non est sanitas. Ad publicum conspectum omnium fidelium in memoriam est expositum. Jam gallicantus advenerat et equus saltibus estuans, naribus ebulliens, [133] pedibus terram pulsans etc. Per gallicantum horam mortis Christi videlicet nonam, que tunc erat secundum gentiles hora vere meridiei, intelligimus; attamen omnibus nobis erat nox, cum propheta dicat: Vanum est vobis ante lucem surgere, quia quotquot ante Christum nascebantur, ad infernum descenderunt. Propterea Christus estuans est saltibus resurgendi et ad celos ascendendi, ebulliens naribus in terrorem omnium damnatorum in die iudicii extremi, et pedibus terram pulsans i. e. homines de terra resurgere faciens, cum vox tube novissime sonuerit: Surgite, mortui, et venite ad iudicium! Tunc dicturus est justis: Venite, possidete paratum vobis regnum ab inicio seculi! Sed reprobi expectabunt illam sententiam tremendam, qua eis dicetur: Ite, maledicti in ignem eternum, a quo etc.

De causa subversionis Troje.

Ovidius refert de bello Trojano, quod Helena fuit capta a Paride et quod prophetatum fuit, quod civitas Trojana non esset subiecta, quousque Achilles mortuus esset. Mater hoc audiens eum in quadam camera inter domicellas cujusdam regis in habitu muliebri occultabat. Quod intelligens Ulixes navem cum mercimoniis preparavit, ponens etiam ornamenta muliebria et arma splendentia, et sic ad castrum devenit, ubi Achilles cum domicellis inclusus manebat, qui statim cum navem cum ornamentis et armis vidisset, cum domicellis causa emendi mercimonia intravit; sed cum Ulixes curiose arma tractasset et illa apprehendere sollicitasset, Achilles hastam arripuit et vibravit, et sic paruit res. Quem Ulixes apprehendens et ad Trojam deducens, prevaluerunt. Ipso vero mortuo, capta est Troja, et obsides partis adverse sunt liberati.

Moralizacio. Carissimi, Paris diabolum significat, Helena vero animam sive totum genus humanum a diabolo captum, Troja infernum, Ulixes Christum, Achilles spiritum sanctum, navis mercimoniis onusta est beata virgo Maria virtutibus adornata, arma Achillis sunt crux, claves, lancea, corona etc. Ante Christi mortem Troja scilicet infernus prevaluit et antiquos patres in obsidione tenuit, sed Christo vero mortuo in die paraceves infernus capitur et obsides, quas tenuit, reddidit.

De pena peccatorum non satisficientum in presenti pro delictis.

[133b] Quidam imperator erat, qui janitorem prudentem habebat, qui a domino suo instanter petiit, ut eum janitorem civitatis per unum mensem esse concederet, ita quod ab omni gibboso, monoculo, scabioso, impetiginoso ac hernioso denarium haberet. Imperator ei concessit et sigillo roboravit. Qui ministerio suscepto stetit in porta civitatis, ut intrantes et exeuntes notaret, et videret, si aliquid lucrum ex officio posset obtinere. Quadam vero die gibbosus bene cappatus portam intravit. Janitor ei obviam venit et denarium ab eo petiit secundum statutum et imperatoris preceptum. Gibbosus renuit et nihil dare voluit. Tunc janitor manus in eum iniecit ejusque capucium accipere voluit. Dum autem capucium tolleret, levando invenit eum

monoculum. Statim duos denarios ab eo petiit. Alter dare noluit, sed fugere proposuit. Sed janitor per capucium eum traxit, et ecce, nudato capite jam scabiosus apparuit. Statim tres denarios postulavit. Gibbosus hec videns, incepit ei resistere, nudatisque brachiis apparuit
5 impetiginosus. Janitor vero quartum denarium postulavit. Cui defendenti cappam abstulit, et cadente illa herniosus apparuit; quintum quare denarium ab eo petiit, et sic contigit, quod qui unum de jure dare noluit, invitus quinque dedit.

Moralizacio. Carissimi, iste imperatur est dominus noster Jhesus
10 Christus, janitor est prelatus aut discretus confessor, qui habet stare i. e. verba dei et ejus precepta promulgare in porta civitatis. Civitas ista est mundus, qui tantum unam portam intrandi habet scilicet ventrem, quia unus introitus hominum et jumentorum; sed sunt multe porte ad exeundum, scilicet, aliqui moriuntur gladio, aliqui igne,
15 aliqui subito, aliqui a bestiis, secundum diversitatem et mortis multiplicia genera. Sed antequam per portam mortis mundum istum exeat, oportet de necessitate, quod solvat janitori denarium, si aliquam maculam habeat. Per istum gibbosum, scabiosum etc. peccatorem intelligere congruit plenum vitii et concupiscentiis, et precipue, qui
20 in septem peccatis mortalibus est involutus, qui pro quolibet vitio unum denarium solvat; scilicet avarus largitatem, gulosus sobrietatem, luxuriosus castitatem et sic de ceteris peccatis ad contraria procedo, quia de necessitate est, ut solvat hic vel alibi, et quod potest una die solvi, vix alibi per annum poterit. Redde ergo que debes, et
25 secure poteris transire per portam clarissimam ad vitam eternam. Quod etc.

CAP. 158.

[134] De perpetuitate anime.

Rome inventum est corpus incorruptum altius muro civitatis
30 cum istis versibus: Filius Evandri, Pallas quem lancea curvi Militis occidit, morte sua jacet. Lucerna ardens erat ad caput ejus, que nec liquore nec flatu exstingui poterat, donec subter flammam foramine facto cum acu aer fuisset immissus; vulnus autem gigantis quatuor pedum fuit et dimidii. Qui post eversionem Troje occisus jacuerat
35 per duo milia annorum ducentos et quadringenta.

Carissimi, gigas iste est primus pater noster Adam, qui erat plasmatus et non corruptus nisi per peccatum. Iste erat altior muro
18 introitus] orig. exitus.

civitatis, que mundus iste dicitur, altior enim erat, quia teste psalmista omnia subjecisti sub pedibus ejus etc. Iste erat graviter vulneratus, quando contra dei preceptum de fructu ligni vetiti comedit; non tamen ipse vulneratus, sed et totum genus humanum vulnere
5 perditionis profundissimo laceratum erat, ita quod nec in celo nec in terra nec inter angelos nec inter homines inventus est aliquis, qui poterat illud curare, donec filius dei de regalibus sedibus ad ima nostre mortalitatis descendens venerat, qui per passionis sue sanguinem roseum vulnus humani generis atrocissimum perfecte curavit. Lucerna ardens ad caput, que nec liquore nec flatu exstingui poterat, est pena infernalis, in qua divina visione carebat per quatuor
10 milia annorum, que nec liquore i. e. oracione alicujus sancti nec flatu i. e. jejunio poterat eum ab ista pena liberare nec exstinguere, donec flamma i. e. divina misericordia cum acu acerbissime passionis ex ejus virtute anima cum dignitate descendit ad inferos et eum secum
15 ad paradisi gaudia perduxit, ubi eternaliter clara visione dei perfrui poterit, nisi peccatis se voluntarie subjiciens subjacere penis velit.

CAP. 159.

De inventione vinearum.

Josephus in libro de causis rerum naturalium refert, quod [Noe] 20 invenit vitem silvestrem, id est labruscam a labris terre et viarum dictam. Que cum esset amara, tulit sanguinem quatuor animalium scilicet leonis, agni, porci et simee, quo terre mixto fecit fimum, quem ad radices labruscarum posuit. Sic ergo vinum eorum sanguine est dulceatum. Quo facto Noe postea de vino inebriabatur, et nudatus 25 jacens a filio juniore [134b] derisus, qui omnibus filiis ejus congregatis dixit, se ideo sanguinem dictorum animalium posuisse hominibus pro doctrina.

Carissimi, per vinum multi facti sunt leones per iram, nec illo tempore habent discretionem, aliqui agni per verecundiam, aliqui 30 sunt simee per curiositatem assumptam ineptamque leticiam; nam simea omnia coram se facta eciam facere proponit, sed destruit. Quam si capere volueris, plumbeos calceos habeas, et dum te illos exuentem induentemque conspexerit et fortiter ligantem, similiter facit; que, cum currere temptat, torquetur gravedine et capitur; quod de 35 multis hominibus est simile, qui dum singula temptant in ebrietatibus, vix aliqua perficiunt, sed sicut simea destruunt et confundunt.

De retractione diaboli, ne bonum operemur.

Frequens est, ut angeli Sathane in angelos lucis se transforment et in humanis mentibus aliquid diabolice immissionis nutriant; ad istorum cognicionem quoddam notamine dignissimum subditur exemplum. Erat in regni Arelatensi finibus episcopatu Valentino castrum quoddam, cujus domina in assiduam duxit consuetudinem, infra missarum solemniam post evangelium ecclesiam egredi: non enim poterat consecracionem dominici corporis sustinere. Cum per multos annos ad compertum vir ejus dominus castrum istius noticiam habuisset nec tante presumptionis causam sedulus investigator invenisset, semel quodam die solemniam finito evangelio egrediens domina, per virum et ministros ejus invita et renitens detinetur, statimque sacerdote verba consecratoria proferente, domina spiritu diabolico levata sursum avolat, partemque capelle secum in precipicium ducens, amplius in finibus illis non est visa; sed et pars turris, cui capella innitebatur, adhuc supermanens rerum fert testimonium.

Carissimi, castrum istud de quo dicitur mundus iste intelligitur; hujus castrum dominus est homo mundanus totaliter mundo deditus, intantum quod cum per divinam inspiracionem aliquando opus aliquod bonum inceperit, propter mundi vanitatem, cui deditus est, perficere non potest, ita quod propter mundana sepe vitam suam amittit; diabolus enim, quia humano generi semper inimicus est, plus de perficiendo aliquod bonum nos subtrahit, quam ad iniciandum hoc abducit; considerat namque, quod in fine victoriae pro virili pugna datur palma glorie; sed dominus hujus castrum est discretus confessor, qui cum viderit dominam suam i. e. ovem sibi in ecclesia commissam errare et preceptis ecclesie non velle obedire, sed post evangelium i. e. admonicionem fraternam exire ecclesiam, hoc est quando sacerdos [135] et confessor tuus tibi vitam salutis pandit et instruit, et tu errans attendere spernis, certe per ministros i. e. ecclesiasticas censuras et excommunicationem publicam te invito ad obedientiam introducet; sed si tunc verba consecracionis i. e. anime tue salutem sustinere non poteris, spiritu diabolico levaberis et ad inferni novissima convolabis, ut erit fletus et stridor dentium. Verba salutis nostrae sunt verba predicacionis et bone exhortacionis, que cotidie et presertim in diebus festis proferuntur; sed sunt aliqui ita spiritu diabolico inflati, quod cum ad sermonem pulsum audiunt, jam primo se ad

32. 33 censuras] orig. causuras.

requiem in lecto ponunt et tunc prius dormire incipiunt, cum totam noctem in vanitatibus et lasciviis aliisque comessionibus deduxerint, ita ut de illis merito Iob dicat: Noctem verterunt in diem. Et sunt aliqui, qui, dum mane surgunt, ad ecclesiam non pro audienda missa aut sermone predicacionis intelligendo properant, sed eorum mercantiis aut certe fabulis intendendis plus festinant; et sunt aliqui, qui dum corpore presencialiter in ecclesia consistunt, cordis tamen sollicitudines ad exteriora vagantes ad deum placandum non dirigunt. Alii sunt, qui dum ecclesiam intrantes missam audire incipiunt, sed evangelio lecto more istius domine ecclesiam exeunt et in cimiterii confinibus et muris se ponunt, ut sermone finito ad campane sonitum, ne predicacionem audiant, ad ecclesiam recurrant et cito recedant; hos discretus confessor admonicione prehabita invite renitentes ab ecclesie gremio, ut predictum est, debet amputare et diabolo, dum non penituerint, commendare, ne ipse criminibus eorum quasi consentiendo reus a domino judicetur, quando dicitur ipsis: Ite, maledicti in ignem etc.

De deo pro suis beneficiis semper regratiando.

In regno Anglie monticulus quidam est in nemoroso saltu ad staturam hominis in apicem consurgens, in quem milites alique venatores ascendere consueverunt, cum estu et siti fatigati aliquod instantie sue querebant remedium; verum ex loci et rei condicione, relictis a longe sociis solus quisque ascendit, cumque solus quasi ad alterum loquens diceret: Sitio, statim ex improvisu e latere propinator astabat, celebri cultu vultu hilari manu exposita cornu grande gestans, auro gemmisque ornatum, sicut quorundam usque hodie moris est, vice calicis nectaris ignoti, sed suavissimi saporis offerebatur, quo hausto totus calescentis corporis estus et lassitudo fugiebat, ita ut non laborasse, sed laborem arripere velle quis [135 b] crederet; sed et sumpto nectare minister lintheolum mundissimum ad ora siccanda porrigebat et expleto suo ministerio disparuit nec mercedem pro obsequio nec pro inquisitione colloquium exspectabat. Hoc multis annos antiquis curriculis apud vetustissimos celeberrimum ac quotidianum agebatur; denique venator quidam miles venandi causa locum dictum accessit et postulato potu ac sumpto cornu non illud, ut consuetudinis et urbanitatis erat, pincerne restituit, sed ad proprium usum retinuit. Verum dominus comperta rei veritate predonem dam-

navit et cornu Anglorum regi Hinrico vetustiori donavit, ne tanti criminis fautor fuisse censeretur.

Carissimi, nemorosus saltus regnum celorum est et monticulum mundum hunc esse intelligimus, quoniam in mundo teste Psalmista
 5 reptilia sunt, quorum non est numerus. Venator est homo, qui quotidie in hoc mundo venatur, et singulis dierum cursibus unam dietam ad mortem venandam montem istum ascendit. Sed cum in ista venatione nil nisi reptilia tribulacionis et animalia diabolice deceptionis invenit, estu divini ardoris et siti remuneracionis ad cornu olei misericordiarum accedat, quod de fonte sue benignitatis omnibus effluenter tribuit et non improperat. Per cornu filium dei accipimus, qui nectar illud salutare suavissimi saporis in ara crucis ex suis sanctissimis vulneribus, celebri cultu, vultu hilari, manibus latissime expansis pro redemptione totius humani generis largiter propinavit. Cornu
 15 istud preciosum auro est ornatum, quando corpus illud gloriosum salvatoris nostri diversis tormentorum suppliciis ac flagellacionum vulneribus roseo sanguine a planta pedis usque ad verticem capitis, Ysaia teste est transfusum. Cornu est gemmis decoratum, quando caput illud gloriosum spinarum densitate fixuris atrocissimis est perforatum. Iste pincerna dat nobis manutergium confessionis et indulgencie, quo crimina nostra abstergamus; quare sibi vas mundum i. e. cor contritum et humiliatum ac a peccatis purgatum reddere debemus, et pro poculo suavissimo gratias sempiternas agere. Quod si non fecerimus iudex vivorum et mortuorum cornu a nobis exiget in die
 25 extreme ulcionis, et in confusionem nostram cunctis videntibus ostendet et in patibulo infernali perpetuo cruciandos suspendet. A quo nos etc.

CAP. 162.

De cavendis imprecationibus.

Rem novam atque insolitam sed salubri consilio plenam et caute-
 30 lam incautis facilem prestantem narrat Gervasius Tillebergensis ad Ottonem Romanorum imperatorem, quod in Cathlonia episcopatu Gerundensi est quidam mons excelsus valde; hujus ambitus arduus est et pro parte inaccessibilis ad ascensum; in [136] cujus summitate locus est aquam continens subnigram et in profundo inperscrutabilem.
 35 Illic mansio fertur esse demonum ad modum palatii dilatata et janua clausa; facies tamen ipsius mansionis sicut ipsorum demonum vulgare est incognita et invisibilis. In lacum si quis aliquam lapideam aut

aliam solidam projecerit materiam, statim tamquam offensis demonibus tempestas erumpit. Et in quadam montis particula est nix perpetua, glaciés continua. Illic cristalli copia et nulla unquam solis presentia. Ad hujus montis radicem fluviuſ est aureas habens arenas, unde ex
 5 ejus arenis aurum, quod vulgus pallium nominat, elicitur. In hujus montis consistencia et circuitu argentum foditur et multiplex fertilitas erumpit. Erat in conjuncta montis villa vir quidam agricola. Hic quadam die, cum domi rebus domesticis intenderet et ejulatu filie parvule continuo et implacabili turbaretur, tandem, ut offensis mos est, filiam suam demonibus commendavit. Commendacioni statim in-
 10 caute paratus receptator occurrit, et invisibili raptu demonum turba puellam abduxit. Completo jam ab his septennio, dum ad radicem montis indigena quidam iter arriperet, vidit hominem celeri cursu transeuntem, qui flebili voce plangebat: Heu me, inquit, miserum, quid agam, qui tanto pondere premor! Requisitus ab alio viatore, 15 que sit tanti doloris causa, respondit, se in monte jam septennium transisse sub commendacione demonum, qui ipso cotidie pro vehiculo utebantur, et ut auditor rei tam incredibili fidem adhiberet argumentum certissimum junxit, esse in simili commendacione quandam filiam vicini sui, quam noverat, de puelle hujus educatione tedium facientes
 20 demones ipsam libenter commendatori suo restituissent, si modo pater eam in monte respiceret. Stupet auditor, incertus an sileat incredibilia, an loquatur. Eligit, ut patri statum filie denunciaret. Ad patrem transiens eum reperit de diutina filie amissione querelantem. Inquirens causam plangendi et audita rei fide adjecit, que premisimus ab illo, 25 quo vice vehiculi demones utebantur, audisse, consultius dicens esse, ut ad loca designata veniens sub divini nominis attestacione ad restitutionem commisse filie demones adjuraret. Auditis nuncii verbis pater obstupuit, et dum intra se cogitat, quid deliberacius agat, eligit consilio nuncii se subponere. Montem ascendit, per loca lacus dis-
 30 currit, demones, ut commendatam filiam reddant, adjurat, et tandem quasi repentino flatu filia prodit in [136b] medium procera statura, oculis vagis, ossibus et nervis pelle vix herentibus, horrenda aspectu, idiomate nullo, vix aliquid humanum sapiens et intelligens. Receptam prolem pater admirans, et dubius an alendam retineat, episcopum
 35 Gerundinensem adiit, eventum tristem pandit, quid agendum ei sit, sollicitus exquerit. Episcopus ut vir religiosus et exemplo bono commissum sibi gregem informans, puellam in omnium aspectum exponit reique seriem pandens predicando docuit subditos, ne de cetero sua demonibus commendent, eo quod adversarius noster diabolus tanquam 40

leo rugiens circuit, querens quem devoret, et quosdam ut datos mactet et sine spe reddendi incarceratos sibi retineat, quosdam ut commendatos ad tempus maceret et affligat. Nec diu post ille, quo demones pro vehiculo utebantur, consimili patris imprecatione in medium exiit, 5 et quia cum raptus erat majoris perfectiorisque discrecionis exstiterat, fidelius ac intelligibilius, que apud demones gerebantur, exposuit. Asserebat, juxta predictum locum in subterranea specu palacium esse latum, in cujus aditu janua est, et ibidem quedam obscuritas, ad quam cum mutuo applausu, postquam demones orbis partes percurrerint, con-
10 veniunt, et quid egerint majoribus suis nunciant. Verum hanc palacii consistentiam nullus preter ipsos et eos, qui perpetuo damnacionis jugo in demonum transierunt proprietatem.

Ex predictis, carissimi, informari possumus, ut cum aliquibus in factis nostris contrarietatibus advenientibus impedimur, non statim 15 diabolum aut ejus quodlibet auxilium invocemus, neque familiam nostram quamvis in aliquo delinquentem diabolo commendemus, quia qui sibi commendatur, in corpore magis studet atque contrariatur de operibus bonis, que homo posset tunc operari in mente, sperans ali-
20 quid proprietatis in mente possidere, qui cautius insidiatur, ut rapiat pauperem animam per peccatum infectam, ut attrahat eam in penam et damnationem perpetuam in lacum miserie et lutum fecis, quoniam ibi est nix perpetua, glacies continua attestante beato Iob, qui ait: Ibi transitur ab aquis nivium ad calorem nimium et e contra, illic
25 cristalli copia et nunquam solis presentia. Cristallus speculum et faciem clarissimam sancte trinitatis significat, speculum inquam sine macula, in quo sanctorum angelorum exercitus videre congaudet, in infernis nullo tempore per misericordiam illucebat; sed illic est cristalli penitentia i. e. ignis intolerabilis perpetua copia, in qua hominis filia i. e. peccatoris damnata anima non solum septennis sed sem-
30 piternis suppliciis traditur crucianda.

CAP. 163.

[137] De timore inordinato.

Alexander regnavit, qui unicum filium nomine Celestinum habe-
bat, quem multum dilexit. In animo suo cogitabat: Bonum est, filium
35 meum ad doctrinandum dare. Vocavit quendam philosophum et ait: Magister, accipe filium meum ad doctrinandum et dabo tibi mercedem! At ille: Domine, presto sum voluntati vestre per omnia satisfacere.

Puerum secum accepit et circa eum diligens erat. Accidit uno die, quod ad quoddam pratum cum discipulo suo Celestino perrexit. Ambo in prato unum equum scabiosum viderunt jacentem. Juxta equum erant due oves adinvicem ligate, que herbas comedebant. Accidit, 5 quo iste due oves juxta equum pascebant, una ex parte dextra equi et alia ex parte sinistra, sic quod equum appropinquabant et corda, cum qua erant ligate, continue super dorsum paulative quousque super scabiam in medio dorsi pervenit. Equus, cum cordam in vulnere dorsi sentiebat, surrexit, et magis ac magis gravabatur et pre magno dolore cum impetu incepit currere, et duas oves portabat, et quando 10 plus oves ponderabant, tanto magis vulnus corda penetravit, ac dolorem augmentavit. Erat tunc prope pratum domus molendinarii; equus ex magno dolore furiosus domum illam cum ovibus intravit, in qua nemo erat nisi ignis; equus vero hincinde ignem dispersit, intantum quod tota domus incepit comburi et seipsum cum ovibus 15 totaliter combussit. Tunc ait magister discipulo suo Celestino: Carissime, jam vidistis principium et medium istius facti! Fac mihi de ista materia versus sine falsitate, et quis debet pro combustione domus solvere. Quod nisi feceris, amen dico tibi penam sustinebis. Celestinus absente magistro per se perrexit et multum studebat, sed versus 20 componere minime sciebat. Ex hoc multum tristis erat. Statim diabolus in specie hominis ei obviabat et ait: O fili, cur tantum tristaris? Qui ait: Non expedit tibi dicere. Et ille: Dic mihi secure, et tuum negocium expediam. Ait Celestinus: Deberem versus componere sub pena gravi de equo scabioso et duabus ovibus, et penitus 25 ignoro. At ille: Ego sum diabolus in specie hominis et optimus versificator. Magistrum noli timere, sed mihi promitte, quod meus servus fidelis eris! Versus tibi componam melius, quam magister tuus. Celestinus vero consentit fide data, quod fideliter ministraret, si promissum compleret. At ille sibi hos versus dixit: 30

Nexus ovem binam per spinam trazit equinam;

Lexus surgit equus, pendet utrumque pecus.

Ad molendinum pondus portabat equinum,

Dispergendo focum se cremat atque locum.

Custodes aberant; singula dampna [137b] ferant!

35

Puer vero cum istos versus habuisset, gavisus est valde, domum perrexit. Ait magister: Fili, numquid versus legisti sive fecisti? Et ille: Eciam, magister. Versus recitavit, sicut superius est scriptum. Magister cum hec audisset, admirabatur et ait: Dic mihi, fili, quis tibi fabricavit? Et ille: Nemo. Qui ait: Nisi mihi veritatem dixeris, 40

usque ad sanguinis effusionem flagellatus eris. Puer vero timens, a principio usque ad finem ei omnia retulit, quomodo diabolo esset obligatus. Magister vero contristatus est valde, fecit puerum revocari et contricione magna confiteri, ac diabolo abrenunciare, et post hec 5 factus est homo sanctus, et deo animam post vitam bonam reddidit.

Moralizacio. Carissimi, iste rex est dominus noster Ihesus Christus, in custodia scilicet propheti et prelati traditus ad doctrinandum in bonis operibus, qui sepius circa pratum i. e. mundum ambulat. Videt equum scabiosum jacentem, hoc est peccatorem in peccatis suis involutum, et duas oves ligatas i. e. prelatum ecclesie et predicatorem, qui debent adinvicem ligari cum corda caritatis. Prelatus ecclesie tenetur, secundum jura predicatores admittere, sicut sunt fratres minores et predicatores. Isti duo propter nimiam caritatem, per quam sunt ligati, sepe tangunt locum doloris in peccatore, hoc est prelatus 15 per censuram ecclesiasticam aliquos excommunicat, predicator sermonizando peccata eorum tangit, unde videmus, quod aliqui, qui sunt tacti per prelatum aut predicatorem, non corrigantur; statim ad modum equi incipiunt recalcitrare, murmurare, quod ambos secum portant eos, ubique detrahendo oblata ac decimas sufferendo elemosinas facere. 20 Sed tunc quid sequitur? Equus ambus oves ad molendinum etc. i. e. peccator sepe ad utrumque hoc inconveniens ducit, quotiens eos verbo aut opere ledit, et igne detractionis comburit, quotiens famam eorum denigrat. Vel aliter potest reduci. Equus iste scabiosus erat totum genus humanum per peccatum primi parentis infectum; due oves 25 ligate duo testamenta, quia in utraque lege decem precepta sunt posita. Ecce ligantur magna adinvicem per istas duas leges. Equus scilicet peccator tangitur, quando propter peccatum pena secundum utramque legem apponitur; sed sepius peccator recalcitrat, sicut Datam et Abyron contra deum murmurabant, et ideo perierunt, et ideo 30 totum genus humanum, si per penitentiam tactum fuerit per Christi passionem, oportet quod recurrat ad molendinum cum duabus ovibus i. e. cum duobus testamentis; ad ecclesiam scilicet recurrat et ibi se [138] ipsum comburit gratia divini amoris, quia lex antiqua de lege quod dicebatur in figura, in nova habetur etc., quia lex antiqua non 35 est totaliter destructa sed combusta spiritus sancti gratia, quia in antiqua lege hoc, quod dicebatur in figura, in nova habetur expositum. Lex nova eciam igne spiritus sancti est combusta, sicut testatur Salomo: Mittam vobis spiritum sanctum etc. scilicet ignem amoris. Vel aliter potest reduci. Equus scabiosus in prato peccator est in 8 Videt] orig. Videlicet. 36. 37 expositum] orig. exposita.

mundo; due oves ligate corpus et anima per baptismum adinvicem ligati, ut sint de una voluntate; caro spiritui non contradicat, sed miser homo sepe seipsum cum corpore et anima trahit ad molendinum i. e. ad infernum, ubi omnes singula damna ferant i. e. omnes sensus per peccatum absentes erant inter virtutes, quas in baptismo receperunt; ideo quilibet penitentiam suam portabit, ut si visus vidit illicita, auditus audivit detractoria, et sic quilibet in suo genere puniatur. Tunc debes versus componere; nihil aliud est, quam animam et corpus ad rectitudinem per opera misericordie ligare; et hoc non debes ad suggestionem diaboli facere, sed ad informationem boni prelati et per consequens vitam eternam obtinere, ad quam nos perducatur etc.

CAP. 164.

De perversitate mundi.

Habetur in quodam libro de colloquio Petri ad Ihesum: Vidi 15 aliquando quinque viros, quos quidem freneticos arbitrabar; vidi unum comedentem arenam maris ita avida, quod per utramque partem oris exiret; alium vidi stantem super foveam sulphuream et pice plenam, de qua fetor intolerabilis exibat, qui toto nisu nitebatur fetorem illum in os suum haurire; tertium vidi in ardente fornace 20 jacentem, cui tantus calor sufficere non valebat, unde nitebatur capere scintillas de fornace volantes ad devorandum; quartum vidi, qui supra pinaculum templi sedebat, ut ventum caperet, et semper os apertum habebat, ut ventus per eum transiret; quintum vidi, per omnia et singula membra sua quicquid potuit in os suum capere, 25 devorabat, et alios continue deridebat; istos quinque homines multi viderunt et admirabantur, quomodo talia facere potuerunt.

Carissimi, per primum hominem, qui arenam maris comedebat, possumus intelligere virum avarum. Ecclesiast. iv: Unus est et secundum non habet, non filium, non fratrem, et tamen a labore non cessat, nec satiantur oculi ejus divitiis, nec recogitat dicens: Laboro; cui, nescio; et fraudo animam meam bonis. Exemplum de illo divite, qui dixit: Destruam horrea mea etc. De secundo, qui stetit supra foveam sulphuream; talis comparatur gulosis et luxuriosis. Philipp. iii: Nunc autem dico flens inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, 35 quorum deus venter est, et gloria eorum in confusione ipsorum. Tales enim intantum dati et intenti sunt ebrietatibus et gulositatibus suis, quod si deus eos in tali statu vivere et permittere vellet, nun-

quam celos intrare peterent. [139] Qui teste Boetio in quarto libro de consolatione philosophie summam felicitatem in voluptatibus esse constituunt, hii cum calice meroris et arena tribulationis apud inferos potabuntur, quia impossibile est, ut hic ventrem et illic mentem repleant, et de deliciis ad delicias transeant. De tercio, quem vidit in ardenti fornace jacentem, cui talis fervor sufficere non potuit, sed ad hoc ignem deglutivit; talis comparatur illis, qui divitiis et honoribus ceteris se preponunt, sed et hoc nec eis sufficit, sed toto conamine laborant ad hoc, ut pauperes spoliant et per usuras suas aut alia quecumque extorquendi genera illicita, que habent, ab eis habere poterunt, de quibus dicitur Job. xx: Abstulisti pignus fratrum tuorum sine causa et nudos spoliasti vestibus. Proverb. xviii: Qui coacervas divitias etc. De quarto, qui stetit supra pinaculum templi; significantur illi, qui omnia opera sua bona faciunt, ut videantur ab hominibus, sicut hypocrite, qui sub specie boni omne malum, quod possunt, faciunt. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Unde Job. xxi: tenent tympanum citharam etc. Quia cum Pharisei et simulati ali-quod opus bonum scilicet elemosinam aut hujus modi facere voluerunt, posuerunt se ad terminum et angulum alicujus publici transitus hominum, ut viderentur, et cum hoc tubis et citharis canebant. De quinto, qui membra sua devorabat; signat eos, qui omnia bona opera virorum ecclesiasticorum et doctorum sacrorum, qui zelatores sunt, sacre doctrine detrahunt, et in quantum in ipsis est perverse devorantes intelligunt, nec a detractionibus cessare volunt.

CAP. 165.

Item de mundi perversitate.

Legitur in vitis patrum, quod angelus ostendit cuidam sancto tres homines triplici fatuitate laborantes. Primus homo fasciculum de lignis faciebat, et cum non posset portare pre nimia gravedine, adhuc plura ligna adjungebat. Secundus aquam de puteo profundo cum multo labore hauriebat cum vase cribrato et foraminibus pleno et tamen non cessabat implere. Tercius trabem in curru gerebat, volensque domum intrare, janua tam arcta et parva erat, quod intrare non potuit, et tamen non cessabat equum verberare et pungere, quousque in foveam profundam simul ceciderunt. Tunc ait angelus: Quid tibi videtur de istis tribus hominibus? [139b] At ille: Tres stulti sunt. Cui angelus: Primum, quem vidisti, per illum intelligas

homines, qui peccata verpetrant et de die in diem credunt secum portare usque ad finem, et cotidie addunt plura et plura, intantum quod portare omnino non possunt, quousque mors subito veniat et animam ad penam auferat et in profundum lacum infernalem demergat. Per secundum, quem vidisti, aquam de puteo profundo in vanum haurientem, intellige illos, qui opera meritoria perpetrant et tamen locum meritorium in eis non occupant, quia pleni sunt foraminibus i. e. peccatis et quicquid boni operantur, per peccatum totum destruitur. Per tertium, qui trabem portavit, designantur mundi potentes, qui credunt per ostium regni celorum intrare cum superbia vite et mundi pompa; tamen impediuntur, intantum quod ad infernum cadunt, a quo nos etc.

CAP. 166.

De ludo schacorum.

Schacarium habet LXIV puncta per VIII divisa, scilicet virum et mulierem, sponsos et sponsas, clericos et laicos, divites et pauperes. Istum ludum sex homines ludunt; primus est rochus, et est in duplici genere, scilicet albus et niger; dexter est albus et sinister niger; hujus virtus est, quod cum omnes schaci fuerint in locis suis situati, tam nobiles quam populares, habent virtualiter certos terminos, ad quos possunt progredi; soli autem rochi, cum sint inclusi, nullam habent progrediendi virtutem, nisi eis per nobiles aut populares via fuerit expedita, et vadit recto semper tramite et nunquam ad angulum, sive antecedit sive revertatur, et quando vadit lateraliter, ex altera parte capit alium et fit fur. Carissimi, sic pauper verus nihil habet, nisi unum transitum paupertatis sue, per quam recto tramite incedit ad omnium pauperum dominum Ihesum Christum, et fit regina juxta regem regum. Sed si murmurans de statu suo lateraliter retrocedat, fit fur et rapit quicquid potest; nec de regine solio curat. Secundus est alpinus, qui currit per tria puncta, nam in sede propria ille, qui est niger, ad dexteram regis collocatur et albus ad sinistram; dicuntur autem albi et nigri non ex colore, sed ex loci situatione; dexter enim, qui niger est, pergens versus dextram se in spacio nigro et vacuo ante agricolam locat; sed sinister de propria virtute habet duos progressus, unum versus dexteram ad spacium album, alium versus sinistram ad spacium vacuum et album, et sic de tercio ad tertium quadrum vadunt servando proprium situm

in forma, at si est niger, semper in nigro et econtra, et hoc procedendo semper in angulo. Carissimi, alphihi isti sursum et deorsum ambulantes signant mundi sapientes, qui habent tria, scilicet intellectum, rationem et fortitudinem. Ista deberent dirigere sursum ad

5 deum per opera misericordie, sed tendunt deorsum per eloquentiam et humanam fraudulentiam, et currunt lateraliter ad angulum per tria puncta, que significant gulosos in crapulis quotidie currentes, raptores aliena bona sine consensu depredantes et auferentes, ac superbos in prosapia, pulchritudine et divitiarum affluentia gloriantes.

10 Hi omnes lateraliter et a recta via currunt et tandem per regem i. e. diabolum rapiuntur et in infernum justo dei iudicio detruduntur. Tercium est genus militum, quorum dexter est albus et sinister niger. Albus habet tres progressus in loco proprio situatos, unum versus dextram in loco nigro ante agricolam, secundum in spacio nigro et

15 vacuo ante lanificem; tertium versus sinistram in loco mercatoris. Cum vero ad regem constituitur, sex quadra ambulare potest; cum vero ad medium, octo. Idem est de sinistro; cum enim niger adversus regem et albus versus eundem perambulant, unus ante reginam ut sinister, alius ad regem ut dexter se locat. Carissimi, sic milites ad

20 bella descendentes et campum requirentes strenui et fortes bellare debent et regem ad modum corone cingere ac defendere; omnes enim nos milites sumus et pugnare contra diabolum in campo huius mundi nos oportet, et regem nostrum i. e. animam defendere, quia adversarius noster fortis est temptando aliqua mala et illicita sug-

25 gerendo, sed debilis est, si volumus superare; cui, ut Paulus ait, fortes in fide resistere debemus, nec timere; consueverunt namque fortes milites et experti in principio, cum arma suscipiunt, tremere, colore pallescere, sanguinem de naribus emittere, cujus signum probitati potius attestatur, quam vitio; credibile namque est, eum, qui

30 in principio belli timore concutitur, cum ad bellum redierit, constantius agere nec terga vertere, cum ad hoc pervenerit, ubi timor mortis ante previsus presentialiter videtur imminere; timor enim nobis [140b] omnibus imminet de morte futura, utinam temporalis saltem! Ideo strenue et sine omni timore armis fidei susceptis et clipeis boni operis

35 protelatis pugnare oportet, ut secundam mortem i. e. eternam fortiter devincamus, de qua Boetius ait: Jacetis prorsus ignorabiles; jam vos secunda mors manet. Milites isti cum post pugnam ad fines exiliunt, tanquam cordati et virtute assumpta ad octo quadra prosiliunt, et inventos hostes prosternunt. Sic est de omni homine, qui de se

25 superare] orig. superando.

humilia sentit et in nullo superbit; postea saltabit ad octo quadra octo beatitudinum, quia omnis, qui se humiliat, exaltabitur. Quartum genus est popularium, quorum omnium est unus atque idem progressus; nam de uno quadro, in quo situati sunt, possunt progredi ad tertium quadrum, eo quod quasi securi infra regis confinia consistunt. Cum vero extra regis terminos prosiliunt, uno quadro contenti semper in directum ascendunt, nunquam tamen revertuntur in rectum, ut euntes curent per virtutem acquirere, quod nobiles situati retinent in dignitate. Unde si sic per milites et alios nobiles adjuti fuerint, quod ad lineam adversariorum nobilium quadratam perveniant, per virtutem acquirunt, quod regine per gratiam est concessum; est autem sciendum, quod populares ascendentes in rectum, si quem nobilem aut popularem invenerint adversarium, et hoc in angulis ipsum a dextris et a sinistris capere et occidere possunt, nunquam autem extra lineam rectam ad dextram vel sinistram progreditur popularis, nisi cum regine obtinet dignitatem. Carissimi, populares isti utriusque conditionis et sexus homines significant, inter quos reges potentes nobiles et alii illustres ad regendum et perficiendum positi sunt. Qui cum eorum officia secundum leges et rationes non dirigunt, nobilitatis sue virtutem amittunt et actum conditionemque popularium incurrunt; omnes enim ab uno patre geniti et procreati sumus Adam, inter quos virtutibus preclari regis et nobilium nomina merito sortiuntur; sed dum populares i. e. plebeji homines simplices iuxta discretorum confessorum suorum consilia viventes et mandatis ecclesie obediens lineam recte vite ascendunt, merito regum et nobilium sanctorum nomina ex officio perfectionis vite in celestibus sortiuntur. Nemo ergo tales populares despiciat, quia tam ad imperium quam [141] ad summum pontificatum virtutibus plenos et gratiis eos legimus pervenisse. Cum gigas quidam nomine Arius divitiis esset in opulentissimo Indie regno inflatus et omnino rex impius, hic cum venisset ad hospitium Appollinis sciscitaturus, an aliquis mortalium esset eo felicior, ex abdito sacrorum specu vox insonuit, que ei pretulit quendam popularem Agalaum nomine; hic erat pauperrimus rebus, animo vero dives et etate senior, qui terminos agri sui nunquam excesserat. Sic ergo Appollo magis approbat cum securitate

35 tranquilla Agalai rude tugurium, quam tristem et sollicitudinibus aulam plenam gigantis ditissimi. Magis enim approbavit paucas glebas pavorum inexperies quam oram Lidie pinguisssimam metu plenam. Hic pauper Agalaus virtuosissimus fuerat; quanto enim homo est natione inferior, virtute vero superior, tanto gloriosior 40

redditur et famosior. Virgilius, Longobardus origine, natione Mantuanus prosapia humili ortus, sapientia tamen maximus et eximius poetarum claruit. Cum quidam sibi diceret, quod versus Omeri operi suo insereret, respondit, magnarum esse virium clavam excutere de manu Herculis. Quintus, qui in isto scacario ludit et nominatur, est regina, cujus progressus est de albo in nigrum, et ponitur juxta regem; et quando recedit a rege, capitur. Que cum mota fuerit de proprio quadro nigro, ubi primo fuit locata, non potest procedere, nisi a quadro in quadrum unum, et hoc angulariter, sive procedat, sive retrocedat, sive capiat, sive capiatur. Sed si queratur, cur regina bellis exponatur, cum conditio mulieris debilis sit et fragilis, dicendum est, si scire velimus, quod morem illarum mulierum sequitur, ubi viri ad bella procedentes mulieres et uxores cum tota familia ad castra deducuntur; Tartari enim hoc faciunt, et licet non utantur arcu, magis possunt tamen homines impedire, quam corporis virtute prosternere. In solacium tamen regis factum est et ad amoris ostensionem provisum, ut ad bella regem regina sequatur. Carissimi, per reginam animam nostram intelligimus, que regina in celis per tramitem bonorum operum constituetur. Hec regina alba est et nigra; alba per confessionem et absolutionem, quando servus ejus scilicet corpus pure confitetur et absolvitur, satisfaciens pro delictis in tantam albedinem [141 b] redditur, et decies clarior sole apparebit; sed nigra efficitur per peccati fuliginem et deturpationem. Hec juxta regem stare debet; quod si non fecerit, capitur et violatur. Anima enim nostra ad hoc corpori infusa est, ut ejus recuperatione et salvatione angelorum exercitus, qui ruinam magnam cum Lucifero fecerat, ad integrum restauretur, et ut ad regem glorie ut regina collocetur. Que cum a rege, cujus cura regitur et gubernatur, discesserit, capitur et per mortalia facta ad inferos mattatur, et ibi irrecuperabiliter demergitur, et quamvis regina ista i. e. anima ab extra bellare nesciat, corpus tamen, ut meritoria operetur, abintus instiget, quia corpus nostrum sicut insessor equum anima i. e. ratio nostra dirigere debet ad virtutes et informare, ne ultra limites mandatorum ecclesie prosiliat, sed recto tramite de quadro unius virtutis in quadrum alterius gressum faciat; propterea regina in schacario gressum lentum et non saltum debet habere et infra proprios limites permanere, nam Dyana Jacob filia virginitatem servavit, dum in domo fratrum suorum quievit, sed statim cum ad videndum alias regiones curiose exivit, a filio Sichen corrupta fuit. Seneca dicit, quod mulieres, que malam faciem habent, leves et impudice sunt; non enim illis deest

animus, sed corruptor. Solinus dicit, quod preter mulieres pauca animalia coitum movent gravida, nigram faciem ad omnium virorum adspectum debent habere, ne ab aliis sollicitate de incontinentia difamantur. Ovidius:

Que dant queve negant, gaudent tamen esse rogate;
Ludunt formose; casta est, quam nemo rogavit.

5

Sexti, qui hunc ludum exercent, reges sunt et nuncupantur; rex enim super omnes alios est, quod motionis et progressionis natura manifestat; cum enim resideat in quarto quadro albo, cum ipse sit niger, habet a dextris in albo militem, alphilem vero et rochum in nigro, in sinistra vero tenet loca opposita; quia vero rex, ut dictum est, super omnes obtinet dignitatem et dominium ratione dignitatis, non decuit eum multo spacio a regni sui solio absentari, et ideo cum moveri incipit de suo quadro albo, naturam sequitur rochorum a dextris et a sinistris, ita tamen quod a sinistris non potest se ponere in loco nigro juxta rochum situatum in albo, sed potest se ponere in albo loco juxta dictum rochum ad angulare quadrum, ubi situati sunt civitatis custodes [142] et ibi naturam habet militis in tali progressu; istos autem duos progressus sortitur vice regine. Carissime, rex iste est dominus noster Ihesus Christus, qui est rex regum super omnes in celo et in terra, quod progressionis et motionis sue natura manifestat. Dum enim progreditur, omnes sanctorum angelorum chori ipsum tanquam dominum venerantes comitantur, qui et secum habet rochum et alphilem aliaque schacalia, et locum universorum recto tramite occupat circum quaque, teste Psalmita, qui ait: Si ascendero in celum, tu illic es; si descendero ad infernum, ades. Denique reginam secum ducit i. e. misericordiarum piam matrem et dominam nostram Mariam. Cujus vice unum progressum miserationis ad popularium quadrum i. e. hominum in mundo viventium facit, unde merito nomen illud gloriosum per prophetam sortitus est, ubi eum patrem misericordiarum et deum totius consolationis esse protestatur; dum enim meroris et perditionis nostre per peccatum protoplasti nullus sanctorum aut electorum recuperacionem facere poterat, ipse misericors rex ad popularium suorum restaurandum gregem et numerum de celestibus sedibus ad hujus mundi miserabilem quadrum ingredi dignatus est, et a servitute diabolica liberavit, cujus sibi gratias per infinita secula reddamus.

35

De audiendo bono consilio.

Sagittarius quandam aviculam nomine philomenam capiens, quando volebat eam occidere, vox data est philomene et ait: Quid tibi proderit, o homo, si me occideris? Neque enim ventrem tuum de me implere valebis; sed si dimittere me velles, tria mandata tibi darem, que si diligentius servares, magnam utilitatem inde consequi posses. Ille vero ad ejus loquelam stupefactus promisit, ut eam dimittere vellet, si hec tria mandata et utilia proferret. Que ait:

10 Audite ergo! Primum est: nunquam rem, que apprehendi non potest, apprehendere studeas! Audi secundum: de re perditam et irrecuperabili nunquam doleas! Audi tertium: verbo incredibili nunquam credas! Hec tria bene custodi et bene tibi erit! Ille autem, ut promisit, eam volare dimisit. Philomena enim per aerem volitans dulciter cantavit;

15 finito cantu dixit ei: Ve tibi, homo, quia malum consilium habuisti, et quia magnum thesaurum hodie perdidisti, est enim in visceribus meis margarita, que strucionis ovum vincit magnitudine. Ille hoc audiens contristatus est valde, quod eam dimisit, rethe suam expandit et [142b] conabatur eam apprehendere, dicens ei: Veni in domum

20 meam, et omnem humanitatem exhibebo tibi, et propriis manibus te pascam et ad tuam voluntatem te volare permittam. Cui philomena: Nunc pro certo te fatuum esse cognosco, nam ex illis, que tibi dixi, nullum profectum habuisti, quia de re perditam et irrecuperabili doles et me nequeas capere; et tamen per rethe tuam temptasti, et insuper

25 margaritam in meis visceribus esse credidisti, cum ego tota ad magnitudinem strucionis ovi non valeam pertingere. Stultus es et in stulticia tua semper permanebis. His dictis avolavit; homo autem dolens et tristis ad domum rediit et philomenam non vidit.

Moralizacio. Carissimi, iste potest dici quilibet bonus Christianus,

30 qui in baptismo a peccato originali est lotus, in quo baptismo sagittas acutas recepit scilicet virtutes contra diabolum, mundum et carnem. Accepit philomenam scilicet dominum nostrum Ihesum Christum, quando renunciavit diabolo et omnibus pompis ejus. Qui miro modo dulciter cantavit, quando oracionem patri celesti pro genere humano

35 infudit, sed miser peccator istam philomenam, scilicet dominum nostrum Ihesum Christum, cogitavit occidere, quotiens cogitavit peccatum mortale perpetrare, sicut dicit apostolus: Iterum, quantum est in eis, crucifigunt filium dei. Sed diligenter attendite, quod deus dedit

25 ego] orig. ergo.

tibi tria mandata! Que si diligenter homo custodierit, ad magnum profectum pervenire posset etc. Rex iste est trinitas, in qua sunt tres persone et unus deus, quam rem nunquam poterimus apprehendere, quamdiu sumus in hoc mortali corpore, secundum quod dicit apostolus: Jam videmus in enigmate, postea videbimus sicuti est. Nec fides 5 habet meritum, ubi humana ratio prebet experimentum. Item salvator in evangelio respondit mulieri petenti: Dic, ut sedeant hii duo filii mei etc. Respondit salvator: Nescitis, quid petatis. Item dicebat Petro, querenti de consummatione seculi etc. Dixit: Non est vestrum nosse tempora vel momenta etc. Ecce isti stupebant rem apprehendere, quam 10 non potuerunt attingere.

Aliter istud exemplum potest reduci ad illos, qui appetunt honores et divitias. Exemplum de Lucifero, qui rem appetiit, sed impossibile ei apprehendere erat, quando dicebat: Ascendam usque ad tertium celum. Quid ergo sequitur post? In infernum cecidit. Item 15 de primo parente, qui per esum pomi deus esse voluisset, propter quod a paradiso est expulsus et mortem sibi et nobis omnibus paravit. Consulo ergo, ut vos divites ac mundi potentes nolite rem apprehendere, que apprehendi non potest, sicut sunt bona temporalia ac seculi honores, que nunquam veraciter poterunt sine damno anime 20 apprehendi, sicut dicit apostolus: Qui voluerit dives fieri, incidit in laqueos diaboli. Et licet bona obtinueris, quando melius speras de eisdem gaudere, defraudaberis. [143] Exemplum de illo divite, qui dicebat: Destruam horrea mea. Et eadem nocte defunctus est. Secundum mandatum est: de re perditam et irrecuperabili non dolebis! 25 Carissimi, debetis scire, quod per rem perditam debemus intelligere corporis sanitatem aut divitias, quas deus aufert ab eo, quem diligit, iuxta illud: Flagellat omnem filium suum, quem diligit. Sed cum aliqui facti sunt ceci claudi aut membro aliquo privati vel divitiis spoliati et ultra quam credi potest dolent et gratias deo non offerunt, 30 sicut Esau multum dolebat, quod benedictionem patris amisit et tamen obtinere non potuit. Tertium mandatum est: verbo incredibili non credas! In isto verbo, carissimi, multi sunt decepti per diabolum, mundum et carnem. Diabolus suggerit multa et falsa promittit, que sunt incredibilia, sicut de primo parente, qui credidit diabolo, quando 35 dixit: Si comederitis de ligno, eritis sicut dei. Credidit et erat deceptus, et ideo a paradiso est expulsus. Promissio diaboli erat incredibilis propter duo: primo, quia mendax, secundo, quia deus ei predixit: In quacunque hora comederitis de ligno, moriemini. Sic modo aliqui tamen credunt diabolo, mundo et carni, quod statim 40

eis adherent et in peccatis consentiunt et dicunt: Ovum est tam preciosum etc. Per ovum mundus intelligitur, qui est rotundus. Mundus dicit homini: Bonum est uti mundo in juventute, quia licet hoc fecerimus et peccatum inciderimus, tunc major est strucone i. e. major est divina misericordia, quam nostra miseria. Contra tales dicit Psalmista: Non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem. Studeamus ergo etc.

CAP. 168.

De eterna dampnatione.

10 *Barlaam narrat, quod peccator similis est homini, qui, cum timet unicornium, recedit in baratrum; dum autem caderet, manibus arbustulam quandam apprehendit, que de profundo ascendebat, et aspiciens inferius, vidit ad pedem arboris puteum teterrimum et draconem horribilem arborem cingentem et ejus casum ore aperto expectantem; duobus autem muribus, quarum una erat alba, alia nigra, arborem incessanter corrodentibus in radice, sensit eam vacillare; quatuor quoque vipre albe a [basi] qua pedem fixerat procedentes totam foveam flatu suo mortifero intoxicabant. Elevans oculos vidit exitum mellis de ramis arboris stillantis, oblitusque periculi, in quo*

20 *undique positus erat, illi dulcedini se totum dedit. Quodam autem amico ejus porrigente sibi scalam, ut egrederetur, melle delectatus distulit, et cadente arbore [143b] cecidit in os draconis, qui descendens in puteum ibi eum devoravit, et sic misera morte heu mortuus est.*

25 *Moralizacio. Carissimi, homo iste est peccator; unicornis est mors, qui hominem semper sequitur; baratrum est mundus iste; arbor est vita, que per horam diei et noctis quasi per murem album et nigrum incessanter consumitur; basis, ex qua procedunt vipre, est corpus humanum habens quatuor qualitates humorum, quibus inordin-*

30 *nate compositis corporis compago dissolvitur; draco est diabolus; puteus infernus; dulcedo ramusculi delectacio peccati, per quam homo seducitur, ut periculum non intueatur; amicus est Christus aut predicator; scala est penitentia, cui cum homo differt acquiescere, subito vita deficiente in os diaboli cadit, qui eum in infernum devo-*

35 *rat et rapit.*

CAP. 169.

De duodecim legibus et modo vivendi.

Narrat Trogus Pompejus de Ligurio nobili milite, qui civitatem quandam cum populo jurare indixerat, ad servandum leges quasdam justas et utiles licet principio graves, donec ipse ab Appolline deifico, 5 quem ipse finxit esse auctorem dictarum legum, responsum reportaret. Quo facto in Cretam ivit et ibi perpetuum exilium egit; moriturus autem, ossa sua ad civitatem redirent, et omnes a juramento se liberas esse credentes legum observantiam violarent. Harum autem legum duodecim numero erant; prima lege populum in obsequia principum 10 et principes in custodiam subditorum et ad cohercionem impiorum reformavit; secunda lege parcimoniam et frugalitatem omnibus persuasit, credens miliciam laudabilius fieri modestia, quam crapula; tertia lege jussit singula non pecunia, sed meritorum compensione opportuna; quarta lege institui aurum et argentum, velut omnium 15 materiarum viliores; quinta administrationem rei publice per ordinem divisit, dans regibus potestatem bellorum, magistratibus judicia et omnes offensiones, senatui custodiam legum, populo creandi vel eligendi magistratus potestatem; sexta fundum omnibus equaliter divisit et omnibus patrimoniis equalibus, ita quod alter altero nullus 20 potentior redderetur; septima jussit omnes convivari publice ne alter alteri foret causa luxurie; octava, juvenibus toto anno una sola voluit uti veste; nona, pueros pauperes in agrum non in forum publicum deduci jussit, [144] ut primos annos ducerent in opere, non in levitate; decima lege statuit virgines sine dote nubere; undecima voluit 25 uxores eligi non pecunia; duodecima maximum honorem non divitum, sed pro gradu etatis statuit fore. Omne autem, quod quacunque lege statuit, ipse pro exemplo aliis primus servavit.

Carissimi, iste nobilis est dominus noster Ihesus Christus, qui intravit quandam civitatem i. e. mundum istum et fecit populum jurare 30 i. e. in baptismo firmiter promittere servare leges suas i. e. decem precepta, donec veniret ad iudicium. Cum autem mortuus erat, non tantum ossa, sed totum corpus in mari i. e. in terra posuit. Prima lex est in obsequium principum etc. hoc est, quod Christiani semper sunt parati per omnia prelati et ecclesiarum rectoribus sine excusa- 35 tione et aliqua contradictione simpliciter obedire, et quod princeps, per quos prelatos intelligimus, qui curam animarum custodiendarum susceperunt, subditos suos in viam salutis dirigant et per bona exempla in vita sua eos antecedant, quia

Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.

Secunda lex frugalitatem omnibus persuasit et symoniam aut cetera contraria interdixit, parcimoniam suadens, ac gulam carnisque crapulam, quibus multi hodiernis temporibus intendentes et dediti vitam
5 breviant, exercere prohibuit, sed frugalitatem bonorum operum et largitatem elemosinarum omnibus nobis per legem, qua octo opera misericordie instituit, servandam esse voluit atque persuasit, quia quicquid ultra necessitatem vite prelati aut alii viri ecclesiastici divites habent, in elemosinam pauperum distribuere tenentur, alias, teste
10 beato Ieronimo, rapina est et sacrilegium coram deo. Tercia lex jussit singula non pecunia sed meritorum compensatione opportuna [comparari]; hoc est quantum habes tantum vales. Deus non tantum dona respicit, sed cor et intentionem donantis, et ideo secundum cordis tui merita deus retributionem tuam magnam vel parvam faciet;
15 nihil enim absconditum est oculis ejus, quod non sciatur, et nihil apertum, quod sibi non reveletur, quoniam omnia intuetur. Quarta lex instituit materiam auri etc. i. e. divitias hujus mundi vilis apud deum reputari, quam aliquid alterius materie totius mundi. Sed acceptat preces et miseras pauperum, sicut legitur de divite epulone,
20 qui miseriam pauperis Lazari et ulcerati [144 b] non respiciens neque compatiens, postquam in inferno sepultus jacuit et paucillum aque a digito stillantis petiit, non obtinuit, sed flammis et cruciatibus perpetuis expositus semper writ, et Lazarus est ab angelis propter suam patientiam in sinu Abrahe collocatus. Quinta lex dedit regibus
25 potestatem etc. Hoc est intelligendum, quod principes et prelati jam habent subditos judicare; sed cavendum est, ne sint muneribus corrupti, ut non recte judicent, quia si sic, eadem mensura, qua mensi fuerint, scilicet justiciam vel injusticiam, remittetur eis per judicem vivorum et mortuorum in extremo judicio; quia moderni temporis
30 judices munera pauperum vel divitum quorumcunque recipientes a justicia ita excecantur, quod viam equitatis et sententie recte via videre possunt; sed qui modo plus dederit, fortiolem causam favorabilioremque sententiam licet contra justiciam obtinebit. Sexta lex fundos omnibus equaliter divisit, hoc est deus ab eterno instituit omni-
35 bus equaliter gratiam suam, secundum quod viderit hominem proficere, unde in evangelio dicit: Petite et accipietis. Item alibi dicit: Quocunque petieritis patrem in nomine meo, credite, quod accipietis et fiet vobis. Quia Christus in divitiis est habundantissimus; postquam digne a nobis rogatus fuerit, in muneribus expendendis est largissi-
40 mus; plus enim potest dare, quam mens nostra scit rogare. Septima

lex, ne divitie causa sint luxurie. Propterea publica convivio celebrari instituit, quia propter divitias multi perierunt et sunt multis causa, quare in luxuriam aut alia peccata mortalia sepius cadunt. Propterea Salomon dominum rogavit, dicens: Divitias et paupertates
5 ne dederis mihi! Octava juvenibus toto anno una sola voluit uti veste; quid per hanc vestem nisi solam caritatem intelligimus, que operit multitudinem peccatorum? Per hanc enim vestem possumus placere deo, qui super omnia caritatem fraternam in nobis diligit. Caritas, teste apostolo, non agit perperam, non querit que sua sunt, non emulatur etc. Sic nos in caritate radicati non debemus solam
10 nostram salutem et salvacionem querere, sed et fratris nostri debemus saluti providere, per vitam exemplarem aut bonam admonicionem in viam rectam dirigere, ne sicut ovis errans a pastore pereat, sed pascua vite celestis per vestem caritatis inveniat. Nona pueros pauperes etc. i. e. ut introducantur in agrum ecclesie secundum merita
15 sua ad promovendum sicut ceteri; quia deus eligit pauperes in hoc mundo ipsos heredes regni sui faciens, [145] ubi dicit: Beati pauperes! Glossa: Non omnes, sed spiritu! Quoniam ipsorum est regnum celorum. Item Psalmista: Iste pauper clamavit et dominus exaudivit eum etc. Et quis est pauper ille? Glossa: Spiritu. Pauper iste laborat in agro i. e. in hoc mundo, quoniam agricultura dei sumus et ad laborem a juventute nascimur, sicut avis ad volandum, Job ix, et in vinea domini i. e. ecclesia laborem penitencie suscipimus, et post conductionem conventionem facta laboris nostri secundum merita
20 vel demerita gloriam vel penam in eternitate a dispensatore et patre familias Ihesu Christo recipiemus. Decima statuit, virgines sine dote nubere, i. e. bonos Christianos sine dote i. e. amore mundano nubere Christo. Sunt multi, qui spontanea voluntate castitatem fovent et terrena despiciunt, ut celestia premia postmodum recipient. Undecima, uxores eligi i. e. animas deo placentes ad ejus servicia coaptemus; 30 nihil deo tantum placet, sicut anima munda, que totaliter deo est data. Duodecima, quod quilibet secundum meritum honores et divitias obtinebit; sed videant principes et prelati aliique rectores, quod in se ipsis prius opera meritoria exercent, antequam alios informet, sicut de Christo dicitur in evangelio: Cepit Iesus facere et docere. 35

De revocatione peccatoris ad viam penitentiae.

Quidam lusor occurrit beato Bernhardo equitanti, dicens ei: Pater ludo tecum et animam meam ponam contra equum tuum. 5 Sanctus Bernhardus statim de equo descendens dixit: Si plura puncta me jeceris, meus equus tuus erit; si ego plura projecero, anima tua mea erit. Lusor concessit; statim taxillos tres arripiens, xvij puncta projecit; quo facto frenum equi tanquam suum tenuit. Ait sanctus Bernhardus: Fili, adhuc plus restat in tribus taxillis, quam istud. 10 Et accipiens projecit XVIII puncta, uno puncto plus quam lusor. Quo viso lusor sub obedientia patris sui Bernhardi se dedit et post vitam sanctam fine felici ad dominium migravit.

Carissimi, lusor iste est homo mundanus vanitatibus deditus et subjectus; sanctus Bernhardus est discretus prelatus sive confessor, 15 qui habet cum tali tota prudentia ludere, ostendendo ei vitam, que est ludus et gaudium anime. Equum suum debet ponere i. e. cor suum et animam laboribus exponere, ut educat errantem ad viam veritatis, sicut ait apostolus: Sicut Christus animam suam pro nobis posuit, sic et nos debemus animas pro fratribus nostris ponere; omnes 20 enim fratres sumus [145b] ac uno patre Adam; quare merito nos diligere debemus. Tres taxilli sunt pater, filius et spiritus sanctus, qui habent multa puncta i. e. infinita gaudia, que debent ostendi et peccatori recitari, unde in evangelio: In domo patris mei mansiones multe sunt. Immo, tot sunt ibi gaudia, quod oculus non vidit, nec 25 auris audivit, nec hominis cogitacio exprimere potest, que preparavit deus diligentibus se; ibi requies sine labore, vita sine morte, gaudia sine luctu, et ut breviter concludam, omnis gaudii plenitudo. Ad etc.

De dilectione et fidelitate nimia et quod veritas a morte liberat.

30 Refert Petrus Alphonsus, quod erant duo milites, quorum unus manens in Egypto, alter in Baldach. Inter istos duos duo nuncii sepius perrexerunt, unde quicquid erat in terra Egypti miles de Egypto per nuncios ad militem de Baldach misit et e converso, sic quod amor fidelis inter eos factus est et nullus adhuc alium vidit. 35 Miles vero de Baldach cum semel in stratu suo jacuisset, intra se cogitabat: Socius meus de Egypto mihi magnam amiciciam ostendit

et nunquam oculis carnalibus eum vidi; vadam ad eum et eum vi-
debo. Conduxit navem, venit in Egiptum, audiensque amicus ejus,
obviam ei perrexit et cum gaudio ad domum suam duxit. Miles ille
quandam puellam nimis pulchram in domo sua habebat; quam cum
vidisset miles de Baldach, captus est in oculis ejus et pre nimio 5
amore infirmabatur. Miles vero de Egipto cum hoc percepisset, ait
ei: Carissime, dic mihi, quid tibi est? At ille: Est puella una in
domo tua, quam desiderat cor meum tota mente intantum, quod, nisi
eam habuero, filius mortis sum ego. Miles cum hoc audisset, omnes
mulieres domus sue ei ostendit excepta illa puella. Ille cum omnes 10
vidisset, ait: De omnibus istis parum aut nihil curo; sed est una
alia, quam non video, quam diligit anima mea. In fine illam puellam
ei ostendit; visa puella ait: Carissime, in ista sola stat mors et vita
mea. Ait miles: Et ego dico tibi, istam a juventute sua in domo
mea nutriti, ad hoc ut uxor mea esset, et cum ea infinitas divitias 15
obtinerem; verumtamen tantum te diligo, ut, antequam moriaris, ipsam
tibi in uxorem concedo cum omnibus divitiis, quas ego recipere de-
berem. Miles hec audiens gavisus est valde, eam in uxorem accepit,
cum qua divitias multas obtinuit, et sic ad patriam suam Baldach
cum conjuge sua perrexit. Post hec cito miles [146] de Egipto ad 20
egestatem magnam pervenit intantum, quod nec domum nec aliquam
rem habebat; intra se cogitabat: [Pauper sum ego:] ad quem melius
potero accedere, quam ad socium meum [de] Baldach, quem ego ad
divitias promovi, et ipse me in egestate mea respiciat? Navem
ascendit et venit in Baldach ad quandam civitatem post solis occa- 25
sum, in qua manebat dives socius ejus; intra se cogitabat: Nox est;
si modo ad domum socii mei pergam, noticiam mei non habebit,
quia male sum vestitus et nullum mecum habeo, ubi solebam magnam
familiam ducere et omnibus habundare. Ait intra se: Nocte ista
quiescam et die crastina ad eum pergam. Respexit versus cimiterium, 30
vidit ostia ecclesie aperta, intravit, ut tota nocte quiesceret. Cum
autem ibi fuisset et dormire volebat, [duo] in platea adinvicem
pugnabant et unus alium occidit, interfector vero ad cimiterium
fugit et ex alia parte exivit. Post hec vero clamor factus est in
civitate: Ubi est interfector, ubi est proditor, qui hominem interfecit? 35
At ille: Ego sum, accipite me et in patibulum me suspendite! Illi
manus in eum injecerunt et per totam noctem in carcere incluserunt.
Mane vero campana civitatis erat pulsata, iudex contra eum senten-
tiam dedit, et illum ad suspendium duxerunt. Inter alios, qui secuti
sunt eum, erat miles socius ejus, ad quem venerat. Cum vero eum 40

duci ad patibulum respexisset, ait intra se: Ille est socius meus de
 Egipto, qui mihi uxorem meam cum divitiis multis dedit, et jam
 vadit ad suspendendum et ego vivam? Clamavit alta voce et dixit:
 O carissimi, nolite innocentem interficere! Ille est innocens, quem
 5 vos ad mortem ibi ducitis, ego vero sum, qui hominem interfecit, et
 non ipse. Illi hec audientes manus in eum injecerunt et ambos ad
 patibulum duxerunt. Cum vero prope patibulum essent, reus cogitabat:
 Ex quo reus hujus facti sum ego, si istos innocentes mori permittam,
 non poterit esse, quin deus aliquando vindictam de meumat; melius
 10 est mihi, hic pati breve supplicium, quam eternam penam sustinere
 in inferno. Clamabat voce magna: O carissimi, nolite propter deum
 innocentes occidere! Nullus ex eis signo, verbo, facto consilium de-
 derat, ut ille occideretur, qui occisus est; sed ego sum, qui propriis
 15 abire. Illi hec audientes admirabantur, manus in eum injecerunt et
 illos tres coram iudice duxerunt. Iudex cum eos vidisset, admiraba-
 tur et ait: Quare reversi estis? Illi vero totum processum a prin-
 cipio [146 b] usque ad finem retulerunt. Ait iudex primo militi:
 Carissime, qua de causa dixisti, quod tu hominem occidisti? At ille:
 20 Sine fallacia vobis veritatem dicam. In terra mea in Egipto locuples
 fui et in omnibus habundans, deinde ad magnam egestatem perveni
 intantum, quod domum nec locum nec aliquam rem habui; verecundia
 ductus terram istam intravi, ut si aliquod remedium obtinerem, et
 25 idem dixi, quod hominem interfecissem, quia libentius mori vellem,
 quam vivere, et adhuc propter deum peto, ut me occidas. Ait iudex
 secundo militi de Baldach: Et tu, carissime, quare dixisti, quod
 hominem occidisti? Qui respondit: Domine, miles iste mihi uxorem
 cum infinitis divitiis dedit, quam pro se ipso nutrit, per quem
 factus sum dives in omnibus; cum vero socium meum tam carum,
 30 qui me ad tot et ad tanta promovit, vidi ad patibulum duci, alta
 voce clamavi: Ego sum reus mortis ejus, et non ipse. Quia libenter
 pro amore ejus vellem mori. Ait iudex interfectori: Ob quam causam
 dixisti, hominem interficere? Qui ait: Domine, verum dixi; grave
 peccatum fuisset, si innocentes mori permissem et ego viverem, et
 35 ideo potius elegi veritatem dicere et penam hic sustinere, quam in-
 nocentes sine culpa damnari, et ego in inferno vel alibi puniri. Ait
 iudex: Quia veritatem dixisti, innocentes salvasti, ammodo studeas
 vitam tuam emendare, mortem tibi remitto; vade in pace! Omnes
 audientes iudicium, iudicem laudabant quod tam pie dedit iudicium
 40 eo quod veritatem dicebat.

Carissimi, imperator iste est pater celestis, duo milites dominus
 noster Ihesus Christus et Adam primus pater; Ihesus Christus in
 Egipto manens, juxta illud: Ex Egipto vocavi filium meum. Adam
 primus pater in agro Damasceno plasmatus est. Inter istos erat
 maxima amicitia et nuncios inter eos miserunt, quando pater ad 5
 filium et spiritum sanctum loquebatur dicens: Faciamus hominem ad
 imaginem et similitudinem nostram! Postea miles ad Baldach scilicet
 Adam in paradysum translatus in domo domini nostri Ihesu Christi;
 in domo illa vidit quandam pulchram [puellam] scilicet animam,
 quam appetiit, quam deus ei dedit cum infinitis divitiis et dominum 10
 mundi eum constituit juxta illud Psalmiste: Omnia subjecisti etc.
 In mundum istum cum uxore perrexit. Post hoc miles scilicet domi-
 nus noster Ihesus Christus factus est egenus et pauper juxta illud:
 Vulpes foveas habent et volucres celi nidos, filius autem hominis non
 habet, ubi caput suum reclinet. Venit in mundum istum, in quo [duo] 15
 pugnant, scilicet caro et spiritus. Christus templum intravit, scilicet
 uterum beate virginis, juxta illud: Templum dei sanctum est, quod
 estis vos. Unus [147] alium occidit, scilicet caro spiritum. Clamor
 factus est in celo et in terra de interfectione spiritus, quando Adam
 peccavit. Multi sequebantur, hoc est Judaei cum fustibus et lateribus 20
 et gladiis eum querebant, ille vero sicut miles respondit pro peccato
 alterius: Dimittite illos, ego sum, sinite illos abire! Statim ipse se
 obtulit mori pro genere humano in cruce. Per secundum militem, qui
 pro socio suo obtulit se mori, debemus intelligere apostolos, qui pro
 Christi nomine ac veritate mortui sunt; per tertium, qui dicebat: 25
 Ego sum reus etc. peccatorem debemus intelligere, qui nudam veri-
 tatem in confessione debet dicere: Ego sum, qui peccavi, qui male
 egi, ego iniquitatem feci. Et si sic feceritis, sine dubio iudex in die
 iudicii sententiam contra vos mutabit, ita quod vitam eternam obti-
 nebitis. Ad etc.

CAP. 172.

De constantia fidelis anime.

Quidam rex erat in Anglia, in cujus regno duo milites erant;
 unus Guido vocabatur, alter Tyrius. Guido plurima bella commisit
 et in omni bello victoriam obtinuit. Quendam puellam pulchram ge- 35
 nerosam nimis dilexit; tamen eam in uxorem non poterat obtinere,
 quousque ardua bella temptasset pro ejus amore. Deinde in quodam

bello speciali eam obtinuit et cum magno honore illam desponsavit. Tercia nocte post gallicantum de lecto surrexit, intime firmamentum vidit, in quo clare dominum nostrum Ihesum Christum inter stellas respexit ei dicentem: Guido, Guido, sicut bella sepius commisisti
 5 pro amore unius puellae, tempus est, ut pro meo amore ammodo studeas viriliter contra inimicos meos pugnare! His dictis evanuit Ihesus Christus. Ille intellexit, quod voluntas dei esset, ut ad terram sanctam pergeret et Christum de infidelibus vindicaret. Ait uxori suae: Credo, quod jam a me concepisti infantem. Nutrias, quousque
 10 venero, quia ad terram sanctam pergere volo. Illa hec audiens quasi furibunda de lecto surrexit, pugionem ad caput lecti accepit et dixit: O domine mi, semper te dilexi et tantum pro tuo amore expectavi, quousque fuero tibi in matrimonio copulata, ut committeres multa bella, ut per totum mundum fama tua esset divulgata; jam concepisti
 15 et modo velis a me separari? Prius me ipsam cum ista pugione volo occidere. Ille surrexit et pugionem ex manibus ejus accepit et ait: Carissima, paveo verba; votum deo feci terram sanctam visitare. Jam est tempus [plus] acceptabile votum meum implere, quam in senectute; sustineas, quia deo volente cito redibo. Illa de verbis [147 b] ejus
 20 confortata anulum ei tradidit et ait: Accipe istum anulum; quotiens illum respexeris in peregrinatione tua, memoriam mei habebis, et ego usque ad reditum tuum patienter sustineam. Miles valefecit ei, militem Tyrium cum eo accepit, illa vero multis diebus planxit nec consolari poterat. Cum tempus advenit, filium pulcherrimum peperit
 25 et eum tenerrime nutrit. Guido et Tyrius multa regna transierunt et plurima bella pro Christi amore commiserunt. Tandem regnum Daciae per infideles erat destructum. Ait Guido socio suo: Carissime, ad illud regnum pergere debes et regem contra infideles totis viribus juvare, quia Christianus est; ego vero terram sanctam intrabo et
 30 contra Christi inimicos pugnabo et per te redibo, et sic Angliam intrabimus cum gaudio. Ait Tyrius: Quid tibi, placet et mihi. Regnum illud intrabo, et si vivus fueris, per me redeas, ut ad patriam nostram intrare poterimus. At ille: Fideliter tibi promitto. Osculati sunt invicem et in separatione amare flebant. Guido terram sanctam
 35 intravit et Tyrius Daciae. Guido plurima bella contra Sarazenos et paganos commisit et in omni bello victoriam obtinuit, unde fama ejus per totum mundum volabat; Tyrius vero similiter omnes infideles de regno Daciae expulit, multa bella commisit et victoriam ipse obtinuit; rex vero eum super omnes dilexit et honoravit et ab omni
 40 populo est intantum dilectus, quod rex eum ditavit. Erat tunc in

regno quidam tyrannus strenuus valde, nomine Plebeus, qui Tyrio invidebat, quod tam subito ad divitias et honores promotus esset. Eum de prodicione apud regem accusavit, quod regem de regno privare intendebat. Rex vero dictis ejus credens, quod potens ac strenuus
 5 esset, Tyrium omni honore et divitiis privavit, ita quod Tyrius ad magnam egestatem pervenit, intantum quod vix sustentationem habebat. Tyrius vero multum dolebat, quoniam solus est derelictus et in paupertate positus; flevit amare et ait: Heu michi, quid faciam ego? Dum semel tristis perrexit solus spaciando, Guido in forma peregrini
 10 ei obviabat. Quem cum Tyrius vidisset, noticiam ejus non habebat, sed Guido eum statim agnovit, sed ei qualis erat revelare volebat et dixit: Carissime, unde es? Qui ait: De partibus longinquis sum ego, sed moram per plures annos in isto regno traxi. Quendam socium habebam, qui terram sanctam intravit; sed si vivus vel mortuus, aut aliter quocumque modo secum fuerit, penitus in mea non est noticia.
 15 [148] Ait Guido: Ob amorem socii tui me in gremio tuo permittas quiescere, ut parum dormiam, quia ex itinere lassus sum. Ille vero annuit. Cum Guido in gremio suo dormiret, Tyrius vidit os ejus apertum et unam mustelam candidam exire et ad quendam montem juxta eum intrare. Cum vero ibidem per aliquod spacium moram
 20 traxisset, rediit et in os ejus reintravit. Hoc facto Guido est expergefactus a somno et ait ei: Carissime, vidi somnium mirabile. Mihi videbatur, quod una mustela de me exiit et in illo monte intravit et iterato in os meum intravit. Ait Tyrius: Carissime, sicut in visione vidisti, ita oculis meis respexi; sed quid mustela in isto monte fecerit,
 25 penitus ignoro. Qui ait: Montem ambo intrabimus, quia forte aliquid utile inveniemus. Montem intrabant et ecce draconem mortuum invenerunt, ventrem ejus auro plenum cum gladio polito; super gladium erat superscriptio talis: Per gladium istum miles Guido devinctet Tyrii adversarium. Guido cum istum draconem invenisset,
 30 est valde gavisus et ait Tyrio: Carissime, totum thesaurum tibi do, sed gladium juxta me habere volo. Ait Tyrius: O domine, apud te non merui, ut mihi tale donum dares. Et ille: Eleva oculos tuos et vide! Ego sum Guido socius tuus. Ille vero hoc audiens intime eum respexit, statim noticiam ejus habebat, ad terram pre gaudio cecidit
 35 et amare flevit et dixit: Sufficit mihi de cetero vivere, ex quo semel vidi te. Et ille: Surge velociter! Potius de adventu meo gaudere debes, quam flere. Pro te pugnabo contra tuum adversarium et ambo in Angliam cum honore pergemus; sed videas ante omnia, ut nemini, qualis ego sim, dicas. Surrexit Tyrius, super collum ejus cecidit et
 40

osculatus est eum. Tyrius vero ad domum suam cum auro perrexit. Guido vero ad palacium regis ad januam pulsabat. Janitor vero causam pulsationis quesivit. At ille: Ego sum peregrinus, qui noviter a terra sancta veni. Statim introitum ei dedit et regi est presentatus.

5 *Iuxta latus regis tyrannus ille sedebat, qui Tyrium divitiis ac honore privavit. Ait rex: Qualis pax est in terra sancta? Et ille: Domine, modo est pax bona; multi ad christianitatem conversi sunt. Qui ait: Vidisti illum militem de Anglia Guidonem, qui tot bella ibidem fecerat? Qui ait: Domine, sepius eum vidi et cum eo comedi. Et*

10 *ille: Numquid est tibi mentis de regibus Christianorum? Ait: Eciam, domine, de persona tua, quomodo Sarazeni ac ceteri [148b] infideles regnum tuum per multa tempora occupaverunt et per quendam militem nomine Plebeum ab illo omni honore et divitiis illum nobilem militem privastis, et hoc injuste; de vobis ista ibidem dicuntur. Plebeus*

15 *cum hoc audisset, ait: Tu false peregrine, qui ista mendacia narras, nunc dignus esses eum defendere, quia si sic contra te pugnarem, quia Tyrius ille privare dominum nostrum regem volebat a regno. Ait Guido regi: Domine mi, ex quo ille dicit, me falsum peregrinum esse et Tyrium militem proditorem, de vestro beneplacito contra*

20 *eum pugnabo et eum falsum super corpus meum probabo. Ait rex: Mihi bene placet, immo te rogo, ut a proposito non desistas. Qui ait: Domine, arma mihi concedas. Ait rex: Quicquid indiges, paratum invenies. Rex diem belli inter eos constituit. Rex timens, ne peregrinus Guido per insidias interim occideretur, vocavit filiam suam*

25 *virginem et ait ei: O filia, sicut vitam tuam diligis, peregrinum istum diligenter custodias et omnia necessaria invenies! Illa peregrinum in cameram suam introduxit, balneari fecit et eum ad libitum suum habebat. Adest dies belli, mane Plebeus armatus in porta stabat et clamabat: Ubi est falsus ille peregrinus? Quare tantum tardat? Ille*

30 *hec audiens armavit se, ambo ad campum perreperunt, duos ictus adinvicem fecerunt intantum duos, quod Plebeus fere spiritum emisit, nisi poculum gustasset, et ait: O bone peregrine, me permittas, semel aquam haurire. At ille: Si mihi fideliter promittas, hanc curialitatem mecum agere, si necessitas requirit, tibi concedo. Qui ait:*

35 *Et ego tibi fideliter promitto. Ille vero ad aquam accessit, bibit quousque saturatus esset, statim cum toto conamine in Guidonem irruit, adinvicem ambo viriliter pugnant, intantum quod Guido modo sitiabat et ait: Carissime, eandem curialitatem, quam tibi ostendi, jam mihi concedite, quia ultra quam credi potest sitio. At*

ille: Deo voveo, quod non gustabis, nisi in manu forti! Guido hec audiens se defendebat in quantum potuit, ad aquam appropinquavit, et cum prope fuisset, in aquam saltavit, et hausit quantum volebat; deinde aquam exiit et sicut leo rugiens in eum irruit, aliusque fugam

5 *petiit. Rex hoc videns fecit eos abinvicem separari et illa nocte quiescere, ut die crastina ad bellum parati essent. Peregrinus cameram filie regis intravit, illa vero omne solacium ei prebuit, vulnera ejus ligavit, cena facta in lecto ligneo firmissimo eum requiescere fecit; [149] ille vero ex bello fatigatus incepit dormire. Plebeus*

10 *septem strenuos filios habebat, vocavit eos et ait: Carissimi, vos estis filii mei; vobis denuncio, nisi ille peregrinus exstinctus ista nocte fuerit, die crastina inter mortuos computabor; fortiozem eo nunquam vidi. At illi: Pater, nocte ista erit expeditus. Circa mediam noctem omnibus dormientibus cameram puelle intrabant, que erat juxta mare*

15 *constructa, ita quod aqua maris sub camera fluebat. Inter se dixerunt: Si eum in lecto occiderimus, filii mortis sumus. Omnes eum cum toto lecto in mare projiciemus et tunc penitus a populo dicitur, quod fugam recepit. Et illum dormientem receperunt et in mare projecerunt; ille vero dormiebat et nihil percepit. Nocte illa erat quidam piscator*

20 *supra mare; cum sonitum lecti audisset, per lumen lune lectum respexit, admirabatur, alta voce clamabat: Dic mihi propter deum, qualis es, ut potero te juvare, antequam submersus fueris! Guido audiens clamorem a somno est expergefactus, stellasque in firmamento videns, admirabatur, ubi esset, et cum se in aqua percepisset, ad piscatorem*

25 *clamabat: O carissime, adjuva me et dabo tibi mercedem, quia ego sum peregrinus ille, qui heri in campo pugnabat; sed quomodo huc veni, penitus ignoro. Piscator hoc audiens eum in naviculam recepit et ad domum suam duxit et in loco quiescere fecit. Veneruntque filii Plebei ad patrem suum nunciabantque ei, quod submersus fuisset, unde amplius timere non deberet. Plebeus non modicum gaudens*

30 *mane surrexit et armavit se, ad januam palacii accessit et clamabat: Illum peregrinum deduc foras, ut potero me de eo vindicare! Rex cum audisset, precepit filie, ut eum excitaret et ad bellum se prepararet. Illa vero ad lectum ejus accessit et non invenit. Puella vero amare flevit et ait: Heu mihi, thesaurus meus mihi est ablatus! 35*

Denunciantsque patri, quod eum non invenit. Rex vero contristatus est valde; sed cum lectum non invenerunt, admirati sunt. Aliqui eum fugam accepisse dixerunt, aliqui quod jugulatus fuisset. Plebeus in porta continue clamabat: Educ foras peregrinum vestrum, quia caput suum hodie regi presentabo! Dum vero in palacio de peregrino facta

40

est questio, unde devenit, venit piscator ad regem et ait: Domine nolite contristari! Nocte ista in mari piscando eram et peregrinum in mari projectum inveni, quem accepi et in domum meam introduxi et eum dormientem [149b] dimisi. Rex cum hoc audisset, gavisus est
 5 valde, mittit ad eum, ut se ad bellum prepararet. Plebeus cum audisset, quod mortuus non esset, timuit valde, inducias belli a rege petiit. Rex inducias unius hore ei concedere nolebat. Ambo campum intrabant, duos ictus dederunt, sed in tercio ictu Guido brachium ejus amputavit, deinde caput, et regi presentavit. Rex vero gavisus
 10 est valde, quod peregrinus tam gloriose triumphavit, et cum audisset, quod filii Plebei eum in mare projecerunt, eos in patibulo suspendi fecit, peregrinus vero licentiam a rege accepit. Ille vero donaria multa ei obtulit, ut secum maneret; sed ille nolebat ei consentire. Aurum et argentum in magna quantitate dedit, qui omnia Tyrio suo
 15 dedit et eum cum rege in pristino gradu et in divitiis multis instituit et vale regi fecit. Rex vero ait ei: Carissime, propter deum unum a te peto, antequam recedas, dicito mihi, quod est nomen tuum! Ait ille: Domine, Guido vocor, de quo sepius audisti. Rex hoc audiens, cecidit super collum ejus, magnam partem ei promisit regni
 20 sui, si moram cum eo traheret. Ille vero nullo modo ei volebat consentire, sed osculatus est regem et ab eo recessit. Guido vero Angliam intravit et ad proprium castrum perrexit. Ante portam pauperes sedentes in magna multitudine invenit et inter eos in forma peregrine comitissa sedit uxor ejus, personaliter singulis diebus ministrabat et
 25 cuilibet pauperi denarium dedit dicens: Orate pro domino meo Guidone, ut antequam moriar gaudium de eo habeam, et ut feliciter ad me revertatur, quoniam ad terram sanctam diu perrexit. Accidit eodem die, quod filius ejus, qui septem annorum erat, splendide indutus esset et matrem inter pauperes sequebatur. Filius cum au-
 30 disset, matrem cuilibet pauperi dominum Guidonem nominare, ait: O mater, est illene pater meus, quem pauperibus istis sic recomendas? At illa: Eciam, fili mi. Tercia nocte, postquam te concepi, a me recessit et amplius eum non vidi. Cum vero domina inter pauperes per ordinem ambularet, venit ad virum suum Guido-
 35 nem et elemosinam ei dedit; sed qualis esset, penitus ignorabat. Ille vero caput suum inclinabat, ne agnosceretur. Domina cum ad alios pauperes ambulasset, filius sequebatur, Guidoque oculos suos elevans vidensque filium suum, quem ante nondum viderat, non poterat se continere; [150] filium inter brachia accepit et osculatus est eum, et
 40 ait: O fili dulcissime, deus det tibi gratiam deo placere! Domicelle

videntes peregrinum ei osculum tradere, vocatus est ut amplius ibidem non staret. Guido ad uxorem accessit et locum in foresta petiit, ut ibi poterat semper permanere. Illa videns eum peregrinum, pro dei amore et viri sui locum ei construxit; ibidem per multa tempora permansit. Cum autem ad mortem appropinquaret, famulum suum
 5 advocari fecit et ait: Ite, carissime, festinanter ad comitissam et istum anulum ei trade et dicite, si me desiderat videre, statim ad me veniat sine ulteriori dilatione. Nuncius ad dominam perrexit et anulum ei ostendit. Viso anulo alta voce clamabat: Iste est anulus domini mei. Agili cursu ad forestam perrexit, et antequam venit, 10 Guido est defunctus. Illa vero super cadaver cecidit. Alta voce clamabat: Heu mihi, spes mea periit! Et lamentationes et suspiria emisit, dicens: Ubi jam sunt elemosine mee, quas pro domino meo feceram omni die? Vidi dominum meum elemosinam de manibus meis accipere et eum non cognoscebam. Vidisti filium tuum ante
 15 oculos tuos, palpasti, osculatus fuisti, nec mihi nec sibi indicasti! Quid fecisti, o Guido, Guido! Amplius te non videbo! Cum maximo honore corpus sepulture tradidit et mortem ejus per multos dies planxit.

Moralizacio. Carissimi, per istum militem deum intelligere debemus, qui multa bella fecerat; primo in celo, quando demones expulit, 20 sicut scriptum est: Factum est prelium magnum in celo. Deinde in terra; sepius, quando Pharaonem et exercitum ejus projecit in mare, et in parasceve, et hoc totum propter amorem puelle i. e. anime. Deinde Tyrium secum duxit i. e. hominem assumpsit, ut infideles i. e. vitia de regno corporis expelleret et virtutes plantaret. Tyrium i. e. 25 Moysen constituit, ut populum suum ad vitam rectitudinis duceret. Deinde Guido de terra sancta venit, quando filius dei de celo descendit et Tyrium vagantem scilicet totum genus humanum in via perdicionis invenit, quia, quotquot ante eum venerunt, ad inferna descenderunt. Dormivit in gremio nostro, quando nostram humani-
 30 tatem assumpsit de virginis utero. Mustela exiit et montem intravit etc. i. e. Johannes et prophete alii de ejus adventu prophetabant, in montem i. e. in mundum intraverunt, verbum dei predicando, sicut testatur de Johanne: Ecce mitto angelum meum etc. Post hec rediit ad Christum, cum dixit: Ecce agnus dei! Christus vero invenit
 35 draconem mortuum, scilicet legem [150b] antiquam conculcatam per ceremonias, et cum in ea thesaurum invenit, scilicet decem precepta, que homini dedit, cum gladio potestatis diem latuit, quam sibi retinuit, sicut scriptum est: Judicium meum alteri non dabo. Per istum gladium Plebeum tyrannum interfecit, qui Tyrium i. e. hominem ab
 40

honore et divitiis privavit, quando primum patrem transgredi fecit. Pugnavit fortiter in campo istius mundi et per unam virginem scilicet beatam Mariam armis humanitatis erat armatus. Sed septem filii i. e. propter septem peccata mortalia de celo descendit et cum eo semper
 5 fuit in mare istius mundi projectus, ubi piscator scilicet spiritus sanctus super eum descendit et semper cum eo fuit et in fine diabolum devicit et victoriam regi i. e. patri celesti presentavit, et sic ad terram suam i. e. celum se transtulit et nobis anulum fidei sue reliquit, per quam poterimus ad eternam patriam pervenire. Guido
 10 cum ad patriam suam venerat, incognitus erat. Sic filius dei in celo intravit; parentes sui, scilicet angeli aliqui, qualis esset, penitus ignorabant; unde dicebant: Quis est iste, qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra? Unde debemus patrem nostrum osculari scilicet oracionem ei infundere, quia ipse est pater noster, unde in Deuter.:
 15 Antequam esses, ipse est pater tuus etc. Studeamus ergo patrem nostrum Christum sequi per opera misericordie, et per consequens veniemus ad eterna gaudia.

CAP. 173.

De sarcinis et gravaminibus mundi et gaudiis celi.

20 Accidit semel, quod rex quidam ad nundinas perrexit et secum quendam magistrum philosophum cum discipulo suo duxit. Qui stantes in foro octo sarcinas viderunt vendicioni expositas, de quarum prima discipulus magistrum interrogavit, quale precium paupertas scilicet et tribulationes propter deum requireret. Qui ait:
 25 Regnum celorum. Discipulus: Grande precium est, amoveat secundam et videamus, quid intus habeat. Magister: Mansuetudinem. Beati, inquit, mites! Discipulus: Preclara res et deo digna mansuetudo. Cujus precii est? Magister: Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum pro commutatione ejus, sed terram requiro,
 30 non nisi terram desidero pro ea. Discipulus: Ab India usque Britanniam terra spaciosa est et cultoribus indiget; accipe quantum placet. Magister: Nequaquam; hec terra est morientium, que devorat habitatores suos. Moriuntur in ea homines; ego vero quero terram viventium. Discipulus: Quid perpendo quod moriuntur et tu invitus
 35 morieris? Vivere vis in eternum? Ecce beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Tercia quid continet? Magister: Esuriam et
 6 fuit] orig. fluit.

sitim. Discipulus: Quomodo possunt hec comparari? Magister: Justicia illi nomen est. Beati qui esuriunt et sitiunt justiciam, quoniam ipsi saturabuntur. Discipulus: Saturaberis ergo et proveniet tibi justitia; si non interfuerit negligencia. Quarta quid continet? Magister: Lacrimas, fletus et ploratus, irriguum superius et irriguum inferius. 5
 [151] Discipulus: Luctus et fletus non solent emi, redimi tamen, quia hoc precium desiderant sancti. Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Quintus ille sacculus quid habet? Magister: Rem preciosam, misericordiam, quam tibi placere perpendo, ne te protraham; pro misericordia volo misericordiam, pro temporali eterna. Discipu- 10
 lus: Non es bonus rerum arbiter; pro temporalibus enim nunquam accipies eterna, nisi pro te ageret misericordia; ipsa tamen fiet tibi secundum fidem tuam, et beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequuntur. Sed jam paupertatibus et miseris et tribulacionibus habundamus. Revolve sextum, si forte quid melius contineat. 15
 Magister: Plenus plane, sed hoc non amat publicum ut purpur, sed in secreto cubiculo videbitur ibique de premio ejus taxabitur. Discipulus: Examinati sumus; quidnam est modo? Magister: Mundicia est cordis preciosa; ibi vasa aurea et argentea continentur, scilicet pietas, bonitas, misericordia, caritas et gaudium in spiritu sancto; 20
 hinc preciosa illa pallia explicabuntur, ut sunt lectiones, meditationes, oraciones, contemplaciones, judicia domini vera justificata, in semetipsa desiderabilia super aurum et lapidem preciosum multum. Discipulus: In custodiendis illis retribucio multa; pete igitur quid vis? Magister: Visionem dei. Discipulus: Beati ergo mundo corde, quo- 25
 niam ipsi deum videbunt! Evolve septimam. Magister: Pacem continet. Discipulus: Pacem tuam mihi venditurus es? Magister: Non mee expedit paupertati, nec tue justicie competit, nec decet divitias tuas, ut gratis a me aliquid accipias; sed jam te in omnibus largiente habundo; unde quid superest? Homo sum rusticus et ignobilis 30
 et de luto factus, de limo terre compactus, tedet me ignobilitatis mee, nolo mihi ulterius impropere: Terra es et in terram ibis; sed potius volo mihi dici: Celum es et in celum ibis. Sortem filiorum dei desidero, filius dei esse concupisco. Discipulus: Dixi, fateor nec diffiteor: Beati pacifici, quoniam filii dei vocabuntur. Si igitur 35
 filiorum servas caritatem, paternam habebis hereditatem. Jam ultima restat sarcina, explica eam. Magister: Non habet nisi persecutiones et tribulationes pro justitia. Discipulus: Et quid pro his exigis? Magister: Regnum celorum. Discipulus: Jam pro premio vel precio paupertatis id tibi concessi. Magister: Utique, sed mensis ex mense, 40

sabbatum ex sabbato; erras; desidero presenti ebdomada vel mense; [151 b] quod residuum est exspecto. Discipulus: Miror in negotiando prudentiam tuam; et nunc audi: Serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium domini tui! Labores manuum tuarum etc.

CAP. 174.

Quod natura docet, nemo tollere potest; et de talione ingratiitudinis.

Quidam imperator post meridiem ad venandum equitabat. Accidit, quod transiret per quandam silvam et invenit quendam serpentem a pastoribus captum et ad arborem fortiter alligatum, serpens vero horribiliter clamabat. Imperator pietate motus solvit eum et in sinu posuit, ut eum calefaceret. Cum autem esset calefactus, incepit eum mordere et venenum suum in eum effundere. Ait imperator: Quid facis, cur malum pro bono reddis? Data est vox serpenti, ut quondam asine Balaam, et ait: Quod natura docet, nemo tollere potest. Tu fecisti; quod in te fuit, ego vero secundum naturam meam feci; tu ostendisti mihi omnem humanitatem, quam potuisti, ego vero reddidi tibi omne quod in me est; venenum obtuli, quia aliud nihil quam venenum habui, et semper ero inimicus homini, quia propter hominem sum punitus et maledictus. Illis sic contendentibus vocatus est quidam philosophus, ut inter eos iudex esset et iudicium rectum discerneret. Ait philosophus: Ista solum per relatum et auditum vestrum audio; sed si viderem ipsam rem, de qua dicitis, iudicarem. Volo; ut serpens ligetur ad arborem pariformiter, sicut prius ligatus fuit, et dominus imperator sit liber; tunc iudicabo pro utraque parte. Quod et sic factum est. Tunc ait philosophus serpenti: Jam es ligatus; solvas teipsum, si potes, et recedas. Ait serpens: Non possum, quia tam fortiter ligatus sum, ut vix me movere valeo. Ait philosophus: Morieris ergo justo iudicio, quia semper et usque modo ingratus fuisti homini et semper eris. Post hoc convertit se ad imperatorem et ait: Domine, jam liber es, venenum de sinu tuo excutias et perge viam tuam; ammodo de tali fatuitate te non intromittas, quia serpens nichil aliud potest facere, nisi quod natura ei dedit. Imperator hoc audiens dedit gratias philosopho, qui tam rectum iudicium dedit, et abscessit.

Moralizacio. [152] Carissimi, iste imperator potest dici quilibet bonus Christianus et vir ecclesiasticus, sicut est bonus prelatus, qui habet continuo venari circa salutem animarum, unde oportet quod transeat per silvam. Ista silva mundus dicitur, in quo invenit serpentem ligatum. Serpens est diabolus, qui per Christi passionem tantum est ligatus, quod nihil potuit nisi permissive, hoc est in quantum homo, qui est libere voluntatis, eum temptare permittit et ei consentit. Miser vero homo non premeditans de futuris, solvit diabolium et in sinum suum ponit, quotiens in peccato mortali jacet et in eo delectatur. Quid ergo facit diabolus? Certe projicit venenum in corde illius hominis; venenum diaboli est, peccatum peccato addere, et malum malo cumulare. Isto veneno plures hodiernis temporibus inficiuntur. Quidam cum sunt in peccato luxurie, non solum apud se incontinentes sunt, sed et alios malo exemplo ad simile peccatum inducunt. Alii venenum illud pessimum a faucibus diaboli diffusum detractionis scilicet ita habundanter recipiunt, quod cum seipos intoxicatos conspiciunt, non ad clamorem alicujus adjutorii per confessionem vociferant, sed ut alii ad venenum hoc hauriendum ac aliis ministrandum alterius accedant. De istis detractoribus psalmista ait: Venenum aspidum sub labiis eorum. Item alibi: Lingua eorum gladius acutus. Istud venenum est ita detestabile, quod vix aliquod malum veneno detractionis comparari potest, unde Ambrosius ait: Deteriores enim sunt, qui bonam famam aliis surripiunt, quam qui bona eorum violenter rapiunt; bona autem possunt eis restituere, famam autem nunquam; melius enim est nomen bonum, quam unguenta preciosa. Inimicus ergo noster diabolus peccati venenum semper in nobis fundere studet, quia natura sua mala est, et ergo bonum facere non potest, et inimicie sunt inter diabolium et hominem ab initio; sed peccator diabolium ligatum solvit, quando peccatum immisum per temptationem opere perficit; solutione facta inimicum suum in gremio fovet, quando peccatum continuatur et peccator per consuetudinem in eo manet, quod grave est, et ad ultimum in desperationis baratrum immergit et subducit. Pastores, qui istum serpentem ligabant, sunt prophete, patriarche, apostoli et alii moderni ecclesie doctores et predicatorum, qui eum vinculo lingue eorum ita ligant, quod potestatem nullam exercere [152 b] potest, et per vitam sanctam et opera misericordie et cum dominica oracione potestatem ei omnes subtrahunt. Sed miser homo, qui non timet deum, contra diabolium non pugnat nec eum ligat, sed et potius eum solvat peccata mortalia committendo, et in gremium eum recipiens fovet, et tunc est

plenus veneno peccati in corpore et anima. Si ergo desideras liberari, voca ad te philosophum i. e. discretum confessorem, qui habet iudicare inter te et diabolum, qui scit discernere inter lepram et non lepram, inter peccata et peccatorum genera, cui pandas cor tuum.

5 Sed nullus poterit iudicare, nisi prius diabolus sit ligatus. Et quomodo debet ligari? Certe triplici catena, scilicet contritionis, confessionis et satisfactionis, quia teste Psalmista cor contritum et humiliatum deus non despiciet, quia non vult mortem peccatoris, sed ut magis convertatur et vivat. Propterea peccator hanc triplicem catenam, quotienscunque sibi aliquod peccatum objicitur, ad collum diaboli debet extendere et eum sic ad desistendum compellere. Adversarius iste, qui tanquam leo rugiens circuit nos, querens quem devoret; ideo humano generi adversatur, quia locum unde ipse cum sociis suis per peccatum cecidit, ut peccatis renovatis homo similiter eundem amitteret et gratiam celestium non obtineret. Quare omnia peccata quaquam minima et per confessionem non deleta ad faciem nobis ostendet in extremis. Propterea hujus cathene capiamus partem secundam et ad collum ejus ligemus, ut sic vinctum ducere poterimus per confessionem, qui in nostram perpetuam laborat confusionem.

20 Tunc confessor dabit nobis remedium salubre de tertia parte istius catene scilicet penitentiae ac satisfactionis et dicit: Jam liberatus es a diabolo. Vade in pace, hoc est noli amplius peccare! Rogemus ergo etc.

CAP. 175.

25 De diversitate et mirabilibus mundi cum expositione inclusa.

Plinius narrat, quod aliqui homines sunt canina capita habentes, qui cum latratu loquuntur et vestiuntur pellibus animalium. Tales significant predicatorum, qui omnes animalium pellibus debent vestiri i. e. aspera penitentia propter bonum exemplum aliis dandum indui.

30 Item, in India sunt quidam homines, qui tantum unum oculum super nasum habent in fronte et carnes animalium comedunt. Isti designant homines, qui tantum habent oculum rationis, scilicet quo in fronte utuntur et non voluntate. In Libia sunt aliquae feminae sine capite, os et oculos [153] habentes in pectore. Tales designant homines, qui volunt humiliter obedire ex corde, non habentes pectora levia, et quicquid extrinsecus faciendum est in opere, prius bene deliberant in corde. In Oriente contra paradysum sunt homines nihil comedentes, quia os tam modicum habent, ut calamo potum sumant. De odore

pomorum et florum vivunt, ex odore malo subito moriuntur. Isti designant claustrales, qui precipue contra cibum et potum debent sobrii esse, et hoc est modicum os habere et cum calamo i. e. cum discrecione sumere cibum. Tales debent ex odore pomorum et florum i. e. preceptorum et bonarum virtutum spiritualiter vivere, et sic aliis modum vivendi in castitate et parsimonia prebere; sed de odore malo i. e. peccato cito moriuntur, quia quam cito peccatum perpetratur, homo Christo moritur. Item ibidem sunt homines sine naso facie plena, et quicquid vident hoc totum bonum putant. Tales designant stultos sine naso discrecionis, ita quod totum eis bonum esse videtur, quod vident et ipsi faciunt. Sunt et ibidem homines habentes nasum et labium inferius tam longum, quod totam faciem cooperiunt dormientes. Tales designant justos, qui habent inferius scilicet ad mundum magnum labium considerationis, attendentes mundi vanitatem detractionis et mendacii; tamen per labium custodie protegant totam faciem i. e. totam vitam per jugem meditationem ne in peccatis dormiant. In Sichia sunt homines habentes tam magnas aures, ut tegant per illas totum corpus. Hii designant illos, qui libenter audiunt verbum dei, per quod possunt animam et corpus a peccatis custodire. Item aliqui sunt, qui ut pecora ambulant, et signant illos, qui nec deum nec sanctos ejus honorant, sed ut pecora et jumenta irrationalia de peccato in peccatum ambulant, contra quos dicit Psalmista: Nolite fieri sicut equus et mulus etc. Item aliqui homines sunt cornuti naso brevi, pedibus caprinis. Tales sunt superbi, qui in omni loco cornua superbie ostendunt, et habent parvum nasum discretionis ad salutem propriam, sed habent pedes caprinos currendo ad luxuriam; caprea enim velocissimi cursus est et ad ascensum prona. Applicata ad superbos! In Ethiopia sunt homines, tantum unum pedem habentes, tante tamen velocitatis sunt, ut bestias currendo insequantur. Hii sunt illi, qui habent tantum unum pedem perfectio- nis erga deum et [153b] proximum, scilicet pedem caritatis. Tales sunt veloces versus regnum celeste. In India sunt Pigmei duorum cubitorum in longitudine, equitantes super hircos et cum grubus preliantes. Hii designant illos, qui parvi sunt in longitudine bone vite, inchoantes sed non perseverantes et non viriliter contra grues i. e. vitiorum sordes pugnant. In India etiam sunt aliqui homines sex manus habentes, nudi et pilosi in flumine morantes. Homines cum sex manibus designant studiosos, qui laborant, ut vitam eternam obtineant. Psalmista: Anima mea in manibus meis semper. Per homines nudos intelliguntur peccatores virtutibus spoliati, qui moran-

tur in flumine istius mundi. Ibidem sunt homines in manibus et pedibus sex digitos habentes; per septimanam ab omni pollutione peccati se custodiunt et diem septimum omnino celebrant et totaliter sanctificant; et mulieres cum barbibus usque ad pectus, sed capite 5 plano. Iste designant homines justos planam viam mandatorum ecclesie observantes, qui amore vel odio non flectuntur. In Ethiopia sunt homines quatuor oculos habentes, et designant illos, qui timent deum, mundum diabolum et carnem; unum oculum dirigunt ad deum recte vivendo et quomodo debeant sibi placere; secundum ad mun-
dum, quomodo debeant eum fugere; tertium ad diabolum, quomodo debeant contra eum stare; quartum ad carnem, quomodo debeant eam castigare. In Europa sunt homines formosi sed capite et collo grui cum rostris. Isti designant iudices, qui debent habere ad modum gruis collum longum, ut prius prudenter cogitent, in corde, que 15 per sententiam proferenda sunt in ore. Si sic essent omnes iudices, non tam et tot male essent sententie.

CAP. 176.

De medicina spirituali.

Quidam puer erat natus ab umbilico et sursum divisus ita, quod 20 haberet [duo capita et] duo pectora et quodlibet proprios sensus, ita quod uno edente vel dormiente alter non dormiebat. Postquam per duos annos vixissent, mortuus est alter, altero in tertium diem super-vivente. Item, sicut dicit Plinius, erat quedam arbor in India, cujus flores dulcem habent odorem et fructus saporem; iuxta ejus situm 25 manebat [154] quidam serpens, qui Jacorlus vocabatur, qui odorem arboris multum odit, et ideo ut flores et fructus destrueret, ad radicem arboris veniens illam intoxicavit. Quod videns ortulanus illius patrie tyriacam accepit et in quadam virge summitate ad ramos arboris illius supremos infudit, que cito venenum expulit a radice 30 infecta et arborem sterilem fructificare fecit.

Moralizacio. Carissimi, per istum puerum intelligi potest qui-libet homo, qui constituitur ex duobus scilicet corpore et anima, et quelibet pars sua propria habet opera, Galat. II: Opera carnis sunt immundicia, fornicatio, luxuria, idolorum servitus; opera anime 35 gaudium et pax in spiritu sancto, patientia, longanimitas et hujus modi. Ista opera sibi invicem adversantur; una dormiente vel comedente, altera contrarium semper facit, quia caro concupiscit adversus

spiritum. Quando enim anima quiescit ab operibus, que sua sunt, tunc caro non quiescit, immo sollicita est circa opera sua mala et per-versa, et sic una pars est mortua, altera viva; quia caro facit opera mortis, anima concupiscit opera vite. Per istam arborem intelligi potest homo; fructus hujus arboris sunt bona opera, unde Matth. v: 5 A fructibus eorum cognoscetis eos. Fructus dulces protulit hec arbor ante peccatum, sicut dicit sapiens: Flores mei fructus honoris et honestatis. Hos fructus serpens antiquus sustinere non potuit, sed venenum imposuit in radice, dum peccatum posuit in primo parente. Tunc sic infecta fuit arbor ista, quod fructum dulcem ferre non 10 potuit, quia per opera quantumcunque meritoria homo celum ingredi non potuit, sed ad multa annorum milia tanquam exul ab hereditate vera profugus et propulsus exulavit, donec sapiens ortulanus i. e. pater celestis tyriacam infudit in una virga hujus arboris. Hec virga est beata virgo Maria, de qua dicitur in Ysaia: Egredietur virga 15 de radice Jesse. Item Virgilius in secundo bucolicorum:

*Jam redit et virgo, redeunt saturnia regna,
 Jam nova progenies celo dimittitur alto,
 In modo nascendi puero quo ferrea primum
 Desinet et toto surget gens aurea mundo.*

20

In hac virga posita erat tyriaca, quando filius dei a patre missus est in uterum virginis, cooperante spiritu sancto, et quando de vir-gine natus est Christus. Arbor infecta per [154b] medicinam hujus tyriace salutifere dulcedinem suam pristinam recuperavit, de qua omnibus penitentibus affluenter dat et non impropere, ut in Ysaia 25 dicitur: Omnes sitientes, venite etc.

CAP. 177.

De persecucione.

Rex Assuerus grande convivium cunctis principibus et populo regni sui fecit. Ad epulas reginam Vasti introduci jusserat, ut populus 30 ejus pulchritudinem videret. Quam intrare renitentem rex regno pri-vavit, Hester pro ea in sceptro sublimavit. Post hec rex quandam Aman super regnum exaltavit, cunctos principes ei subjugavit. Cum autem cepissent omnes genu curvare, solus Mardocheus patrinus regine noluit eum adorare, unde indignatus disposuit eum cum omni 35 progenie sua neci tradere. Cum regis sigillo decrevit, omnes Judeos in regno Assueri exterminare, altumque erexit euleum, in quo voluit

suspendere Mardocheum. Interea duo volebant regem occidere, quos Mardocheus accusavit et proditos jussit rex perdere, Mardocheum purpura indui et coronam imponi et regio equo per civitatem duci, Aman cum militibus preire, laudes ei concinere. Hoc facto Mardocheus regine dixit, quod Aman eam cum omni populo scilicet parentela sua morti addixit, que omni populo jejunium indixit, se cum eis jejuniis et oracionibus affligit. Quo peracto convivium instruxit, regem invitans, Aman quoque adesse jussit. Inter epulas regem pro sui populique vita rogavit, se et omnes suos ab Aman damnatos narravit. Quem rex furore repletus jussit suspendi in eodem eculeo, quem ipse preparaverat Mardocheo. Porro ipsum Mardocheum principem constituit, qui omnem cognationem Aman perdidit, sic deo disponente populus innocens est liberatus et semen nequam funditus exterminatum.

15 Moralizacio. Carissimi, rex iste est dominus noster Ihesus Christus, qui de radice Jesse surrexit. Hic principibus et populis regni sui convivium fecit, quia pluribus orbis principibus et fidelibus regni corpus suum et sacram scripturam in epulas dedit. Reginam Vasti coronatam ad convivium vocavit, quia synagogam lege et philosophis redimitam ad celestes epulas invitavit. Que renuens regno privatur, Hester captiva in solio ejus locatur, quia Judea incredula de regno [155] Christi ejicitur et eciam de gentibus a diabolo captiva in thalamum regis concors celestis regni ducitur. Aman, qui a rege exaltatur, est Judaicus populus, qui a deo in regno et sacerdotio ac divino cultu sublimatur, qui querit regine progeniem extirpare, quia Judaicus populus querit ecclesie spiritum exterminare. Aman quoque eculeum Mardocheo erexit. In eundem eculeum ipse suspenditur, quia diabolus in crucis patibulo comprehenditur. Duo, qui contra regem conjuraverunt, sunt duo infideles populi, scilicet judaicus et gentilis, qui Christum occidi consilium dederunt, quos Mardocheus accusat, quia christianus populus opera eorum improbat. Illi a rege necantur et isti a Christo damnantur. Mardocheus purpura et corona vestitur, equo regio per civitatem ducitur, quia christianus populus a doctoribus per mundum totum colitur; ordo namque equus Christi regis dicitur, in quo ipse per orbem vehitur. Aman cum militibus laudes ei consonant, quia Judaicus populus cum gentibus velit nolit Christiani preconia propria celebrat. Regina regem ad convivium vocat, quia ecclesia Christum ad solemnia sui corporis invitat. Aman eciam adesse jubet, quia fideli populo suas epulas predicando prebet. Aman

39 epulas] orig. epistolas.

quoque, qui Mardocheo eculeum erigit, est antichristus, qui populo pro fide minatur mortis supplicium, qui eodem eculeo suspenditur et ipse mortis supplicio interimitur; Mardocheus princeps a rege prefficitur, quia fidelis populus peracto judicio super omnia bona domini sui constituitur. Semen nequam exterminatur, quia tunc generacio 5 malorum damnatur, populus autem regine liberatur et tristitia ejus in gaudium commutatur, quia generacio rectorum benedicetur, leticia et exultacione perfruetur.

CAP. 178.

De omnium divitiarum matre, providentia.

10

Quidam rex desiderabat scire, quomodo seipsum et imperium deberet regere. Vocavit ad se unum, qui alios in sapientia excellabat, et ait ei: Carissime, trade mihi formam, meipsum et imperium regere! At ille: Domine, libenter. Statim fecit in pariete regem depingi coronam habentem in capite sub ista forma: erat in solio 15 positus quidam rex purpura indutus, in manu leva pilam, in dextra portat sceptrum, et ultra caput lucernam lucentem; a parte sinistra regina quedam formosa, coronata et veste deaurata varietate amicta; ex alia parte erant assessores in cathedra sedentes cum libro aperto; ante se sub rege miles quidam, qui in equo sedebat, armis decoratus, habens galeam in capite, hastam in dextra, clipeo [155b] protectus in leva, ense in dextra, loricam in corpore, fibulas in pectore, ocreas ferreas in tibia, calcaria in pedibus, ferreas cirothecas in manibus, equum doctum ad prelium cum phaleratibus: sub rege erant depicti vicarii, unus sicut miles positus in equo cum clamide et capucio, pelles varie, virgam extensam gerens in dextra manu; item populares sub vicariis, quorum erat forma talis: homo in humana specie factus habens in manu dextra ligonem, quo terra foditur, in sinistra virgam, qua græ armentorum dirigitur, in cingulo falcem, cum quo segetes metuntur et vinearum et arborum superflua prescinduntur; in dextro latere regis faber ante militem depictus; hujus fabri forma fuit, quod in forma hominis malleum gessit in dextra, in leva habuit dolabrum, in cingulo gessit trullam cementaream; item ante populares homo, qui in dextra forpicem habuit, in leva gladium magnum et altum, in cingulo pugillare i. e. vas scriptorum cum incausto, super aurem dextram portans pennam ad scribendum; item

27 erat] orig. erit.

ante populares erat quidam homo depictus, habens in dextra libram cum pondere, in leva gessit ulnam, in cingulo gessit bursam cum varia moneta; item ante reginam erant medici et pigmentarii sub hac forma: homo erat positus in cathedra magistrali, posito libro in 5 manu dextra, urceo et pixide in sinistra, in cingulo habens feramenta ulcerum et vulnere; item juxta eum homo sic formatus: homo tenens manum dextram erectam ad invitandum transeuntes pro hospicio, levam tenens plenam pane pulchro et desuper vas cum vino, in cingulo tenens claves; item in sinistra parte ante militem homo erat hujus 10 forme: scilicet in manu dextra habens claves magnas, in leva habens ulnam, in cingulo habens bursam cum denariis; item ante regem erat homo habens capillos yspidos et distortos, in dextra manu modicam pecuniam, in leva habens tres taxillos, in cingulo habens pixidem litteris plenam. Rex cum istam picturam vidisset, tantum in ea stu- 15 duit, quod sapientiam magnam invenit.

Carissimi, iste rex debet esse quilibet bonus Christianus, et precipue princeps vel prelatus, qui uterque eorum debet esse in solio positus purpura indutus, que figurat virtutem gratie et morum pulchritudinem, quibus mens et anima Christiana ornari debet, et precipue principis sive prelati, quasi habitibus virtutum pre subditis 20 omnibus, ut corpus ejus reluceat aureis vestibus, coronam habens in capite, que ostendit in rege regiam dignitatem, que est gloria populi, qua subditorum omnium oculi in eum diriguntur et sibi obediunt. In [156] manu leva defert pilam, que ostendit regem esse 25 administratorem et provisorem omnium subditorum, in dextra manu sceptrum, ostendens ejus justiciam et rigorem, quibus malos coerceat, quos amor virtutis a malo non refrenat, et ultra caput regis lucerna lucens, que designat regis misericordiam. Item regina a parte sinistra est caritas, que est formosa in anima, unde mulier sub rege Ihesu 30 Christo debet esse verecunda et pudica; secundo debet esse casta et honesta; tercio debet esse sapiens et discreta et verbis et moribus modesta. Item assessores scilicet iudices in cathedra; isti sunt prelati et predicatorum, qui debent mandata domini custodire, libros i. e. sacram scripturam aperire populo. Miles est bonus Christianus, qui 35 debet armari bonis virtutibus. Miles accingendus balneatur, ut novam vitam ducat, item in oratione pernoctat, petens sibi divinitus per gratiam, quod non potest per naturam; sic et bonus Christianus. Miles vero debet balneari aqua confessionis et sepius orationem infundere. Multa sunt necessaria militi, primo ut sit sapiens; sic 40 Christianus, ut addiscat sapientiam contra diabolum; secundo incumbit

militi, ut sit fidelis domino suo; sic Christianus domino suo Ihesu Christo; tercio miles debet esse liberalis; sic Christianus clarius; quarto miles debet esse fortis; sic Christianus contra vitia; quinto miles debet esse misericors; sic Christianus; sexto miles debet populares vigilanter custodire; sic Christianus verbo exemplo opere alios 5 in quantum potest a peccatis custodire et precipue prelati. Item vicarii et unus miles positus in equo etc. Miles iste est iudex, qui debet poni in equo justicie et clamide misericordie et capucio cum pellibus variis. Per capucium fidem cum multis auctoritatibus sanctorum et exemplis patrum in judiciis dandis. Virgam extensam scilicet tam 10 pauperi quam diviti. Item populares ante iudicem et homo in specie humana factus etc. Ad que tria reducitur omnis agricultura. Legitur, quod primus agricola fuit Kain, primogenitus Ade; necesse autem fuit hominem terram colere, ut ipsa, que est mater nostra et corporalis forme, commune inicium et que nobis in fine vite commune 15 prebeat domicilium, in medio vite nostre de nostro labore nobis prebeat nutrimentum. Agricola multa bona debet in se tenere; primo debet deum cognoscere et decimam dare, qui omnia sibi dedit; secundo debet legalitatem tenere et personam domini sui gerat et res ejus plus quam propria custodiat: tercio debent agricole mortem non 20 timere, sed vitam diligere; quarto debent laborare, oia dimittere. Tria sunt opera agricole propria; primum est agros colere; ideo in manu dextra defert ligonem pro terra [156 b] fodienda; secundum est armenta nutrire; ideo tenet virgam ad animalia dirigenda, quia debet esse pastor non tantum arte sed virtute, sicut Abel primus 25 pastor offerens deo primitias de optimo, quod habuit in grege; tercio pertinet ad eum virgulta mundare, arbores inserere, vineas plantare; sic bonus prelatus debet esse virtuosus, opera meritoria deo afferre, virgulta cordium peccatorum per bonam doctrinam mundare, arbores i. e. bonas virtutes inserere et vineas predicacionis divine plantare. 30 In cingulo falcem, i. e. sententiam in corde, rectam sententiam atque prudentiam mundare vitia. Et faber ante militem cum malleo in dextra, per quem notantur omnes, qui fabricant malleo ferrum, argentum et es. In leva dolabrum, quo notantur omnes artifices in lignis operantes, ut navium rectores, carpentarii. In cingulo gessit 35 trullam, per quam notantur omnes lapicide. In omnibus istis debent esse tria; primum est fidelitas et legalitas; secundo debet esse in eis sapientia, veritas, ne unus alteri invidet vel contra eum suspicionem habeat; tercio debet in eis esse et maxime in naucleris fortitudo inconcussa. Item homo in dextra tenens forpicem, in leva gladium, in 40

cingulo pugillarem, notantur omnes notarii in panno et lana et lino operantes, ut sunt textores pannorum, cisores, doleatores; et pennam et pugillarem omnes notarii notantur, quorum officium est judici assistere, instrumenta scribere et multa legere. Ad hos omnes triplex
 5 veritas pertinet, scilicet vite contra omne peccatum contra affatum locutionis, ne sis mendax verbo vel opere; secundo ut habeant et servant justiciam ad quemcunque; tercio ut habeant morum honestatem contra discordiam, fidelitatem contra fraudolentiam, amiciciam contra invidiam. Item homo in dextra libram cum pondere, per quam
 10 signantur campsores, pecuniarum commutatores. In leva gessit ulnam cum qua notantur pannorum telarum vel aliarum rerum mensuratores. In cingulo gessit bursam cum varia moneta etc. Omnes isti debent avariciam fugere, que est idolorum servitus; secundo caveant gravia debita contrahere; tercio debent depositum sibi commissum, cum re-
 15 petitur, sine mora reddere. Item sub regina ponitur homo in cathedra magistrali etc. In isto libro notantur medici et physici, omnium artium liberalium doctores. Omnes isti debent habere diversas curas propter diversas egritudines et auctoritates particulares pro eis, sicut Ypocras, Galienus et sic de ceteris. In urceo significantur apothecarii
 20 confectores. Secundo debent caste vivere, virtutem morum verbis, factis habere, sepius egros visitare, sanitatem introducere. Tercio pigmentarii debent habere summam diligentiam in confectionibus faciendis. [157] Item homo manum dextram extensam etc. que signat omnia
 25 debent vitare gulam et ebrietatem, ut eorum exemplo omnes ad eos venientes vite servant modestiam. Secundo debent exhibere hospitibus cum imitatione benigna et allocutione blanda et faceta receptiones hospitum. Tercio faciunt ipsum famosum hospitem; primo quos receperit hospitio de viarum periculis docere; secundo exeuntes de
 30 hospicio conducere in domo, et extra domum vitam et famam eorum cum omnibus rebus ut propriam defendere. Item in sinistra parte homo habens claves etc. quibus figurantur custodes civitatis. In leva habens ulnam, quibus designantur officiales civitatis sive communitatis, ut sunt prepositi. In cingulo notantur telonarii et omnes qui
 35 recipiunt pecuniam communitatis. Isti debent esse zelatores communis boni, providi et solliciti debent esse in conscientia et deum timere et revereri. Homo eciam habens scapulos hispidos etc. designantur prodigi rerum suarum dilapidatores. In leva habens taxillos tres, quibus ostenduntur lusores, meretricum concubitores. In cingulo habens
 40 pixidem litteris plenam; per hanc notantur cursores per mundum etc.

De gula et ebrietate.

Refert Cesarius de detestabili vicio gule et ebrietatis, quod gula est solius corporis immoderatus et illecebrosus edendi et bibendi appetitus. Hujus filie sunt immundicia, scurrilitas, inepta leticia, multi-
 5 loquium, ebetatio sensuum circa intelligentiam. In gula sunt quinque gradus peccandi; primus est cibos preciosos et delicatos exquirere, secundus curiose preparare, tercius ante tempus sumere, quartus nimis avide, quintus in nimia quantitate. Gula primus homo victus in paradiso succubuit; hec Esau primogenita surripuit; gula Sodo-
 10 mitas ad peccatum maximum incitavit; ipsa filios Israel in deserto prostravit. Psalm.: Adhuc esce eorum erant in ore ipsorum, et ascendit ira dei super eos. Iniquitas Sodome fuit saturitas panis et habundantia. Homo dei Abdo scilicet missus in Bethel propter com-
 15 messationem a leone occiditur; dives, qui epulabatur quotidie splendide, in inferno sepelitur; Nabusardam princeps coquorum i. e. gula Iherusalem destruxit. Vides, quanta sint pericula in illa? Accedant scripturarum testimonia! Ait enim Salomon: [157 b] Ve terre, cujus principes mane comedunt! Item: Omnis labor ejus in ore hominis et anima ejus non replebitur. Hujus filia est ebrietas, quia gule vitium
 20 luxuriam parit; pessima autem pestis est; quid autem hoc vitio fetidius? quid est eo damnosius, quo virtus atteritur, victoria languescente, sopita gloria in infamiam convertitur animique pariter et corporis vires expugnantur? Quia dicit Basilius: Cum ventri deservimus et gutturi, pecora sumus ac beluis similes esse studemus; quibus ad
 25 hujus modi prona esse et terram respicere ac ventri obedire natura concessit. Item Boetius de consolatione lib. IV: Qui virtute deserta homo esse desinit, cum in naturam divinam transire non possit, restat ut in beluam convertatur. Et in evangelio dominus: Videte, ne corda vestra graventur in crapula et ebrietate! O quot et quante
 30 sapientie mire solidique essent consilii, nisi edacitas et vini calor obstetisset! Quam periculosum est patrem familias rectoremque rei publice mero calere, quo ira accenditur, discretio offuscatur, luxuria excitatur, intantum ut libido nephandis se immisceat actibus hominis discrecione sopita, unde dicit Ovidius:

Vina parant animos Veneri, si plurima sumas.

O pessimum vitium ebrietas, ex qua deperit virginitas, que soror est angelorum, possessio omnium bonorum et eternorum securitas gaudiorum. Noe mero calens nudatus filiis verenda detexit; Loth

castissimus nimio vino sopitus in montem fugiens, filias carnali copula ut uxores cognovit. Legimus mero calentes sic ira succensos, cum amicicia juncti essent intantum, ut sobrii unus pro alius periculo se exponeret, se invicem gladiis peremisse. Herodes Antipas sanctum
 5 Johannem non decollasset, si crapule et ebrietatis convivium defuisset. Balthasar Babilonie rex vita et regno non fuisset privatus, si ea nocte, in qua Cirus et Darius reges eum cum populo crapula sopitum occiderunt, sobrius fuisset. Propter hoc apostolus nos admonet de sobrietate, cum dicit: Sobrii estote et vigilate! Rogemus igitur
 10 dominum, ut sobrietatem ita servemus in terris, ut ad celeste convivium invitemur in celis, quod nobis concedat etc.

CAP. 180.

De fidelitate.

Refert Paulus Longobardus historiographus quendam Onulphum
 15 nomine papiensem militem domino [158] suo regi Portatico tanta fidelitatis signa monstrasse, ut se morti pro salute domini sui exponeret. Nam cum Grimoaldus dux beneventanus per Genebaldum ducem ravennensem primum proditorem corone regie interfecto Godoberto Longobardorum rege ad regis tabernacula per violentiam atque per
 20 fraudulentiam ascendisset, fugato dicti Godoberti regis germano usque ad Ungaros Onulphus miles predictus Portaticum reconciliare regi Grimoaldo curavit, ut de Ungaria, ubi nec ob timorem Grimoaldi venire poterat, saltem ad regis pedes veniam peteret, sicque securam vitam sine dignitate regali, que sibi debebatur, posset decenter ducere;
 25 reconciliatione igitur completa Grimoaldus rex post aliquot dies linguis maledicis nimium credulus ipsum Portaticum, quem sibi reconciliaverat, in crastinum occidere disposuit eique vina, que inebriare possent, ne sue saluti aliquid provideret, ministrari mandavit. Que res Onulphum militem Portatici minime latuit, ideoque accepto armigero
 30 suo Onulphus domum intravit Portatici ac ibidem armigero relicto in cubiculo ipsum Portaticum cooperto lectisternio tanquam proprium armigerum eduxit de domo cum minis, jurgiis et verberibus, eum deducens ad domum propriam regis, excubiis seu custodiis ante fores domus Portatici collocatis et opinantibus dictum armigerum
 35 Onulphi eductum, non dominum. Eadem autem nocte circa gallicantum Onulphus dominum suum Portaticum de muro civitatis, cui domus sua adhebat, fune submisso emisit, qui acceptis equis pas-

qualibus fugiens ad civitatem Astensem pervenit et de loco illo ad regem Francie properavit. Cumque mane facto Onulphus et ejus armiger fuissent a rege detenti examinatique fuissent de modo et forma, qualiter Portaticum dominum suum liberassent, at illi respondissent simplicem veritatem, dixit rex consiliariis suis: Qua pena sunt illi
 5 digni, qui sic fecerunt contra nostram regiam voluntatem? Cumque unus capitali supplicio puniri, alius vivos excorandos diceret, alius occulto crucis patibulo pendere affirmaret, rex respondit: Per illum, qui me nasci fecit, isti nulla morte sunt digni; sed omni honore, qui sic fideles suo domino [158 b] extiterunt. Rex igitur Grimoaldus eos
 10 multis honoribus et muneribus premiavit, Geribaldus vero proditor et Canimentium dux per manum armigeri sui Godoberti quondam regis, quem sua prodicione vita et regno privaverat, in solemni festo beati Johannis baptiste apud Thaurinum miserabiliter sed juste interfectus est.

15

Moralizacio. Carissimi, miles iste fidelis Onulphus bonus Christianus dicitur, qui domino suo regi Portatico i. e. anime in omnibus fidelis est, laborando, vigilando, dormiendo et omnes actus suos in
 20 servicium domini sui dirigendo, ita quod illud, quod anima per instinctum cujuslibet boni operis ad salvationem exoptulat, corpus toto conamine juxta decem preceptorum formam aliaque mandata ecclesiastica sine tedio impleat et perficiat, ut cum mens interior ad
 25 vigilandum et in orationibus persistendum devote domino pro peccatis reconciliando supplicare satagit, corpus exterius ut tedio non vincatur, hoc opere perficere ad meritum clamat. Miles iste tanta fidelitatis signa domino suo ostendit, ut se periculis pro eo exponat, quia
 30 ut apostolus dicit sancti martires et alii Christo devoti quidam pro salvatione domini sui i. e. anime temptati sunt, quidam secti sunt, quidam in occisione gladii mortui sunt, insuper et plurima tormentorum genera, de quibus in sacris scripturarum locis legimus, ad
 35 reconciliandum dominum istum, qui transgressum per peccatum mortale fecerat Grimoaldum ducem i. e. Ihesum Christum accedunt, ut de Ungaria, ubi nec ob timorem Grimoaldi vivere poterat, liberaretur. Ungaria mundus iste dicitur, qui est miseris et tribulationibus plenus, in quo anima periculose vagatur et de timore mortis extreme
 40 concutitur. Propterea miles i. e. corpus dominum suum i. e. animam ad hunc ducem Grimoaldum perducere de Ungaria istius mundi semper satagit et intendit, ut saltem ad pedes regis per humilitatem veniam obtineat, qui superbe sepius contra eum se erigens justiciam potius quam misericordiam meruerat, sed reconciliatione completa

homo [159] sepius in peccatum recidivat, intantum ut Grimoaldus rex, qui pater noster et rex celestis est, Portaticum, qui est anima nostra, in crastinum damnare disposuit per justiciam et equitatem, sed misericordia preveniente, quam res hec minime latuit, corpus i. e. fidelem 5 militem ad penitentiarum b lecto obedientie et satisfactionis occultavit, donec Grimoaldus rex et pater celestis Portatico per murum tribulationis deducto peccatum misericorditer dissimulavit, qui acceptis equis pasqualibus i. e. aliorum sanctorum et electorum meritis ad civitatem Astensem pervenit. Civitas ista est, de qua Johannes in 10 apocalypsi dicit: Vidi civitatem sanctam Iherusalem descendentem de celo etc. Et de loco illo ad regem Francie properavit. Francia est illa sanctorum, angelorum supercelestium curia; ubi rex in diademate sempiternae glorie coronatus cum leticia residet cum omni gaudii plenitudine; sed cum mane facto corpus et anima a peccato, 15 quod commiserant, et jam absoluti ad iudicium venerint et per diabolum accusantur et examinantur de modo et forma, qualiter dominus i. e. anima liberata est a penis mortis eterne et vinculis ejus. Tunc Grimoaldus rex iudex vivorum et mortuorum a consiliariis suis i. e. justitia vel equitate et misericordia vel benignitate, investi- 20 gabit, qua pena tales digni sunt. Tunc justitia, quod capitali sententia plecti debeant i. e. eternaliter damnari per peccatum commissum, affirmat. Ex alia parte diaboli accusantes astabunt, qui eos excoriandos per justiciam iudicis proclamabunt; sed benignus dux, quia peccatum per confessionem et penitentiae satisfactionem deletum 25 est, sententiabit eos ad vitam ingredi cum electis propter nimiam fidelitatem, quam unus alteri ostendit, et a morte liberabit et dicet: Isti digni sunt omni honore, qui sic fideles suo domino extiterunt! Et coronabit eos corona glorie et leticie sempiternae, ad quam etc.

CAP. 181.

De adulterio.

30

Legitur, quod quidam rex habuit leonem, leenam et leopardum, quos multum dilexit. Leo vero cum absens esset, leena cum leopardo adulterium commisit. Ut vero leo fetorem adulterii in ea non sentiret, solebat semper balneare in fonte iuxta castrum regis. Rex vero cum 35 hoc sepius vidisset, quadam vice, cum leena adulterata fuisset, fontem jussit claudi. Leo vero veniens, et fetorem adulterii sentiens coram omnibus [159 b] eam tanquam iudex per sententiam latam occidit.

Mistice. Iste rex est pater celestis; leo est dominus noster Ihesus Christus, scilicet leo de tribu Juda; sed leena est anima hominis, que sepe adulteratur cum leopardo i. e. cum diabolo. Que cum sic adulterata est, currit ad confessionem et salvatur; sed si descendit sine confessione et contritione, vindictam leonis evadere non potest, 5 sed eam per justam sententiam damnabit, que omnibus reprobis dicitur: Ite, maledicti, in ignem eternum etc. A quo nos defendat, qui sine fine vivit et regnat deus per cuncta secula benedictus. Amen.

EX GESTIS ROMANORUM CUM PLURIBUS APPLICATIS HISTORIIS
DE VIRTUTIBUS ET VITIIS MISTICE AD INTELLECTUM TRANSSUMPTIS 10
RECOLLECTORII FINIS EST FELICITER.

LAUS DEO.
